

Malî Hukuk Dergisi

JOURNAL OF FISCAL LAW

**VERGİ HUKUKU, MALÎ SUÇLAR VE CEZALAR,
ŞİRKETLER HUKUKU, KAMBIYO MEVZUATI,
DIŞ TİCARET VE TEŞVİKLER, GÜMRÜK UYGULAMALARI,
MUHASEBE, SERMAYE PİYASA HUKUKU,
AVRUPA BİRLİĞİ**

*TAX LAW, FISCAL CRIMES AND PENALTIES, COMPANY LAW,
EXCHANGE REGULATIONS, FOREIGN
TRADE AND INCENTIVES, CUSTOM ENFORCEMENTS,
ACCOUNTING, CAPITAL MARKET LAW, THE EUROPEAN UNION*

**MALÎ GELİŞMELER, MAKALELER, ANAYASA MAHKEMESİ
KARARLARI, DANIŞTAY KARARLARI, YARGITAY
KARARLARI, VERGİ MAHKEMESİ KARARLARI,
TEBLİĞLER, ŞİRKÜLERLER, GENELGELER,
İÇ GENELGELER, MUKTEZALAR,
RESMÎ GAZETE ÖZETLERİ,
MALÎ HUKUK İLE İLGİLİ ÖNEMLİ BİLGİLER,
YENİ YAYINLAR**

*FISCAL DEVELOPMENTS, ARTICLES, THE CONSTITUTIONAL
COURT' DECISIONS, COUNCIL STATE DECISIONS, COURT OF
CASSATION DECISIONS, TAX COURTS' DECISIONS, COMMUNIQUÉS,
CIRCULARS, CIRCULAR LETTERS, DOMESTIC CIRCULAR LETTERS,
TAX RULINGS, ABSTRACTS OF OFFICIAL GAZETTE, MAJOR
INFORMATION OF FISCAL LAW, NEW PUBLICATIONS*

TR Dizin Hukuk Veri Tabanında Dizinlenmektedir

Malî Hukuk Dergisi
Journal of Fiscal Law

“Hakemli Dergidir”/“Peer reviewed Journal”

Sayı/Issue: 255

Yıl/Year: 2026

Yayın Sahibi/Publisher: Legal Yayıncılık A.Ş. adına Sahibi ve Genel
Yayın Yönetmeni/*On Behalf of Legal Yayıncılık
INC. Publisher and Executive Editor*
Av./Atty. Lütfürrahman BAŞÖZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü/

Responsible Manager: Av./Atty. Ramazan ÇAKMAKCI

Koordinatör/Coordinator: Av. Arb./Atty. Mediator Seçil SAĞEL

Yayıncının Adı/Name of

Publishing Company: (Sertifika No./Certificate No. 27563)

Basım ve Cilt/Printing and Volume: Net Kırtasiye Tanıtım ve Matbaa San. Tic. Ltd.
Şti. (Net Copy Center)
(Sertifika No./Certificate No.: 47334)
Tel: 0212 249 40 60

Basıldığı Yer/Place of Publication: İnönü Cad. Beytülmalcı Sk. No: 23/A
Gümüşsuyu/Beyoğlu-İstanbul

Basıldığı Tarih/Publication Date: Mart/March 2026

Yönetim Yeri/Place of Management: Caferağa Mah. General Asım Gündüz Cad.
(Bahariye) Sekizler Apt. No: 59 D: 6-7
Kadıköy/İstanbul
Tel: 0 216 449 04 85-86 Faks/Fax: 0 216 449 04 87

E-posta/E-mail: legal@legal.com.tr

URL: www.legal.com.tr

Yayın Dili/Published on Language: Türkçe/İngilizce

Yayın Türü/Type of Publication: Uluslararası, Süreli, Aylık Hukuk Dergisi/
*This journal is a peer reviewed international
law journal published per month*

Yurt Dışı Temsilciliği

Legal Publishing Albania Shpk

Rruqa Sami Frasheri, pallati 14, hyrja 11, ap. 8 ne

Tirane/Albania

www.legalalbania.com

info@legalalbania.com

Basılı ISSN: 1305-4074

Online ISSN: 2149-4185

Dergiye yapılan atıflarda “MHD” kısaltması kullanılmalıdır.
For citations please use the abbreviation: “MHD”

Katkıda bulunmak isteyenler için iletişim bilgileri:
All correspondence concerning articles and other submissions should be addressed to:

E-mail: akademi@legal.com.tr

Telefon/Phone: 0 216 449 04 85-86

Faks/Fax: 0 216 449 04 87

Posta Adresi/Postal Address:

Caferağa Mah. General Asım Gündüz Cad.
(Bahariye) Sekizler Apt. No: 59 D: 6-7 Kadıköy/İstanbul

Bu dergide yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlara aittir.

Articles published in this journal represent only the views of the contributors.

Copyright © 2026

Bu derginin tüm yayın hakları LEGAL YAYINCILIK A.Ş. 'ye aittir. Yayınevinin izni alınmadan eğitim ve tanıtım amaçlı kısmi alıntılar hariç olmak üzere hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

All rights reserved. No part of this publication may be copied, reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by means, without the prior expressed permission in writing of the LEGAL YAYINCILIK A.Ş.

MALÎ HUKUK DERGİSİ

Caferağa Mah. General Asım Gündüz Cad.
(Bahariye) Sekizler Apt. No: 59 D: 6-7 Kadıköy/İstanbul
Tel: (216) 449 04 85 - 449 04 86 Faks: (216) 449 04 87
İnternet adresi: www.legal.com.tr
E-mail: legal@legal.com.tr

Dergimizin web sayfası için "<https://legal.com.tr/dergi/malihukukdergisi>" adresini ziyaret edebilirsiniz.

GENEL EDİTÖR
EDITOR IN CHIEF

Prof. Dr. Hakan ÜZELTÜRK - İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi

DİL EDİTÖRÜ
LANGUAGE EDITOR

C. Mengü ACUN - M.A., J.D.

YAYIN KURULU*
EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Barış BAHÇECİ - İzmir Ekonomi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Balca ÇELENER - Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Ege GÖKTUNA - Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. S. Ateş OKTAR - Emekli İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi
Prof. Dr. Ümit Süleyman ÜSTÜN - Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

DANIŞMA KURULU*
ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Antonia Agullò AGUERO - Pompeu Fabra University Faculty of Law,
Barcelona-Spain
Prof. Dr. Mustafa AKKAYA - Emekli -Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Murat ALIŞKAN - Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Dr. Mustafa ALPASLAN - SMMM -KGK Serbest Denetçi
Prof. Dr. Sıtkı Anlam ALTAY - Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doç. Dr. Erdem ATEŞAĞAOĞLU - İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Erkan AYDIN - Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi
Prof. Dr. Ludovic AYRAULT - Sorbonne Law School, Paris 1 Pantehon - Sorbonne-
France
Hakan Hasan ARI - Yeminli Malî Müşavir
Yahya ARIKAN - TÜRMOB Genel Sekreteri
Prof. Dr. İrfan BARLASS - İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Murat BAŞARAN - Vergi Başmüfettişi

* Alfabetik sıralama soyadı dikkate alınarak yapılmıştır.

- Prof. Dr. Özgür BİYAN** - Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, İİBF
Prof. Dr. Duran BÜLBÜL - Atılım Üniversitesi İİBF
Dr. Georges CAVALIER - Université Jean Moulin Lyon 3 Faculté de Droit, Lyon-France
- Prof. Dr. Gülay COŞKUN** - Emekli Yıldız Teknik Üniversitesi İİBF
Mustafa ÇAMLICA - Yeminli Malî Müşavir
- Prof. Dr. Volkan DEMİR** - Emekli Galatasaray Üniversitesi İİBF
Dr. Öğr. Üyesi Bumin DOĞRUSÖZ - Altınbaş Üniversitesi İktisat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Ezhan DOĞRUSÖZ - Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi
Adem DURAK - Yeminli Mali Müşavir
Fatih DURAL - Yeminli Malî Müşavir
Sedat ERATALAR - Yeminli Mali Müşavir
- Prof. Dr. Adnan GERÇEK** - Bursa Uludağ Üniversitesi İİBF
Prof. Dr. Ayşe GÜNER - Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümü
Prof. Dr. Gülsen GÜNEŞ - Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Marco GREGGI - University of Ferrara Department of Law, Ferrara-Italy
Feridun GÜNGÖR - Yeminli Mali Müşavir
- Yan HE** - The Capital University of Economics and Business, Beijing-China
Prof. Dr. Aykut HEREKMAN - Emekli - Anadolu Üniversitesi İİBF
Assoc. Prof. Dr. Simon ISTVÁN - Eötvös Loránd University (ELTE) Faculty of Law, Budapest-Hungary
Mehmet İPEK – Avukat
- Prof. Dr. Yusuf KARAKOÇ** - Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Av. Prof. Dr. Filiz KESKİN - Emekli İstanbul Arel Üniversitesi - Vergi Hukukçusu
Prof. Dr. Nataša Žunić KOVAČEVIĆ - University of Rijeka Faculty of Law, Rijeka-Croatia
- Serdar KOYUTÜRK** - Vergi Konseyi Eski Genel Sekreteri
Doç. Dr. Resul KURT - SGK Emekli Başmüfettiş
Mehmet KÜÇÜKKAYA - Avukat
Mustafa KOÇ - Yeminli Malî Müşavir
- David MASSEY** - The University of Central Lancashire Faculty of Business and Justice, Preston, Lancashire, United Kingdom
Prof. Dr. Tekin MEMİŞ - Emekli Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Adnan NAS - Yeminli Malî Müşavir
Öznur ONAT - Avukat
- Prof. Dr. Yenal ÖNCEL** - Emekli - İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi
Osman ÖZEN - Yeminli Mali Müşavir
Asım ÖZGÖZÜKARA - Yeminli Malî Müşavir

Assoc. Prof. Dr. Ana Macho Belen PEREZ - Pompeu Fabra University Faculty of Law, Barcelona-Spain.

Prof. Dr. Nevzat SAYGILIOĞLU - Atılım Üniversitesi İşletme Fakültesi

Dr. Veysi SEVİĞ - Emekli- Marmara Üniversitesi İİBF - İTO Müşaviri

Prof. Dr. Elif SONSUZOĞLU - Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Başar SOYDAN - Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi

Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ - Bursa Uludağ Üniversitesi Emekli Hukuk Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fethi ŞUA - Yeditepe Üniversitesi

Prof. Dr. Sultan TAHMAZOĞLU ÜZELTÜRK - İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Metin TAŞ - Emekli -Gazi Üniversitesi İİSBF

Ferruh TUNÇ - Yeminli Mali Müşavir

Bora UNUTMAZ - Vergi Başmüfettişi

Mustafa UYSAL - Vergi Konseyi Eski Başkanı

Cahit YERCİ - Vergi Başmüfettişi

Prof. Dr. Güneş YILMAZ - Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi

Prof. Dr. Hatice YURTSEVER - Celal Bayar Üniversitesi İşletme Fakültesi

Dr. Sinan H. YÜKSEL - Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi

MALİ HUKUK DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

PUBLICATION AND SUBMISSION REQUIREMENTS OF JOURNAL OF FISCAL LAW

1. Mali Hukuk Dergisi, ayda bir yayınlanan hakemli bir dergidir.
The Journal of Fiscal Law is a peer reviewed journal published per month.

2. Dergi'de yayınlanabilecek yazılar, mali hukuk alanını ilgilendiren içerikte her türlü makale, karar incelemesi ve kitap incelemesi ile çevirilerdir. Yazıların dili, Türkçe veya diğer Avrupa dilleridir.

This is a journal of law focusing on legal issues concerning fiscal law. Articles, case notes and comments, discussions of legislative development, book reviews and other similar type of papers which are written in Turkish and in other European languages are welcome.

3. Dergi'de yayınlanmak üzere gönderilen yazılar başka bir yerde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır.

Articles that will be sent to the editor should not be published elsewhere, nor be submitted to other journals simultaneously.

4. Yazılar Microsoft Word (Microsoft Office 98 ve üzeri versiyonlar) formatında (.doc veya.docx dosya uzantılı olarak) yazılmış olmalıdır. Ayrıca yazılar, aşağıdaki şekil şartlarına uygun olarak kaleme alınmış olmalıdır:

Kağıt boyutu: A4

Üst: 2,5 cm; Alt: 2,5 cm; Sol: 2 cm; Sağ: 2 cm

Metin: Times New Roman, 12 punto, 14 nk satır aralığı, iki yana yaslı

Dipnotlar: Sayfa altında, Times New Roman, 10 punto, 12 nk satır aralığı, iki yana yaslı

Articles should be submitted as Microsoft Word (either with.doc or.docx file extensions) documents (Microsoft Office 1998 or higher versions). Articles should be written according to the following style guidelines:

Paper size: A4

Top: 2.5 cm; Bottom: 2.5 cm; Left: 2 cm; Right: 2 cm

Text body: Times New Roman, 12 points, at 14 nk line spacing, justified

Footnotes: Times New Roman, 10 points, at 12 nk line spacing, justified

5. Dergi’de yayınlanmak üzere gönderilen makaleler “[https:// malihukuk.legaldergi.com.tr/dergi.jsp](https://malihukuk.legaldergi.com.tr/dergi.jsp)” adresinde yer alan dergi sistemine yazar tarafından yüklenmelidir. Makale yüklemesi için yazarların belirtilen dergi sistemi üzerinden email adresleri ve oluşturacakları şifre ile kayıt olmaları gerekmektedir. Kayıt ve makale yükleme aşamalarına ilişkin detaylı bilgi için “<https://legal.com.tr/icerik/yayin-ilkeleri>” adresimizde yer alan “Dergi Platformu Yazar Kullanım Kılavuzu” incelenmelidir. Makale yükleme işlemi tamamlandıktan sonra yayınevi tarafından gerekli değerlendirme yapılacak olup, makale yazarları süreç takibini anılan sistem üzerinden gerçekleştirebilecektir. Makalenin basılı olarak teslimi gerekmemektedir.

The articles that are sent for publication, have to be uploaded by the author to the journal system that’s address is “<https://malihukuk.legaldergi.com.tr/dergi.jsp>”. In order to upload the article to the system, authors have to sign up with their own e-mail addresses and adjust a password to register. The “Journal System Usage Guide” in the address of, <https://legal.com.tr/icerik/yayin-ilkeleri>, the steps should be viewed for the exhaustive information about signing up to the system and uploading the articles. After the articles are uploaded by the author, the article will be evaluated by the publishing house. The evaluation steps can be seen on the system. The printed version of the article is not required to be delivered to the publishing house.

6. Yazıyla birlikte yazarın (veya yazarların) adına, unvanına, çalıştığı kuruma, açık adresine, kolay ulaşım sağlanabilecek telefon numaralarına, elektronik posta adreslerine ve “<https://orcid.org>” adresinden alınacak ORCID koda ilişkin bilgiler ve fotoğraflı özgeçmişi de editöre ulaştırılmalıdır.

Along with the paper, the following must be submitted to the editor: the name, and the title of the author (authors), his/her institutional affiliation; his/her street address, telephone number (s) where he/she could be easily reached; his/her e-mail address (addresses), and the information about ORCID code which would be obtained through the web address of <https://orcid.org> and CV (should be attached photo)

7. Dergi’ye gönderilen makaleler Türkçe ve İngilizce **başlık** ile hem İngilizce hem de Türkçe **özet (öz)** kısmı içermelidir. Özet (öz) yazımında en fazla 160 kelime kullanılmalıdır. Makaleler en az 5, en fazla 10 adet anahtar kelime/keywords içermelidir.

*Papers submitted to the Journal must have **titles, and abstracts** both in Turkish and in English. Abstracts should be include up to 160 words. Papers must contain at least 5 and at the most 10 keywords.*

8. Dergi'ye gönderilen makalelerde, ilgili makaledeki konuyu tanımlayan Türkçe ve İngilizce uygun **anahtar kelimeler** bulunmalıdır.

*All articles should be accompanied by a sufficient number of **keywords** in Turkish and English that reflect the content of the article.*

9. Dergiye gönderilen makalelerde **atıf dipnotları ve kaynakça** Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities (OSCOLA) stilinde hazırlanmalıdır.

***Citation footnotes and bibliography** should be prepared in Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities (OSCOLA) style in the articles that sent to journal.*

10. Etik ilkeler ve kurallar konusunda 'Yayın Etiği Komitesi'nin (Committee on Publication Ethics - COPE (<https://publicationethics.org/>)) yönergelerini esas almıştır.

On the subject of ethical principles and rules, it took the directives of the Committee on Publication Ethics -COPE (COPE: Committee on Publication Ethics) as a basis.

11. Dergi'ye gönderilen makalelerin yazım bakımından son denetimlerinin yapılmış olduğu ve **basılmaya hazır olarak** verildiği kabul edilir.

*All submissions are regarded as **ready to publish** and already proofread by the author himself.*

12. Tüm Hakem Raporları, **ULAKBİM** (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) **Hukuk Veri Tabanı Komitesi** tarafından denetlenmesine olanak verecek şekilde 5 yıl saklanır.

*All reviewers' evaluation reports will be kept for at least five years after publication and copies of these reports will be sent to the **ULAKBİM** (Turkish Academic Network and Information Center) **Law Database Committee** whenever required.*

13. Dergi'ye ait yeni sayı yayınlandıkça, bu sayı tek bir **PDF** kopyası şeklinde **ULAKBİM Online Dergi Takip Sistemine (ODİS)** yüklenir. Ayrıca Dergi'nin 2 adet basılı kopyası da ULAKBİM'e kargo ile ulaştırılır.

*Each Publisher issue of the Journal will be uploded as a **PDF** file to the **Online Journal Watch System of ULAKBİM (ODİS)**. Also two copies of the published issue will be delivered to ULAKBİM by cargo.*

14. Dergi basıldıktan sonra ilgili sayının yazarlarına ve bu sayıda hakemlik yapmış olanlara ücretsiz olarak gönderilir.

Free copies of the published issue will be sent both to the author (s) and to the reviewer (s).

Hakem Değerlendirme Sistemi/Arbiter Evaluation System

15. Yayın Kurulu'nda ilk değerlendirilmesi yapılan makaleler, anonim olarak hakeme gönderilecek, hakemden gelen rapor doğrultusunda makalenin yayınlanmasına ya da düzeltme istenmesine ya da yayınlanmamasına karar verilecek ve yazar durumdan en kısa zamanda haberdar edilecektir. Tamamlanmış veya düzeltilmiş yazı, Yayın Kurulu'nca, tekrar hakeme gönderilir.

After the initial assessment of the articles is completed by the editorial board, the articles will be submitted to a peer reviewer anonymously. In accordance with the reviewer's report, editing may be requested, the article may get published, or the article may be rejected. The author shall be notified of the decision as soon as possible. The editorial board shall submit the final, or the edited article to the peer reviewer one more time.

16. Her makale için hakem sayısı en az iki olup, iki hakemin görüşlerinin farklı olması durumunda editör veya üçüncü bir hakemin görüşü alınacaktır.

For each paper there would be at least two arbiters; when these two arbiters have conflicting opinions, either the editor or a third arbiter will be consulted.

17. Dergi, hakemin yazarı bilmemesi esasına (**kör hakemlik**) dayanır. Hakeme gönderilecek makalelerde de yazarın kimliğine ilişkin bilgilerin gizliliği sağlanır.

*All articles submitted are subject to a **blind peer review**. The identity of the author (s) and reviewer (s) will not be revealed to the other party.*

Dergi Hakkında

Mali Hukuk Dergisi (MHD), ayda bir yayımlanan hakemli bir dergidir. 2005 yılından beri yayın hayatını sürdürmekte olan dergide hakem denetiminden geçmiş makaleler, karar tahlilleri, içtihat ve mevzuat kronikleri ile eser incelemelerine yer verilmektedir. Her sayıda Türk ve yabancı akademisyenler ve hukuk uygulamacıları tarafından kaleme alınan, mali hukuk ile ilgili değerli eserler yayımlanmaktadır.

Okuyucularımızın göndereceği mali hukuk alanına ilişkin makaleler ve diğer türdeki eserlerle (karar tahlilleri, eser incelemeleri vb.), dergimizin daha da zenginleşeceğine inanıyoruz.

Dergimizin etik ilkeleri, yayın ve intihal politikasına ilişkin detaylı bilgilere <https://legal.com.tr/dergi/malihukukdergisi> adresinde yer verilmiştir.

About Journal

The Journal of Fiscal Law (MHD) is a peer reviewed journal published per month concentrating on issues of law and considers for publication articles, case notes and comments, discussions of legislative developments and book reviews. It has been in publication since 2005. Each issue contains scholarly works concerning Fiscal law bulletin/journal, authored by scholars and practitioners around the globe.

We welcome your contributions in the form of articles, notes, comments or reviews on topics reflecting a broad range of perspectives on fiscal law; with your contributions and support our journal will progress.

Detailed information about our journal's ethical principles, its policy on publication and plagiarism may be found in the following address: <https://legal.com.tr/dergi/malihukukdergisi>

Kişisel Verileriniz Hakkında Bilgilendirme

Dergimiz, Legal Yayıncılık A.Ş. tarafından hakemli, uluslararası ve süreli yayın vasfıyla yayımlanmakta olup abonelik kapsamında daha önce bize bildirmiş olduğunuz adresinize gönderilmektedir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ikincil mevzuat kapsamında, Dergimizin dağıtım faaliyetinin gerçekleştirilebilmesi amacıyla isim, unvan, adres ve iletişim bilgileriniz işlenmekte ve ilgili kurye/kargo şirketine aktarılmaktadır. Söz konusu kişisel verileriniz, aksi yönde bir talebiniz olmaması halinde Dergimizin yayınlandığı süre boyunca mevzuata uygun olarak saklanacaktır.

6698 sayılı Kanun uyarınca, söz konusu faaliyet kapsamında veri sorumlusu Legal Yayıncılık A.Ş. olup, Kanununun 11. maddesi kapsamındaki haklarınız için legal@legal.com.tr veya abone@legal.com.tr adresine e-posta yoluyla başvurabilirsiniz.

Regarding Your Personal Information

Our journal published by Legal Yayıncılık A.Ş. is a peer reviewed, international, and a periodical publication. As a part of your membership status, it is mailed to the address that you previously supplied to us.

Under the 6698 numbered Law on the Protection of Personal Information, and secondary legislation, your name, your title, your address, and your contact information are recorded, and communicated to the relevant shipping company for the purpose of distributing our periodical. Unless you request otherwise, during the term of our publication, your personal information shall be kept in accordance with the legislation.

Under the 6698 numbered Law, Legal Yayıncılık A.Ş. is the responsible party for the data. Regarding your rights under article 11 of the Law, you may get in touch with us by e mailing to us either at legal@legal.com.tr or abone@legal.com.tr

GÜNDEM/AGENDA

... Yorumsuz ...

**Tarihin İlk Vergi Dolandırıcılığı Ortaya Çıktı:
1900 Yıl Sonra Mahkeme Belgesi Bulundu
19.2.2026, www.t24.com.tr**

Uluslararası bir araştırma ekibi, yaklaşık 1900 yıl önce Roma İmparatorluğu'nda yaşanmış bir vergi dolandırıcılığı ve sahtecilik davasını içeren eski bir mahkeme belgesini çözdü. Belge, bugün İsrail sınırları içinde yer alan Yahudiye Çölü'nde bulunan bir papirüste yer alıyor.

2014 yılında çölde bir mağarada bulunan papirüs, uzun yıllar yanlış anlaşıldıktan sonra yeniden incelendi. Belge, MS 129–132 yılları arasında Roma yönetimi altında bulunan Yahudiye eyaletinde düzenlenen resmi bir yargı dosyasına ait. Papirüste, dönemin valisi önünde görülen bir dava ile ilgili ayrıntılı mahkeme notlarının yer aldığı anlaşıldı.

Davada adı geçen Gadalias ve Saulos isimli iki kişinin, belgelerde sahtelik yaparak Roma vergi idaresini kandırdıkları ortaya çıktı. Suçlamalar arasında faturaları sahte düzenlemek, köle sahipliğini hileyle değiştirmek ve vergi ödemekten kaçınmak gibi fiiller bulunuyor. Bu tür suçlar, dönemin hukuk sisteminde zorla çalıştırılmaktan ölüm cezasına kadar ağır suçlarla cezalandırılıyordu.

Araştırmacılar belgeyi, Roma İmparatorluğu'nun hukuk sisteminin ne kadar ayrıntılı ve katı işlediğini gösteren nadir örneklerden biri olarak değerlendirirken, belgede yer alan ifadeler, sadece suçun tanımını değil, aynı zamanda savunma ve delil hazırlama stratejilerini de içeriyor.

Uzmanlar, bu keşfin sadece bir suç olayını aydınlatmadığını, aynı zamanda dönemin sosyal ve siyasi gerilimlerini yansıtan nadir bir kaynak olduğunu vurguluyor.

Prof. Dr. Hakan ÜZELTÜRK
Legal Malî Hukuk Dergisi Editörü

MALÎ HUKUK DERGİSİ

Sayı: 255/Yıl: 2026

İÇİNDEKİLER

Makaleler	XXIII
Araştırma Makalesi	
Bankalarda Sürdürülebilir Performans Değerlendirmesi: Türkiye Kamu Bankaları Üzerine Bir Veri Zarflama Analizi Uygulaması <i>Dr. Öğr. Üyesi Serkan DERİCİ</i>	1
Türkiye ve OECD Ülkelerindeki Vergisel Teşviklerin Doğurganlık Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi <i>Dr. Öğr. Üyesi Rana İÇMEN</i>	27
Uluslararası Ticari Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Yeknesaklaştırılmasına İlişkin Unidroit İlkelerinde Sözleşmelerin Yorumlanması Prensipleri <i>Dr. Öğr. Üyesi Mehtap İPEK İŞLETEN</i>	47
Türk Vergi Sisteminde Vergi Mahremiyeti ve Kişisel Veriler: Hukuki Bir Analiz <i>Dr. Öğr. Üyesi Sinem YAVUZ</i>	63
Malî Gelişmeler	91
Yargıtay Kararları	113
Yargıtay Ceza Daire Kararları.....	115
Bölge Adliye Mahkemesi Kararları	123
Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Dairesi Kararları.....	125
İdari Görüşler	161
Sirküler Listesi.....	163
Sirkülerler.....	165
Resmî Gazete Özetleri	169
Önemli Bilgiler	179
Yüksek Mahkeme Kararları Arama Dizini	209
Kanun Maddelerine Göre Arama Dizini.....	211

JOURNAL OF FISCAL LAW

Issue: 255/Year: 2026

CONTENTS

Articles.....	XXIII
Research Articles	
The Sustainable Performance Evaluation of Banks: An Application of Data Envelopment Analysis on Turkish Public Banks <i>Dr. Lecturer Serkan DERİCİ.....</i>	1
Assessment of the Impact of Tax Incentives in Turkey and OECD Countries on Fertility <i>Dr. Lecturer Rana İÇMEN.....</i>	27
The Rules for Interpreting Contracts in the Unidroit Principles on the Unification of the Law Applicable to International Commercial Contracts <i>Dr. Lecturer Mehtap İPEK İŞLETEN.....</i>	47
Tax Privacy and Personal Data in the Turkish Tax System: A Legal Analysis <i>Dr. Lecturer Sinem YAVUZ.....</i>	63
Fiscal Developments	91
Decisions of the Court of Civil Appeals	113
Decisions of the Criminal Chambers of the Court of Appeals	115
Decisions of Civil Chambers of Courts of Appeal.....	123
Decisions of Civil Chambers of Courts of Appeal	125
Administrative Opinions	161
Circular List	163
Circulars	165
Abstracts of Official Gazette.....	169
Important Information.....	179
Index of High Courts' Decisions.....	209
Index of Related Law Code Articles	211

MAKALELER

ARTICLES

- * Bankalarda Sürdürülebilir Performans Değerlendirmesi: Türkiye Kamu Bankaları Üzerine Bir Veri Zarflama Analizi Uygulaması

The Sustainable Performance Evaluation of Banks: An Application of Data Envelopment Analysis on Turkish Public Banks

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Serkan DERİCİ

- * Türkiye ve OECD Ülkelerindeki Vergisel Teşviklerin Doğurganlık Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi

Assessment of the Impact of Tax Incentives in Turkey and OECD Countries on Fertility

Dr. Öğr.Üyesi/Dr. Lecturer Rana İÇMEN

- * Uluslararası Ticari Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Yeknesaklaştırılmasına İlişkin Unidroit İlkelerinde Sözleşmelerin Yorumlanması Prensipleri

The Rules for Interpreting Contracts in the Unidroit Principles on the Unification of the Law Applicable to International Commercial Contracts

Dr. Öğr.Üyesi/Dr. Lecturer Mehtap İPEK İŞLETEN

- * Türk Vergi Sisteminde Vergi Mahremiyeti ve Kişisel Veriler: Hukuki Bir Analiz

Tax Privacy and Personal Data in the Turkish Tax System: A Legal Analysis

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Sinem YAVUZ

- Araştırma Makalesi -

**♠ BANKALARDA SÜRDÜRÜLEBİLİR PERFORMANS
DEĞERLENDİRMESİ: TÜRKİYE KAMU BANKALARI
ÜZERİNE BİR VERİ ZARFLAMA ANALİZİ UYGULAMASI***

*(THE SUSTAINABLE PERFORMANCE EVALUATION OF BANKS:
AN APPLICATION OF DATA ENVELOPMENT ANALYSIS ON TURKISH
PUBLIC BANKS)*

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Serkan DERİCİ**

ÖZ

Bankaların etkin ve istikrarlı faaliyetler göstermesi dünya genelinde sürdürülebilir politikaların uygulanması konusunda hayati bir rol oynamaktadır. Bankalarda etkinlik üzerine literatürde çok sayıda VZA uygulaması içeren çalışma mevcut olmasına rağmen bankaların sürdürülebilir performans değerlendirmesine dair değişkenleri içeren az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu eksiklik nedeniyle tasarlanan bu çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren kamu bankalarının sürdürülebilir performans değerlendirmesi yapılması amaçlanarak, etkinlik değerlendirmesine sürdürülebilirliğe dair kriterleri de içeren bir model geliştirilmiştir. Geliştirilen model üç girdi (çalışan sayısı, toplam varlıklar ve enerji tüketimi) ve iki çıktı (karbon salımı ve net kar) değişkeni şeklinde tasarlanarak, söz konusu bankaların sürdürülebilir performans değerlendirmesi

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 31.10.2025 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 26.12.2025 tarihinde birinci hakem; 05.03.2026 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

DOI: <http://dx.doi.org/10.69838/MHD.88107>

** Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Sayısal Yöntemler Anabilim Dalı, serkanderici@nevsehir.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0003-2581-6770

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atf için; DERİCİ, Serkan, “Bankalarda Sürdürülebilir Performans Değerlendirmesi: Türkiye Kamu Bankaları Üzerine Bir Veri Zarflama Analizi Uygulaması” Malî Hukuk Dergisi, Sayı No.: 255, 2026, s. 1-26

Veri Zarflama Analizi'nin ölçüğe göre sabit getiri varsayımına sahip CCR modeli ile bankaların faaliyet raporlarından elde edilen 2019-2024 yılları arası veriler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analizler sonucunda bankaların hangi yıl etkin faaliyet gösterdiği tespit edilerek, etkin faaliyet gösterilmediği tespit edilen yıllar için öneriler geliştirilerek bu yol ile geleceğe dair öneriler sunulmuştur. Çalışmanın son kısmında ise araştırmanın kısıtları ile geleceğe yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Bankacılık Sektörü, Veri Zarflama Analizi, Etkinlik, Kamu Bankaları

ABSTRACT

The efficient operation of banks plays a vital role in the implementation of sustainable policies worldwide. Although there are numerous studies in the literature on efficiency in banks that include DEA applications, there are few studies that include variables related to the sustainable performance evaluation of banks. Due to this deficiency, this study was designed to evaluate the sustainable performance of public banks operating in Turkey. A model consisting of three input and two output variables, including criteria related to sustainability, was developed for the efficiency evaluation. Using the developed model, the sustainable performance evaluation of banks for the years 2019-2024 was carried out using Data Envelopment Analysis. As a result of the analyses, the years in which the banks were and were not efficient were identified. Recommendations were developed for the inefficient years and suggestions for the future were presented. In the last part of the study, the limitations of the research and recommendations for the future are presented.

Keywords: Sustainability, Banking Sector, Data Envelopment Analysis, Efficiency, Public Banks

Giriş

Son dönemde giderek önemi artan sürdürülebilirlik kavramı temel olarak gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini kısıtlamadan,

mevcut neslin ihtiyaçlarını karşılama olarak tanımlanmaktadır¹. İşletmeler açısından sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır². İşletmeler sürdürülebilirliğin bu üç boyutunu iş süreçlerine entegre ederek kurumsal sürdürülebilirliğe dair faaliyetler yapmaktadır³. Sürdürülebilirliğin üç boyut dikkate alınarak işletmelerde sürdürülebilirlik kavramı, ilk olarak üretim ve tedarik zincirleriyle ilgili faaliyetler ile ele alınmış olup; işletmelerin rakipleriyle rekabet edebilmesi ve ekonomik hedeflerine ulaşabilmesine dair etkisine yönelik tartışmalar son dönemde giderek artmaktadır⁴. Bu tartışmalar ışığında işletmelerin, yeşil teknolojileri dikkate alarak yeşil politikalar geliştirmesi ve bunun sayesinde artan çevresel endişeler karşısında, tüketicilerin sürdürülebilir ürün talebini dikkate alarak çevre dostu ürün ve hizmetler sunması ve bu yönde inovatif faaliyetler gerçekleştirmesi gerekmektedir^{5,6}. Günümüzde işletmelerin faaliyetlerini yürüttüğü yoğun rekabet ortamı ve bu faaliyetleri yürütürken karşılaştığı oldukça çok sayıda faktör göz önüne alındığında, işletmelerin amaçlarına ulaşmak amacıyla faaliyetlerini yürütürken ekonomik, sosyal ve çevresel bir denge kurmasının zorunlu olduğu görülmektedir⁷. Bu dengeyi sağlamak için işletmeler yasal düzenlemelere uygun faaliyetler göstermek, paydaşların artan baskılarına cevap verebilmek, tüketici taleplerini karşılamak ve ra-

¹ Gro Harlem Brundtland, Our Common Future World Commission on Environment and Development (1st ed, Oxford University Press, 1987) 42

² Leire San-Jose, Jose Luis Retolaza and Eric Lamarque, ‘The social efficiency for sustainability: European Cooperative Banking Analysis’ (2018) 10(9) Sustainability 3271, 3273

³ Akber Aman Shah, Desheng Wu and Vladimir Korotkov, ‘Are Sustainable Banks Efficient and Productive? A Data Envelopment Analysis and The Malmquist Productivity Index Analysis’ (2019) 11(8) Sustainability 2398, 2398

⁴ Matjaž Maletic, Damjan Maletic, Jens Dahlgaard, Su Mi Dahlgaard-Par and Boštjan Gomišček, ‘Do Corporate Sustainability Practices Enhance Organizational Economic Performance?’ (2015) 7(2/3) International Journal of Quality and Service Sciences 184, 188

⁵ Ming-Lang Tseng, ‘Modeling Sustainable Production Indicators with Linguistic Preferences’ (2013) 40 Journal of Cleaner Production 46, 48

⁶ Rakesh Raut, Naoufel Cheikhrouhou and Manoj Kharat, ‘Sustainability in The Banking Industry: A Strategic Multi-Criterion Analysis’ (2017) 26 Business Strategy and the Environment 550, 550

⁷ Natalia Ortiz-de-Mandojana and Pratima Bansal, ‘The long-term benefits of organizational Resilience Through Sustainable Business Practices’ (2015) 37(8) Strategic Management Journal 1615, 1616

kipleriyle rekabet edebilme kabiliyetine sahip olmalıdır⁶. İşletmelerin bu zorluklarla mücadele edebilmeleri için sürdürülebilir iş modelleri geliştirerek benimsemeleri ve uygulamaları bir zorunluluktur⁸. Bütün sektörlerdeki işletmelerin başarısı, sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma için önemli olsa da ülkelerin etkili ve verimli işleyen bir bankacılık sistemine sahip olması bu amaç için oldukça önemlidir⁹.

İşletme türleri içerisinde ise bankalar, toplumlar üzerindeki geniş etkisinden dolayı sürdürülebilirliğe dair faaliyetlere gerek uyguladığı politikalar gerekse de yeşil krediler gibi faaliyetleri nedeniyle yoğun olarak katılmakta; sosyal sorumluluk faaliyetleri ve kamu politikalarının finansmanında yer almasından dolayı değer üretme sürecinde aktif olarak yer almaktadır¹⁰. Bu bakımdan bankaların istikrarlı performans göstermesi olarak yorumlanması dışında, bankalarda sürdürülebilirlik kavramı uzun vadede etkin ve iyi işletilmeyi ifade etmektedir¹². Bankaların etkin ve istikrarlı faaliyetler göstermesi, özellikle gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasında hayati bir rol oynamaktadır¹³. Çünkü banka sürdürülebilirliği, mevcut kaynaklarla bankaların kendisini geliştirmesi ve hizmet sunduğu topluma katkı sağlayarak toplumsal refaha katkıda bulunması arasındaki denge kurma yeteneği olarak açıklanmaktadır². Türkiye Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu'na göre 2024 yılı sonu itibariyle bankaların aktif toplamı yaklaşık 32,657 trilyon TL olarak gerçekleşmiş olup işlem hacmi her geçen gün artmaktadır.

⁸ Angappa Gunasekaran and Alain Spalanzani, 'Sustainability of manufacturing and Services: Investigations for Research and Applications' (2012) 140(1) International Journal of Production Economics 35, 35

⁹ Ross Levine, 'Law, Finance, and Economic Growth' (1999) 8(1-2) Journal of Financial Intermediation 8, 9

¹⁰ Yaowalak Poolthong and Rujirutana Mandhachitara, 'Customer Expectations of CSR, Perceived Service Quality and Brand Effect in Thai Retail Banking' (2009) 27(6) The International Journal of Bank Marketing 408–410

¹¹ Lynette McDonald and Chia Hung Lai, 'Impact of Corporate Social Responsibility Initiatives on Taiwanese Banking Customers' (2011) 29(1) The International Journal of Bank Marketing 50–53

¹² Yong Tan and Mike Tsionas, 'Modelling Sustainability Efficiency in Banking' (2022) 27(3) International Journal of Finance & Economics 3754, 3756

¹³ Yantuan Yu, Jianhuan Huang and Yanmin Shao, 'The Sustainability Performance of Chinese Banks: A New Network Data Envelopment Analysis Approach and Panel Regression' (2019) 11(6) Sustainability 1622, 1622

Bankaların sürdürülebilir performansının değerlendirilmesi, üretkenliği ve karlılığı artırması, rekabet kabiliyetini geliştirmesi, politikaların sonuçlarının ve başarısının belirlenmesi bakımlarından önemli bir konudur⁶. Sürdürülebilirliğin dünya genelinde giderek önemi artan bir konu olmasına rağmen, bankacılık sektöründe performans değerlendirme ve etkinlik ölçmeye yönelik yapılan çalışmaların önemli bir kısmında sürdürülebilirlik faktörünün ihmal edildiği görülmektedir. Yalnızca kaynak etkinliği ya da çıktı optimizasyonunu hedef alan çalışmalar, etkili bir performans değerlendirmesi sunuyor olsa da sürdürülebilirliğe dair bir değerlendirme yapmamaktadır. Bu nedenle çevre üzerine uygulanmakta olan Paris Anlaşması, Avrupa Yeşil Mutabakatı, Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve ülkeleri uygulamakta olduğu kalkınma planları kapsamında bir değerlendirme yapılarak, sürdürülebilirliğe dair kriterlerin dahil edildiği performans değerlendirmesi yapılmalıdır. Çünkü bankaların performansının sürdürülebilir olması, bu sayede verimliliğinin artması, sadece bir işletme olarak o bankaların değil, aynı zamanda ülkelerin ekonomik kalkınmasına ve toplum genelinde fayda sağlanmasına neden olmaktadır¹². Bu gerekçe ile Türkiye’de kamu politikalarının yürütülmesinde oldukça önemli bir rol oynayan ve sürdürülebilir performans değerlendirmesi literatürde oldukça kısıtlı olan üç kamu bankasının sürdürülebilir değişkenler ile etkinliğinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda literatür destekli bir model geliştirilmiş ve bu modelde yer alan girdi ve çıktı değişkenlerine dair veriler bankaların 2019-2024 yılları arasındaki faaliyet raporlarından toplanarak ölçüğe göre sabit getiri varsayımına dayanan (CCR) Veri Zarflama Analizi (VZA) ile analiz edilmiştir. VZA kullanılmasının nedeni, bankaların etkinlik değerlendirmesi yoluyla iç yapılarının değerlendirilerek etkin ve verimli çalışmayı engelleyen nedenleri tespit etmede kullanılabilmesidir³⁵. Gerçekleştirilen VZA uygulaması ile kamu bankalarının kendi içlerinde etkinlik değerlendirmesi gerçekleştirilmiş, etkin faaliyet gösterilmediği tespit edilen yıllar için öneriler geliştirilerek gelecek yıllarda etkin performans gerçekleştirilmesine katkı sağlanmak hedeflenmiştir. Bankaların etkin faaliyet göstermesi, bankacılık sektörünün düzenlenmesi ve geliştirilmesi için önemli bir ölçüt iken, bu çalışmada kullanılan literatür destekli model ile etkinlik değerlendirmesine sürdürülebilirliğe dair faktörlerin eklenmesiyle, bankaların sürdürülebilirliği bir amaç olarak belirlenmesi sağlanmakta ve bu yönde bir yol çizilmektedir. Performanslarına sürdürülebilirliği dahil eden bankalar yalnızca iyi bir ekonomik per-

formans göstermekle kalmayacak, aynı zamanda tüm paydaşlar için ekonomik, sosyal ve çevresel katkılar sunacaktır.

Bu çalışma giriş kısmını takip eden; teorik arka planın tam olarak görülebilmesi için literatür taraması, bankalarda sürdürülebilir performans değerlendirmesi için gerçekleştirilen literatür taramasına dayanarak geliştirilen modelin tanıtıldığı değişkenler, etkinlik analizinde kullanılan VZA'nin sunulduğu metodoloji bölümü, analizlerin yapıldığı uygulama ve bulgular kısımları ile sonuç başlıklarından oluşacak şekilde tasarlanmıştır.

1. Literatür Taraması

Bankalarda performans değerlendirmesine yönelik birçok çalışma bulunmasına rağmen, sürdürülebilir performans değerlendirmesini konu alan oldukça kısıtlı bir literatür olduğu görülmektedir. Bu bakımdan çalışma kapsamında Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin yürütülmesinde önemli bir rol oynayan üç kamu bankasının sürdürülebilir performans değerlendirmesi VZA ile ele alınmıştır. Bu nedenle, banka sürdürülebilirliğine dair farklı ekonometrik ve istatistiksel yöntemleri içeren çok sayıda çalışma yapılmış olsa da, bu çalışmanın amacına yönelik olarak, bir temel oluşturması bakımından literatür taraması bankalarda sürdürülebilirlik, performans değerlendirmesi, etkinlik ölçümü ve VZA anahtar kelimelerini içerecek şekilde gerçekleştirilmiş ve Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Bankalarda Sürdürülebilirlik Konusuna Dair Literatür Taraması

Yazar(lar)	Yıl	İçerik
Figge vd. ¹⁴	2002	Çevresel ve sosyal yönetim sistemlerindeki geleneksel yaklaşımların eksikliklerinin, sürdürülebilirliğe dayalı bir Dengeli Performans Göstergesi (BSC) çerçevesi kullanılarak sürdürülebilirliğin üç ayağının tek ve kapsamlı bir stratejik yönetim aracına entegre edilmesiyle ele alınabileceğini’ bildirmiştir.
Albayrak ve Erensal ¹⁵	2005	Türk bankalarının değerlendirilmesinde finansal ve finansal olmayan performans kriterlerini analiz etmek için bulanık AHP

¹⁴ Frank Figge, Tobias Hahn, Stefan Schaltegger and Marcus Wagner, ‘The Sustainability Balanced Scorecard – Linking Sustainability Management to Business Strategy’ (2002) 11(5) Business Strategy and the Environment 269, 269

		teknikğini uygulamıştır.
Kosmidou vd. ¹⁶	2006	İngiltere merkezli bankaları küçük ve büyük olarak ayırarak 1998-2002 dönemi için bankaların etkinliğini ve performansını araştırmıştır.
Demir ve Astarcioglu ¹⁷	2007	Bankaların toplam ticari gelirlerini, faiz ve faiz dışı gelir ve giderlerini ve verilen kredileri dikkate alarak Türk ticari bankalarının performansını analiz etmek için VZA'yı uyguladı.
Wu vd. ¹⁸	2009	Bankacılık performansının değerlendirilmesi için bulanık bir ÇKKV yaklaşımı önerdikleri çalışmada Dengeli Puan Kartı (BSC), bulanık AHP, TOPSIS, basit eklemeli ağırlıklandırma (SAW) ve VIKOR gibi farklı ÇKKV tekniklerini kullanarak karşılaştırmalı bir model geliştirmişlerdir.
Rebai vd. ¹⁹	2016	Sürdürülebilirliği bütünleştiren çok nitelikli bir kamu bankası değerlendirme modeli geliştirmiştir. Çalışmada, bankaların derecelendirilmesi için küresel bir sürdürülebilirlik endeksi geliştirilmiştir

Raut vd. ⁶	2017	Hindistan bağlamında banka sürdürülebilirliğini incelemek için etkili ve bütünlük çok aşamalı bulanık MCDM analizini önermektedir. Genel sürdürülebilirlik, banka istikrarı, banka-müşteri ilişkisinin yönetimi, iç kaynak tahsisi ve banka operasyonlarının çevre dostu unsurları dahil olmak üzere dört farklı açıdan tanımlanmış ve değerlendirilmiştir.
San-Jose vd. ²	2018	Avrupa'da bankacılığın sürdürülebilirliğini analiz etmek için ekonomik verimlilik ile sosyal verimlilik arasındaki bağlantıyı inceleyerek Avrupa bankacılığının sürdürülebilirliğini VZA ile değerlendirmiştir.
Shah vd. ³	2019	Bankaların sürdürülebilir performansını ve üretkenliğini 2010-2018 döneminde veri zarflama analizi (VZA) ve Malmquist üretkenlik endeksinin (MPI) entegrasyonu ile iki aşamalı bir per-

¹⁵ Esra Albayrak and Yasemin Claire Erensal, 'A Study of Bank Selection Decisions in Turkey Using The Extended Fuzzy AHP Method' (2005). Proceedings of the 35th International Conference on Computers and Industrial Engineering IE 81–81

¹⁶ Kyriaki Kosmidou, Fotios Pasiouras, Michalis Doumpos and Constantin Zopounidis, 'Assessing Performance Factors in the UK Banking Sector: A Multicriteria Methodology' (2006) 14(1) Central European Journal of Operations Research 25, 25

¹⁷ Yusuf Demir and Melih Astarcioglu, 'Determining Bank Performance Via Financial Prediction: An Application in ISE' (2007) 12(1) Journal of Business Administration and Economics Faculty 273, 273

¹⁸ Hung-Yi Wu, Gwo-Hshiung Tzeng and Yi-Hsuan Chen, 'A fuzzy MCDM approach for Evaluating Banking Performance Based on Balanced Scorecard' (2009) 36(6) Expert Systems with Applications 10135, 10135

¹⁹ Sonia Rebai, Mohamed Naceur Azaiez and Dhafer Saidane, 'A multi-attribute utility model for Generating A Sustainability Index in The Banking Sector' (2016) 113(1) Journal of Cleaner Production 835, 835

		formans değerlendirmiştir.
Tan ve Tsionas ¹²	2022	Bankacılık sektöründe sürdürülebilirlik verimliliğini iç sürdürülebilirlik ve dış sürdürülebilirlik olarak ayrıştırarak veri zarflama analizi ile değerlendirilmiştir.
Zhang vd. ²⁰	2022	Bangladeş'teki özel ticari bankaların yeşil bankacılık faaliyetlerinin yeşil finansman ve bankaların çevresel performansı üzerindeki etkisini Yapısal Eşitlik Modellemesi (SEM) ile incelemiştir.

Gerçekleştirilen literatür taraması doğrultusunda bankalarda sürdürülebilirliğe dair değişkenleri içeren girdi ve çıktı değişkenleri ile gerçekleştirilmiş VZA analizi uygulamalarının kısıtlı olduğu, sosyal ve ekonomik girdi – çıktı değişkenleri içerisinde sürdürülebilirliğe dair değişkenlerin oldukça an kullanıldığı, genel kabul görmüş bir bankalarda sürdürülebilirliğe dair etkin ölçüm modelinin olmadığı ve Türkiye’de bankacılık sektörü üzerinde sürdürülebilirliği VZA ile ele alan çalışma eksikliği olduğu tespit edilerek; literatürü geliştirmek ve belirtilen boşluklara katkı sağlanmak amacıyla bu çalışma tasarlanmıştır.

2. Araştırma Modelinin Tasarlanması

Bankalarda etkinlik üzerine literatürde çok sayıda VZA uygulaması içeren çalışma mevcut olmasına rağmen bankalarda sürdürülebilirliğe dair değişkenleri içeren az sayıda çalışma bulunmaktadır^{3, 12, 17, 21, 22, 23, 24,}

²⁰ Xin Zhang, Zhihui Wang, Xiaobing Zhong, Shouzhi Yang and Abu Bakkar Siddik, ‘Do Green Banking Activities Improve The Banks’ Environmental Performance? The Mediating Effect of Green Financing’ (2022) 14(2) Sustainability 989, 989

²¹ Georgios Tsaples and Jason Papatthasiou, ‘Data Envelopment Analysis and The Concept of Sustainability: A Review and Analysis of The Literature’ (2021) 138 Renewable and Sustainable Energy Reviews 110664, 110664

²² Yu Shi, Vincent Charles and Joe Zhu, ‘Bank Financial Sustainability Evaluation: Data Envelopment Analysis With Random Forest and Shapley Additive Explanations’ European Journal of Operational Research 321.2 (2025): 614-630

²³ Oana Marina Bătae, Voicu Dan Dragomir and Liliana Feleagă, ‘The Relationship Between Environmental, Social, and Financial Performance in The Banking Sector: A European Study’ (2021) 290 Journal of cleaner production 125791, 125791

²⁴ Constantin Belu, ‘Ranking Corporations Based on Sustainable and Socially Responsible Practices. A Data Envelopment analysis (DEA) Approach’ (2009) 17(4) Sustainable Development 257, 257

²⁵. Türk bankacılık sektöründe sürdürülebilirliği konu alan çalışmalarda, sürdürülebilirliğe dair politikaların son dönemde uygulanmaya başlanması nedeniyle oldukça azdır²². Söz konusu literatürün geliştirilmesi ve literatür taraması kısmında belirtilen boşlukların doldurulması amacıyla Türkiye’de faaliyet gösteren kamu bankalarının etkinlik değerlendirmesi sürdürülebilirliğe dair kriterlerde modele entegre edilerek ölçülmüştür. Bu kapsamda literatürde yer alan çalışmalara dayanarak ve değerleri bulunabilen değişkenler ile bir model tasarlanmıştır. Sürdürülebilirliğe dair çalışmaların özellikle 2021 yılında Türkiye’nin Avrupa Yeşil Mutabakatı’nı imzalamasıyla birlikte başlaması nedeniyle sürdürülebilirliğe dair değişkenlere ait kısıtlı veriler bulunmakta ve bu durum bu çalışmanın en önemli kısıtlayıcısı olmaktadır. Bu doğrultuda VZA uygulamasında ele alınan bankaların incelenen yıllar bazında tüm kriterlere dair verilerinin olması gerektiği için yeşil krediler¹², proje kredileri²⁶ ve topluma yapılan yatırımlar²¹ gibi kriterler çalışmaya dahil edilememiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda etkinlik ölçümü için geliştirilen girdi ve çıktı değişkenleri Tablo 2’de gösterildiği gibi belirlenmiştir:

Tablo 2. Etkinlik Ölçümünde Kullanılan Girdi ve Çıktı Değişkenleri

Değişken Türü	Değişken Adı	Kaynak
Girdi Değişkenleri	Çalışan Sayısı	Bătae vd. (2021) Çelik ve Yıldız (2021) Saeidi vd. (2021) Trabelsi vd. (2023)
	Toplam Varlıklar	Gürbüz ve Ergün (2020) Saeidi vd. (2021) Tan (2022)
	Enerji Tüketimi	Dagiliütè ve Liobikienè (2020) Gürbüz ve Ergün (2020)
Çıktı Değişkenleri	Karbon Emisyonu Miktarı	Dagiliütè ve Liobikienè (2020) Tan (2022)
	Net Kar	Çelik ve Yıldız (2021) Tan (2022) Trabelsi vd. (2023)

Tablo 2’de görüldüğü üzere literatür taraması sonucunda verilerin bulunabilirliğine göre çalışan sayısı, toplam varlıklar ve enerji tüketimi

²⁵ Isabelle Piot-Lepetit and Joseph Nzongang. ‘Financial Sustainability and Poverty Outreach Within A Network of Village Banks in Cameroon: A Multi-DEA Approach’ European journal of operational research 234.1 (2014): 319-330

olmak üzere üç girdi değişkeni; karbon emisyonu ve net kar olmak üzere ise iki girdi değişkeni belirlenmiştir. Söz konusu beş değişken içerisinde enerji tüketimi ve karbon emisyonu olumsuz değişken olarak kullanılmıştır. Devamında ele alınan üç kamu bankasının bu değişkenlere dair verileri 2019-2024 yılları için bankaların faaliyet raporlarından toplanarak VZA ile analiz edilmiştir.

3. Veri Zarflama Analizi

VZA ilk olarak 1978 yılında Charnes, Cooper ve Rhodes tarafından geliştirilen²⁶, regresyon analizinin doğrudan uygulanamadığı²⁷ performans değerlendirmelerinde, ele alınan birimlere dair girdi ve çıktı değişkenlerini kendi içerisinde değerlendirerek etkinlik ölçümü yapan, doğrusal programlama temelli²⁸ bir yöntemdir. VZA uygulamaları tasarlanırken, aynı sektörde faaliyet gösteren ve belirlenen girdi – çıktı değişkenlerinin ortak olduğu yani ortak amaçlar için kullanıldığı birimlerin ele alınması bir gerekliliktir²⁹. VZA uygulamaları yapılarak ele alınan karar verme birimlerinin etkin faaliyet gösterip göstermediği ve etkin değil ise nedenleri ve iyileştirme önerileri gibi önemli sonuçlar elde edilmektedir³⁰.

VZA uygulamaları girdilerin veya çıktılarının optimize edilmesine yönelik olarak iki farklı bakış açısıyla uygulanabileceği gibi ölçüğe göre sabit veya değişken getiri durumlarına göre de iki farklı yaklaşım ile uy-

²⁶ Zeynep Yazıcı, 'İş Yüküne Göre Performans Ölçümünde Veri Zarflama Analizi ve Bir Uygulama Örneği' (2015) Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1, 53

²⁷ Mehmet Emin Baysal, Bahriye Alçılar, Hakan Çerçioğlu and Bilal Toklu, 'Türkiye'deki Devlet Üniversitelerinin 2004 Yılı Performanslarının, Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Belirlenip Buna Göre 2005 Yılı Bütçe Tahsislerinin Yapılması' (2005) 9(1) Sakarya Üniversitesi Journal of Science 67, 67

²⁸ Şule Karacaer, 'Antalya Yöresindeki 4 ve 5 Yıldızlı Otellerde Toplam Etkinlik Ölçümü: Bir Veri Zarflama Analizi Uygulaması' (1998) Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü 1,62

²⁹ Ali Ata and İbrahim Halil Seyrek, 'Veri Zarflama Analizi ve Veri Madenciliği ile Mevduat Bankalarında Etkinlik Ölçümü' (2010) 2(4) BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi 67, 70

³⁰ Aydın Ulucan, 'İSO 500 şirketlerinin Etkinliklerinin Ölçülmesinde Veri Zarflama Analiz Yaklaşımı: Farklı Girdi-Çıktı Bileşenleri ve Ölçüğe Göre Getiri Yaklaşımları ile Değerlendirmeler' (2000) 57(2) Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 185, 187

gulanabilmektedir³¹. Bu doğrultuda yapılan analizler sonucunda etkinlik değeri yüzde olarak yüz olan karar birimleri tam etkin, genel kabul görüşüne göre yüzde seksen ile yüz arasında etkinlik değeri olan karar birimleri etkin, daha düşük etkinlik değeri olan karar birimleri ise etkin değil olarak tespit edilmekte ve yapılan uygulama sonucunda tam etkin olmayan karar birimlerinin tam etkin olabilmesi için iyileştirmeler önerilmektedir³². Ayrıca gerçekleştirilen uygulamalarda girdi ve çıktı değişkenleri sayısının toplamının iki katından fazla karar verme biriminin uygulamada yer alması analizin güvenilir olması bakımından bir gerekliliktir³³.

Bu çalışma kapsamında bankalarda sürdürülebilirliğe dair bir değerlendirme yapıldığı için girdi değişkenlerinden istenmeyen değişken olan enerji tüketiminin minimize edilmesine yönelik olarak girdiye göre VZA ve istenmeyen çıktılardan karbon emisyonunun minimize edilmesine yönelik olarak ise çıktıya göre VZA modelleri uygulanmıştır. Bu nedenle uygulama kısmından önce bu iki yaklaşıma dair matematiksel formülasyonların gösterilmesi gerekmektedir³⁴:

Tablo 3. Girdiye Yönelik ve Çıktıya Yönelik VZA Modellerinin Matematiksel Formülasyonları

Girdiye Yönelik VZA Modeli	Çıktıya Yönelik VZA Modeli
$E_0 = \max \frac{\sum_{r=1}^s u_r y_{ro}}{\sum_{i=1}^m v_i x_{io}}$ <p>(1)</p> <p>Kısıtlar:</p>	$E_0 = \min \frac{\sum_{i=1}^m v_i x_{io}}{\sum_{r=1}^s u_r y_{ro}}$ <p>(1)</p> <p>Kısıtlar:</p>

³¹ Abraham Charnes, William Cooper and Edwardo Rhodes, ‘Evaluating Program and Managerial Efficiency: An Application of Data Envelopment Analysis to Program Follow Through’ (1981) 27(6) Management Science 668, 670

³² Ramu Ramanathan, An Introduction to Data Envelopment Analysis: A Tool for Performance Measurement (4th edn, Sage 2003) 202, 241

³³ Aziz Bousofiane, Robert Dyson and Emmanuel Thanassoulis, ‘Applied Data Envelopment Analysis’ (1991) 6(2) European Journal of Operational Research 1, 3

³⁴ Kenan Oğuzhan Oruç, ‘Veri Zarflama Analizi ile Bulanık Ortamda Etkinlik Ölçümleri ve Üniversitelerde Bir Uygulama’ (2008) Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü 1, 23

$$\frac{\sum_{r=1}^s u_r y_{rj}}{\sum_{i=1}^m v_i x_{ij}} \leq 1, \quad (j=1,2,\dots,n) \quad (2)$$

$$\frac{\sum_{i=1}^m v_i x_{ij}}{\sum_{r=1}^s u_r y_{rj}} \geq 1, \quad (j=1,2,\dots,n) \quad (2)$$

$$v_i, u_r \geq \varepsilon \quad (r=1,2,\dots,s) \text{ ve } (i=1,2,\dots,m) \quad (3)$$

$$v_i, u_r \geq \varepsilon \quad r=1,2,\dots,s \quad i=1,2,\dots,m \quad (3)$$

Türkiye’de faaliyet gösteren kamu bankalarının 2019 – 2024 yılları arasındaki etkinliği Tablo 2’de verilen girdi ve çıktı değişkenlerine dair faaliyet raporlarından elde edilen veriler kullanılarak, Tablo 3’te ki matematiksel formülasyonlar ile iki farklı bakış açısına göre analiz edilmiş ve elde edilen bulgular sunulmuştur.

4. Uygulama ve Bulgular

Türkiye’de faaliyet gösteren üç kamu bankasının sürdürülebilir performans değerlendirmesinin belirlenmesi amacıyla tasarlanan bu çalışmada, diğer tüm değişkenler optimize edilirken, girdi değişkenlerinden enerji tüketiminin ve çıktı değişkenlerinden karbon emisyonunun minimize edilmesi için ölçüğe göre sabit getiri varsayımına dayanan VZA’nın girdiye ve çıktıya yönelik (CCR) olarak iki farklı yaklaşımı ile analizler yapılmıştır. Söz konusu bankaların 2019 – 2024 yıllarına dair girdi ve çıktı verileri bankaların faaliyet raporlarından toplanarak Tablo 4’te sunulmuştur:

Tablo 4. VZA Uygulaması için Belirlenen Değişkenlere Dair Veriler

Karar rimleri	Girdiler			Çıktılar		Net Kar
	Bi- Çalışan Sayısı	Toplam Varlık	Enerji Tüketimi	Karbon Emisyonu		
ZB-2019	24.563	226.642.682	92.956.203	47.754	6.187.000	
ZB-2020	20.673	351.731.986	81.999.262	39.110	7.825.019	
ZB-2021	24.607	653.491.044	84.403.363	38.564	6.291.309	
ZB-2022	24.484	998.903.257	113.021.645	27.729	41.092.000	
ZB-2023	27.565	1.445.568.908	197.948.859	60.908	41.092.377	
ZB-2024	26.011	2.036.580.267	129.851.667	0	100.636.808	
HB-2019	18.967	146.324.223	485.511	72.702	1.720.309	
HB-2020	20.171	205.073.905	474.827	68.905	2.600.045	
HB-2021	20.339	343.582.913	481.144	72.962	1.507.729	
HB-2022	20.781	432.077.558	473.335	68.604	14.753.896	
HB-2023	22.219	685.566.877	478.250	63.974	10.111.965	

HB-2024	21.520	873.164.998	615.910	74.696	15.105.453
VB-2019	16.835	167.268.856	430.831	101.660	4.544.278
VB-2020	16.748	286.821.114	421.020	77.215	6.337.453
VB-2021	16.929	484.332.008	400.565	39.894	5.165.856
VB-2022	16.961	712.392.689	403.360	28.425	25.811.449
VB-2023	17.263	1.003.389.763	430.563	28.291	25.045.910
VB-2024	18.209	1.425.146.941	448.523	30.115	40.375.301

Tablo 4'te sunulan veri setinde yer alan değişken değerlerinin adet, para birimi ve m³ gibi farklı değerler olduğu görülmektedir. Bu durumda analizlerde büyük değerler daha fazla etkileyeceği için bu durumun engellenerek daha doğru sonuçlar elde edilmesi için verilerin normalize edilerek 0 ile 1 arasında standart değerlere dönüştürülmesi gerekmektedir³⁵. Bu bakımdan VZA uygulamaları için Tablo 4'te yer alan veriler normalize edilerek Tablo 5'te sunulmuştur:

Tablo 5. Normalize Edilmiş Girdi ve Çıktı Değişken Değerleri

		Girdiler			Çıktılar	
Karar rimleri	Bi-	Çalışan Sayısı	Toplam Varlık	Enerji Tüketimi	Karbon Emisyonu	Net Kar
ZB-2019		0,0655	0,0182	0,1317	0,0507	0,0174
ZB-2020		0,0552	0,0282	0,1162	0,0415	0,0220
ZB-2021		0,0656	0,0524	0,1196	0,0410	0,0177
ZB-2022		0,0653	0,0801	0,1601	0,0295	0,1154
ZB-2023		0,0735	0,1158	0,2805	0,0647	0,1154
ZB-2024		0,0694	0,1632	0,1840	0,0000	0,2825
HB-2019		0,0506	0,0117	0,0007	0,0772	0,0048
HB-2020		0,0538	0,0164	0,0007	0,0732	0,0073
HB-2021		0,0543	0,0275	0,0007	0,0775	0,0042
HB-2022		0,0554	0,0346	0,0007	0,0729	0,0414
HB-2023		0,0593	0,0549	0,0007	0,0679	0,0284
HB-2024		0,0574	0,0700	0,0009	0,0793	0,0424
VB-2019		0,0449	0,0134	0,0006	0,1080	0,0128
VB-2020		0,0447	0,0230	0,0006	0,0820	0,0178
VB-2021		0,0452	0,0388	0,0006	0,0424	0,0145
VB-2022		0,0452	0,0571	0,0006	0,0302	0,0725
VB-2023		0,0461	0,0804	0,0006	0,0300	0,0703
VB-2024		0,0486	0,1142	0,0006	0,0320	0,1133
TOPLAM		1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000

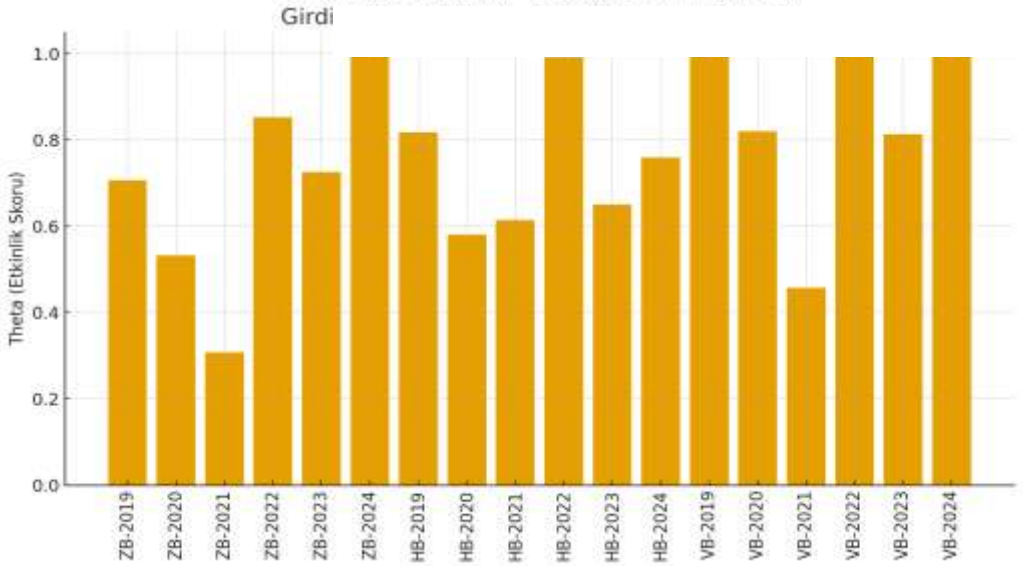
Tablo 5'te normalize edilmiş olan girdi ve çıktı seti kullanılarak gerçekleştirilen ve Python kullanılarak yapılan VZA uygulamaları ile elde edilen sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur:

³⁵ Yaakov Roll and Yehuda Hayuth, 'Port Performance Comparison Applying Data Envelopment Analysis (DEA)' (1993) 20(2) Maritime Policy and Management 153,155

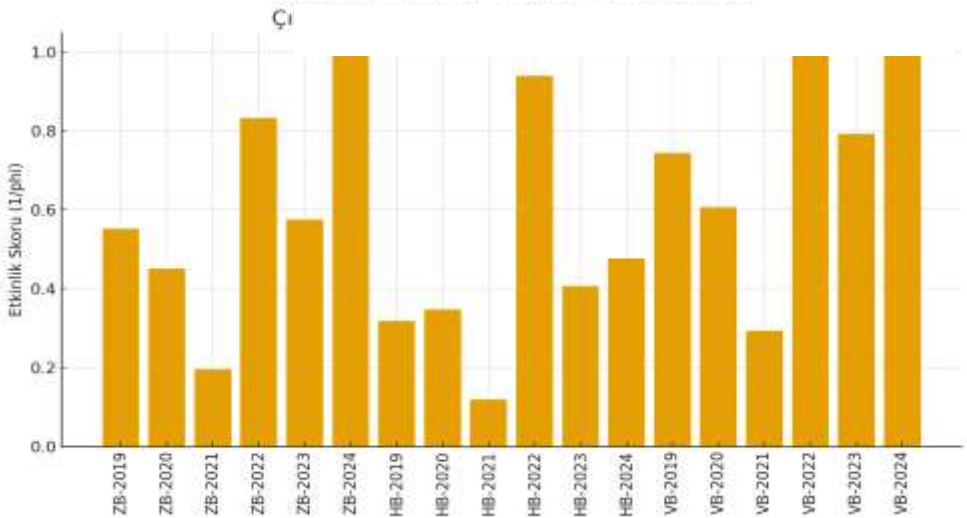
Tablo 6. VZA Uygulama Sonuçları

Karar Birimleri	Girdiye Yönelik VZA	Çıktıya Yönelik VZA
ZB-2019	0.71	0.55
ZB-2020	0.54	0.45
ZB-2021	0.30	0.20
ZB-2022	0.85	0.84
ZB-2023	0.73	0.57
ZB-2024	1.00	1.00
HB-2019	0.80	0.31
HB-2020	0.58	0.34
HB-2021	0.60	0.12
HB-2022	0.99	0.93
HB-2023	0.65	0.41
HB-2024	0.76	0.47
VB-2019	1.00	0.74
VB-2020	0.82	0.61
VB-2021	0.46	0.29
VB-2022	1.00	1.00
VB-2023	0.81	0.79
VB-2024	1.00	1.00
Ortalama Etkinlik Skorları	0,78	0,63

Üç kamu bankasının altışar yıllık verisinden oluşan toplam on se-kiz birime dair verilerin karar verme birimi olarak ele alındığı girdiye ve çıktıya yönelik VZA uygulama sonuçlarına göre tam etkin performans gösteren bankalar ve yılları yeşil boyalı olarak gösterilmiştir. Söz konusu uygulama sonuçları görselleştirilerek Şekil 1 ve Şekil 2’de sunulmuştur:

Şekil 1. Girdiye Yönelik VZA Uygulama Sonucuna Göre Etkinlik Skorları

Şekil 2. Çıktıya Yönelik VZA Uygulama Sonucuna Göre Etkinlik Skorları

VZA uygulamalarının faaliyet performansının belirlenmesinin yanında etkin olmayan birimler için iyileştirme önerileri sunulması çözüm

yolu geliştirilmesi için önemli bir özelliktir. Bu bakımdan girdiye yönelik olarak gerçekleştirilen analizler sonucunda karar birimi olarak ele alınan bankaların yıllık faaliyetlerine dair iyileştirme önerileri hesaplanarak Tablo 7’de verilmiştir:

Tablo 7. Girdi Azaltma Oranları

DMU	Etkinlik Skoru	%Girdi Azaltma	Çalışan Sayısı	Toplam Varlık	Enerji Tüketimi	Karbon Emisyonu	Net Kar
ZB-2019	0.71	29.4	0.0462	0.0128	0.0931	0.0507	0.0174
ZB-2020	0.53	46.6	0.0295	0.0151	0.0621	0.0415	0.0220
ZB-2021	0.31	69.3	0.0201	0.0161	0.0368	0.0410	0.0177
ZB-2022	0.85	14.6	0.0558	0.0684	0.1368	0.0295	0.1154
ZB-2023	0.73	27.4	0.0534	0.0842	0.2038	0.0647	0.1154
ZB-2024	1.00	0.0	0.0655	0.0182	0.1317	0.0507	0.0174
HB-2019	0.82	18.2	0.0476	0.0201	0.1122	0.0399	0.0277
HB-2020	0.58	42.0	0.0371	0.0201	0.0984	0.0470	0.0215
HB-2021	0.62	38.2	0.0385	0.0189	0.0912	0.0367	0.0198
HB-2022	0.99	0.7	0.0561	0.0711	0.1390	0.0460	0.1218
HB-2023	0.65	34.9	0.0450	0.0211	0.1090	0.0327	0.0218
HB-2024	0.76	24.3	0.0460	0.0238	0.1210	0.0452	0.0221
VB-2019	1.00	0.0	0.0541	0.0280	0.1342	0.0448	0.0297
VB-2020	0.82	17.8	0.0488	0.0296	0.1300	0.0418	0.0281
VB-2021	0.46	54.2	0.0245	0.0156	0.0678	0.0421	0.0192
VB-2022	1.00	0.0	0.0622	0.0332	0.1467	0.0379	0.0323
VB-2023	0.81	18.8	0.0530	0.0288	0.1260	0.0407	0.0284
VB-2024	1.00	0.0	0.0594	0.0311	0.1380	0.0419	0.0308

Gerçekleştirilen girdiye yönelik VZA uygulama sonuçlarına göre Ziraat Bankası 2024, Vakıfbank ise 2019, 2022 ve 2024 yıllarında tam etkin faaliyet göstermiştir. Hesaplanan en düşük etkinlik değeri ise Ziraat Bankasının 2021 yılı faaliyetleri olarak tespit edilmiş olup, etkinlik skoru ilgili yılda yaklaşık %31'dir. Tüm bankaların belirlenen model çerçevesinde ortalama etkinlik skorları %78 olup, iyileştirme potansiyeli ise %22 olarak belirlenmiştir. Tablo 7'de bankaların yıllık faaliyetlerinin etkin olabilmesi için gereken iyileştirmeler gösterilmiştir. Örneğin Ziraat Bankası'nın 2019 yılı etkinlik skoru %71 olarak belirlenmiş olup; girdilerde %29'luk bir azaltma ile tam etkin hale gelebilecektir. Girdi ve çıktı değişkenlerinde bu yönde olması gereken değişiklikler ise çalışan sayısında yaklaşık %5, toplam varlıklarda %1 ve enerji üretiminde %9'lık bir azalma ile ve çıktı değişkenlerden karbon emisyonunda %5 azalma ile net karda yaklaşık %2'lik bir artış ile mümkün olacaktır.

Çıktıya yönelik olarak gerçekleştirilen analizler sonucunda karar birimi olarak ele alınan bankaların yıllık faaliyetlerine dair iyileştirme önerileri ise hesaplanarak Tablo 8'de verilmiştir:

Tablo 8. Çıktı Değişim Oranları

DMU	Etkinlik Skoru	Çalışan Sayısı	Toplam Varlık	Enerji Tüketimi	Karbon Emisyonu	Net Kar
ZB-2019	0.55	0,082	0.0655	0.0182	0.1317	0.028
ZB-2020	0.45	0,012	0.0552	0.0282	0.1162	0.022
ZB-2021	0.20	0,041	0.0656	0.0524	0.1196	0.021
ZB-2022	0.84	0,019	0.0653	0.0801	0.1601	0.025
ZB-2023	0.57	0,074	0.0735	0.1158	0.2805	0.035
ZB-2024	1.00	0.000	0.0655	0.0182	0.1317	0.051
HB-2019	0.31	0,012	0.0582	0.0236	0.1423	0.042
HB-2020	0.34	0,097	0.0482	0.0201	0.1348	0.040
HB-2021	0.12	0,079	0.0521	0.0264	0.1480	0.036
HB-2022	0.93	0,072	0.0565	0.0711	0.1390	0.046
HB-2023	0.41	0,014	0.0505	0.0221	0.1381	0.031
HB-2024	0.47	0,011	0.0567	0.0264	0.1505	0.044
VB-2019	0.74	0,036	0.0541	0.0280	0.1342	0.045
VB-2020	0.61	0,064	0.0594	0.0324	0.1400	0.042
VB-2021	0.29	0,024	0.0534	0.0270	0.1260	0.035
VB-2022	1.00	0.000	0.0622	0.0332	0.1467	0.038
VB-2023	0.79	0,026	0.0608	0.0321	0.1389	0.041
VB-2024	1.00	0.000	0.0594	0.0311	0.1380	0.042

Gerçekleştirilen çıktıya yönelik VZA uygulama sonuçlarına göre Ziraat Bankası 2024, Vakıfbank ise 2022 ve 2024 yıllarında tam etkin faaliyet göstermiştir. Hesaplanan en düşük etkinlik değeri ise Halkbank'ın 2021 yılı faaliyetleri olarak tespit edilmiş olup, etkinlik skoru ilgili yılda yaklaşık %12'dir. Tüm bankaların belirlenen model çerçevesinde ortalama etkinlik skorları yaklaşık %74 olup, iyileştirme potansiyeli ise %150 olarak belirlenmiştir. Tablo 8'de bankaların yıllık faaliyetlerinin etkin olabilmesi için gereken iyileştirmeler gösterilmiştir. Örneğin Halkbank'ın 2021 yılı etkinlik skoru %12 olarak belirlenmiştir. Girdi ve çıktı değişkenlerinde bu yönde olması gereken değişiklikler ise çalışan sayısında yaklaşık %74'lük bir azalma, toplam varlıklarda %5'lik bir artış ve enerji üretiminde %3'lük bir azalma ile ve çıktı değişkenlerden karbon emisyonunda %15 azalma ile net karda yaklaşık %4'lük bir artış ile mümkün olacaktır.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Sürdürülebilirliğe dair çalışmalar dünya genelinde özellikle Paris Anlaşması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın yürürlüğe konmasıyla beraber hız kazanmıştır. Bu doğrultuda Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri belirlemiş ve ülkeler bu üç uluslararası sözleşme ve uygulamalarını benimsemiştir. Bu doğrultuda Türkiye'de de kalkınma planları içerisinde sürdürülebilirliğe önemli bir yer ayrılmıştır. Sürdürülebilirlik tüm alanlarda önemli bir çalışma konusu haline gelirken, bankalar toplumlar üzerindeki geniş etkisinden dolayı sürdürülebilirliğe dair faaliyetlere gerek uyguladığı politikalar gerekse de yeşil krediler gibi faaliyetleri nedeniyle yoğun olarak katılmakta; sosyal sorumluluk faaliyetleri ve kamu politikalarının finansmanında yer almasından dolayı değer üretme sürecinde aktif olarak yer almaktadır. Bankaların etkin ve istikrarlı faaliyetler göstermesi, özellikle gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasında hayati bir rol oynamaktadır. Çünkü banka sürdürülebilirliği, mevcut kaynaklarla bankaların kendisini geliştirmesi ve hizmet sunduğu topluma katkı sağlayarak toplumsal refaha katkıda bulunması arasındaki denge kurma yeteneği olarak açıklanmaktadır.

Bankalarda etkinlik üzerine literatürde çok sayıda VZA uygulaması içeren çalışma mevcut olmasına ve bankalarda sürdürülebilirliğe dair değişkenleri içeren az sayıda çalışma bulunmasına rağmen Türk bankacılık sektöründe sürdürülebilirliği konu alan çalışmalarda, sürdürülebilirliğe dair politikaların son dönemde uygulanmaya başlanması nedeniyle

oldukça azdır. Söz konusu literatürün geliştirilmesi ve literatür taraması kısmında belirtilen boşlukların doldurulması amacıyla Türkiye’de faaliyet gösteren kamu bankalarının etkinlik değerlendirmesi sürdürülebilirliğe dair kriterlerde modele entegre edilerek ölçülmüştür. Bu kapsamda literatürde yer alan çalışmalara dayanarak ve değerleri bulunabilen değişkenler ile bir model tasarlanmıştır. Bu doğrultuda literatür destekli bir model geliştirilmiş ve bu modelde yer alan girdi ve çıktı değişkenlerine dair veriler bankaların 2019-2024 yılları arasındaki faaliyet raporlarından toplanarak ölçüğe göre sabit getiri varsayımı altında Veri Zarflama Analizi (VZA) ile analiz edilmiştir. Gerçekleştirilen VZA uygulaması ile kamu bankalarının kendi içlerinde etkinlik değerlendirmesi gerçekleştirilmiş, etkin faaliyet gösterilmediği tespit edilen yıllar için öneriler geliştirilerek gelecek yıllarda etkin performans gerçekleştirilmesine katkı sağlanmak hedeflenmiştir. Bankalarda etkinlik üzerine literatürde çok sayıda VZA uygulaması içeren çalışma mevcut olmasına rağmen bankalarda sürdürülebilirliğe dair değişkenleri içeren az sayıda çalışma bulunmaktadır^{3, 17, 21, 22, 23, 24, 25}. Türk bankacılık sektöründe sürdürülebilirliği konu alan çalışmalarda, sürdürülebilirliğe dair politikaların son dönemde uygulanmaya başlanması nedeniyle oldukça azdır^{22, 26}. Bu bakımdan bankaların performans değerlendirmelerine mutlaka sürdürülebilirliğe dair enerji tüketimi, karbon salımı ve yeşil krediler gibi değişkenlerin entegre edilerek analizler yapılması gerekmektedir. Bu çalışma bu eksikliğin giderilmesi noktasında literatüre küçükte olsa bir katkıda bulunmaktadır.

Gerçekleştirilen girdiye yönelik VZA uygulaması sonucunda Ziraat Bankasının ilgili altı yılda ki etkinlik ortalaması yaklaşık %69, Halkbank’ın %74 ve Vakıfbank’ın %85 olarak belirlenmiştir. Çıktıya yönelik VZA uygulaması sonucunda ise bu bankaların etkinlik ortalamaları sırasıyla %60, %43 ve %74 olarak tespit edilmiştir.

Girdiye yönelik olarak gerçekleştirilen analizler sonucunda Ziraat Bankası’nın yıllar bazında etkinlik skorları sırasıyla %71, %54, %30, %85, %73 ve %100; Halkbank’ın %80, %58, %60, %99, %65 ve %76; Vakıfbank’ın ise %100, %82, %46, %100, %81 ve %100 olarak tespit edilmiştir. Söz konusu bankaların girdiye yönelik VZA sonucunda ortalama etkinlik skorları %78 olarak tespit edilmiştir. Toplam 18 karar verme birimi olarak adlandırılan bankaların altışar yıllık etkinlik skorlarından yalnızca dört tanesinde (Ziraat Bankası 2024 yılı, Vakıfbank 2019, 2022 ve 2024 yılları) tam etkin olarak faaliyet gösterildiği tespit edilmiştir. Bu analizler sonucunda bankaların tam etkin faaliyet göster-

mediği tespit edilen yıllar bazında yapmaları gereken iyileştirmeler belirlenmiştir.

Girdiye yönelik VZA uygulaması sonucunda etkin performans gösterilmediği tespit edilen yıllar için belirlenen iyileştirme oranları Ziraat Bankası özelinde açıklanacak olursa, 2019 yılında çalışan sayısında yaklaşık %5 azaltıma, toplam varlıklarında yaklaşık %1'lik artırıma gitseydi, enerji tüketiminde yaklaşık %10'luk ve karbon salımın da yaklaşık %5'lik bir azaltım sağlayarak toplam karlılığı yaklaşık %2 artırabilseydi tam etkin faaliyet gösterecektir. Benzer olarak diğer yıllarda da sırasıyla yaklaşık olarak, 2020 yılında çalışan sayısında %3, enerji tüketiminde %6, karbon emisyonunda %4 azaltım, toplam varlık miktarında %2 ve net karında %2'lik bir artış sağlasaydı; 2021 yılında çalışan sayısında %2, enerji tüketiminde %4, karbon emisyonunda %4 azaltım, toplam varlık miktarında %2 ve net karında %2'lik bir artış sağlasaydı; 2022 yılında çalışan sayısında %6, enerji tüketiminde %14, karbon emisyonunda %3 azaltım, toplam varlık miktarında %7 ve net karında %12'lik bir artış sağlasaydı; 2023 yılında çalışan sayısında %5, enerji tüketiminde %20, karbon emisyonunda %6 azaltım, toplam varlık miktarında %8 ve net karında %12'lik bir artış tam etkin faaliyet göstermiş olacaktı. Girdiye yönelik VZA uygulaması sonucunda Halkbank'ın etkin performans gösterilmediği yıllar için hesaplanan iyileştirme oranları açıklanacak olursa, 2019 yılında çalışan sayısında yaklaşık %5 azaltıma, toplam varlıklarında yaklaşık %2'lik artırıma gitseydi, enerji tüketiminde yaklaşık %11'lik ve karbon salımın da yaklaşık %4'lük bir azaltım sağlayarak toplam karlılığı yaklaşık %3 artırabilseydi tam etkin faaliyet gösterecektir. Benzer olarak diğer yıllarda da sırasıyla yaklaşık olarak, 2020 yılında çalışan sayısında %4, enerji tüketiminde %10, karbon emisyonunda %2 azaltım, toplam varlık miktarında %2 ve net karında %2'lik bir artış sağlasaydı; 2021 yılında çalışan sayısında %4, enerji tüketiminde %9, karbon emisyonunda %4 azaltım, toplam varlık miktarında %2 ve net karında %2'lik bir artış sağlasaydı; 2022 yılında çalışan sayısında %6, enerji tüketiminde %14, karbon emisyonunda %5 azaltım, toplam varlık miktarında %7 ve net karında %12'lik bir artış sağlasaydı; 2023 yılında çalışan sayısında %5, enerji tüketiminde %11, karbon emisyonunda %3 azaltım, toplam varlık miktarında %2 ve net karında %2'lik bir artış sağlasaydı ve son olarak 2024 yılında çalışan sayısında %5, enerji tüketiminde %12, karbon emisyonunda %5 azaltım, toplam varlık miktarında %2 ve net karında %2'lik bir artış sağlasaydı tam etkin

faaliyet göstermiş olacaktır. Girdiye yönelik VZA uygulaması sonucunda Vakıfbank'ın etkin performans gösterilmediği yıllar için hesaplanan iyileştirme oranları açıklanacak olursa, 2020 yılında çalışan sayısında %5, enerji tüketiminde %13, karbon emisyonunda %4 azaltım, toplam varlık miktarında %3 ve net karında %3'lük bir artış sağlasaydı; 2021 yılında çalışan sayısında %3, enerji tüketiminde %7, karbon emisyonunda %4 azaltım, toplam varlık miktarında %2 ve net karında %2'lik bir artış sağlasaydı; 2023 yılında çalışan sayısında %5, enerji tüketiminde %13, karbon emisyonunda %4 azaltım, toplam varlık miktarında %3 ve net karında %3'lük bir artış sağlasaydı tam etkin faaliyet göstermiş olacaktır.

Çıktıya yönelik olarak gerçekleştirilen analizler sonucunda ise Ziraat Bankası'nın yıllar bazında etkinlik skorları sırasıyla %55 %45, %20, %84, %57 ve %100; Halkbank'ın %31, %34, %2, %93, %41 ve %47; Vakıfbank'ın ise %74, %61, %29, %100, %79 ve %100 olarak tespit edilmiştir. Söz konusu bankaların çıktıya yönelik VZA sonucunda ortalama etkinlik skorları %63 olarak tespit edilmiştir. Toplam 18 karar verme birimi olarak adlandırılan bankaların altışar yıllık etkinlik skorlarından yalnızca dört tanesinde (Ziraat Bankası 2024 yılı, Vakıfbank ise 2022 ve 2024 yılları) tam etkin olarak faaliyet gösterildiği tespit edilmiştir. Bu analizler sonucunda bankaların tam etkin faaliyet göstermediği tespit edilen yıllar bazında yapmaları gereken iyileştirmeler belirlenmiştir.

Çıktıya yönelik VZA uygulaması sonucunda etkin performans gösterilmediği tespit edilen yıllar için belirlenen iyileştirme oranları Ziraat Bankası özelinde açıklanacak olursa, 2019 yılında çalışan sayısında yaklaşık %8 azaltıma, toplam varlıklarında yaklaşık %7'lik artırıma gitseydi, enerji tüketiminde yaklaşık %2'lik ve karbon salımın da yaklaşık %13'lük bir azaltım sağlayarak toplam karlılığı yaklaşık %3 artırabilseydi tam etkin faaliyet gösterecektir. Benzer olarak diğer yıllarda da sırasıyla yaklaşık olarak, 2020 yılında çalışan sayısında %1, enerji tüketiminde %3, karbon emisyonunda %12 azaltım, toplam varlık miktarında %6 ve net karında %2'lik bir artış sağlasaydı; 2021 yılında çalışan sayısında %4, enerji tüketiminde %5, karbon emisyonunda %12 azaltım, toplam varlık miktarında %7 ve net karında %2'lik bir artış sağlasaydı; 2022 yılında çalışan sayısında %2, enerji tüketiminde %8, karbon emisyonunda %16 azaltım, toplam varlık miktarında %7 ve net karında %3'lik bir artış sağlasaydı; 2023 yılında çalışan sayısında %7, enerji tüketiminde %12, karbon emisyonunda %28 azaltım, toplam varlık miktarında %7 ve net karında %4'lük bir artış tam etkin faaliyet göstermiş

olacaktı. Çıktıya yönelik VZA uygulaması sonucunda Halkbank'ın etkin performans gösterilmediği yıllar için hesaplanan iyileştirme oranları açıklanacak olursa, 2019 yılında çalışan sayısında yaklaşık %1 azaltıma, toplam varlıklarında yaklaşık %6'lık artırıma gitseydi, enerji tüketiminde yaklaşık %2'lik ve karbon salımın da yaklaşık %14'lük bir azaltım sağlayarak toplam karlılığı yaklaşık %4 artırabilseydi tam etkin faaliyet gösterecektir. Benzer olarak diğer yıllarda da sırasıyla yaklaşık olarak, 2020 yılında çalışan sayısında %9, enerji tüketiminde %2, karbon emisyonunda %14 azaltım, toplam varlık miktarında %5 ve net karında %4'lük bir artış sağlasaydı; 2021 yılında çalışan sayısında %7, enerji tüketiminde %3, karbon emisyonunda %15 azaltım, toplam varlık miktarında %5 ve net karında %4'lük bir artış sağlasaydı; 2022 yılında çalışan sayısında %7, enerji tüketiminde %7, karbon emisyonunda %14 azaltım, toplam varlık miktarında %6 ve net karında %5'lik bir artış sağlasaydı; 2023 yılında çalışan sayısında %14, enerji tüketiminde %2, karbon emisyonunda %14 azaltım, toplam varlık miktarında %5 ve net karında %3'lük bir artış sağlasaydı ve son olarak 2024 yılında çalışan sayısında %11, enerji tüketiminde %3, karbon emisyonunda %15 azaltım, toplam varlık miktarında %6 ve net karında %4'lük bir artış sağlasaydı tam etkin faaliyet göstermiş olacaktı. Vakıfbank özelinde ise etkin performans gösterilmediği yıllar için hesaplanan iyileştirme oranları açıklanacak olursa, 2019 yılında çalışan sayısında %4, enerji tüketiminde %3, karbon emisyonunda %13 azaltım, toplam varlık miktarında %5 ve net karında %5'lik bir artış sağlasaydı; 2020 yılında çalışan sayısında %6, enerji tüketiminde %3, karbon emisyonunda %14 azaltım, toplam varlık miktarında %6 ve net karında %4'lik bir artış sağlasaydı; 2021 yılında çalışan sayısında %3, enerji tüketiminde %3, karbon emisyonunda %13 azaltım, toplam varlık miktarında %5 ve net karında %4'lük bir artış sağlasaydı ve 2023 yılında çalışan sayısında %3, enerji tüketiminde %3, karbon emisyonunda %14 azaltım, toplam varlık miktarında %6 ve net karında %4'lük bir artış sağlasaydı tam etkin faaliyet göstermiş olacaktı.

Sürdürülebilirlik açısından bankaların performansı incelendiğinde özellikle Türkiye'nin uluslararası sözleşmelere üye olarak kalkınma planlarında sürdürülebilirliğe yer verdiği ve bu konuda politikalar hazırlayarak yürütmeye başladığı 2021 yılından itibaren enerji tüketimi ve karbon salımın da bankaların her geçen yıl daha iyiye gittiği, Ziraat Bankası'nın ise faaliyet raporu verilerine göre 2024 yılında sıfır karbon hedefine ulaştığı görülmektedir. Bu bakımdan Ziraat Bankası'nın bu ba-

şarısını devam ettirmesinin yanında enerji tasarrufuna dair uygulamaları ve yenilebilir enerji üretim ve tüketimi yoluyla enerji tüketimini azaltması gerekmektedir. Bu yol ile sürdürülebilirliği devamlı hale getirebilecektir. Aynı durumlar diğer bankalar içinde geçerlidir. Faaliyetlerde kullanılan parasal kaynakların yanı sıra çalışan ve fiziki binaları içeren girdi kaynaklarında optimum sayıya ulaşılarak faaliyet gösterilmeli, enerji ve çevre dostu uygulamalar benimsenmelidir. Yapılan analizlerinde gösterdiği gibi bankaların enerji tüketiminin ve karbon salımının azaltılması yoluyla doğrudan karlılık seviyesi yükselmekte, bu durumda öncelikle bankaların sonrasında ise toplumun refahına olumlu katkıda bulunmaktadır. Vakıfbank'ın sürdürülebilir performans çizgisinin belirli bir seviye aralığında kısmen istikrarlı olduğu tespiti bu çalışmanın bir başka bulgusudur. Bu bağlamda mevcut stratejilerin korunarak, dijital araçların yaygınlaştırılması, enerji tasarrufuna yönelik iyileştirmeler yapılarak karbon salımının azaltılması önen arz etmektedir. Genel olarak bu çalışmanın bulgularına göre özellikle 2022 yılı sonrası dönemde bankalarda sürdürülebilirlik odaklı çalışmaların olumlu sonuçlar verdiği görülmektedir.

Bankalarda sürdürülebilir değişkenlerin dahil edilerek etkinlik ölçümü amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın belirli kısıtları vardır. Öncelikle araştırma kapsamında benzer sermaye yapılarına sahip oldukları için kamu bankaları ele alınmıştır. Diğer taraftan sürdürülebilirliğe dair uluslararası sözleşmelere Türkiye'nin dahil olmaya başladığı 2019 yılı sonrası ele alınmıştır. Ayrıca bankaların raporlarından yeşil krediler, sosyal destekler ve batık krediler gibi sürdürülebilirliğe dair bazı değişkenlerin verilerine ulaşılamamıştır. Bu bakımdan gelecek araştırmalar belirtilen bu eksikliklere odaklanabilir, katılım bankaları ve ticari bankalar gibi farklı banka gruplarını ele alabilir ve son olarak verilere ulaşıldıkları sürece zaman aralığını uzatabilirler. Ayrıca bankalarda yeşil dönüşüm ve sürdürülebilir yol haritasının belirleneceği, değişkenler arasındaki nedensellik ilişkilerinin ve uygulama adımlarının tartışıldığı çalışmalar farklı tekniklerle gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Brundtland GH, Our Common Future World Commission on Environment and Development (1st ed, Oxford University Press, 1987) 42

San-Jose L, Retolaza JL and Lamarque E, 'The Social Efficiency for Sustainability: European Cooperative Banking Analysis' (2018) 10(9) Sustainability 3271, 3273

Shah AA, Wu D and Korotkov V, 'Are sustainable banks efficient and productive? A Data Envelopment Analysis and The Malmquist Productivity Index Analysis' (2019) 11(8) Sustainability 2398, 2398

Maletic M, Maletic D, Dahlgaard J, Dahlgaard-Par SM and Gomišček B, 'Do Corporate Sustainability Practices Enhance Organizational Economic Performance?' (2015) 7(2/3) International Journal of Quality and Service Sciences 184, 188

Tseng ML, 'Modeling Sustainable Production Indicators with Linguistic Preferences' (2013) 40 Journal of Cleaner Production 46, 48

Raut R, Cheikhrouhou N and Kharat M, 'Sustainability in The Banking Industry: A Strategic Multi-Criterion Analysis' (2017) 26 Business Strategy and the Environment 550, 550

Ortiz-de-Mandojana N and Bansal P, 'The long-term benefits of Organizational Resilience Through Sustainable Business Practices' (2015) 37(8) Strategic Management Journal 1615, 1616

Gunasekaran A and Spalanzani A, 'Sustainability of manufacturing and Services: Investigations for Research and Applications' (2012) 140(1) International journal of production economics 35, 35

Levine R, 'Law, Finance, and Economic Growth' (1999) 8(1-2) Journal of financial Intermediation 8, 9

Poolthong Y and Mandhachitara R, 'Customer Expectations of CSR, Perceived Service Quality and Brand Effect in Thai Retail Banking' (2009) 27(6) The International Journal of Bank Marketing 408–410

McDonald LM and Lai CH, 'Impact of Corporate Social Responsibility Initiatives on Taiwanese Banking Customers' (2011) 29(1) The International Journal of Bank Marketing 50–53

Tan Y and Tsionas MG, 'Modelling Sustainability Efficiency in Banking' (2022) 27(3) International Journal of Finance & Economics 3754, 3756

Yu Y, Huang J and Shao Y, 'The Sustainability Performance of Chinese Banks: A New Network Data Envelopment Analysis Approach and Panel Regression' (2019) 11(6) Sustainability 1622, 1622

Figge F, Hahn T, Schaltegger S and Wagner M, 'The Sustainability Balanced Scorecard – Linking Sustainability Management to Business Strategy' (2002) 11(5) Business Strategy and the Environment 269, 269

Albayrak E and Erensal YC, 'A Study of Bank Selection Decisions in Turkey Using the Extended Fuzzy AHP Method' (2005). Proceedings

of the 35th International Conference on Computers and Industrial Engineering 81–81

Kosmidou K, Pasiouras F, Doumpos and Zopounidis C, ‘Assessing Performance Factors in the UK Banking Sector: A Multicriteria Methodology’ (2006) 14(1) *Central European Journal of Operations Research* 25, 25

Demir Y and Astarcioglu M, ‘Determining Bank Performance Via Financial Prediction: An Application in ISE’ (2007) 12(1) *Journal of Business Administration and Economics Faculty* 273, 273

Wu HY, Tzeng G and Chen Y, ‘A Fuzzy MCDM Approach for Evaluating Banking Performance Based on Balanced Scorecard’ (2009) 36(6) *Expert Systems with Applications* 10135, 10135

Rebai S, Azaiez MN and Saidane D, ‘A Multi-Attribute Utility Model for Generating a Sustainability Index in The Banking Sector’ (2016) 113(1) *Journal of Cleaner Production* 835, 835

Zhang X, Wang Z, Zhong X, Yang S and Siddik AB, ‘Do Green Banking Activities Improve The Banks’ Environmental Performance? The Mediating Effect of Green Financing’ (2022) 14(2) *Sustainability* 989, 989

Tsaples G and Papathanasiou J, ‘Data Envelopment Analysis and The Concept of Sustainability: A Review and Analysis of The Literature’ (2021) 138 *Renewable and Sustainable Energy Reviews* 110664, 110664

Shi Y, Charles V and Zhu J, ‘Bank Financial Sustainability Evaluation: Data Envelopment Analysis with Random Forest and Shapley Additive Explanations’ (2025) 321(2) *European Journal of Operational Research* 614-630

Bătae OM, Dragomir VD and Feleagă L, ‘The Relationship Between Environmental, Social, and Financial Performance in The Banking Sector: A European Study’ (2021) 290 *Journal of cleaner production* 125791, 125791

Belu C, ‘Ranking Corporations Based on sustainable and Socially Responsible Practices. A Data Envelopment Analysis (DEA) Approach’ (2009) 17(4) *Sustainable Development* 257, 257

Piot-Lepetit I and Nzongang J. ‘Financial Sustainability and Poverty Outreach Within A Network of Village Banks in Cameroon: A Multi-DEA Approach’ (2024) 234(1) *European journal of operational research* 319-330

Yazıcı Z, 'İş Yüküne Göre Performans Ölçümünde Veri Zarflama Analizi ve Bir Uygulama Örneği' (2015) Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1, 53

Baysal M, Alçılar B, Çerçioğlu H and Toklu B, 'Türkiye'deki Devlet Üniversitelerinin 2004 Yılı Performanslarının, Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Belirlenip Buna Göre 2005 Yılı Bütçe Tahsislerinin Yapılması' (2005) 9(1) Sakarya Üniversitesi Journal of Science 67, 67

Karacaer Ş, 'Antalya Yöresindeki 4 ve 5 Yıldızlı Otellerde Toplam Etkinlik Ölçümü: Bir Veri Zarflama Analizi Uygulaması' (1998) Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü 1,62

Ata HA and Seyrek Hİ, 'Veri Zarflama Analizi ve Veri Madenciliği ile Mevduat Bankalarında Etkinlik Ölçümü' (2010) 2(4) BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi 67, 70

Ulucan A, 'İSO 500 Şirketlerinin Etkinliklerinin Ölçülmesinde Veri Zarflama Analiz Yaklaşımı: Farklı Girdi-Çıktı Bileşenleri ve Ölçeğe Göre Getiri Yaklaşımları ile Değerlendirmeler' (2000) 57(2) Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 185, 187

Charnes A, Cooper WW and Rhodes E, 'Evaluating Program and Managerial Efficiency: An Application of Data Envelopment Analysis to Program Follow Through' (1981) 27(6) Management science 668, 670

Ramu Ramanathan, An Introduction to Data Envelopment Analysis: A Tool for Performance Measurement (4th edn, Sage 2003) 202, 241

Boussofiane A, Dyson R and Thanassoulis E, 'Applied Data Envelopment Analysis' (1991) 6(2) European Journal of Operational Research 1, 3

Oruç KO, 'Veri Zarflama Analizi ile Bulanık Ortamda Etkinlik Ölçümleri ve Üniversitelerde Bir Uygulama' (2008) Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü 1, 23

Roll Y and Hayuth Y, 'Port Performance Comparison Applying Data Envelopment Analysis (DEA)' (1993) 20(2) Maritime policy and Management 153,155

♠ TÜRKİYE VE OECD ÜLKELERİNDEKİ VERGİSEL TEŞVİKLERİN DOĞURGANLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

(ASSESSMENT OF THE IMPACT OF TAX INCENTIVES IN TURKEY AND OECD
COUNTRIES ON FERTILITY)

Dr. Öğr.Üyesi/Dr. Lecturer Rana İÇMEN^{†}**

ÖZ

Günümüzde nüfus artışı ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarının ortak noktası dünyada ortalama doğurganlık oranının 1960'lı yıllardan itibaren hızla düştüğü ve özellikle gelişmiş ülkelerde son 30 yılda bu oranın nüfus yenilenme oranının altında gerçekleştiğidir. Nüfusun hızla yaşlanmaya başlaması ile birlikte birçok sosyo-ekonomik sorun da ortaya çıkarmaktadır. Bu durum içinde Türkiye'nin de olduğu birçok ülkede demografik kriz olarak değerlendirilmekte ve doğum oranının artırılması için çeşitli politikalar aynı anda uygulamaya konulmaktadır. Çalışmada bu politikalardan biri olan ve hanehalkı gelirin artırılmasına yönelik verilen vergi teşvikleri OECD üye ülkeleri özelinde ele alınmaktadır. Buna göre yapılan çalışmalar hanehalkı gelir artışının ebeveynlerin çocuk sahibi olma kararlarını pozitif yönde etkilediği, tüm OECD ülkelerinde nakit desteğinin kullanıldığı fakat aralarında Türkiye'nin de olduğu 13 ülkede vergi teşviklerinden yeterince faydalanılmadığı görülmektedir.

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 06.01.2026 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 21.01.2026 tarihinde birinci hakem; 20.02.2026 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

DOI: <http://dx.doi.org/10.69838/MHD.89270>

** Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Programı, ranaicmen@mehmetakif.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-7409-2919

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atf için; İÇMEN, Rana, "Türkiye ve OECD Ülkelerindeki Vergisel Teşviklerin Doğurganlık Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi" Mali Hukuk Dergisi, Sayı No.: 255, 2026, s. 27-46.

Bu bağlamda çalışma Türkiye’de doğurganlık hızının artırılabilmesi için uygulanabilecek vergi teşvik önerileri ile sonuçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vergi Teşviki, Nakit Transferler, Hanehalkı Geliri, Doğurganlık, Demografik Kriz

ABSTRACT

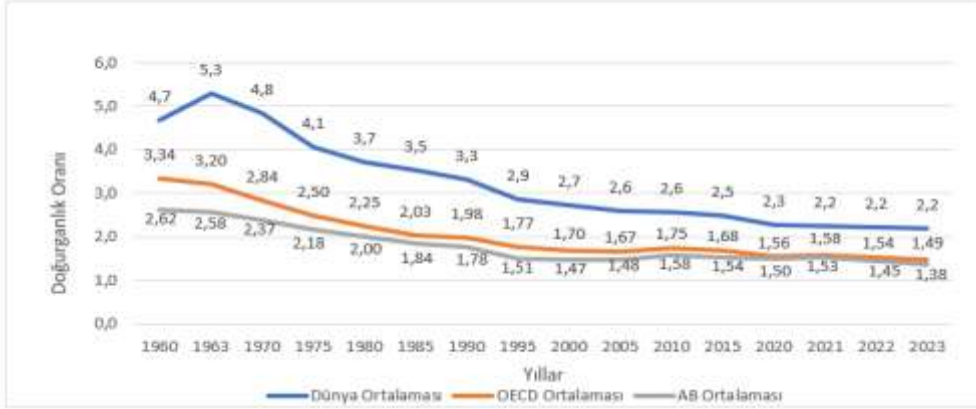
The common point among the results of studies conducted on population growth today is that the average fertility rate worldwide has declined rapidly since the 1960s and, particularly in developed countries, this rate has fallen below the population replacement rate over the last 30 years. The rapid aging of the population has given rise to numerous socio-economic problems. This situation is considered a demographic crisis in many countries, including Turkey, and various policies are being implemented simultaneously to increase the birth rate. This study examines tax incentives aimed at increasing household income, one such policy, specifically in OECD member countries. According to the findings, household income growth positively affects parents' decisions to have children. While cash support is used in all OECD countries, it is observed that tax incentives are not sufficiently utilized in 13 countries, including Turkey. In this context, the study concludes with tax incentive proposals that could be implemented to increase fertility rates in Turkey.

Keywords: Tax Incentives, Cash Transfers, Household Income, Fertility, Demographic Crisis

1. GİRİŞ

Birleşmiş Milletler’in (2024) Küresel Doğurganlık Raporu’nda dünya nüfusunun 2080’lerin ortasında zirveye ulaşmasından sonra kademeli olarak azalmaya başlayacağı öngörülmektedir. Yine Rapor’da zamanlaması ülkeler ve bölgeler arasında önemli ölçüde farklılık gösterse de küresel doğurganlık oranı (bir kadının yaşamı boyunca ortalama doğum sayısı) 1960’larda yaklaşık 5 iken, 1990’da 3,3, 2024 yılında ise ortalama 2,2 doğum olarak hesaplanmaktadır. Mevcut tahminlere göre küresel doğurganlık 2050 yılına kadar kadın başına 2,1 olan yenilenme oranına (düşük ölüm oranı ve göçün olmadığı bir nüfus için uzun vadede sıfır büyüme sağlayan oran) inecektir¹.

¹ Birleşmiş Milletler, “World Fertility 2024”, (Birleşmiş Milletler, 2025) <https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2025_wfr_2024_final.pdf#page=15.08> erişim tarihi 8 Ağustos 2025

Grafik 1: Doğurganlık Oranları (1960-2023)

Not: Dünya ortalaması 266, OECD 38 ve AB 27 ülkeden oluşmaktadır.

Kaynak: Dünya Bankası, ‘Fertility Rate’ (Dünya Bankası, 2026)
<<https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?end=2023&start=1960&view=chart>> erişim tarihi 22 Eylül 2025

Grafik 1’de 1960-2023 dönemi Dünya, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ve Avrupa Birliği (AB) ortalama doğurganlık oranları verilmektedir. Buna göre Dünya ortalaması 1963 yılında 5,3 ile zirve yaparken sonraki yıllarda sürekli düşme eğiliminde olmuş ve 2023 yılı itibarıyla 2,2 ile nüfus yenileme oranı sınırına gerilemiştir. OECD ve AB ortalamaları da ilgili dönemde sürekli düşüş eğiliminde olmakla birlikte günümüzde nüfus yenileme oranının oldukça altında gerçekleşmiştir. Bu durum aynı zamanda nüfusun yaşlanması ve azalması anlamına gelmektedir. Grafik bu haliyle ülkelerin neden mevcut durumu demografik kriz olarak değerlendirdikleri ve doğum oranlarını arttırmak için politikalar ortaya koyduklarını da açıklamaktadır.

Çalışmanın geri kalanı şu şekilde düzenlenmiştir: Bölüm 2’de doğum oranlarının artırılması için OECD ülkelerinde uygulanan politikalara yer verilmiştir. Bölüm 3’te literatür taraması yapılmıştır. Bölüm 4’te Türkiye’nin doğurganlık hızı ve doğum teşvik politikası incelenmiştir. Bölüm 5’te Türkiye ve OECD ülkelerindeki aile destek yardımları ele alınmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında ise ortaya çıkan bulgular ile önerilere yer verilmiştir.

2. Doğum Oranlarının Arttırılması İçin Uygulanan Politikalar

OECD'nin Bir Bakışta Toplum 2024 Raporunda çocuk sahibi olup olunmaması, ne zaman sahip olunacağı ve çocuk sayısı ile ilgili kararları etkileyen faktörler üç başlık altında toplanmaktadır. Bunlar²:

1) Artan ekonomik Belirsizlikler: Hanehalkı geliri ve bunun ebeveynler arasında nasıl paylaşıldığı, çocuk bakımı ve konut maliyetleri gibi temel ekonomik değişkenleri içermektedir.

2) Toplumsal Dönüşüm: Kadınların eğitim seviyesinin artması ve işgücü piyasasında güçlenmesi, daha fazla çocuk sahibi olmanın fırsat maliyetinin artması, kadınların iş ve aile yaşamı arasında seçim yapmak zorunda kalmaları yer almaktadır.

3) Devlet Destekli Politikalar: Ücretli ve/veya ücretsiz ebeveyn izni, esnek çalışma düzenlemeleri, çocuk bakım maliyetlerinin düşürülmesi için yapılan aile destek yardımlarından oluşmaktadır.

Bu üç faktörden ikisinin (artan ekonomik belirsizlikler ve devlet destekleri) hanehalkı geliri ile bağlantılı olması çocuk sahibi olma kararının hanehalkı geliri ile yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu sebeple OECD üyesi ülkeler bireyleri evlenmeye ve daha fazla çocuk sahibi olmaya ikna etmek için aile refahı politikaları sistemi oluşturmuştur. Bu politikalardan Devlet Destekli Politikalar içinde yer alan “*aile destek yardımı*” doğrudan hanehalkı gelir artışını hedeflediği için sıklıkla başvurulan politikaların başında gelmektedir.

OECD nüfus azalmasıyla başa çıkmak için doğurganlığı teşvik etmeye yönelik uyguladığı aile destek yardımı politikalarını temelde üç başlık altında toplamaktadır. Bunlar³:

1) Çocuklu Ailelere Yapılan Çocukla İlgili Nakit Transferleri: Bu ödeme türünde hanehalkı geliri, çocukların sayısı ve yaşı dikkate alınarak belirlenen çocuk ödenekleri ve ebeveyn izni dönemlerinde yapılan gelir destek ödemeleri yer almaktadır.

2) Çocuklu Ailelere Sunulan Hizmet İçin Kamu Harcamaları: Bu harcamalar arasında çocuk bakım destekleri ve kreşler için doğrudan finansman veya sübvansiyonlar, ebeveynlere yapılan özel amaçlı ödemeler yoluyla kamu çocuk bakımı desteği yer almaktadır.

3) Vergi Sistemi Aracılığıyla Ailelere Sağlanan Mali Destek: Bu yardım türü vergi muafiyetleri (örneğin, çocuk yardımlarından elde edilen gelirlerin vergi matrahına dahil edilmemesi), çocuk vergi indirimi

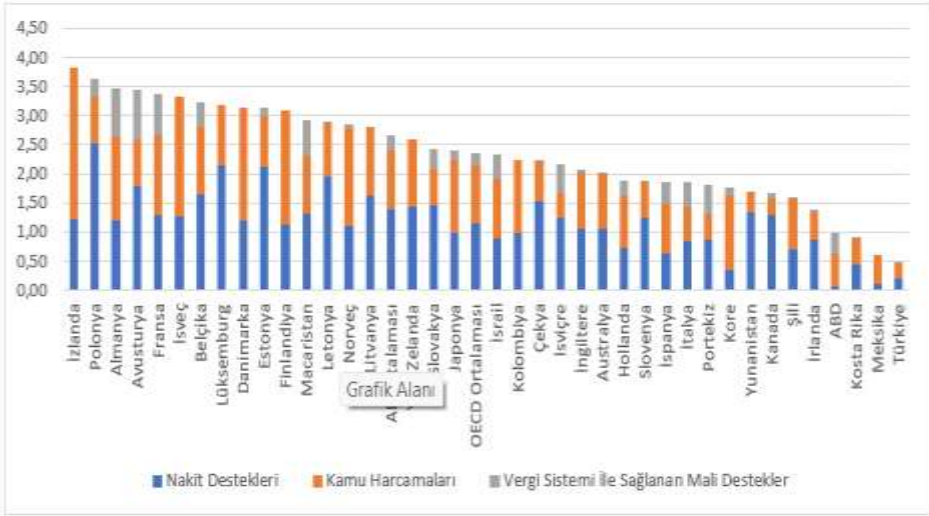
² OECD, ‘Society at a Glance 2024: OECD Social Indicators’ (OECD, 2025) <<https://doi.org/10.1787/918d8db3-en>> erişim tarihi 12 Ağustos 2025

³ OECD, ‘Public Spending on Family Benefits’ (OECD, 2025) <https://webfs.oecd.org/Els-com/Family_Database/PF1_1_Public_spending_on_family_benefits.pdf> erişim tarihi 14 Ağustos 2025

(brüt gelirden düşülen ve vergiye tabi gelire dahil edilmeyen çocuklara ilişkin tutarlar) ve çocuk vergi kredisini (çocuk sayısı veya hanehalkı gelirine göre vergi yükümlülüğünden düşülen tutar) kapsayan ilgili vergi teşviklerinden oluşmaktadır.

Ülkeler önceliklerine göre bu üç politikaya farklı oranlarda başvurumaktadırlar. Grafik 2’de OECD ülkelerinde uygulanan aile destek yardımlarının 2021 yılı GSYİH payları erilmektedir.

Grafik 2: OECD Ülkelerinde Aile Destek Yardımlarının GSYİH Payları (2021, %)

Not: Burada ele alınan kamu harcamaları yalnızca ailelere ve çocuklara yönelik kamu desteğini (örneğin çocuk ödemeleri ve ödenekleri, ebeveyn izni yardımları, çocuk bakımı desteği, vergi sisteminin sağladığı mali destekler) kapsamaktadır. Sağlık ve konut gibi diğer sosyal politika alanlarında kaydedilen harcamalar da ailelere yardımcı olabilir, ancak bu yardımlar yalnızca ailelere yönelik olmadığından buraya dahil edilmemiştir.

Kaynak: OECD, ‘OECD Family Database’ (OECD, 2026) <<https://www.oecd.org/en/data/datasets/oecd-family-database.html#123456>> erişim tarihi 14 Ağustos 2025

Grafik 2’ye göre 2021 yılında OECD ülkeleri GSYİH’nın ortalama %2,3’ünü aile yardımlarına ayırmakla birlikte ülkeler arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu oran İzlanda, Polonya, Almanya, Avus-

turya, İsveç, Belçika, Lüksemburg, Danimarka, Estonya ve Finlandiya'da %3'ün üzerinde iken ABD, Kosta Rika, Meksika ve Türkiye'de %1'in altında gerçekleşmiştir.

3. Literatür Taraması

Ebeveynlerin çocuk sahibi olma kararlarını çok sayıda faktör etkilese de hane gelirleri bu faktörlerin en önemlileri arasında yer almaktadır. Gelir artışının (doğrudan transfer, aileye yönelik hizmetler için yapılan kamu harcamaları, vergi indirimi gibi) doğurganlığı ne yönde etkilediği ile ilgili literatürde çok sayıda çalışma yapılmaktadır. Genel olarak, gelirdeki artışın doğurganlık üzerinde doğrudan bir etkisi olduğuna dair önemli kanıtlar bulunmaktadır. Bu etkinin bazı çalışmalarda (Malthus (1789), Whittington, Alm ve Peters (1990), Milligan (2005), González (2013), Laroque ve Salanié (2014), Riphahn ve Wijnck (2017), Tudor (2020), Szabo (2023), Hart ve Galloway (2023)) doğurganlığı önemli miktarda arttırdığı bazı çalışmalarda ise (Becker (1960), Cigno (1986), Robert (1998), Baughman ve Dickert-Colin (2003), Cohen vd. (2013), Ang (2014)) etkinin pozitif ama düşük oranda olduğu görülmektedir.

Gelir artışının doğurganlık üzerindeki etkisini analiz eden öncü çalışmasında Malthus (1789) gelir artışının aile büyüklüğünde nispeten büyük bir artışa yol açacağı sonucuna varmaktadır. Malthus'a göre gelir artışı çocuk ölüm oranlarının düşmesine neden olmasının yanında insanları daha erken evlenmeye ve çocuk sahibi olmaya yönlendirmektedir⁴.

Whittington, Alm ve Peters (1990) ABD'de modern gelir vergisinin uygulanmaya başlandığı 1913-1984 döneminde doğurganlığın nasıl etkilendiğini inceledikleri çalışmalarının sonucu çocuklar için verilen kişisel vergi muafiyet miktarlarının çocukların göreceli maliyetlerini azaltarak ulusal doğum oranı üzerinde pozitif ve önemli bir etkiye sahip olduğu yönündedir⁵.

Milligan (2005) Kanada'nın Quebec eyaletinde uygulanan çocuk sahibi ailelere yapılan doğum teşvik politikasının (vergi indirimlerinin

⁴ Gary S. Becker, 'An Economic Analysis of Fertility' in Gary S. Becker (ed), *An Economic Analysis of Fertility*. In: *Demographic and Economic Change in Developed Countries* (1 st edn, Columbia University Press 1960) 212

⁵ Leslie A. Whittington, James Alm and H. Elizabeth Peters, 'Fertility and the Personal Exemption: Implicit Pronatalist Policy in the United States' (1990), 80 (3) *The American Economic Review* 545

getirilmesi ve değiştirilmesinin) doğurganlık üzerindeki etkisini analiz ettiği çalışmada doğurganlığın teşvikin miktarı ile orantılı olarak yüzde 16 ila yüzde 23 arasında arttığı sonucuna varmaktadır⁶.

González (2013) İspanya’da 2007 yılında önemli bir artış gösteren tek seferlik çocuk yardım miktarının doğurganlık ve anne iş gücü arzı üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmada kürtajın azalmasına ve gebelik sayısında bir artışa bağlı olarak yıllık doğum oranının yaklaşık yüzde 6 arttırdığını hesaplamaktadır⁷.

Laroque ve Salanié (2014) Fransa’da 1997-1999 dönemi finansal teşviklerin doğurganlık üzerindeki etkilerini analiz ettikleri çalışmalarında doğrudan transferler ve vergi indiriminin doğum oranını 3,3 puan arttırdığı ve bu artışın üçüncü çocukta en belirgin şekilde görüldüğü ortaya konulmaktadır⁸.

Riphahn ve Wijnck (2017) Almanya’da 1996 yılında çocuk yardım programında artan çocuk yardım miktarının doğurganlık üzerindeki etkisini analiz ettikleri çalışmalarında nakit transferlerin düşük gelirli çiftlerden ziyade yüksek gelirli çiftlerin ikinci çocuk sahibi olma kararı üzerinde yüzde 10 ila yüzde 23 oranında olumlu bir doğurganlık etkisi olduğu ortaya konulmaktadır⁹.

Tudor (2020) Romanya’da 2004 yılında doğum yardımlarının yapısının değişmesiyle birlikte (yardım miktarı annenin vergilendirilebilir geliri ile orantılı iken değişikliklerle birlikte ülkedeki ortalama maaşın sabit bir miktarı şeklinde değiştirilmiştir) kadınların yaklaşık yüzde 80’inde yardım miktarının arttığı ve doğum oranının önemli miktarda yükseldiği sonucuna ulaşmaktadır¹⁰.

Szabo (2023) Macaristan’da 2011 yılında uygulanan Aile Vergi İndirimi’nin doğurganlık üzerindeki etkisini incelediği çalışmada uy-

⁶ Kevin Milligan, ‘Subsidizing the Stork: New Evidence on Tax Incentives and Fertility’ (2005), 87 (3) *The Review of Economics and Statistics* 539

⁷ Libertad González, ‘The Effect of a Universal Child Benefit on Conceptions, Abortions, and Early Maternal Labor Supply’ (2013), 5 (3) *American Economic Journal: Economic Policy* 160

⁸ Guy Laroque and Bernard Salanié, ‘Identifying The Response Of Fertility To Financial Incentives’ (2014), 29 (2) *Journal of Applied Econometrics* 314

⁹ Regina T. Riphahn and Frederik Wijnck, ‘Fertility Effects Of Child Benefits’ (2017), 30 *J Popul Econ* 1135

¹⁰ Simona Tudor, ‘Financial Incentives, Fertility And Early Life Child Outcomes’ (2020), 64 *Labour Economics* 1

gulanan vergi teşvikinin en az iki çocuğu olan ailelerde doğurganlığı yüzde 0,76, iki çocuktan az olan ailelerde ise yüzde 5,64 arttırdığını hesaplamaktadır¹¹.

Hart ve Galloway (2023) Norveç'te 1989-90 döneminde uygulanan bölgesel bir reformu (çocuklu ailelere doğrudan transferlerin artması ve vergi indirimleri) ele aldıkları çalışmalarında doğum oranları üzerinde pozitif ve kalıcı bir etkide bulunduğu, bu etkinin ilk doğumlarda ikinci ve üçüncü doğumlara göre daha belirgin olduğu sonucuna varılmaktadır¹².

Doğurganlığın ekonomik bir karar olduğu ile ilgili önemli çalışmaları olan Becker (1960) ise Malthus'un analizini çocuk sayısını çocukların kalitesi ile ilişkilendirerek genişlettiği çalışmasında gelirin artması veya çocukların maliyetinin düşmesi çocukların hem sayısını hem de kalitesini¹³ sınırlı da olsa arttıracığı sonucuna varmaktadır¹⁴.

Cigno (1986) vergi sistemindeki muafiyetlerin ve sübvansiyonların doğurganlık üzerindeki etkisini analiz ettiği çalışmasında bakmakla yükümlü olunan çocuk sayısına göre artan sübvansiyonlar veya vergi muafiyetlerinin genellikle ebeveynlerin çocuk yetiştirme masraflarını düşürerek doğurganlığı pozitif etkileyebildiği sonucuna varmaktadır¹⁵.

Moffitt (1998) ABD'de 1996 yılından önceki sosyal yardım sisteminin evlilik ve doğurganlığa özgü araçlarını (Bağımlı Çocuklu Ailelere Yardım (AFDC), gıda kuponu programı, yoksul ailelere sübvansiyonlu tıbbi bakım desteği sağlayan Medicaid Programı, konut programları) ele aldığı çalışmasında refah artışının Becker (1960) teorisi ile uyumlu ola-

¹¹ Bence Szabó, 'Tax Incentives and Completed Fertility' (2023) < <https://economics.unibocconi.eu/sites/default/files/files/media/attachments/benceszabofertilitytaxation20201920220920122002.pdf> > erişim tarihi 11 Eylül 2025

¹² Rannveig Kaldager Hart and Taryn A. Galloway, 'Universal Transfers, Tax Breaks and Fertility: Evidence From a Regional Reform in Norway' (2023) 42 (49) Population Research and Policy Review 6

¹³ Çocukların kalitesinden kasıt çocukların insan sermayesini oluşturan bileşenlerden herhangi birini (örneğin, sağlık, eğitim, beceriler) ifade etmektedir ve ailenin çocuklara yaptığı harcama ile pozitif ilişkilidir.

¹⁴ Becker (n 4)

¹⁵ Alessandro Cigno, 'Fertility and the Tax-Benefit System: A Reconsideration of the Theory of Family Taxation' (1986) 96 (384) The Economic Journal 1035

rak evlilik ve doğurganlık üzerinde teşvik edici etkileri olduğu sonucuna varmaktadır¹⁶.

Baughman ve Dickert-Colin (2003) ABD’de 1990-1999 döneminde düşük gelirli ailelere verilen Kazanılan Gelir Vergisi Kredisi’nin (EITC) hem miktarında hem de uygulanan eyalet sayısındaki artışı ele aldıkları çalışmalarında düşük gelirli kadınların anne olma oranının arttığı tespit edilmektedir¹⁷.

Cohen vd. (2013) İsrail’de 1999-2005 dönemi çocuk yardım programındaki değişiklikleri inceledikleri çalışmalarında gelir artışının doğurganlık üzerindeki etkisinin Becker’ın (1960) varsayımıyla tutarlı olarak pozitif ama düşük olduğu ayrıca bu etkinin de yüksek gelir düzeyindeki ailelerde gerçekleştiği sonucuna varılmaktadır¹⁸.

Ang (2014) Kanada’da 1990’lar ve 2000’lerde uygulamaya konan doğum teşviklerinin (nakit ödemeleri ve ebeveyn izni) doğurganlık ve işgücü arzı üzerindeki etkilerini ele aldığı çalışmada nakit ödemelerin doğum oranlarını düşük miktarda arttırdığı, kadın işgücü arzını azalttığı sonucuna varmaktadır. Çalışmada ayrıca devletlerin doğum oranlarını arttırmak için kaynaklarını nakit ödeme şeklindeki teşviklerden, ücretli ebeveynlik izni programlarına genişletmeleri önerilmektedir¹⁹.

Madia vd. (2025) Güney Kore’de 1970’lerin ortalarında yapılan vergi reformlarının (KDV oran artışları, vergi tabanının genişletilmesi, en yüksek gelir vergisi oranının %25’ten %62’ye çıkarılması gibi) demografik eğilimleri nasıl etkilediğini araştırdıkları çalışmalarında bu reformların vergi yükünü önemli ölçüde arttırmasına (1975’de %14 iken 1980’de %19’a yükselmiştir) paralel olarak doğurganlık üzerinde önemli olumsuz etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır²⁰.

¹⁶ Robert A. Moffitt, 'The Effect of Welfare on Marriage and Fertility' in Robert A. Moffitt (ed), *Welfare, The Family, And Reproductive Behavior* (National Academies Press 1960)

¹⁷ Reagan Baughman and Stacy Dickert-Conlin, 'Did Expanding the EITC Promote Motherhood?' (2003) 93 (2) *The American Economic Review* 537

¹⁸ Alma Cohen, Rajeev Dehejia and Dmitri Romanov, 'Financial Incentives and Fertility' (2013) 95 (1) *The Review of Economics and Statistics* 1

¹⁹ Xiaoling Lim Ang, 'The Effects of Cash Transfer Fertility Incentives and Parental Leave Benefits on Fertility and Labor Supply: Evidence from Two Natural Experiments' (2015) (36) *J Fam Econ Iss* 263

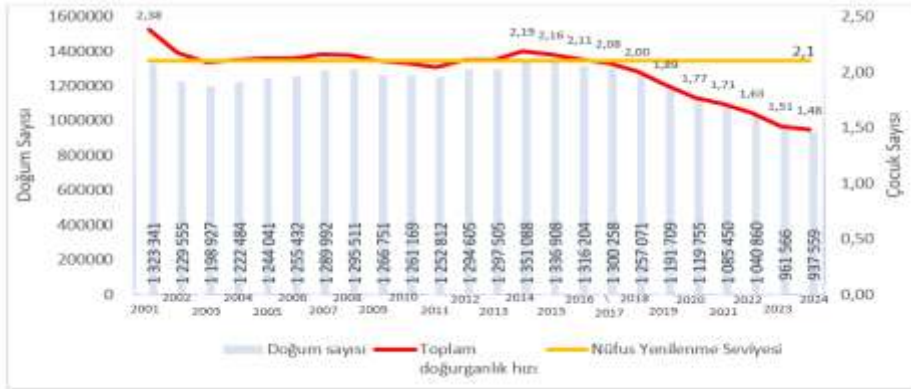
²⁰ Joan E. Madia, Francesco Moscone, Asieh Hosseini Tabaghdehi, Jong-Chol An and Changkeun Lee, 'Fertility Decline and Tax Revenues in South Korea' (2025) 79 (2) *Research in Economics* 1

Yapılan çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde doğurganlık üzerinde hanehalkı gelir artışının ülkelere göre değişmekle birlikte pozitif etkisi olduğu, bu etkinin çocuksuz hanelere göre en az bir çocuğu olan hanelerde daha belirgin olabildiği, hane gelirinin arttırılabilmesinde nakit transferlerin yanında vergi sisteminin de kullanıldığı sonucu çıkarılabilmektedir.

4. Türkiye'nin Doğurganlık Hızı ve Doğum Teşvik Politikaları

Türkiye'de de dünyadaki demografik değişim sürecine paralel olarak doğurganlık hızı gittikçe düşmektedir. Bu durum demografik kriz olarak nitelendirilmiş ve 2025 yılı "Aile Yılı" olarak ilan edilmiştir. Grafik 3'te 2001-2024 döneminde doğum sayısı ve toplam doğurganlık hızı verilmektedir.

Grafik 3: Türkiye'de Doğum sayısı ve toplam doğurganlık hızı (2001-2024)

Kaynak: TÜİK, 'Doğum İstatistikleri 2024' (TÜİK, 13 Mayıs 2025) < <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2024-54196>> erişim tarihi 08 Ocak 2026

Grafik 3'e göre toplam doğurganlık hızı, 2001 yılında 2,38 doğum iken 2014 yılına kadar dalgalı bir seyir izlemiş fakat bu yıldan sonra sürekli düşerek 2024 yılında 1,48 doğum olarak gerçekleşmiştir. Toplam doğurganlık hızı ülke nüfusu her yıl artarken 2017 yılından itibaren nüfus yenilenme oranının (2,1) altına düşmüştür. 2024 yılında gerçekleşen doğurganlık hızı OECD ortalaması (1,49) altında gerçekleşirken oranın

ileriki yıllarda AB ortalamasını (1,38) yakalayacağı gözlenmektedir. Ayrıca 2024 yılında canlı doğum sayısı da 937 bin 559 ile en düşük seviye olarak kayıtlara geçmiştir.

Grafik 3, Türkiye'nin 2000 sonrası yaşadığı ekonomik krizler göz önüne alınarak değerlendirildiğinde doğurganlık hızındaki düşüşte diğer sebeplerin yanında bu krizlerin de etkili olduğu sonucu çıkarılabilmektedir. 2001 ve 2008 Ekonomik Krizleri ve son yıllarda yaşanan enflasyonist baskı doğurganlık hızının düşüşünde önemli kırılımlar yarattığı görülmektedir.

Toplam doğurganlık hızında görülen bu dramatik düşüşe karşı sosyal ve ekonomik birçok politika hayata geçirilmektedir. Bunların başında 2025 yılının "Aile Yılı" ilan edilerek doğum yardımı sisteminde revizyona gidilmesi gelmektedir.

Türkiye'de doğum yardımları genel itibarıyla nakit ödeme ve ebeveyn izni şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre 2025 yılından itibaren geçerli olacak şekilde²¹:

- İlk çocuk için tek seferlik **5.000 TL**,
- İkinci çocuk için 5 yaşını (60 ay) tamamlayana kadar aylık 1.500 TL,
- Üçüncü ve sonraki çocuklar için de 5 yaşını (60 ay) tamamlayana kadar aylık 5.000 TL nakit desteği verilmektedir. Bu ödemeler için hanehalkı gelir seviyesine bakılmamakta, hiçbir vergi kesintisi yapılmamakta ve haczedilememektedir.

Nakit desteğin yanında yeni evlilikleri teşvik etmek için 2 yıl geri ödemesiz, 48 ay vadeli 250.000 TL kredi desteği (çiftlerin son 6 aylık gelir toplamı ortalaması ve son aya ait gelirleri toplamının asgari ücretin 2,5 katını aşmaması gerekmekte) ve çalışan annelere bakıcı desteği ve kreş yardımı da (annenin SGK'lı çalışması, çocuğun yaşının 0-5 aralığında olması ve asgari ücretin belirli bir katı kadar maaş alınması gibi şartları sağlanması durumunda 24 ay süresince aylık 1.531 TL kreş yardımı) sağlanmaktadır.

Parasal desteklerin yanında kadın çalışanlar için 8 hafta doğum öncesi, 8 hafta doğum sonrası olmak üzere toplam 16 haftalık ücretli *analık doğum izni*, (babalar için ise işçiler için 5 gün, memurlar için 10 günlük babalık izni) ayrıca analık izninin bitiminden itibaren isteğe bağlı

²¹ Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 7546, Kabul Tarihi: 27/3/2025, RG 30.03.2025/32857

birinci doğumda altmış gün, ikinci doğumda yüz yirmi gün, sonraki doğumlarda ise yüz seksen gün süreyle haftalık çalışma süresinin yarısı kadar *ücretsiz izin*²² ve yine isteğe bağlı yasal doğum izni bitiminde 6 ay ücretsiz izin verilmektedir.

5. Türkiye ve OECD Ülkelerindeki Aile Destek Yardımları

Grafik 2, OECD üye ülkelerindeki aile destek yardım miktarlarının karşılaştırılmasına imkan vermektedir. Buna göre nakit destekler ve çocuklu ailelere sunulan hizmetlere yapılan kamu harcamaları tüm OECD ülkelerinde uygulanmakta iken vergi sistemi aracılığıyla sağlanan mali destekler her ülkede bulunmamaktadır.

Nakit destekler Yunanistan, Kanada, Polonya, Çekya, Letonya, Estonya, Lüksemburg, Slovenya ve İrlanda'da toplam desteğin %60'ından fazlasını oluştururken, aileye yönelik kamu harcamaları Meksika, Kore, İzlanda, Finlandiya, Danimarka ve İsveç'te toplam desteklerin %60'ından fazlasını oluşturmaktadır.

Vergi sisteminden ailelere sağlanan mali destek hiçbir ülkede ilk sırada yer almamakla birlikte ABD'de nakit desteklerden sonra, Portekiz, İsviçre ve Avusturya'da ise kamu harcamalarından sonra ikinci sırada gelmektedir.

Aile destek yardımlarının GSYİH paylarına bakıldığında Türkiye'nin %0,46 ile son sırada yer aldığı görülmektedir. Bu oranın %0,20'si nakit yardımlardan oluşurken %0,26'sı aileye yönelik hizmetler için yapılan kamu harcamalarından oluşmaktadır.

Çıkarılabilecek bir diğer sonuç ise 38 üye ülkeden aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 13 ülkede hane gelirinin arttırılması için vergi sisteminden faydalanılmadığıdır. Oysa uygulanan vergi sistemi nakit destek ödemelerinde olduğu gibi bireylerin çocuk yetiştirme maliyetlerini azaltıcı, harcanabilir gelirleri ise arttırıcı yönde kullanılarak onların evlenme ve ebeveyn olma kararlarını pozitif etkileyebilmektedir²³. Diğer 25 üye ülke ise bu uygulamaya yer verirken GSYİH payı Avusturya'da %0,85, Almanya'da %0,81, Fransa'da %0,73 ve Macaristan'da %0,61 ile en yüksek seviyede gerçekleşmiştir.

²² İş Kanunu, Kanun Numarası: 4857, Kabul Tarihi: 10/6/2003, RG 10.06.2003/25134

²³ Kevin Milligan, 'Subsidizing the Stork: New Evidence on Tax Incentives and Fertility' (2005) 87 (3) The Review of Economics and Statistics 539

Ting-Ting vd. (2023) yılında her üç aile destek politikasının da uygulandığı 21 OECD üyesi ülke için bu politikaların doğurganlık üzerindeki etkisini analiz ettikleri çalışmalarında 21 ülkenin 12'sinde nakit yardımların, 6'sında çocuklu ailelere sunulan hizmetlere yapılan kamu harcamalarının ve 3'ünde vergi indirimlerinin doğurganlık oranındaki iyileşmeye en büyük katkıyı sağladığı sonucuna varmışlardır²⁴.

Dolayısıyla Türkiye'nin de vergi sistemini doğurganlık hızının artırılmasında diğer iki politika ile birlikte aktif olarak kullanması gerektiği sonucu açıktır. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nda sadece yıllık beyannameye tabi olan mükellefler beyan ettikleri gelirin yüzde 10'unu aşmamak şartı ile küçük çocuklarına yaptıkları eğitim ve sağlık harcamalarını matrahtan indirebilmektedirler. Yine aynı Kanunun 25 inci maddesinin 4 nolu bendine istinaden hizmet erbabına ödenen çocuk yardımı (2025 yılı için çocuk sınırı bulunmamakla birlikte 0-6 yaş arası 585 TL, 6 yaş ve üzeri çocuklar için 292 TL) gelir vergisinden istisna edilmiştir. Çocuk yardımı ödemesi devlet memurları için geçerli iken özel sektör çalışanlarında bu ödeme işverenin inisiyatifinde ya da iş sözleşmesinde bulunuyorsa sorumlu olduğu bir ödemedir.

Grafik 2'ye göre vergi sistemi aracılığıyla sağlanan mali desteğin en fazla olduğu ülkeler sırasıyla Avusturya, Almanya, Fransa, Macaristan, İspanya ve Portekiz'dir.

Avusturya'da 2019 yılından itibaren çocuk yardımının ve çocuk bakım masraflarının vergiden indirilmesinin yerini alan Aile Bonusu (Familienbonus Plus) sistemi ile çocuk 18 yaşına gelene kadar her çocuk için yıllık 2000 euro, 18 yaş üstü için 700 euro tutarında bir vergi indimi sağlanarak vergi yükü doğrudan düşürülür. Bu indirim düşük gelirli aileler için gelir vergisi yükünü tamamen ortadan kaldırmaktadır²⁵.

Almanya'da çocuk sahibi olmayı desteklemek için nakit desteğin (Kindergeld, 2025 yılı için 255 Euro) yanında her çocuk için (Kinderfreibetrag, 2026 yılı için 6.828 euro) gelir vergisinden düşülebilen tutar uygulanmaktadır. Hangi yöntemin uygulanacağı vergi idaresi tarafından

²⁴ Ting-Ting Zhang, Xiu-Yun Cai, Xiao-Hui Shi, Wei Zhu and Shao-Nan Shan, 'The Effect of Family Fertility Support Policies on Fertility, Their Contribution, and Policy Pathways to Fertility Improvement in OECD Countries' (2023) 20 (6) International Journal of Environmental Research and Public Health 1

²⁵ Federal Ministry Finance Republic of Austria, 'General Information on the Family Bonus Plus' (2025) <<https://www.bmf.gv.at/en/topics/taxation/family-and-children/family-bonus.html>> erişim tarihi 24 Kasım 2025

belirlenmektedir. Ayrıca çocuğun bakım ve eğitim ihtiyaçları için belirli bir tutar (BEA-Freibetrag, 2026 yılı için 2.928 euro) gelir vergisinden düşülebilmektedir.²⁶

Avrupa’da en kapsamlı çocuk doğum destek programı uygulayan ülkelerinden biri olan Fransa’da çocuk bakım giderlerinin belli bir tutarının (2025 için yıllık 3.500 euro) gelir vergisinden indirilebilme imkanının yanında toplam hane geliri hesaplanırken aile fertlerinin sayısına (Quotient Familial, aile katsayısı sistemi) bölünerek hesaplanır. Böylece artan çocuk sayısı gelir vergisi dilimini düşürerek vergi yükünün azaltılmasına imkan sağlanmaktadır.²⁷

Macaristan doğum oranını artırmak için vergi sisteminde muafiyet ve indirimleri aktif kullanan ülkelerin başında gelmektedir. Özellikle annelere gelir vergisi muafiyetleri tanınmaktadır. 2020 yılından itibaren 4 veya daha fazla çocuğu olan annelere ömür boyu gelir vergisi muafiyeti getirilmiş, 2023 yılından itibaren 30 yaşından önce anne olan kadınlar 30 yaşına gelene kadar gelir vergisinden muaf tutulmuşlardır. Ayrıca çocuk sayısına göre artan miktarda gelir vergisi matrahından indirim yapılmaktadır. Yine çocuk sayısına göre farklılaşmakla birlikte konut alırken düşük faizli kamu kredi desteği sağlanmakta ve bu konutlar için emlak vergisi alınmamaktadır.²⁸

İsviçre’de reşit olana kadar her çocuk için veya eğitimde olması koşulu ile vergiye tabi gelirden belirli bir miktar düşülebilmektedir. Bu uygulama ülke genelinde geçerli olmakla birlikte miktarı kantonlar arasında değişmektedir. Ayrıca bazı kantonlarda vergi indirimine ek olarak çocuk başına otomatik vergi kredileri de bulunmaktadır. Bunlar herhangi

²⁶ Familienratgeber.de, ‘Kinderfreibetrag oder Kindergeld?’ (2025) <<https://www.familienratgeber.de/rechte-leistungen/geld/kinderfreibetrag-oder-kindergeld>> erişim tarihi 09 Kasım 2025

²⁷ Le ministère de l’Économie et des Finances, ‘Quotient Familial Et Impôt Sur Le Revenu: Comment Ça Marche?’ <<https://www.economie.gouv.fr/particuliers/gerer-mon-impot-sur-le-revenu/quotient-familial-et-impot-sur-le-revenu-comment-ca#:~:text=La%20formule%20de%20calcul%20est,imp%C3%B4t%20sur%20le%20revenu%20d%C3%BB>> erişim tarihi 09 Kasım 2025

²⁸ PWC, ‘Hungary Individual – Deductions’ (PWC, 2025) <<https://taxsummaries.pwc.com/hungary/individual/deductions>> erişim tarihi 09 Kasım 2025

bir beyanda bulunulmadan ödenecek vergi miktarını doğrudan azaltmaktadır²⁹.

Portekiz’de de vergi sistemi doğum oranını artırmak için aktif olarak kullanılmaktadır. Çocuklu ailelerin vergi yükünü azaltma ve bakım maliyetlerini düşürme amacıyla gelir vergisinden çocuk sayısına göre her yıl sabit miktarda Bakmakla Yükümlü Çocuk İndirimi (Dependente Deductions) uygulanmaktadır. Tutar çocuklar 3 yaşından küçük ise daha yüksek uygulanır. Bunun yanında çocuk bakımı ve eğitim harcamalarını da belirli bir üst sınır olmak kaydıyla vergi matrahından düşülebilmektedir³⁰. Ayrıca yerel yönetimler de çocuk sayısına göre artan oranda emlak vergisinde indirimli oran uygulamaktadır³¹.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Son 60 yıldır dünyada doğum oranları hızla düşmekte ve günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerde nüfus yenilenme oranının da oldukça altında kalmaktadır. Demografik kriz olarak adlandırılan bu durumunun yarattığı/yaratacağı sorunların üstesinden gelebilmek için ülkeler doğurganlık hızını arttırmayı öncelikli politika hedefi olarak belirlemektedirler.

Doğurganlık hızının düşüşünde çok sayıda faktör etkili olmakla birlikte tek bir politika ile hedefe ulaşmak mümkün olmamaktadır. Ancak yapılan çalışmalar hanehalkı gelirin artmasının ebeveynlerin çocuk sahibi olma fikirleri üzerinde pozitif etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

OECD üyesi ülkeler hanehalkı gelirin artırılması için nakit destekler, çocuklu ailelere yönelik hizmetler için kamu harcaması ve vergi sistemi aracılığıyla doğrudan ve dolaylı vergi teşvikleri uygulamaktadırlar.

Çocuk sahibi olmanın fırsat maliyetini azaltmayı hedefleyen vergisel teşvikler, çocuklar için belirlenen tutarların ebeveynlerin gelir vergisinin matrahından indirilmesi, ödenecek vergiden düşülmesi, vergi yü-

²⁹ Taxea.ch, ‘Child Deductions in Switzerland’ (Taxea.ch, 2025) <<https://www.taxea.ch/en/tips/child-deductions-in-switzerland-up-to-25000-francs-per-child-tax-free-do-you-know-your-maximum>> erişim tarihi 15 Kasım 2025

³⁰ PWC, ‘Portugal Individual- Other Tax Credits And Incentives’ (PWC, 2025) <<https://taxsummaries.pwc.com/portugal/individual/other-tax-credits-and-incentives#:~:text=If%20there%20is%20more%20than,age%20of%20the%20oldest%20dependent.>>> erişim tarihi 01 Aralık 2025

³¹ Gov.pt, ‘Having a Child: Financial Support And Tax Deductions’ (Gov.pt, 2025) <<https://www2.gov.pt/en-GB/guias/ter-uma-crianca/apoios-financeiros-e-deducoes-nos-impostos>> erişim tarihi 16 Kasım 2025

künün birey yerine aile büyüklüğüne göre hesaplanması, çocuk bakım ve eğitim giderlerinin vergiden düşülmesi gibi hedefli doğrudan teşviklerin yanında diğer vergiler (emlak vergisi, KDV gibi) ile de dolaylı teşvikler uygulanmaktadır.

Türkiye'nin de doğurganlık hızı her yıl nüfus artışına rağmen dramatik bir şekilde düşmektedir. Doğurganlık hızının artırılması için 2025 yılı Aile Yılı ilan edilmiş ve başta hane gelir artışını sağlayacak nakit destekler ve çocuklu ailelere yönelik hizmetler için kamu harcaması olmak üzere ekonomik ve sosyal politika düzenlemelerine gidilmiştir. Ancak çalışmada da belirtildiği gibi hane gelirinin artırılması için vergi sisteminden yeterince faydalanılmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Türkiye'de doğurganlık destek politikaları belirlenirken doğrudan nakdi yardımların yanında aşağıdaki vergi sistemi araçlarının da uygulamaya alınması önerilmektedir.

Gelir vergisi yükünün çocuk sayısı arttıkça (örneğin 3. çocukta) uygulanacak vergi oranı sabitlenerek düşürülmesi,

Ebeveynlerin çocuk bakım ve eğitimi (bakıcı, kreş, anaokulu vb.) için yaptıkları harcamaların vergiden indirilebilir bir gider sayılması,

Çok çocuklu ailelerin (örneğin en az 3) belirli model araç alımlarında ödenmesi gereken vergi ve/veya harçlarda düzenlemeye gidilmesi,

Konut sahipliğinin ebeveyn olma kararını pozitif yönde etkileyebileceği varsayımı altında çok çocuklu ailelerin konut almak için kullandıkları kredi faizinin indirimli olması ve/veya vergiden indirilebilecek gider olarak sayılması,

Yine çok çocuklu aileler için yerel yönetimlerin emlak vergisinde pozitif ayrımcılığa gidilmesi olarak sıralanabilir.

Sonuç olarak evlilik ve çocuk sahibi olma kararının alınmasında hane geliri tek başına belirleyici bir unsur olmasa da baskın bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Doğurganlığı yönetmek isteyen ülkeler vergi sistemini bir araç olarak kullanarak harcanabilir geliri arttırabilir ve çocuk yetiştirmenin maliyetlerini düşürerek doğum hızı üzerinde pozitif bir etki yaratabilir.

KAYNAKÇA

Ang XL, 'The Effects of Cash Transfer Fertility Incentives and Parental Leave Benefits on Fertility and Labor Supply: Evidence from Two Natural Experiments' (2015) (36) J Fam Econ Iss 263-288

Baughman R and Dickert-Conlin S, ‘Did Expanding the EITC Promote Motherhood?’ (2003) 93 (2) The American Economic Review 537-563

Becker GS, ‘An Economic Analysis of Fertility’ in Gary S. Becker (ed), An Economic Analysis of Fertility. In: Demographic and Economic Change in Developed Countries (1st edn, Columbia University Press 1960) 209–240

Birleşmiş Milletler, “World Fertility 2024”, (Birleşmiş Milletler, 2025)

<https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesapd_2025_wfr_2024_final.pdf#page=15.08> erişim tarihi 8 Ağustos 2025

Cohen A, Dehejia R and Romanov D, ‘Financial Incentives And Fertility’ (2013) 95 (1) The Review of Economics and Statistics 1-20

Cigno A, ‘Fertility and the Tax-Benefit System: A Reconsideration of the Theory of Family Taxation’ (1986) 96 (384) The Economic Journal 1035-1051

Dünya Bankası, ‘Fertility Rate’ (Dünya Bankası, 2026) <<https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?end=2023&start=1960&view=chart>> erişim tarihi 22 Eylül 2025

Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 7546, Kabul Tarihi: 27/3/2025, RG 30.03.2025/32857

Familienratgeber.de, ‘Kinderfreibetrag oder Kindergeld?’ (Familienratgeber.de, 2025) <<https://www.familienratgeber.de/rechteleistungen/geld/kinderfreibetrag-oder-kindergeld>> erişim tarihi 09 Kasım 2025

Federal Ministry Finance Republic of Austria, ‘General Information on the Family Bonus Plus’ (2025) <<https://www.bmf.gv.at/en/topics/taxation/family-and-children/family-bonus.html>> erişim tarihi 24 Kasım 2025

González L, ‘The Effect of a Universal Child Benefit on Conceptions, Abortions, and Early Maternal Labor Supply’ (2013), 5 (3) American Economic Journal: Economic Policy 160-188

Gov.pt, ‘Having a Child: Financial Support And Tax Deductions’ <<https://www2.gov.pt/en-GB/guias/ter-uma-crianca/apoiios-financeiros-e-deducoes-nos-impostos>> erişim tarihi 16 Kasım 2025

Hart RK. and Galloway TA, ‘Universal Transfers, Tax Breaks and Fertility: Evidence from a Regional Reform in Norway’ (2023) 42 (49) *Population Research and Policy Review* 1-32

İş Kanunu, Kanun Numarası: 4857, Kabul Tarihi: 10/6/2003, RG 10.06.2003/25134

Laroque G. and Salanié B, ‘Identifying The Response Of Fertility To Financial Incentives’ (2014), 29 (2) *Journal of Applied Econometrics* 314-332

Le ministère de l’Économie et des Finances, ‘Quotient Familial Et Impôt Sur Le Revenu: Comment Ça Marche?’ <[Madia JE, Moscone F, Tabaghdehi AH, An JC and Lee C, ‘Fertility decline and tax revenues in South Korea’ \(2025\) 79 \(2\) *Research in Economics* 1-11](https://www.economie.gouv.fr/particuliers/gerer-mon-impot-sur-le-revenu/quotient-familial-et-impot-sur-le-revenu-comment-ca#:~:text=La%20formule%20de%20calcul%20est,imp%C3%B4t%20sur%20le%20revenu%20d%C3%BB.> erişim tarihi 09 Kasım 2025</p></div><div data-bbox=)

Milligan K, ‘Subsidizing the Stork: New Evidence on Tax Incentives and Fertility’ (2005), 87 (3) *The Review of Economics and Statistics* 539-555

Moffitt RA, 'The Effect of Welfare on Marriage and Fertility' in Robert A. Moffitt (ed), *Welfare, The Family, And Reproductive Behavior* (National Academies Press 1960) 50-97

OECD, ‘Society at a Glance 2024: OECD Social Indicators’ (OECD, 2025) <[OECD, ‘Public Spending on Family Benefits’ \(OECD, 2025\) <\[https://webfs.oecd.org/Els-com/Family_Database/PF1_1_Public_spending_on_family_benefits.pdf\]\(https://webfs.oecd.org/Els-com/Family_Database/PF1_1_Public_spending_on_family_benefits.pdf\)> erişim tarihi 14 Ağustos 2025](https://doi.org/10.1787/918d8db3-en.> erişim tarihi 12 Ağustos 2025</p></div><div data-bbox=)

OECD, ‘OECD Family Database’ (OECD, 2026) <<https://www.oecd.org/en/data/datasets/oecd-family-database.html#123456>> erişim tarihi 14 Ağustos 2025

PWC, ‘Hungary Individual – Deductions’ (PWC, 2025) <<https://taxsummaries.pwc.com/hungary/individual/deductions>> erişim tarihi 09 Kasım 2025

PWC, 'Portugal Individual- Other Tax Credits And Incentives' (PWC, 2025) <<https://taxsummaries.pwc.com/portugal/individual/other-tax-credits-and-incentives#:~:text=If%20there%20is%20more%20than,age%20of%20the%20oldest%20dependant.>> erişim tarihi 01 Aralık 2025

Riphahn RT. and Wiyneck F, 'Fertility Effects Of Child Benefits' (2017), 30 J Popul Econ 1135–1184

Szabó B, 'Tax Incentives and Completed Fertility' (2023) <<https://economics.unibocconi.eu/sites/default/files/files/media/attachments/benceszabofertilitytaxation22091920220920122002.pdf>> erişim tarihi 11 Eylül 2025

Taxea.ch, 'Child Deductions in Switzerland' (2025) <<https://www.taxea.ch/en/tips/child-deductions-in-switzerland-up-to-25000-francs-per-child-tax-free-do-you-know-your-maximum>> erişim tarihi 15 Kasım 2025

Tudor S, 'Financial Incentives, Fertility And Early Life Child Outcomes' (2020), 64 Labour Economics 1-13

TÜİK, 'Doğum İstatistikleri 2024' (TÜİK, 13 Mayıs 2025) <<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2024-54196>> erişim tarihi 08 Ocak 2026

Whittington LA, Alm J. and Peters HE, 'Fertility and the Personal Exemption: Implicit Pronatalist Policy in the United States' (1990), 80 (3) The American Economic Review 545- 556

Zhang T-T, Xiu-Yun C, Xiao-Hui S, Wei Z and Shao-Nan S, 'The Effect of Family Fertility Support Policies on Fertility, Their Contribution, and Policy Pathways to Fertility Improvement in OECD Countries' (2023)20 (6) International Journal of Environmental Research and Public Health 1-25

- Araştırma Makalesi -

**ULUSLARARASI TİCARİ SÖZLEŞMELERE
UYGULANACAK HUKUKUN YEKNESAKLAŞTIRILMASINA
İLİŞKİN UNIDROIT İLKELERİNDE SÖZLEŞMELERİN
YORUMLANMASI PRENSİPLERİ***

*(THE RULES FOR INTERPRETING CONTRACTS IN THE UNIDROIT PRINCIPLES
ON THE UNIFICATION OF THE LAW APPLICABLE TO INTERNATIONAL
COMMERCIAL CONTRACTS)*

Dr. Öğr.Üyesi/Dr. Lecturer Mehtap İPEK İŞLETEN^{†}**

ÖZ

Küreselleşme neticesinde uluslararası ticaretin gelişmesi bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle uluslararası sözleşmelerdeki uyumsuzluklara farklı hukukların uygulanması, benzer olaylarda farklı sonuçlara varılmasına sebep olmuştur. Ulusal hukukların hükümlerindeki bu çeşitlilik öngörülemezliğe ve hukuki belirsizliğe, dolayısıyla da hukuki güvensizliğe yol açmıştır. Küreselleşme ile ortaya çıkan bu sorun, sözleşmeler hukukuna ilişkin maddi kuralların yeknesaklaştırılması, ulusal hukuk düzenlerindeki farklılıklardan kaynaklanan engellerin giderilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyacı karşılayabilmek amacıyla UNIDROIT Prensipleri ve Avrupa Sözleşmeler Hukuku İlkeleri kabul edilmiştir. Söz konusu ilkeler sadece sözleşmeler hukuku alanı ile sınırlı olsalar da Avrupa Medeni Kanunu'nun hazırlanmasına yönelik önemli

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 10.03.2026 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 16.03.2026 tarihinde birinci hakem; 17.03.2026 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

DOI: <http://dx.doi.org/10.69838/MHD.90100>

** Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, mipek@gsu.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0001-7551-1399

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atf için; İPEK İŞLETEN, Mehtap, "Uluslararası Ticari Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Yeknesaklaştırılmasına İlişkin Unidroit İlkelerinde Sözleşmelerin Yorumlanması Prensipleri" Malî Hukuk Dergisi, Sayı No.: 255, 2026, s. 47-62.

çalışmalardır. Sözleşmenin yorumlanması uluslararası ticari sözleşmelerde sıkça karşımıza çıkan sorunlardandır. Zira, farklı ülkelerdeki tacirler sözleşme ilişkisi içinde kullanılan ifadelere farklı anlamlar verebilmektedir. UNIDROIT İlkelerinde de yorum kurallarına ayrıntılı olarak yer verilerek bu önemli soruna çözüm getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sözleşme, Yorum, Zımni Borç, Yorum Uyumsuzluğu, Tamamlayıcı Yorum

ABSTRACT

As a result of globalization, the development of international trade has also brought certain problems along with it. The application of different legal systems to disputes arising from international contracts has led to different outcomes in similar cases. This diversity has caused unpredictability, legal uncertainty and legal insecurity. This problem, has created the need to harmonize the rules of contract law and to eliminate the obstacles arising from differences between national legal systems. In order to meet this need, the UNIDROIT Principles and Principles of European Contract Law have been adopted. Although this principles are limited to the field of contract law, they constitute important studies aimed at the preparation of a European Civil Code. The interpretation of contracts is a common issue in international commercial contracts. This is because traders in different countries may assign different meanings to the terms used in contractual relationships. The UNIDROIT Principles also address this important issue by providing detailed rules on interpretation.

Keywords: *Contract, Interpretation, Implied Obligations, Divergence in Interpretation, Supplementary Interpretation*

I. Giriş

Sözleşmeler hukuku alanında önemli çalışmalar olan ve özel hukuka ilişkin maddi hükümlerden oluşan UNIDROİT ilkeleri¹ ve Avrupa

¹ 1926 yılında özel hukukun birleştirilmesi amacıyla kurulan “Özel Hukukun Yeknesaklaştırılmasına İlişkin Uluslararası Enstitü (Institut International Pour l’Unification

Sözleşmeler Hukuku Prensipleri², bağlayıcı olmadıkları halde uygulanma güçlerini ihtiyaçları karşılama yetkinliklerinden ve hukuka en uygun çözümü içerdikleri düşüncesinden alır³. Küreselleşme neticesinde bölgesel birleşmelerin ortaya çıkması, dolayısıyla, ülkeler arasındaki sınırların önemsizleşmesi ve ekonomik işbirliğinin artması, ticaret hayatının hızlı gelişimi göz önüne alındığında, Türk Hukukunun da uluslararası sözleşmeler bakımından bu gelişmelerden uzak kalması mümkün olmayacaktır.

Türk Hukukunda TBK m. 19 hariç sözleşmelerin yorumlanmasına yönelik, hâkimlere yol gösterecek genel yorum ilkesi getiren bir düzenleme mevcut değildir. Kanun koyucu TBK m. 19/I’de yorum ilkelerine değinmeksizin “*Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak irade-*

du Droit Privé -UNIDROIT-), uluslararası ticari sözleşmelere ilişkin prensipleri hazırlayan organizasyondur. Arzu Oğuz, “Hukuk Tarihi ve Karşılaştırmalı Hukuk Açısından Uluslararası Ticaret Hukuku, UNIDROIT İlkeleri’nin Lex Mercatoria Niteliği” (2001) 50 (3) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 27ff; Ceyda Süral, Uluslararası Ticari Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk Olarak UNIDROIT Prensipleri (Güncel 2008) 49ff

² Lando komisyonu tarafından hazırlanan Avrupa Sözleşmeler Hukuku Genel İlkeleri (PE), UNIDROIT İlkeleri ile benzer düzenlemeler içermektedir; ancak, bu genel ilkelerin uygulama alanı UNIDROIT prensiplerinden farklı olarak, Avrupa Birliği’ne üye ülkeler ile sınırlıdır. Oysa, UNIDROIT İlkeleri uluslararası ticari sözleşmelere uygulanmaktadır. Dolayısıyla, UNIDROIT İlkelerinin uygulanması bakımından bölgesel bir sınırlama söz konusu değildir. Bir diğer fark da UNIDROIT İlkeleri uluslararası ticari sözleşmeler için geçerli iken Avrupa Sözleşmeler Hukuku Prensipleri’nin her türlü sözleşmeler bakımından geçerli olması, hatta tüketiciler ile yapılan sözleşmelerde de uygulama alanı bulmasıdır. Avrupa Sözleşmeler Hukuku Genel İlkeleri’nin ortaya konmasının sebepleri, Avrupa içerisindeki sınırlar ötesi hukuki işlemleri kolaylaştırmak, Avrupa Birliği içerisinde kavramsal ve sistematik temel oluşturmak, Kıta Avrupası ülkeleri ve Common Law sistemi arasında köprü oluşturmak, iç hukuk bakımından yasa koyucuya yol göstermek, model oluşturmak ve Avrupa Sözleşmeler Hukuku kanunlaştırma hareketi için ilerleme sağlamaktır. Cemre Kocaçimen, “Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri (Ole Lando İlkeleri)”, (2007) 15 (2) Terazi Hukuk Dergisi 105ff; Işıl Özkan, Bengül Kavlak and Ceyda Süral Efeçmar (eds), Yeni Lex Mercatoria ve Kaynakları (On İki Levha Yayıncılık 2021) 90ff

³ Bruno Zeller, “The Unidroit Principles of Contract Law; Is There a Room For Their Inclusion Into Domestic Contracts?” (2006-07) 26 (1&2) Journal of Law and Commerce 115; Arzu Oğuz, “Sözleşmeler Hukuku Alanında Hukukun Birleştirilmesi” (2000) 49 (1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 57ff

leri esas alınır” düzenlemesine yer verir. Ancak, Kanun’da yorum ilkelere ilişkin ayrıntılı düzenlemelerin olmaması bu müessesenin Türk Hukuku’nda uygulanmadığı anlamına gelmemektedir. Öğreti ve yargı TMK m. 2/I’de ifade bulan dürüstlük kuralını da yorum ilkesi olarak kabul eder⁴. Böylece tarafların gerçek iradesi, somut olayın tüm hal ve şartları dikkate alınarak, dürüst ve makul sözleşşenlerin o sözleşşme çerçevesinde neyi istemiş sayılabilecekleri araştırılarak tespit edilir. Çalışmada, sözleşşmenin yorumlanması faaliyetinin UNIDROIT ilkelerinde ne şekilde ele alındığı incelendikten sonra sonuç kısmında söz konusu ilkelerin Türk Hukuku bakımından uygulama alanı bulup bulmadığı değerlendirilecektir.

II. Yorum Kavramı

Sözleşşmeyi oluşturan irade beyanları, kişilerin her konuda uzmanlığa sahip olamamaları veya hukuk ve dil bilgilerindeki zayıflık nedeniyle her zaman açık ve net değildir. Tüm bunlara iş hayatının gerektirdiği hız da eklenince, sözleşşenlerin iradelerini eksiksiz ve şüpheye yer bırakmayacak açıklıkta ortaya koymaları imkânı oldukça azalır. Bu sebeple çoğu zaman, sözleşşmede yer alan ifadelerin nasıl anlaşılması gerektiğinin tespit edilmesi veya zımnî kayıtların saptanmaya çalışılması diğer bir ifade ile sözleşşmenin yorumlanması ihtiyacı doğar. Yorum ihtiyacı doğuran temel olgu sözleşşmenin belirsizliğidir⁵.

Yorum, sözleşşmenin içeriğinin belirlenmesi faaliyetidir. Sözleşşmeden kaynaklanan hak ve borçların tespiti bakımından hâkimin yorum faaliyeti büyük önem taşır. Yorumun konusu irade beyanları olabileceği gibi “iradeyi ortaya koyan fiili davranışlar” da olabilir.

⁴ Necip Kocayusufoşaoğlu, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşşme (4th edn, Filiz Kitabevi 2008) 333

⁵ Atilla Altop, “Sözleşşenin -Hükümlerinin- Yorumlanmasında Başvurulan Yorum Araçları ve İlkeleri” (2019) 11 (111) Fasikül Hukuk Dergisi 629ff; Mehtap İpek İşleten, Sözleşşme Boşluklarının Hâkim Tarafından Doldurulması (2009) GSU Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi 90ff

III. Uluslararası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler: UNIDROIT Sistemi

A- UNIDROIT İlkelerinin Amacı ve Hukuki Niteliği

UNIDROIT ilkelerinin amacı, uluslararası sözleşmelerde iç hukukların farklılıkları ve uluslararası anlaşmaların yetersiz olması sebebiyle ortaya çıkan olumsuzlukları gidermektir⁶. Nitekim, ilkelerin başlangıç bölümünde (präambel 1/I.1) de, uluslararası ticari sözleşmelerde ortaya çıkacak sorunların giderilmesine ilişkin uluslararası sözleşme hukukunun genel ilkelerinin ortaya konduğu ifade edilmiştir⁷. Unidroit ilkeleri, ticari sözleşmelere ilişkin ilkelerdir, dolayısıyla tüketici sözleşmelerine uygulanmaz.

Bu ilkeler, kanun hükmü ya da uluslararası anlaşma hükmü niteliğinde değildir⁸; emredici nitelikte olmamakla birlikte ilkelerin uygulanma güçlerini uluslararası ticarî hayatta uygulanabilir kalitede olmalarından aldıkları kabul edilir⁹. Zira, amaç uluslararası ticaretin ihtiyaçlarına en uygun kurallar bütünü oluşturmak olduğundan komisyon, ticari teammülleri dikkate alarak ve dünyadaki çeşitli hukuk düzenlerini karşılaştırmalı inceleyerek uluslararası ticaretin hızlı gelişimi ve değişimine ayak uydurabilecek, uygulanabilir kurallar hazırlamıştır.

⁶ UNIDROIT ilkeleri hazırlanırken, mevcut hukuk sistemlerindeki deyimlerdense uluslararası sözleşmeler uygulamasında kullanılan terimlere yer verilmesine özen gösterilmiştir. UNIDROIT ilkeleri, en yeni ulusal hukuk düzenlemeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra uluslararası uygulamada yaygın olarak kullanılan Viyana Satım Sözleşmesi UNIDROIT ilkelerinin en önemli kaynaklarından. Oğuz, *Lex Mercatoria* (n 1) 33-37; Süral (n 1) 49ff; Bernard Dutoit, “Le droit des contrats face à la globalisation des relations humaines” *Festschrift für Peter Gauch zum 65. Geburtstag Zürich Basel* (2004) 391ff

⁷ <<https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/06/Unidroit-Principles-2016-Turkish-bl.pdf>> erişim tarihi 10.02.2025; madde açıklamaları için bakınız Uluslararası Ticari Sözleşmeler İçin UNIDROIT İLKELERİ 2016 (1th edn, On İki Levha 2020)

⁸ Süral (n 1) 51-60. Unidroit ilkelerinin giriş bölümünde belirtildiği üzere, ilkeler, somut uyuşmazlığa uygulanacak hukukta uyuşmazlığın çözümüne elverişli bir hüküm bulunmaması halinde kullanılabilirdiği gibi uluslararası yeknesak hukukun kurallarının yorumlanmasında ve boşlukların doldurulmasında kullanılabilir veya ulusal veya uluslararası kanun koyucular için model teşkil edebilecektir. Oğuz, *Lex Mercatoria* (n 1) 40ff

⁹ Aynı durum, Avrupa Sözleşmeler Hukuku Prensipleri için de geçerlidir. Süral (n 1) 27; Zeller (n 3) 116

Tarafların UNIDROIT İlkelerini sözleşmelerinin içine almaları halinde, bunların sözleşmeye uygulanacakları kuşkusuzdur. Zira, bu durumda söz konusu hükümler, sözleşmenin bir parçası, tarafların irade beyanları olarak uygulama alanı bulur. Artık, ilkelerin hukuki değeri sözleşmenin diğer kayıtlarınıninkinden farklı olmaz¹⁰. Dolayısıyla, taraflarca hukuk seçimi yapılan hallerde, tarafların belirlediği, taraflarca hukuk seçimi yapılmayan durumlarda ise kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca hâkimin belirlediği hukukun emredici hükümlerine aykırılık teşkil etmediği müddetçe, sözleşmeye dahil edilen ilkeler tarafları bağlar¹¹. UNIDROIT İlkelerinin uygulanması tarafların iradesine bağlıdır denilebilir.

Söz konusu prensiplerin uygulanacak hukuk olarak seçilebilmesi hususu ise öğretilerde tartışmalıdır. Bir görüş¹², taraflarca seçilecek hukukun ulusal hukuk olması gerektiğini ileri sürer. Türk Hukukunda *Nomer*, MÖHUK m. 24/I’de yer alan “Sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtikleri hukuka tabidir” hükmündeki “**hukuk**” ibaresinin, ancak devlete ait bir hukukun seçilebileceğini işaret ettiğini, yoksa uygulama alanı bir ülke ile sınırlandırılmamış hukuk kurallarının hukuk

¹⁰ Ziya Akıncı, “Ticari Uyuşmazlıkların Çözümünde Unidroit İlkelerinin Uygulama Zamanı ve Yöntemi” Prof Dr. Celal Göle’ye Armağan (On İki Levha 2025) 838ff; H.ERCÜMENT ERDEM, Milletlerarası Ticaret Hukuku (1th edn, On İki Levha 2020) 18ff; MIKAEL F. NABATI, “Les règles d’interprétation des contrats dans les Principes d’UNIDROIT et la CVIM: entre unité structurelle et diversité fonctionnelle” (2007) 12 (2) Uniform Law Review 256ff

¹¹ Unidroit ilkeleri her ne kadar “uluslararası” ticari sözleşmeler için hazırlanmış olsalar da söz konusu ilkelerin uluslararası nitelik taşımayan ticari sözleşmelere uygulanacağı hususunda tarafların anlaşmaları mümkündür. Bu durumda, ulusal hukukun emredici hükümleri, Unidroit ilkelerinin uluslararası nitelik taşımayan ticari sözleşmeye uygulanabilirliğinin sınırını çizecektir. Süral (n 1) 58

¹² ERGİN NOMER, Devletler Hususî Hukuku (23th edn, Beta Yayınları 2021) 323, 324; AKINCI, Türk mahkemelerinde görülen bir davada, sadece UNIDROIT İlkelerinin uygulanabilmesine ilişkin açık bir düzenlemenin mevcut olmadığını, ancak, uyuşmazlığa uygulanacak milli hukukun yorumlanması veya milli hukuktaki boşlukların doldurulmasında mahkemenin UNIDROIT İlkelerini dikkate almasının söz konusu olabileceğini belirtir. Yazar, uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözüldüğü hallerde ise tarafların milli hukuk dışındaki kuralları seçmekte serbest olduğunu ifade eder. Nitekim, İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC) Kuralları m. 25/1 ve Milletlerarası Tahkim Odası (MTO) Tahkim Kuralları m. 21 ile taraflara milli hukuk dışında uyuşmazlığa uygulanacak “hukuk kuralları”nı seçebilme imkânı tanınmıştır. Akıncı (n 10) 839ff

seçimi olarak kabul edilemeyeceğini ileri sürer¹³. Diğer grup yazar ise, taraflarca seçilecek hukukun ulusal hukuk olması gerektiği düşüncesini hatalı bulmakta, tarafların irade özerkliğinin uluslararası sözleşmelerde hukuk seçimi bakımından da geçerli olduğunu kabul etmektedir¹⁴. *Süral*, her ne kadar MÖHUK m. 24/I'deki "hukuk" ifadesinin a-nasyonal hukuk kurallarını da kapsayacak şekilde geniş yorumlanmasında bir engel olmadığını belirtse de söz konusu ifadenin yerine "hukuk kuralları" ifadesi getirilerek sorunun çözümlenmesinin daha uygun olacağını kabul eder¹⁵.

Yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlığın Türk mahkemelerinde çözümlendiği durumlarda, hâkim, kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca uyuşmazlığa hangi ülke hukukunun uygulanacağını belirleyecektir. UNIDROIT İlkelerinin 1.4 hükmünde de İlkelerin, uluslararası özel hukukun ilgili kuralları uyarınca uygulanabilecek olan ulusal, uluslararası veya uluslararası nitelikteki emredici kuralların uygulanmasını kısıtlamayacağı, diğer bir ifade ile kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca uygulanacak hukukun emredici hükümleri karşısında ikinci sırada yer alacağı düzenlenmiştir. Bu sebeple, tarafların sözleşmelerine UNIDROIT İlkelerini sözleşme şartı olarak eklemeleri durumunda, sözleşmeye eklenen ilkeler kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca uygulanacak hukukun emredici hükümlerine aykırı düşmediği ölçüde somut olaya uygulanabilecektir. Dolayısıyla, Türk mahkemelerinde çözülecek uyuşmazlıklarda UNIDROIT İlkelerinin "hukuk seçimi" olarak kabul edilebilmesi mümkün olmayacaktır. Ancak, yukarıda ifade edildiği üzere MÖHUK m. 24/I'deki ifade ister hukuk ister hukuk kuralı olsun, tarafların UNIDROIT İlkelerini sözleşmelerine eklemelerine herhangi bir engel yoktur. Zira, tek tek sözleşmeye dahil edildiklerinde tarafların iradesi olarak kabul edilen hükümlerin, "ulusal hukuk" olmadığı gerekçesiyle bir bütün olarak sözleşmeye dahil edilemeyeceğini kabul etmek hem çelişki yaratacak hem de UNIDROIT İlkelerinden beklenen yararı sağlamayacaktır.

¹³ Nomer (n 12) 323, 324

¹⁴ Erdem (n 10) 18; Fügen Sargın, Milletlerarası Unsurlu Patent ve Ticari Marka Lisansı Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk (1st edn, Turhan Kitabevi 2002) 194

¹⁵ Süral (n 1) 181ff

B- UNIDROIT İlkelerinde Sözleşmelerin Yorumlanmasına İlişkin Düzenlemeler

Uluslararası ticari sözleşmelere ilişkin UNIDROIT İlkelerinin sözleşmenin yorumlanması ile ilgili ilk düzenlemesi 4.1. maddesidir. İlgili hükmün (1). paragrafına göre, sözleşme, tarafların ortak niyetine göre yorumlanmalıdır. Hükmün (2.) paragrafı uyarınca ise tarafların ortak niyetinin anlaşılabilmesi halinde, taraflarla aynı nitelikte makul bir kişinin aynı koşullarda sözleşmeye vereceği anlam araştırılmalıdır. Görüldüğü üzere, madde tarafların ortak niyetine, diğer bir ifade ile subjektif yorum yöntemine öncelik tanımaktadır¹⁶. Burada dikkat etmek gerekir ki, “makul kişi” soyut ve genel bir kriter olarak değerlendirilmemektedir. Bilgi ve tecrübe bakımından taraflarla aynı niteliğe sahip kişiler makul kişilerdir¹⁷. Söz konusu düzenleme, Türk Hukukuna benzer şekilde ancak tarafların gerçek ve ortak niyetinin tespit edilememesi halinde objektif yorum yöntemine başvurulmasını öngörür¹⁸.

UNIDROIT ilkeleri arasında açık metnin yorumlanmasına ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Ancak mevcut düzenlemelerden anlaşılmaktadır ki metnin açık olması yoruma engel teşkil etmemektedir¹⁹. Türk Hukuku’nda da öğretisi ve uygulama, açık kayıtların yorumlanabileceğini kabul etmektedir²⁰.

UNIDROIT İlkelerinin 4.2 maddesinde bir tarafın beyanlarının ve tutumunun yorumuna yer verilmiştir²¹. Maddenin ilk paragrafına göre, bir tarafın beyanı veya davranışları, diğer tarafın onun niyetini bilmesi veya bilmesi gerekmesi halinde beyan sahibinin niyetine göre yorumlanır. Görüldüğü üzere maddede, subjektif yorum yöntemi esas alınmış, irade beyanında bulunanın iradesine öncelik tanınmıştır²². Hükmün (2).

¹⁶ Ahmet Cemil Yıldırım, Karşılaştırmalı Hukuk ve Yeknesak Hukukta Sözleşmenin Yorumu (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2015) 217; Zeller (n 3) 122; Nabati (n 10) 249ff

¹⁷ Yıldırım (n 16) 219; UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 131 132

¹⁸ İpek İşleten (n 5) 70ff

¹⁹ Christine Chappuis, Le texte clair du contrat’ in Pour un droit pluriel, études offertes au professeur Jean-François Perin, Kellerhals, Jean, Manai, Dominique, Roth, Robert (Ed.) (Helbing & Lichtenhahn 2002) 20-22

²⁰ İpek İşleten (n 5) 91

²¹ UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 132 133; Nabati (n 16) 250

²² Yıldırım (n 16) 221; UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 132 133

paragrafında, ilk paragrafın uygulanamaması halinde aynı nitelikteki makul kişinin aynı koşullarda beyana veya tutuma vereceği anlamın araştırılacağı ve buna göre bir sonuca varılacağı ifade edilmiştir²³. İlk paragrafın uygulanamaması halinde objektif yorum yöntemi uygulama alanı bulacaktır.

UNIDROIT İlkeleri m. 4.3’de, ilgili koşullar başlığı altında m. 4.1 ve m. 4.2’nin uygulanmasında özellikle dikkate alınması gereken kriterlere yer verilmiştir. Maddede sadece önemli görülen kriterler belirtilmiştir, dolayısıyla, sayılan kriterler sınırlı sayıda değildir²⁴. İlgili hükme göre, taraflar arasındaki başlangıçtaki müzakereler, taraflar arasında yerleşmiş uygulamalar, tarafların sözleşmenin kurulmasından sonraki davranışları, sözleşmenin niteliği ve amacı, ilgili ticari alanda kelimelere ve kayıtlara verilen genel anlam ve nihayet âdetler UNIDROIT İlkeleri m. 4.1 ve m. 4.2’nin uygulanması sırasında dikkate alınması gereken kriterlerdir²⁵. Sayılan koşullardan bir kısmı taraflar arasındaki ilişki ile ilgili iken, bir kısmı daha genel nitelik taşır. Sözleşmenin niteliği ve amacı, ilgili iş alanında kelimelere, deyimlere verilen ortak anlam ve âdetler genel nitelik taşır. Akla uygunluk, makul olma araştırılırken bu kriterler uygulama alanı bulur²⁶.

UNIDROIT ilkelerinde yoruma ilişkin bir diğer düzenleme 4.4 maddesidir. Hükümde kullanılan terim ve ifadelerin, sözleşmenin bütünü ve içinde bulunduğu beyanın ışığında yorumlanacağı belirtilir²⁷. Kural olarak, sözleşmenin bölümleri arasında terimlerin anlamı bakımından bir öncelik sırası söz konusu değildir. Örneğin sözleşmenin önsözünde yer alan irade açıklamaları sözleşmenin yorumunda kullanılabilir. Ancak, kuralın istisnaları ile karşılaşmak mümkündür²⁸. Uyuşmazlık halinde,

²³ Nabati (n 16) 250ff; Süral (n 1) 101ff

²⁴ Yıldırım (n 16) 222 223; UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 134

²⁵ Nabati (n 16) 251ff; UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 134

²⁶ UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 134; Süral (n 1) 101ff

²⁷ Türk Hukuku’nda da sözleşmenin bir bütün olarak ele alınması gerektiği, gerçek ve ortak niyetin sözleşmeye eşlik eden belgelerden ve şartlardan, sözleşmenin kapsamından ortaya çıkabileceği kabul edilir. Kocayusufoğlu (n 4) 334; İpek İşleten (n 5) 117- 121

²⁸ “Paraguay Gümrük İdaresinin, sigorta şirketine açtığı bir davada Temyiz Mahkemesi sigorta poliçesinin yorumlanması gerektiğine karar vermiş, kararında sigorta poliçesindeki standart şartların farklı hiyerarşiye sahip olduğunu, “özel ve belirli şartların” “özel şartlara” göre, “özel şartların” ise “genel şartlara” göre öncelikli olduğunu ifade etmiştir. Temyiz Mahkemesi, UNIDROIT İlkeleri m. 4.4 uyarınca sözleşme tarafları-

özel kayıtlar genel nitelikli kayıtlara nazaran öncelik taşır. Tarafların kendilerinin sözleşmenin değişik bölümleri arasında veya kayıtları arasında hiyerarşi kurmaları mümkündür²⁹.

UNIDROIT İlkeleri m. 4.5, sözleşmede kullanılan terimlerin her birinin etkili kılınacak şekilde yorumlanması gerektiği kuralına yer verir. Tarafların sözleşmelerini tasarlarken gayesi olmayan kelimeler kullanmayacakları düşünüldüğünden böyle bir yorum kuralı getirilmiştir³⁰.

UNIDROIT İlkeleri m. 4.6, taraflardan birinin önerdiği terimin açık olmaması halinde, teklif edenin aleyhine olan yorumun tercih edileceğini düzenler. Ekonomik açıdan zayıf tarafı korumak amacıyla böyle bir düzenleme getirilmiştir³¹.

Yoruma ilişkin bir diğer hüküm olan UNIDROIT İlkeleri m. 4.7, sözleşmenin birkaç dilde hazırlanması ve metinler arasında çelişki bulunması halinde, orijinal dildeki metne göre yapılan yorumun esas alınacağını düzenler. Sözleşmenin, böyle bir durumda hangi dildeki metnin esas alınacağına ilişkin bir düzenleme içermesi mümkündür. Sözleşmede böyle bir düzenleme mevcut değilse, sözleşme öncesi müzakereler ve yazışmalar hangi dilin orijinal olduğunun tespitinde belirleyici olacaktır³².

C- UNIDROIT İlkelerinde Tamamlayıcı Yorum

UNIDROIT İlkelerinde yoruma ilişkin dördüncü bölümde yer alan son düzenleme, sözleşmenin tamamlanmasına ilişkin 4.8 hükmüdür. İlgili maddede, tarafların hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesinde önem

nın farklı hükümler veya sözleşme bölümleri arasında öncelik sırası oluşturabileceklerini de açıkça belirtmiştir. < <https://www.unilex.info/principles/case/1696> > erişim tarihi 07 Şubat 2026.”

²⁹ Yıldırım (n 16) 226; daha ziyade, teknik, yasal ve ekonomik belgeler içeren karışık muhtevalı sözleşmelerde bu duruma rastlanacağı UNIDROIT İlkelerinin madde açıklamalarında ifade edilmiştir. UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 138

³⁰ İbid 226 227; UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 139

³¹ Nabati (n 16) 254; Süral, hükmü teklif eden tarafın belirlenmesinde müzakere aşamalarından yararlanılabileceğini belirtir. Süral (n 1) 102. Müzakere edilmiş münferit şartlar bakımından da hüküm uygulama alanı bulur. UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 139, 140

³² Süral (n 1) 102ff; Yıldırım (n 16) 229ff; maddenin kesin bir kural koymadığı, tercihin sözleşmenin orijinal olarak düzenlendiği dilden veya sözleşme birden çok orijinal dilde düzenlendiyse bunlardan birinden yana olacağına işaret ettiği madde açıklamalarında belirtilir. UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 140 141

arz eden bir hüküm üzerinde taraflar arasında bir mutabakatın mevcut olmaması halinde hâl ve şartlara uygun bir hükmün getirileceği düzenlenir. Bu hüküm sözleşmede düzenlenmeyen hususların karşılanmasına, diğer bir ifade ile sözleşme boşluğunun doldurulmasına ilişkindir³³. Sözleşmenin tamamlanmasının sözleşmenin yorumlanması ile sıkı ilişkisi dikkate alındığında sözleşmenin tamamlanmasına ilişkin hükme yoruma ilişkin bölümde yer verilmesi doğru bir tercihtir. Tarafların sözleşmede bir hususa ilişkin olarak isteyerek veya sorunu sözleşme kurulurken öngörmemeleri nedeniyle düzenleme getirmemeleri halinde, ortaya çıkacak boşluğun giderilmesi amaçlanır³⁴. Söz konusu hüküm, UNIDROIT İlkeleri m. 2.1.2 ve m. 2.1.14³⁵ de yer alan düzenlemeler ile birlikte ele alındığında, “tarafların bağlanma iradesi” kriterinin baskın olduğu, “sözleşmenin içeriğinin belirli olması” kriterinin ise sadece sözleşmenin hukuki kapsamının bir göstergesi olduğu ve tarafların bağlanma iradesinin sabit olduğu hallerde UNIDROIT İlkeleri’nin sözleşmenin tamamlanmasına

³³ UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 142, 143; UNIDROIT ilkeleri arasında tamamlamaya ilişkin bir diğer düzenleme de sözleşmenin fiyat konusunda suskun kalması ihtimalini düzenleyen m. 5.1.7’dir. Maddede, sözleşmenin fiyatı tespit etmemiş veya fiyatı tayin etme yolunu öngörmemiş olması durumunda, taraflarca aksi belirtilmemiş ise, aynı şartlarda aynı edimler için, ilgili ticari dalda, sözleşmenin yapılışı sırasında geçerli olarak uygulanan fiyatın veya böyle bir fiyatın olmaması halinde, makul bir fiyatın kabul edileceği belirtilir. İlgili madde ayrıca, taraflardan birinin belirlediği fiyatın mantıksız bulunması halinde yerine makul bir fiyatın ikame edileceğini, fiyatın belirlenmesi için yetkilendirilen 3. şahsın bu fiyatı belirleyememesi veya belirlemek istememesi halinde hâkim tarafından makul bir fiyatın tespit edileceğini düzenler. Fiyatın, mevcut olmayan veya mevcudiyeti ortadan kalkan veya ulaşılamayan bir faktör aracılığıyla tespit edilmesi gerekiyorsa, bu faktör kendisine en yakın eşdeğer faktör ile ikame edilir. Görüldüğü üzere, bu madde ile UNIDROIT prensipleri, sözleşmenin kurulması için esaslı noktalarda uzlaşmış olma şartından uzaklaşmaktadır. Süral (n 1), 106ff

UNIDROIT prensipleri arasında bu gibi durumlara çözüm getiren edimin kalitesine ilişkin m. 5.1.6, ifa zamanına ilişkin 6.1.1, para birimine ilişkin 6.1.10 gibi özel düzenlemeler mevcuttur. Ancak söz konusu düzenlemeler 4.8’deki düzenlemeden farklı olarak özel düzenlemelerdir.

³⁴ UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 142; Süral (n 1) 103

³⁵ UNIDROIT m. 2.1.2 uyarınca, bir teklifin icap sayılması için yeterince belirli olması ve kabulü halinde teklif sahibinin bağlanma iradesini içermesi yeterlidir.

UNIDROIT m. 2.1.14, taraflarca bir kaydın belirlenmesinin ileriye bırakılmasının veya kaydın belirlenmesinin 3. kişiye bırakılmasının mümkün olduğunu düzenler.

imkân tanıdığı görülür³⁶. UNIDROIT İlkeleri'nin 2.1.14 hükmünün (2). paragrafında “*Hükümün ileride tarafların iradeleri doğrultusunda belirlenebilmesi için hâl ve şartlara göre makul olan başka bir yolun mevcut olması halinde, (a) tarafların sözleşme hükmü üzerinde anlaşmaya varamamaları; ya da (b) sözleşme hükmünü belirlemesi gereken tarafın hükmü belirlememesi; veya (c) üçüncü kişinin sözleşme hükmünü belirlememesi, sözleşmenin varlığını etkilemez*” düzenlemesine açıkça yer verilmiştir. Bu nedenle, UNIDROIT İlkeleri bakımından sözleşmenin kurulması hususunda tarafların bağlanma iradesinin yeterli sayılacağını kabul etmek doğru olacaktır. Bu durumda, tarafların anlaşamaması üzerine sözleşmede ortaya çıkan boşluğu hâkim dolduracaktır.

UNIDROIT İlkeleri m. 4.8'in ikinci fıkrasında, uygun kaydın belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken unsurlara yer verilir. Bunlar, tarafların niyeti, sözleşmenin niteliği ve amacı, dürüstlük kuralı ve adil davranma ilkesi, makul değildir. Hükümün ifadesinden, öncelikle tarafların niyetine başvurulacağı, tarafların niyetinin belirlenememesi halinde diğer unsurlara başvurulacağı anlaşılır³⁷.

Dikkat etmek gerekir ki sözleşme, açıkça ifade edilmemiş kaydı zımnî olarak içerebilir, bu durumda kaydın yorum yolu ile ortaya çıkarılması gerekir, bu da UNIDROIT İlkeleri'nin 4.1-4.8 ve 5.1 ve 5.2 maddelerini ilgilendirir. Zımnî bir irade de söz konusu değilse, sözleşmede boşluk vardır; bu boşluğun doldurulması gerekir. Sözleşmenin tamamlanmasını UNIDROIT İlkeleri m. 4.8 düzenler. UNIDROIT İlkeleri m. 5.1.2, hâkime sözleşmenin kuruluşu sırasında taraflarca açık olarak kabul edilen kayıtlar dışında, sözleşmenin niteliğinden ve amacından, taraflar arasındaki uygulamalardan, teamüllerden, dürüstlük kuralından ve sağduyudan kaynaklanan borçları da sözleşmeye ekleme yetkisi vererek örtülü yükümlülüklerin kaynaklarını açıklar³⁸. Zımnî borcun ortaya konmasında sözleşmenin niteliği ve amacına başvurulması, tarafların bilinçli olarak sözleşmede boşluk bırakmalarına ilişkin TBK m. 2'de ifade edilen çözüm ile aynı olacaktır³⁹. Nitekim, TBK m. 2/II'de de iki tara-

³⁶ Süral (n 1) 74, 75

³⁷ İbid 103; Yıldırım (n 16) 230, 231; UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 142

³⁸ UNIDROIT İLKELERİ 2016 (n 7) 145ff

³⁹ UNIDROIT m. 5.1.2 de kabul edilen sistem, TBK m. 2 ve İBK m. 2'de kabul edilen sistem ile benzerdir. Christine Chappuis, “L'intervention du tribunal dans le

fin sözleşmenin esaslı noktalarında uyuşmasına rağmen ikinci derece noktaların sükutla geçilmesi ve ileride de bu noktalar üzerinde tarafların anlaşma sağlayamaması durumunda ikinci derecedeki noktalar hakkında işin mahiyetine bakarak hâkimin karar vereceği düzenlenmiştir.

UNIDROIT İlkeleri m. 4.8’de belirtilen sözleşme boşluğunu doldurmaya ilişkin kriterler ile m. 5.1.2’de ifade bulan zımnî borcu ortaya çıkarma kriterleri birbirine çok yakındır. İlkinde, tarafların niyeti, sözleşmenin niteliği ve amacı, dürüstlük kuralı ve nihayet makul olma kullanılacak kriterler olarak ifade edilirken; ikincisinde, sözleşmenin niteliği ve amacı, dürüstlük kuralı, taraflar arasındaki uygulama ve teamüller ve nihayet makul olma kriterleri sayılmıştır. Görüldüğü üzere, tek fark sözleşmenin tamamlanmasında tarafların niyetine başvurulurken, zımnî borçları tespit ederken taraflar arasındaki uygulama ve teamüllere başvurulmasıdır. Bir başka ifade ile, tamamlamada daha sübjektif bir yol izlenirken, zımnî kayıtların tespitinde daha objektif bir yol izlenir⁴⁰.

Kısaca, UNIDROIT ilkelerinde yoruma ilişkin hükümlerin, belirsizliği gidermek adına içerdiği kriterler yanında tamamlamaya ilişkin kriterler de öngördüğü, bu kriterlerin sözleşmenin kesin içeriğini belirlemeye de yardımcı olduğu, dolayısıyla zımnî olarak kabul edilen kayıtların ortaya konmasını sağladığı kabul edilir⁴¹.

SONUÇ

Sadece belli bir sözleşme tipine değil her türlü uluslararası ticari sözleşmeye uygulanabilir kurallar bütünü olan UNIDROIT İlkeleri, sözleşmeler hukukunun genel bölümü niteliğindedir. Amaç sözleşme tarafları arasında adil bir denge kurmaktır. Tarafların eşitliği düşüncesinden hareketle, UNIDROIT ilkeleri arasında, herhangi bir gruba öncelik veya ayrıcalık tanıyan hükümlere yer verilmemiştir. Sözleşmenin yorumlanmasına ilişkin bölümde tarafların ortak iradesine öncelik tanınmıştır. Ortak niyetin belirlenmemesi halinde ise taraflarla aynı durumdaki makul kişilerin, sözleşmenin tarafları olarak aynı hâl ve şartlarda sözleşmeye verecekleri anlamın esas alınacağı düzenlenmiştir. Söz konusu düzenle-

contrat convergence entre les principes UNIDROIT et le droit suisse” Mélanges offerts à Claude Reymond (Litec 2004) 62ff

⁴⁰ İbid 64ff

⁴¹ İbid, 64ff

me sübjektif yorum yöntemine öncelik tanıyan Türk Hukuku ile de paraleldir. Nitekim, Türk Hukuku'nda da sübjektif yorum yöntemi ile tarafların gerçek ve ortak iradelerine ulaşamıyorsa objektif yorum yöntemi uygulama alanı bulur.

Sözleşmenin, beyanların ve davranışların yorumlanmasında taraflar arasındaki önceki müzakerelerin, tarafların kendi aralarında geliştirdikleri uygulamaların, tarafların sözleşmenin kurulmasından sonraki tutumlarının, sözleşmenin doğasının ve amacının, ilgili ticaret alanında terim ve ifadelere yaygın olarak verilen anlamın ve teamüllerin esas alınacağına ilişkin hüküm de yine Türk Hukuku uygulaması ile paraleldir. Her ne kadar Türk Hukuku'nda UNIDROIT İlkeleri m. 4.3 gibi yorumda esas alınacak kriterlere ilişkin açık bir düzenleme mevcut olmasa da öğreti ve yargı kararları benzer kriterlerin sözleşmelerin yorumlanmasında uygulanmasını kabul etmektedir. Türk Hukukunda kriterlerin açıkça düzenlenmesi bir eksiklik değildir. Nitekim, UNIDROIT İlkeleri 4.3 hükmünde belirtilen kriterler sınırlı sayıda değildir. Sözleşmenin, beyanların veya davranışların yorumunda maddede sayılmayan kriterlerden yararlanmak mümkündür. Dolayısıyla, Türk Hukuku'nda zaten öğretinin kabul ettiği yargının uyguladığı kriterleri sayma yoluna başvurmak pratik açıdan bir fayda getirmeyecektir.

Sözleşmenin bir bütün olarak yorumlanmasına ilişkin UNIDROIT İlkeleri m. 4.4 ve sözleşmenin ayakta tutulmasını amaçlayan 4.5 hükmü de Türk Hukuku'nda öğreti tarafından benimsenen ve yargının yorum uyuşmazlıklarında uyguladığı yorum kurallarıdır. Bu kurallar açısından da UNIDROIT İlkeleri ile Türk Hukuku uygulamasının paralel olduğunu kabul etmek gerekir.

Bir tarafça sunulan sözleşme maddelerinin açık olmaması halinde o tarafın aleyhine yorumun tercih edileceğine ilişkin UNIDROIT İlkeleri 4.6 hükmü Türk Hukuku'ndan farklılaşır. Zira, müzakere edilmiş sözleşme koşulları bakımından da hükmün uygulama alanı bulacağı kabul edilir. Oysa Türk Hukuku'nda söz konusu yorum kuralı, TBK m. 23 ile genel işlem şartlarına ilişkin olarak kabul edilmektedir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 5. maddesinin (4). bendinde tüketici sözleşmeleri bakımından TBK m. 23'tekine benzer bir düzenlemeye yer verilmektedir. Temelini dürüstlük kuralından alan, alacaklının kendisini daha iyi ifade etmemiş olmasının sonuçlarına katlanması gerektiği düşüncesinden doğan kaleme alan aleyhine yorum ilkesinin Türk Hukuku bakımından da genel ilke olarak kabul edilerek tüm sözleşmele-

re somut olayın şartlarının gerektirmesi halinde uygulanabilmesi doğru olacaktır.

UNIDROIT İlkeleri m. 4.7’de ifade bulan ve birden fazla dilde hazırlanan sözleşmelerde yorum uyuşmazlığı çıkması halinde orijinal metnin esas alınacağı kuralı da Türk Hukuku’nda öğreti ve uygulamanın kabul ettiği yorum kuralına paralel bir düzenlemedir.

KAYNAKÇA

Akıncı Z, “Ticari Uyuşmazlıkların Çözümünde Unidroit İlkelerinin Uygulama Zamanı ve Yöntemi” Prof Dr. Celal Göle’ye Armağan (On İki Levha 2025) 835-854

Altop A, “Sözleşmenin Hükümlerinin Yorumlanmasında Başvurulan Yorum Araçları ve İlkeleri” (2019) 11 (111) Fasikül Hukuk Dergisi 629-635

Bruno Z, “The Unidroit Principles of Contract Law; Is There a Room For Their Inclusion Into Domestic Contracts?” (2006-07) 26 (1&2) Journal of Law and Commerce 115-127

Chappuis C, Le texte clair du contrat’ in Pour un droit pluriel, études offertes au professeur Jean-François Perin, Kellerhals, Jean, Manaï, Dominique, Roth, Robert (Ed.) (Helbing & Lichtenhahn, 2002) 3-22

Chappuis C, “L’intervention du tribunal dans le contrat convergence entre les principes UNIDROIT et le droit suisse” Mélanges offerts à Claude Reymond (Litec 2004) 53-73

Dutoit B, “Le droit des contrats face à la globalisation des relations humaines” Festschrift für Peter Gauch zum 65. Geburtstag (Zürich 2004) 379-393

Erdem HE, Milletlerarası Ticaret Hukuku (1st edn, On İki Levha 2020)

İpek İşleten M, Sözleşme Boşluklarının Hâkim Tarafından Doldurulması (2009) GSU Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi

Özkan I, Kavlak B, and Süral Efeçinar C, (eds), Yeni Lex Mercatoria ve Kaynakları (On İki Levha Yayıncılık 2021) 90-118

Kocayusufpaşaoğlu N, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme (4th edn, Filiz Kitabevi 2008)

Kocaçimen C, “Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri (Ole Lando İlkeleri)”, (2007) 15 (2) Terazi Hukuk Dergisi 105-117

Nabati MF, “Les règles d’interprétation des contrats dans les Principes d’UNIDROIT et la CVIM: entre unité structurelle et diversité fonctionnelle” (2007) 12 (2) Uniform Law Review 247-262

Nomer E, Devletler Hususî Hukuku (23th edn, Beta Yayınları 2021)

Oğuz A, “Hukuk Tarihi ve Karşılaştırmalı Hukuk Açısından Uluslararası Ticaret Hukuku, UNIDROIT İlkeleri’nin Lex Mercatoria Niteliği” (2001) 50 (3) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 11-53

Oğuz A, “Sözleşmeler Hukuku Alanında Hukukun Birleştirilmesi” (2000) 49 (1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 31-65

Sargın F, Milletlerarası Unsurlu Patent ve Ticari Marka Lisansı Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk (1th edn, Turhan Kitabevi 2002)

Süral C, Uluslararası Ticari Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk Olarak UNIDROIT Prensipleri (Güncel 2008)

Yazarsız, Uluslararası Ticari Sözleşmeler İçin UNIDROIT İLKE-
LERİ 2016 (1st edn, On İki Levha 2020)

- Araştırma Makalesi -

**TRK VERGİ SİSTEMİNDE VERGİ MAHREMİYETİ VE
KİŞİSEL VERİLER: HUKUKİ BİR ANALİZ***

(TAX PRIVACY AND PERSONAL DATA IN THE TURKISH TAX SYSTEM:
A LEGAL ANALYSIS)

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Sinem YAVUZ**

ÖZ

Çalışmada Türk vergi mevzuatı, yüksek yargı mercileri ve uluslararası standartlar çerçevesinde vergi mahremiyeti ile kişisel verilerin korunması arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Kişisel verilerin korunması ve vergi mahremiyetinin sağlanması, özel ve mali hayata ilişkin bilgilerin hukuka aykırı durumlarda güvenceye alarak gönüllü vergi uyumunu olumlu etkileyebilir. Bulgular, mahremiyetin anayasal bir hak olduğunu ve beyan esasına dayanan sistemlerde vergi uyumunu arttıran bir unsur olduğunu göstermektedir. KVKK'nın vergi güvenliğini güçlendirmesi söz konusu uyumun daha da artmasını sağlamaktadır. Özellikle yüksek yargı kararlarında vergi mahremiyetinin ön plana çıkarılmasının savunma hakkını güçlendirdiği ancak vergi kaybına ilişkin bazı engellerin ortadan kaldırılmasının vergi mahremiyetini zedelediği görülmektedir. Sonuç olarak vergi mahremiyeti, dürüst ve uyumlu vergi mükellefleri için bir güvenlik sağlarken, kanuni ödevlerin ihlali durumunda kamu alaca-

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 29.01.2026 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 23.02.2026 tarihinde birinci hakem; 06.03.2026 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

DOI: <http://dx.doi.org/10.69838/MHD.89572>

** Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Geyve Meslek Yüksekokulu, Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, sinemy@subu.edu.tr, ORCID:0000-0002-5882-9482

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atf için; YAVUZ, Sinem, "Türk Vergi Sisteminde Vergi Mahremiyeti ve Kişisel Veriler: Hukuki Bir Analiz" Mali Hukuk Dergisi, Sayı No.: 255, 2026, s. 63-90.

ğının tahsili lehine esneme olacağı için sağlanan güvenliğin etkisi sınır-
lanacaktır.

Anahtar Sözcükler: Vergi, Mahremiyet, Vergi Mahremiyeti, Ki-
şisel Veri, Vergi Sistemi

ABSTRACT

This study examines the relationship between tax confidentiality and the protection of personal data within the framework of Turkish tax legislation, high court rulings, and international standards. Ensuring the protection of personal data and tax confidentiality can positively impact voluntary tax compliance by safeguarding information related to private and financial life in cases of unlawful actions. The findings demonstrate that confidentiality is a constitutional right and a factor that enhances tax compliance in systems based on self-declaration. The strengthening of tax security by the Personal Data Protection Law (KVKK) further enhances this compliance. It is observed that while the emphasis on tax confidentiality in high court rulings strengthens the right to defense, the removal of certain obstacles related to tax evasion undermines tax confidentiality. In conclusion, while tax confidentiality provides security for honest and compliant taxpayers, its effectiveness is limited in cases of breach of legal obligations, as it may lead to flexibility in favor of collecting public receivables.

Keywords: Tax, Privacy, Tax Privacy, Personal Data, Tax System

1. Giriş

Günümüzün modern vergi sistemleri, vergileme süreçlerinin sağ-
lıklı bir biçimde işleyebilmesi amacıyla büyük ölçüde beyan esasına da-
yanmaktadır. Beyan esasında vergi idaresi vergilendirme işlemlerine
esas teşkil eden mükelleflere ait mali ve şahsi bilgilere hatta harcama
durumlarına kadar uzanan birçok kişisel veriye erişimi zorunlu kılmak-
tadır. Modern hukuk sistemleri kişisel verilerin korunması konusunda
önemli aşamalar kaydetmiş ve kişisel verilerin korunması modern hukuk
sistemlerinin temeli haline gelmiştir. Özellikle dijitalleşme ve bilgi tek-
nolojilerinin gelişimi ile birlikte, başta vergi idareleri olmak üzere geniş

bilgi toplama yetkisine sahip kamu kurumlarının kişisel verilere ulaşma erişimi kolaylaşmış bu durum ise bireylerin kişisel verilerinin korunması konusunda yeni tartışmalara sebep olmuştur.

Vergi hukukunda “vergi mahremiyeti” ilkesi kişisel veri niteliği taşıyan mükelleflerin beyanına ilişkin ve denetimleri esnasında ulaşılan verilerin gizli tutulmasını amaçlamaktadır. Vergi mahremiyeti, mükelleflerin şahıslarına, mali işlemlerine, işletmelerine, servetlerine veya mesleklerine ilişkin bilgilerin ifşa edilmesini ya da bu bilgilerin üçüncü kişiler lehine kullanılmasını yasaklayarak gizliliği korumayı hedefler. Bu hak, temelde Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan “özel hayatın gizliliği” ilkesine dayanmaktadır. 2010 yılında Anayasa’ya eklenen kişisel verilerin korunmasına ilişkin hüküm, vergi mahremiyeti kavramına yeni bir anayasal boyut kazandırmıştır. Bunu takiben 2016 yılında yürürlüğe giren 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK), mükelleflerin kişisel verilerinin korunmasına yönelik ilave güvenceler getirmiştir. Ancak vergi idarelerinin bu verilere ulaşımı ve şeffaflık ilkesi ile bireylerin veri gizliliği hakkı arasında potansiyel bir çatışma görülebilmektedir.

Bu çalışmada, öncelikle vergi mahremiyeti ve kişisel veri kavramları farklı açılardan açıklanarak çalışmanın devamı için bir zemin hazırlanmıştır. Sonrasında söz konusu unsurlar özellikle de vergi mahremiyetine ilişkin değerlendirmeler T.C. Anayasası, Uluslararası düzenlemeler ve Türk Vergi Mevzuatı çerçevesinde yapılmıştır. Son kısımda yüksek yargı mercilerinin vergi mahremiyetine ilişkin kararlarının incelenmesiyle konu çok boyutlu bir şekilde ele alınmıştır. Özellikle vergi mahremiyeti ve kişisel veri konularına ilişkin birçok davanın Danıştay’a taşındığı ve Danıştay’ında bu konuda yüzlerce karar aldığı görülmektedir.

2. Vergi Mahremiyeti

Türk Dil Kurumu’na göre, mahremiyet ve gizlilik aynı anlamda kullanılmaktadır.¹ Buna göre gizlilik, “gizli olma durumu, mahremiyet” olarak ifade edilmiştir. Gizli olma durumu bireylerin dini inançlarından, yaşam tarzına, ekonomik durumlarından duygu ve düşüncelerine kadar birçok alanı içerebilir. Dolayısıyla mahremiyeti dar bir alana veya kalıba sıkıştırmak yerine geniş perspektifte insan ile ilgili birçok alanda değer-

¹ Türk Dil Kurumu, “Mahremiyet” (Güncel Türkçe Sözlük, n.d.) <<https://sozluk.gov.tr/>> Erişim: 02.01.2026

lendirmek gerekir. Günümüzde sosyal bilimlerden sağlık bilimlerine, eğitim bilimlerinden fen bilimlerine kadar birçok alanda mahremiyetin/gizliliğin ne kadar önemli olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır.

Mahremiyet, modern felsefi literatürde tek başına müstakil bir haktan ziyade; bedensel bütünlük, özel mülkiyet ve bireysel özerklik haklarını kapsayan bir “haklar kümesi” olarak tanımlanmaktadır.² Geleneksel felsefede “doğal bir hak” olup olmadığına dair tarihsel bir uzlaşma bulunmasa da mahremiyet, bireyin ahlaki seçimler yapabilmesi ve özgürce eylemde bulunabilmesi için zorunlu olan güvenli alanı sağlar.³ Mahremiyet bu yönüyle, bireyin hem kendisini hem de başkalarını “insan” olarak onurlandırmasının ve ahlaki gelişimini sürdürmesinin temel bir şartıdır. Etik bir erdem olarak mahremiyet, her şeyi olduğu gibi ifşa etmeme eğilimi olan “ketumiyet, ağzı sıkı” (reticence) kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Bu açıdan mahremiyetin korunması, sadece bir gizlilik meselesi değil, toplumsal karakterin ve karşılıklı saygının muhafaza edilmesi için etik bir zorunluluktur.⁴

Teknolojik alanda son yıllardaki hızlı gelişmeler ve toplumsal yapıda hızlı yaşanan dönüşüm süreci, mahremiyetin sınırlarını ciddi şekilde daraltarak büyük bir tehdit altına almıştır. Bu noktada mahremiyet, bireyin sosyal medya ve diğer teknolojik araçlar üzerinden maruz kaldığı rızasız müdahalelere karşı en önemli sığınağıdır.⁵ Hukuki ve felsefi düzlemde mahremiyet; bedensel dokunulmazlık, iletişim gizliliği ve kişisel verilerin kontrolü gibi unsurların bir bileşimidir. Dolayısıyla mahremiyetin sadece kişisel bir tercih değil, hukukun korunması gereken temel bir ahlaki hak olarak tanınmasına gerekmektedir.⁶

Mahremiyet kavramının en sıklıkla gündeme geldiği ve tartışıldığı alanlardan biri de mali alanda görülen vergi mahremiyetidir. Vergi mahremiyeti, devletin verileri dışarı sızdırmaması (dışsal boyut) ve bireyin devlete bilgi verme yükümlülüğünün sınırlandırılması (içsel boyut) ola-

² Helga Varden, “Kant ve Privacy” in A. Lyssy, C. Yeomans (Eds.), *Kant on Morality, Humanity, and Legality: Practical Dimensions of Normativity* (1st edn, Palgrave-Macmillan 2021) 229-230

³ Glenn Negley, “Philosophical Views on the Value of Privacy” (1966) 31(2) *Law and Contemporary Problems* 319, 319

⁴ Sharon Andersen-Gold, “Privacy, Respect and the Virtues of Reticence in Kant” (2010) 15(2) *Kantian Review* 28, 29-30

⁵ Negley (n 3) 320

⁶ Varden (n 2) 246-247

rak iki boyutta ele alınabilir. Adil bir vergi düzeninin kurulabilmesi, devletin bireylerin gerçek ödeme güçlerini bilmesine bağlıdır; ancak mahremiyet talebi bu bilgi akışını kısıtlayarak sistemin verimliliğini ve sosyal adalet kapasitesini düşüren bir sosyal maliyet yaratabilir. Tarihsel olarak, 19. yüzyıl İngiltere’indeki parçalı vergi sistemleri veya memurların evlere girmesini engelleyen pencere vergileri, devletin denetim gücü ile bireysel mahremiyet arasındaki bu kadim dengenin korunması amacıyla tasarlanmıştır.⁷

Vergi mahremiyeti büyük ölçüde beyan esasına dayanan modern vergi sistemlerinde mükelleflerin mali idareye karşı edinilen bilgilerin güvenliğini sağlayan mükellefe ait bilgilerin ifşasını ve üçüncü kişilerle paylaşılmasını engelleyen temel haklardan birisi olarak kabul edilmektedir.⁸ Kavram, “mükellefin bilgilerinin gizliliği hakkı” olarak da ifade edilmekte olan mükelleflerin temel haklarından biri olup, beyan esasına dayalı çağdaş vergi sistemlerinin sağlıklı işlemlerini güvence altına alan hukuki bir gerekliliktir.⁹ Vergi mahremiyeti, esasında vergilendirmeye ilişkin süreçlerde vergi idaresi ile mükellef arasındaki ilişkide mükellefe ilişkin gizli tutulma zorunluluğu olan özel bilgilerin gizliliğinin korunmasını amaçladığı için özel hayatın gizliliği hakkının vergi hukukundaki bir etkisi olarak ifade edilebilir.

Anayasal bir hak olan “özel hayatın gizliliği” vergi mahremiyetinin temelini oluşturmakta ve yine anayasal bir hak olarak korunmasını sağlamaktadır. Ayrıca bu bilgilerin, ifşa edilmesi halinde mükellefi mali açıdan zor durumda bırakabilecek, ticari saygınlık ve menfaatlerine zarar verebilecek nitelikte olması gerekmektedir.¹⁰ Mükellefler vergilendirme işlemleri esnasında vergi idaresine ilettikleri bilgilerin gizliliğine güven duymaları doğru ve eksiksiz beyanda bulunma olasılıklarını artırarak vergiye gönüllü uyumu destekler, buna karşın söz konusu bilgilerin korunmayacağı yönündeki kaygılar, mükelleflerin yanlış ve eksik beyan

⁷ Joel Slemrod, “Tax Privacy” (2025) 39(1) Journal of Economic Perspectives 205, 206

⁸ Işıl Fulya Orkunoglu Şahin, “Bilgi Edinme Hakkının Kullanılmasında Bir İstisna: “Vergi Mahremiyeti”” (2012) XVI (2) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 199, 200

⁹ Muhammet Durdu, “Mükellefin Verilerinin Korunması ve Vergi Mahremiyeti” (2019) 27(3) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 589, 590

¹⁰ Yiğit Yıldız, “Kişisel Verilerin Korunmasının Vergi Mahremiyeti ile Etkileşimi” (2019) 1 (2) Kişisel Verileri Koruma Dergisi 1, 6

vermesine sebep olabilir.¹¹ Diğer taraftan vergi idareleri, vergi kaçakçılığını önlemek ve vergilerin zamanında ve eksiksiz olarak toplanması görevini yerine getirmek adına mükelleflerin verilerine yeterli düzeyde erişmeleri gerekmektedir.¹² Dolayısı ile vergi mahremiyetinin sağlanması, hem mükellefin haklarının korunması hem de kamu gelirlerinin güvence altına alınması açısından kritik öneme sahiptir. Sadece bireylerin haklarının gizliliği önemli bir konu gibi ifade edilse de bu sorun tüzel kişiler için de geçerlidir. Özellikle vergiden kaçınma ve vergi kaçırma ile mücadelede çok uluslu şirketlerden istenen uluslararası bilgi paylaşımı ticari sırrın ifşası olarak düşünüldüğünde pazardaki rekabet şartları ve gizlilik açısından endişeler oluşturmaktadır. Kısacası mükelleflerin tümüne ilişkin bilgilerin Gelir İdaresi Başkanlıklarında muhafaza edilmesi verilerin kötüye kullanılma riskini ortaya çıkarmaktadır.¹³

3. Kişisel Veri

Kişisel veri, 24.03.2016 tarih ve 6698 sayılı “Kişisel Verileri Koruma Kanunu’nun” 3. maddesine göre; “Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi” kapsamaktadır.¹⁴ Ayrıca kişisel veri sadece kişiye ait bilgileri değil ailesine de ilişkin bilgileri içermekte olup bireyin özel, mesleki ve aile yaşamına dair özelliklerini ortaya koyan tüm bilgileri içermektedir. Örneğin; kişinin adı, soyadı gibi kimlik bilgilerinin yanı sıra, vücudundaki yara izi, kişisel görüntüsü, telefon numarası, e- mail adresi, hesap bilgileri, sosyal medyası vb. kişisel veri niteliğindedir.¹⁵

Kişisel verilere ilişkin temel hukuki düzenlemeler başta OECD’nin yayınladığı “Mahremiyetin Korunması ve Sınır aşırı Veri Akışına Dair Rehber İlkeler” adlı metin olmak üzere AB’nin yayınladığı “Genel Veri

¹¹ Elif Yılmaz Furtuna, “Vergi Hukukunda Lekelenme Hakkı” (2022) 17(2) Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 596, 613

¹² Loso Judijanto, “Protection Of Taxpayer Personal Data İn Tax Administration: A Review” (2024) 15(3) Digital Business: Tren Bisnis Masa Depan 185, 186

¹³ Arzu Kalyon, “The Privacy Right of Legal Person Taxpayer” (2022) 67 Maliye Çalışmaları Dergisi 107, 108

¹⁴ Kişisel Verileri Koruma Kanunu, Kanun Numarası: 6698, Kabul Tarihi: 23.03.2016, RG 07.04.2016/ 29677

¹⁵ Sinan Sami Akkurt, “Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış” (2020) 2 (1) Kişisel Verileri Koruma Dergisi 20, 21

Koruma Yönetmeliği” ve KVKK’da yer almaktadır.¹⁶ Korunan kişi açısından KVKK kişisel veriyi “kimliği belirli veya belirlenebilir olan” gerçek kişilerin her türlü bilgisi olarak tanımladığı için koruma kapsamına sadece gerçek kişileri almaktadır (KVKK md:3). Ancak VUK’da vergi mahremiyetinden söz edilirken vergi mükellefini belirtmesi kapsam gerçek ve tüzel kişiyi dâhil ettiği için daha geniş bir koruma sağlar (VUK md.3). KVKK’nın dışında kalan tüzel kişilerin verileri ise Anayasa’nın 20. maddesi ile korunmaya devam etmektedir.

Vergi hukuku açısından kişisel veri, mükellefe ait; isim, adres ve vergi numarası gibi kişisel bilgiler ile banka hesap numarası, gelire ilişkin bilgilerden oluşan finansal bilgiler ve geçmiş dönemde ödediği vergilere ilişkin bilgileri içermektedir. Bilgi teknolojilerinin kullanımı ile vergi idarelerinin bu bilgilere ulaşımı kolaylaşmış ve hızlanmış olup bu da mükellefe ait bilgilerin sızdırılması ve kötüye kullanılması ihtimalini artırmaktadır.¹⁷ Korunan veri açısından KVKK’da kişisel veri kavramı “Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi” için koruma sağlarken bu bilginin gizli veya sır niteliği taşıması gerekli değildir. VUK’un 5. maddesinde ise veri “mükellefin ve mükellefle ilgili kimselerin şahıslarına, muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine veya mesleklerine müteallik olmak üzere öğrendikleri sırları veya gizli kalması lazım gelen diğer hususlar” ifadesi ile gizli ve sır kalması gereken verileri koruma altına almaktadır.

4. Vergi Mahremiyetinin ve Kişisel Verinin Hukuki Temelleri

Vergi mahremiyetinin hukuki temelleri anayasa, uluslararası düzenlemeler (Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), Avrupa Konseyi 108 No’lu Sözleşme, OECD Gizlilik Rehberi) ve Yasal Düzenlemeler (213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu) kapsamında ele alınmıştır. Böylelikle vergi mahremiyeti konusu hem anayasa, hem uluslararası düzenlemeler hem de uluslararası düzenlemeler karşısındaki durumu değerlendirilmiştir.

¹⁶ Merve Ayşegül Kulular İbrahim and Elife Filiz Gökdaş, “Büyük Veri Ve Mobil Uygulamalarda İşlenen Kişisel Verilerin (Sağlık Verileri) Hukuka Uygunluk Sorunu” (2024) 72 Adalet Dergisi 543, 546

¹⁷ Judijanto (n 12) 185

4.1. Anayasal Güvenceler

Vergi mahremiyeti, kişilerin özel alanına saygı ilkesinin mali alan-daki ifadesi olup, anayasal temelini 20. maddede yer alan özel hayatın gizliliği hakkından almaktadır. Mükelleflerin vergiye dair bilgi ve verileri, kişisel ve ekonomik mahremiyet yönünden değerlendirilmekte ve bu nedenle anayasal açıdan koruma altına alınmaktadır. 2010 anayasa değişikliğiyle kişisel verilerin korunması hakkının güvence altına alınması, vergi mahremiyetinin hukuki yönünü güçlendirmiş ve bu alanı temel haklar boyutuyla yeniden şekillendirmiştir.

Anayasanın 20. maddesine göre; herkes özel ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir ve bu alanların gizliliğine dokunulamaz.¹⁸ Hâkim kararı ya da yetkili merciini yazılı emri olmaksızın kişinin üstü ya da kişiye ait bilgiler aranamaz ve istenemez. Ayrıca ilgili madde kapsamında herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını talep etme hakkına sahiptir; bu kapsamda kişi verileri hakkında bilgi edinebilir, bunlara erişebilir, düzeltilmesini ya da silinmesini isteyebilir ve verilerin amaçlarına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenebilir. Kişisel veriler yalnızca kanunda öngörülen durumlarda veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir; bu haklara ilişkin esas ve usuller ise kanunla belirlenir. Ayrıca bu hak sadece gerçek kişileri değil aynı zamanda tüzel kişilerin de haklarını korumaktadır. Anayasa Mahkemesi Kararına göre; “tüzel kişilerin kamuya açıklanmış veya kamu sicillerinde yer alan verilerinin bile tüzel kişilerin rızası olmadan aktarılmasının mümkün olmadığı” ifade edilmiştir.¹⁹

Vergi mahremiyeti mutlak bir koruma sağlamamakta ve bazı istisnaları bulunmaktadır. Bu istisnaların meşru kabul edilebilmesi, hak ve özgürlüklerin kısıtlanması ancak Anayasanın 13. maddesindeki ilkelere uygun şekilde yapılabilir.²⁰ Bu amaçla anayasal güvenceye dayanan özel hayatın gizliliği hakkına dayanan vergi mahremiyeti hakkının sınırlandırılması Anayasanın 13. maddesindeki ilkelere uygun bir şekilde gerçekleştirilebilecektir. Anayasanın 13. Maddesi uyarınca temel hak ve özgürlükler yalnızca Anayasa’da öngörülen sebeplerle kanun ve özlere dokunulmaksızın sınırlandırılabilir. Bu çerçevede vergi mahremiyetine ge-

¹⁸ Anayasa, Kanun Numarası: 2709, Kabul Tarihi:18.10.1982, RG 09.11.1982/ 17863 (mükerrer)

¹⁹ Anayasa Mahkemesi, 2014/74, 09.04.2014

²⁰ Kerem Öncü, “Vergi İdaresinin Kamu Kurum Ve Kuruluşları İle Bilgi Paylaşımı” (2019) 242 Vergi Raporu 46, 46

tirilecek sınırlamaların anayasal dayanağa sahip olması, kanunla yapılması ve ölçülülük ilkesine uygun olması zorunludur. Bu ilke bireyin hakları ile kullanılan araç arasında makul bir denge kurulmasını gerektirir. Ancak uygulamada kamu görevlileriyle yapılan veri paylaşımları, mükellefin mali bilgilerini de kapsayabilmektedir. Söz konusu durum ölçülülük ilkesini zedeleyerek Vergi Usul Kanunu (VUK) 5. madde ile kişisel verilerin korunması hakkının ihlaline yol açabilmektedir.

Kanunilik ilkesi gereği, vergi mahremiyetine yönelik getirilen sınırlama ve müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi çerçevesinde sadece kanunla ve belirli şartlar oluşması halinde gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu ilke, vergi mahremiyetinin korunmasında oldukça önemli bir güvence işlevi görmektedir. Mükelleflere ilişkin bilgilere erişilmesi, bu bilgilerin kullanılması veya üçüncü kişilerle paylaşılması ancak açık ve belirli bir kanuni düzenlemeye dayanmak suretiyle hukuka uygunluk kazanabilir. Kamu görevlilerinin mükelleflere özgü vergi bilgilerini açıklama yetkisi, yalnızca kanunla belirlenen sınırlar içinde söz konusu olabileceğinden, herhangi bir keyfi işlem veya yetki aşımı suretiyle vergi mahremiyetine müdahale edilmesi hukuken mümkün değildir.

4.2. Uluslararası Düzenlemeler

Vergi mahremiyetine ilişkin uluslararası düzenlemeler kapsamında özellikle; Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), Avrupa Konseyi 108 No'lu Sözleşme ve OECD Gizlilik Rehberine sıklıkla atıf yapılmaktadır. Bu kısımda söz konusu düzenlemeler özetlenmiştir.

4.2.1. Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR)

General Data Protection Regulation (GDPR), Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 27 Nisan 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İlgili Tüzük 25 Mayıs 2018'e kadar Avrupa genelindeki bu tarihten itibaren ise tüm üye ülkelerde geçerli olmak şartıyla veri gizliliği yasalarını uyumlu hale getirmek amacıyla düzenlenmiştir. Tüzüğün ilk maddesi "gerçek kişilerin kişisel verilerinin işlenmesiyle ilgili olarak korunmasının temel bir hak" olduğunu düzenlemektedir.²¹ İlgili madde herkesin kendisine ait kişisel verilerin temel hak ve özgürlüklerinden olduğu ve

²¹ Genel Veri Koruma Tüzüğü, Kabul Tarihi: 27.04.2016, Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, L119/1

bu sebeple bu verilerin korunması hakkına sahip olduğunu belirtmektedir.

İlgili tüzük yürürlüğe girmesinden bu yana veri gizliliği konusunda küresel bir standart belirlemiş ve veri sorumlularına ihlalleri bildirme konusunda ağır yasal sorumluluklar yüklemiştir.²² Tüzüğün temel amacı, bireylerin mahremiyetini korumak, veri suiistimallerini önlemek ve dijital dünyada kullanıcılara verileri üzerinde tam kontrol sağlamaktır. En dikkat çekici yönü ise “sınır ötesi” kapsama sahip olmasıdır; yani bir uygulama geliştiricisi veya şirket dünyanın neresinde olursa olsun, eğer bir AB sakininin verilerini işliyorsa bu kurallara uymak zorundadır. Düzenleme, şirketlere “veri minimizasyonu” prensibi gibi katı sorumluluklar yükler; bu prensibe göre sadece belirli bir amaç için mutlak gerekli olan veriler toplanabilir. Şirketlerin veri toplamak için kullanıcılardan açık ve net bir rıza alması zorunludur ve bireylerin verilerine erişme, hataları düzeltme veya verilerinin silinmesini isteme gibi yasal hakları bulunur. Bu kuralları ihlal eden işletmeler, yıllık küresel cirolarının %4’üne veya 20 milyon Euro’ya kadar ulaşabilen çok ağır para cezasıyla karşı karşıya kalabilirler.²³

Tüzüğün “Tanımlar” başlıklı 4. maddesine göre; “belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiye (veri sahibi) ilişkin her türlü bilgiyi ifade eder. Belirlenebilir gerçek kişi, özellikle bir isim, bir kimlik numarası, konum verileri, bir çevrimiçi tanımlayıcı veya söz konusu kişinin fiziksel, fizyolojik, genetik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğine özgü bir veya daha fazla faktöre atıfta bulunularak doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilen kişi” olarak ifade edilmiştir. Ayrıca ilgili tüzük kapsamında kişisel veriler;

- ✓ Hukuka uygun, adil ve şeffaf bir şekilde,
- ✓ Belli ve meşru bir amaca ilişkin olarak,
- ✓ İşlendikleri amaçla bağlantılı ve sınırlı olarak,
- ✓ Gerekğinde güncellenmek şartıyla,

²² Kainat Ansar, Mansoor Ahmed, Saif Ur Rehman Malik, Markus Helfert and Jungsuk Kim, “Blockchain Based General Data Protection Regulation Compliant Data Breach Detection System” (2024) 10 PeerJ Computer Science1,3

²³ Ziru Li, Gunwoong Lee, T.S. Raghu and Zhan (Michael) Shi, “Impact of the General Data Protection Regulation on the Global Mobile App Market: Digital Trade Implications of Data Protection and Privacy Regulations” (2025) 36 (2) Information Systems Research 669, 673-676

✓ Gerekliğinden uzun süre saklanmamak şartıyla işlenmelidir (Genel Veri Koruma Tüzüğü, md.5).

Vergi idareleri gibi kamu idarelerinin yasal düzenlemelerdeki görevlerini yerine getirmeleri için kişisel verileri ifşa etme durumları genel çıkarlar doğrultusunda olmalı ve bu verileri isteme taleplerine ilişkin açıklama talepleri daima yazılı ve gerekçeli olmalıdır.²⁴

4.2.2. Avrupa Konseyi 108 No’lu Sözleşme

28 Ocak 1981 tarihinde Strasburg’da imzalanan “Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data” veri koruma alanında hukuken bağlayıcı niteliği olan ilk belgedir. Bu sözleşme kişisel verilerin işlenmesi konusunda yer alan temel hakları içermektedir. Bu sözleşmenin ilk maddesinde ifade edilen amacı “uyruğu veya ikametgâhi ne olursa olsun, her bireyin haklarına ve temel özgürlüklerine, özellikle de kendisiyle ilgili kişisel verilerin otomatik olarak işlenmesine ilişkin olarak mahremiyet hakkına saygı gösterilmesini” sağlamaktır.²⁵

Kişisel verilerin korunmasını hedefleyen 108 No’lu Sözleşme (modern haliyle 108+) 1981’den beri alanda önemli bir ihtiyacı gidermektedir. İnternetin, sosyal ağların ve büyük verinin olmadığı bir dönemden günümüzün karmaşık dijital dünyasına uyum sağlamak amacıyla 2018 yılında köklü bir yenilenme sürecinden geçmiştir. Sadece Avrupa Konseyi üyeleriyle sınırlı kalmayıp farklı coğrafyalardaki ülkelerin katılımına açık olması, onu verilerin sınır tanımayan yolculuğunda küresel bir güvenlik dili ve evrensel bir standart haline getirmiştir. Sözleşmenin felsefi derinliğinde, bireyin dijital dünyada sadece bir veri yığını veya algoritma nesnesi olarak görülmesini engelleyen insan onuru ve kişisel özerklik kavramları yatar. Bu kapsamda getirilen en kritik yeniliklerden biri, veri işlemenin her aşamasında gözetilmesi gereken orantılılık ilkesidir; yani veri toplama süreci sadece yasal bir dayanağa sahip olmakla kalmamalı, aynı zamanda ulaşılan amaç ile bireyin mahremiyeti arasında adil bir denge kurmalıdır.²⁶

²⁴ Genel Veri Koruma Tüzüğü, Kabul Tarihi: 27.04.2016, Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, L119/1

²⁵ CETS: Council of Europe Treaty Series, Avrupa Konseyi Antlaşmalar Serisi

²⁶ Cecile de Terwangne, “Council Of Europe Convention 108+: A Modernised International Treaty For The Protection Of Personal Data” (2021) 40 Computer Law & Security Review 1, 2-3

Dünya çapında kişisel verilerin korunması yönüyle ön plana çıkan sözleşme, başlangıçta teknolojik gelişmelerle başa çıkmak için esnek bir yapı sunsa da, ilerleyen yıllarda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesiyle (özel hayatın gizliliği) doğrudan bağlantılı, insan hakları temelli bir koruma kalkanına dönüşmüştür. Güncel metinde korumanın kapsamı otomatik veri işleme süreçlerinden kâğıt üzerindeki manuel dosyalara kadar genişletilmiştir. Ayrıca, veri sorumlularına uyumluluğu kanıtlayıcı yükümlülüğü getiren hesap verebilirlik ilkesinin ve açık rıza kavramının yasal bir temel olarak açıkça tanımlanması, sistemi modern dijital tehditlere karşı güçlendirmiştir. En dikkat çekici kurumsal değişiklik ise, her devletin tam bağımsız bir denetim makamı kurma zorunluluğunun ana metne dâhil edilmesidir. Bu durum, sözleşmeyi basit bir ilkelere bütününden, aktif denetim mekanizmalarına sahip kurumsal bir yapıya dönüştürmüştür.²⁷

4.2.3. OECD Gizlilik Rehberi

Özellikle günümüz dijital ekonomilerin işlerliğinde etkinliği sağlamak için verilerde gizlilik önem arz etmektedir. Kişiler, kişisel verilerinin güvenliğinden şüphe duymadıkları müddetçe bilgi paylaşma ve dijital ekonomiye katılma olasılıkları artmaktadır. Bu da ekonomik büyümeyi teşvik etmekle birlikte verilerin sınır ötesi dolaşımını kolaylaştırmaktadır.

OECD'nin yayınladığı yönergeye göre kişisel veri, “kimliği belirlenmiş veya belirlenebilir bir kişiyle (veri sahibi) ilgili her türlü bilgi” olarak ifade edilmiştir. İlgili kılavuzun kapsamı ise: “ister kamu ister özel sektörde olsun, işlenme biçimleri veya nitelikleri veya kullanıldıkları bağlam nedeniyle gizlilik ve bireysel özgürlükler için tehlike oluşturan kişisel veriler” olarak belirtilmiştir.²⁸ OECD Gizlilik Rehberi, 1980 yılında temelleri atılan ve dijitalleşmenin ilk evrelerinden itibaren kişisel verilerin korunması ile ülkeler arası veri akışının kesintisiz devam etmesi arasında hassas bir denge kurmayı amaçlayan evrensel bir çerçevedir. 108 no'lu Sözleşmeden farklı olarak bu rehber, hukuki olarak bağlayıcı bir antlaşma değil, üye ülkelerin ulusal yasalarına yön veren tavsiye nite-

²⁷ Paul de Hert, and Vagelis Papakonstantinou “The Council Of Europe Data Protection Convention Reform: Analysis Of The New Text And Critical Comment On Its Global Ambition” (2014) 30 (6) Computer Law & Security Review 633, 639

²⁸ OECD “Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data” (1st edn, OECD Publications Service, 2001) 13,14

liğinde bir metindir. Temel felsefesi, mahremiyet korumasının uluslararası ticaretin ve ekonomik gelişmenin önünde haksız bir engele dönüşmesini engelleyerek, serbest bilgi akışını güvence altına almaktır. Rehber, günümüzdeki GDPR ve 108+ gibi modern düzenlemelerin yapı taşlarını oluşturan sekiz ana ilke üzerine inşa edilmiştir. Bu ilkeler arasında verilerin sadece belirli amaçlarla toplanmasını öngören *amaç belirleme*, verilerin güvenliğini sağlayan *güvenlik önlemleri* ve bireylerin kendi verilerine erişme veya hatalı verileri düzeltme hakkını tanıyan *bireysel katılım* ilkeleri öne çıkar. Özellikle *hesap verebilirlik* ilkesi, veri sorumlusuna tüm bu kurallara uyumu sağlama ve denetleme yükümlülüğü yükleyerek modern veri koruma hukukunun omurgasını oluşturmuştur.²⁹

4.3. Türkiye’deki Kanuni Düzenlemeler

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, vergi idarelerinin mükelleflere ait bilgilere erişimini daha kolay hale getirmiştir. Söz konusu gelişmeler, denetim ve kamu gelirlerinin etkin şekilde yönetilmesi yönünden bazı avantajlar getirirse de, bireylerin temel hak ve özgürlükleri yönünden bazı tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Özellikle kişisel verilerin elde edilmesi, işlenmesi ve gizlenmesi süreçlerinde ortaya çıkabilecek hukuki, teknik ve kurumsal riskler, yalnızca bireysel mahremiyetin ihlali açısından değil, aynı zamanda kamu güvenliği ve idareye duyulan güvenin zedelenmesi açısından da ciddi endişelere yol açmaktadır. Bu çerçevede, kişisel verilerin gizliliği ve güvenliğinin yeterince sağlanamaması, modern vergi idareleri açısından yönetilmesi gereken temel risk alanlarından biri olarak değerlendirilmektedir.³⁰

Türk vergi hukukunda vergi mahremiyetine ilişkin temel düzenlemeler, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK) ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (AATUHK) kapsamında yer almaktadır. Vergi mahremiyeti kavramı, mevzuatımıza ilk kez 1949 tarihli 5432 sayılı Vergi Usul Kanunu ile dâhil edilmiş olup, söz konusu ilke daha sonra yürürlüğe giren 213 sayılı VUK’ta da sistematik bir şekilde korunmuş ve sürdürülmüştür. Bu yönüyle vergi mahremiyeti, Türk vergi mevzuatında süreklilik arz eden ve mükelleflerin kişisel ve eko-

²⁹ OECD “Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data” (1st edn, OECD Publications Service, 2001) 14,15

³⁰ Judijanto (n 12) 185

nomik bilgilerinin korunmasını amaçlayan temel ilkelerden biri olarak ortaya çıkmaktadır.

4.3.1. 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ve Vergi Mahremiyeti

Ülkemizde vergi sisteminin esas olarak beyan usulüne dayanması sebebiyle mükellefler önemli mali verilerini vergi idaresi ile paylaşmaktadır. Bu bilgilerin güvence altında olması ve üçüncü kişiler ile paylaşılmayacağına bilinmesi mükellefleri vergiye gönüllü uyumunu ve vergi idaresine olan bağlılığını etkilemektedir. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na (VUK)'a göre vergi mahremiyeti, mükelleflerin ve mükellefle ilgili kişilerin görevlilerce öğrenilen özel ve ticari sırlarının korunmasını amaçlayan bir düzenlemedir. Kanunun 5. maddesi, belirli kişilerin görevlerinden dolayı öğrendikleri sırları ifşa etmelerini ve kendilerinin veya başkalarının yararına kullanmalarını yasaklamaktadır.

Kanuna göre, mükellefin ve mükellefle ilgili kimselerin şahıslarına, *“muamele ve hesap durumlarına, işlerine, işletmelerine, servetlerine veya mesleklerine mütaallik olmak üzere öğrendikleri sırları veya gizli kalması lazımgelen diğer hususları ifşa edemezler ve kendilerinin veya üçüncü şahısların nefine kullanamazlar”* bu yasak kapsamındadır (md. 5). İlgili kanun; *vergi muameleleri ve incelemeleri ile uğraşan memurlar, vergi mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve Danıştayda görevli olanlar, vergi kanunlarına göre kurulan komisyonlara iştirak edenler, vergi işlerinde kullanılan bilirkişiler ve Gelir İdaresi Başkanlığı işlerinde hizmet alımı yoluyla çalışanlar ile bu hizmeti sunanların ortak ve yöneticilerini* vergi mahremiyeti uymak zorunda olan kişiler olarak belirlemiştir.³¹ Maddenin devamında söz konusu kişiler herhangi bir sebeple görevlerinden ayrılırsalar dahi belirtilen yasakların devam edeceği belirtilmiştir.

Kanunda vergi mahremiyetini ihlal sayılmayacak durumlar da açıklığa kavuşturulmuştur. VUK, vergi güvenliğini sağlamak veya kamu hizmetlerini yürütmek amacıyla bazı bilgilerin açıklanmasını mahremiyetin ihlali saymamıştır. Söz konusu düzenlemeler genellikle beşinci maddede ele alınmıştır. Buna göre, Vergi idarelerince, Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerine ait ad ve unvan bilgileri ile beyan edilen vergi matrahları ve bunlar üzerinden tahakkuk eden vergilerin, vergi dairele-

³¹ Vergi Usul Kanunu, Kanun Numarası 213, Kabul Tarihi: 04.01.1961, RG 12.01.1961/ 10705

rinde ilan edilmesi mümkündür. Ayrıca mükelleflerin, kazanç ve ödedikleri vergilere ilişkin bilgileri içeren vergi levhasını temin etmeleri ve bulundurmaları da kanuni bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir.

Kesinleşmiş vergi alacakları ve vergi cezaları ile vadesi geçtiği hâlde ödenmemiş bulunan vergi ve ceza tutarlarının kamuoyuna açıklanması konusunda Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır. Bu yetki, kamu alacağının korunması ve vergiye gönüllü uyumun artırılması amacıyla hizmet etmektedir. Kamu görevlileri tarafından yürütülen adli ve idari soruşturmalar kapsamında, ilgili mercilerce talep edilen bilgi ve belgelerin verilmesi de vergi mahremiyetinin ihlali olarak kabul edilmemektedir. Bu düzenleme, kamu düzeninin ve hukukun üstünlüğünün sağlanmasına yönelik zorunlu bir istisna niteliği taşımaktadır.

Sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenlediği tespit edilen mükelleflerin, bağlı buldukları meslek kuruluşlarına (örneğin TÜRMOB veya ilgili odalar) bildirilmesi de mahremiyet ihlali kapsamında değerlendirilmemektedir. Bu uygulama, mesleki disiplinin sağlanması ve meslek etiğinin korunması amacıyla yöneliktir. Kamu kurum ve kuruluşlarının, görevlerini yerine getirebilmeleri için ihtiyaç duydukları sürekli ve zorunlu nitelikteki bilgilerin paylaşılması da kanun tarafından istisna kapsamında tutulmuştur. Bununla birlikte, söz konusu bilgileri alan kurumların da vergi mahremiyetine ilişkin yükümlülüklere uymak zorunda oldukları açıkça vurgulanmaktadır. Son olarak, VUK'un 153/A ve 160/A maddeleri uyarınca, sahte belge düzenleme riski nedeniyle mükellefiyeti terkin edilenler veya bu fiilleri işlediği tespit edilenler hakkında Maliye Bakanlığı tarafından yapılan duyurular da vergi mahremiyetinin ihlali olarak kabul edilmemektedir.

Öte yandan istihbarat arşivi (md. 152), elektronik kayıtlar (mükerrer md. 242) ve özelgeler ve sirkülerler (md. 413) mahremiyete ilişkin diğer düzenlemeleri ele almaktadır. Vergi dairesince toplanan bilgiler istihbarat arşivlerinde gizli olarak saklanır. Bu arşivlerden kimlerin faydalanabileceği Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenir. Elektronik defter ve belge hizmeti vermek üzere yetkilendirilen özel hukuk tüzel kişilerinin ortakları, yöneticileri ve çalışanları da vergi mahremiyeti hükümlerine tabidir. Mükelleflerin izahat taleplerine verilen özelgeler internet ortamında yayınlanırken *vergi mahremiyetine ilişkin hükümler göz önünde bulundurulur.*

Vergi mahremiyetine ilişkin yükümlülük altına giren kişiler ilgili yükümlülüklerine aykırı davranışları hâlinde, söz konusu fiil veya ey-

lem Türk Ceza Kanunu'nun 239. maddesinde ele alınmıştır. Düzenlemeye göre, ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi ve belgelerin hukuka aykırı şekilde açıklanmasına ilişkin suç kapsamında değerlendirilmekte; bu nedenle ilgili kişiler anılan madde hükümleri çerçevesinde cezai yaptırımlara tabi tutulabilmektedir.

Bazı hallerin/açıklamaların vergi mahremiyetine ilişkin belirtilen hususları tartışmalı hale getirdiğine ilişkin yorumlar yapılabilmektedir. Bilindiği gibi, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından kesinleşen vergi ve cezaları açıklama yetkisi uygulamada “vergi yüzsüzleri” listesi olarak kamuoyu ile paylaşılır. Ancak en çok vergi borcuna sahip mükelleflerin “vergi yüzsüzü” olarak nitelendirilmesi bireylerin onur ve saygınlığını zedeleyerek lekelenmeme hakkını ihlal etmektedir. Oysa VUK'un 5. maddesinde açıklanan bilgilerin mükellefin haysiyet ve kişilik haklarına zarar verecek biçimde kullanılmasını açıkça yasaklamaktadır.³²

VUK'un 5/4 maddesi, sahte veya yanıltıcı belge düzenlediği ya da kullandığı vergi inceleme raporuyla tespit edilen kişilerin, ilgili meslek kuruluşlarına ve birliklere bildirilmesi bir istisna olarak düzenlenmiştir. Ancak bu hüküm, hakkında yargı kararı ile suçu kesinleşmiş kişilere uygulandığı için, Anayasanın 38. maddesi ile güvence altına alınan masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkı ile çeliştiği için eleştirilmektedir. Bu durum, vergi denetim sürecinde idari tespitlerin, yargısal bir kesinlik kazanmadan kişisel ve mesleki itibar üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği endişesini de beraberinde getirmektedir.³³

VUK'un 5/6 maddesi kamu kurum ve kuruluşlarının kendi kanunları kapsamında görevlerini yerine getirebilmesi için gerekli ve sürekli nitelikteki bilgileri talep etmeleri halinde bu bilgilerin paylaşılmasına olanak tanımaktadır. Ancak vergi mükellefinin açık rızası olmaksızın gerçekleştirilen bu veri paylaşımı anayasanın 20/3 maddesinde öngörülen kişisel veriler ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla veri paylaşımı ilkesine ve özel hayatın gizliliğine müdahale niteliği taşımasından dolayı kişisel verilerin korunması ilkesi ile çelişmektedir.³⁴

Özetle vergi mükelleflerinin matrahlarının ilan edilmesi, borçlu mükelleflerin kamuya ilan edilmesi ile sahte belge düzenleyen veya bu

³² Furtuna (n 11) 616

³³ Neslihan Karataş Durmuş, “Ticari Sırların Ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Vergi Mahremiyeti” (2017) 8 (31) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 371, 397

³⁴ Öncü (n 20) 50

yönde risk taşıdığı için mükellefiyeti sona erdirilen kişilere ilişkin bilgilerin, yargı kararı sonuca ulaşmadan açıklanabilmesi, vergi güvenliği ve idari şeffaflık gibi gerekçeler ile meşrulaştırılabilmektedir. Ancak söz konusu uygulamalar, vergilemede adalet ve eşitlik ilkelerinin, mükelleflerin ticari itibarı ile masumiyet karinesi aleyhine esnetilmesine yol açabilir. Öte yandan, kamu kurumları arasında “zorunluluk”, “süreklilik” veya diğer şartlara dayandırılarak bilgi paylaşımına izin verilmesi, mali yönetimde bürokratik açıdan etkinliği artırsa da, verilerin ilk toplanma amacı dışında kullanılma ihtimalini gündeme getirebilir.

4.3.2. 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve Vergi Mahremiyeti

6183 sayılı Kanun ile vergi mahremiyeti arasındaki ilişki sadece “koruma” kalkanı olarak değil, aynı zamanda kamu alacağının tahsil edilmesi ile mükellefin özel alanının korunması arasındaki bir denge olarak ifade edilebilir. Kanun’un 107. maddesi, VUK da yer alan mahremiyet düzenlemesinin tahsilat aşamasındaki karşılığıdır. Kanun’un uygulanmasında görevli olanlar; amme borçlusunun ve onunla ilgili kimselelerin şahıslarına, mesleklerine, işlerine, hesap durumlarına ait öğrendikleri sırları ve gizli kalması gereken diğer hususları ifşa edemezler. Eğer ifşa ederlerse, Türk Ceza Kanunu’nun 239. maddesine göre cezalandırılır.³⁵

İlgili Kanun da kamu yararı ve tahsilat hızı gibi gerekçelerle mahremiyet mekanizmasının esnetildiği dikkat çekmektedir. Şöyle ki Hazine ve Maliye Bakanlığı, bazı ödemelerin (devlet yardımları, kamu ihaleleri vb.) gerçekleştirilebilmesi için borcun olmadığına dair belge aranmasını zorunlu hale getirebilir. Bu amaçla paylaşılan bilgiler mahremiyetin ifşası kapsamında değerlendirilmemektedir. Ancak mükellefin mali durumu/belgeleri diğer kurumlara paylaştırılarak görünür hale gelmekte ve mahremiyet konusu tartışmalı hale gelmektedir (md. 22/A). Mahremiyetin konusuna ilişkin tartışma yaratabilecek alanlardan biri de, cebrî tahsil sürecinde uygulanan haciz bildirimlerine ilişkindir. Bu bildirimler aracılığıyla borçlunun üçüncü kişiler nezdindeki hak ve alacaklarının haczedilmesi, mükellefin vergi borcu bilgilerinin sınırlı kapsamda da olsa üçüncü kişilere açıklanmasını gündeme getirmektedir. Kamu alacağının hızlı bir şekilde tahsili ve rüçhan hakkının korunması amacıyla öngörülen bu

³⁵ Amme Alacakları Tahsil Usulu Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 6183, Kabul Tarihi: 21.07.1953, RG 28.07.1953/8469

mekanizma, mükellefin mali mahremiyetinin tahsilat etkinliği lehine daraltıldığı istisnai bir düzenleme niteliği taşımaktadır.

Görüldüğü gibi, vergi borcunun ödenmemesi durumunda mahremiyet konusu tartışmalı hale gelmektedir. Çünkü vergi borcu ödenmediği takdirde Kanunun ilgili hükümleri devreye girerek mahremiyet mekanizmasının sınırları kamu alacağının tahsili için esnetilmeye başlar. Bu açıdan vergi mahremiyetinin dürüst ve uyumlu mükellef için mutlak bir koruma sağladığı ifade edilebilirken, aksi halde belirtilen koruma esnetilir. Dolayısıyla mahremiyeti mükellef açısından sabit bir hak olarak yorumlamak yerine görev ve sorumluluklarını yerine getirmesine bağlı şartlı bir koruma olarak değerlendirmek gerekir.

4.3.3. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Vergi Mahremiyeti

6698 Sayılı Kanun (KVKK) ile vergi mahremiyeti mekanizması daha da güçlendirilmiştir. 213 sayılı VUK ve 6183 sayılı Kanun kapsamında mükelleflerden toplanan veriler, KVKK'nın 3. maddesi uyarınca "kişisel veri" olarak kabul edilmektedir. KVKK'nın 5. maddesinin (a) ve (ç) bentleri, kişisel verilerin işlenmesinde açık rızayı esas almakla birlikte, vergi idaresi tarafından yürütülen veri işleme faaliyetlerini bu ilkenin dışında tutmuştur. Zira bu faaliyetler, kanunda açıkça öngörülmüş olmaları ve veri sorumlusunun hukuki yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için zorunluluk özelliği taşımaları nedeniyle rıza şartına tabi değildir. Bu çerçevede vergi mahremiyeti, kamusal bir yükümlülük olarak KVKK kapsamında da hukuki geçerliliğini ve meşruiyetini devam ettirmektedir.

Kanunun 28/2/ç bendi, kişisel veri işlemenin mali konulara ilişkin olarak devletin ekonomik çıkarlarının korunması için gerekli olması durumunda, ilgili kişinin aydınlatma yükümlülüğü (md. 10), zararın giderilmesini talep etme hakkı hariç ilgili kişinin hakları (md. 11) ve Veri Sorumluları Siciline kayıt (md. 16) yükümlülüklerinden muaf tutulacağını öngörmektedir. Bu "mali istisna", vergi idaresine denetim ve tahsilat süreçlerinde operasyonel bir alan açsa da bu muafiyet mutlak değildir. İstisna uygulanırken dahi KVKK'nın 4. maddesinde yer alan; "hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma", "belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme" ve en önemlisi "işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma" ilkelerine riayet edilmesi zorunludur.

KVKK'nın 12. maddesi, veri sorumlusuna verilerin hukuka aykırı erişilmesini önlemek adına her türlü teknik ve idari tedbiri alma yüküm-

lülüğü yüklerken, 12. maddenin 4. fıkrası ile vergi mahremiyetinin klasik ilkesini teyit etmektedir: “Veri sorumluları ile veri işleyen kişiler, öğrendikleri kişisel verileri bu Kanun hükümlerine aykırı olarak başkasına açıklayamaz ve işleme amacı dışında kullanamazlar. Bu yükümlülük görevden ayrılmalarından sonra da devam eder”. Söz konusu düzenleme, VUK madde 5’de ki mahremiyet yükümlülüğünün KVKK ile tahkim edildiğini ve dijital veri güvenliğiyle ilişkilendirildiğini kanıtlamaktadır.

5. Yüksek Yargı Mercileri ve Vergi Mahremiyeti Kararları

5.1. Danıştay ve Vergi Mahremiyetine İlişkin Kararlar

Danıştay kararlarının yayınlandığı <https://karararama.danistay.gov.tr/> adresi arama motorunda “vergi mahremiyeti” kavramı arandığında 2002-2025 yılları arasında değişen toplam 219 adet karar yer almaktadır. Bu kararların vergi mahremiyeti ile doğrudan ve/veya dolaylı ilişkileri olduğu görülmektedir. Bu kısımda en güncel olan beş karar ele alınacaktır. 21.05.2025 tarihli, 2025/374 Karar ve 2023/1252 Esas no’lu ilk karar³⁶; bir şirketin yurt dışında ilişkili olduğu ortağına ödemiş olduğu lisans bedellerinin emsal bedellere göre yüksek olduğu iddiasıyla uygulanan vergi tarhiyatını ve süreçteki “gizli emsal” kullanılmasını konu almaktadır. Vergi idaresi, emsal aldığı şirkete ilişkin sözleşme ve ticari verileri VUK 5. maddesinde düzenlenen vergi mahremiyeti hükmünü gerekçe göstererek denetim raporuna eklememiştir. Ancak yargı, söz konusu gizlilik ilkesinin mükellefin anayasal savunma hakkını ve idari işlemin yargısal denetimini imkânsız hale getiren mutlak bir engel olarak kullanılmayacağını teyit etmiştir, Mahkeme, karşılaştırılabilirlik analizinin temel unsurları olan pazar stratejileri, iş hacmi ve ekonomik koşulların mahremiyet gerekçesiyle denetim dışında bırakılmasını eksik inceleme olarak değerlendirmiştir. Şeffaf ve doğrulanabilir verilerle teyit edilemeyen bu tür gizli çalışmaların cezai işlemlere dayanak oluşturamayacağı belirtilerek tarhiyatın iptaline karar verilmiştir.

01.11.2024 tarihli, 2024/4423 Karar ve 2023/1775 Esas no’lu ikinci karar³⁷; akaryakıt istasyonunu devralan şirketin lisans başvurusunun, tesisin önceki sahibi hakkında yürütülen vergi incelemesi gerekçesiyle reddedilmesini konu almaktadır. Davacı şirket, devir gerçekleşmeden

³⁶ Danıştay, VDDK, 2023/1252, 21.05.2025

³⁷ Danıştay, 13D, 2024/4423, 01.11.2024

önce belirtilen istasyona ilişkin herhangi bir sorun olup olmadığını vergi dairesine sormuş ancak vergi mahremiyeti gerekçesiyle bilgi alamadığı için mağduriyet yaşadığını iddia etmiştir. Vergi mahremiyeti ilkesi olayda, iyiniyetli üçüncü kişilerin ticari risk analizi yapmasını ve mülkiyet haklarını korumasını zorlaştıran bir *bilgi bariyeri* olarak karşımıza çıkmaktadır. VUK'un 5. maddesinde düzenlenen gizlilik kuralı, bir yandan mükellef bilgilerini korumayı amaçlarken diğer yandan ticari hayatta *hukuki öngörülebilirlik* ilkesini zedeleyerek, kişileri bilmeleri yasal olarak mümkün olmayan soruşturmalar nedeniyle cezalandırılma riskiyle karşı karşıya bırakmıştır. Danıştay ise kararında, vergi mahremiyeti gerekçesiyle oluşan bilgi eksikliğine rağmen, kamu yararı ve vergi kaybının önlenmesi için getirilen yasal kısıtlamayı öncelikli bir tedbir olarak kabul etmiştir. Sonuçta Danıştay, vergi mahremiyetinden kaynaklanan zorunlu bilgisizlik hâlinin, vergi incelemesi sonuçlanana kadar lisans verilmemesi yönündeki idari işlemin hukuka uygunluğunu etkilemediğini hükmetmiştir.

16.04.2024 tarihli, 2024/2046 Karar ve 2023/8820 Esas no'lu diğer karar³⁸; komisyon karşılığında sahte fatura düzenlediği belirlenen mükellef adına kesilen vergi ziyaı cezasına karşı açılan iptal davasına ilişkindir. Dava konusu olan uyuşmazlık, tarhiyata dayanak olarak gösterilen vergi tekniği raporunun mükellefe bildirilmemesinin savunma hakkını kısıtlayıp kısıtlamadığı ve bu gizliliğin vergi mahremiyeti ile korunup korunamayacağı tartışmasına odaklanmaktadır. Vergi mahremiyeti ilkesinin, mükellefin kendisine ait olan ve hakkındaki suçlamaları içeren verilere erişimini engelleyen bir *bilgi barajı* olarak kullanılmayacağını teyit eden bir tartışma başlatmaktadır. İlk derece mahkemesi, mükellefe ilişkin bilgilerin vergi mahremiyeti gerekçesiyle mükelleften gizlenemeyeceğini belirterek, durumun anayasal savunma hakkını sakatladığını vurgulamıştır. Ancak yargılamanın devamında Bölge İdare Mahkemesi ve Danıştay, usule ilişkin söz konusu mahremiyet ve tebligat tartışmalarından ziyade vergi tekniği raporundaki sahte fatura düzenleme tespitlerine odaklanarak tarhiyatı hukuka uygun bulmuştur. Alınan karar, vergi mahremiyetinin mükellefin kendi dosyasını incelemesine engel teşkil etmemesi gerektiği yönündeki kuramsal yaklaşımı barındırır da; somut olayda maddi vergi incelemesi sonuçlarının, usuldeki şeffaflık ve mahremiyet itirazlarını geride bıraktığını göstermektedir.

³⁸ Danıştay, 3D, 2024/2046, 16.04.2024

01.04.2024 tarihli, 2024/1782 Karar ve 2023/7495 Esas no'lu karar³⁹, sahte fatura kullandığı belirlenen şirkete kesilen vergi ziyayı cezası ve özel usulsüzlük cezası ile ilgili davaya ilişkindir. Davacı şirket, mal aldığı şirketlerle ilgili düzenlenen vergi tekniği raporlarından vergi mahremiyeti gerekçesiyle bilgisinin olmasının mümkün olmadığını ve durumun savunma hakkını kısıtladığını ileri sürmüştür. Vergi mahremiyeti, bu uyuşmazlıkta mükellefin ticari hayatın olağan akışı içinde karşılaştığı *bilgiye erişim engeli* olarak savunmanın merkezinde yer almaktadır. VUK'un 5. maddesi hükümleri üçüncü kişilere ait vergi inceleme raporlarının gizliliğini korurken; davacı tarafından, mal tedarik ettiği şirketlerin suça karıştığını bilmesini engelleyen hukuki bir mazeret ve *iyiniyet* göstergesi olarak sunulmuştur. Ancak Danıştay, derece mahkemelerinin vergi tekniği raporlarındaki bilgilere dayanarak ulaştığı sahte fatura kullanımını tespitlerini yerinde bulmuş ve mahremiyet gerekçesiyle raporların içeriğinden önceden haberdar olmamanın, yapılan vergi tarhiyatının hukuki geçerliliğini ortadan kaldırmayacağına hükmetmiştir. Sonuç olarak mahkeme, vergi mahremiyetinin yarattığı *bilgi bariyerini* haklılık gerekçesi olarak kabul etmemiş; kamu maliyesini korumaya yönelik maddi tespitleri, mükellefin gizlilik ilkesine dayandırdığı *bilmeme* savunmasından üstün tutarak yerel mahkemenin onama kararını uygun bulmuştur.

21.03.2024 tarihli, 2024/1704 Karar ve 2023/2956 Esas no'lu incelenen son Danıştay kararı⁴⁰, bir şirketin mal alımı yaptığı tedarikçilerin sahte fatura gerekçesiyle adına kesilen ağır vergi cezalarına ilişkindir. Davacı taraf, ticaret yaptığı kişilerin arka planındaki vergi suçlarından haberdar olmamasının temel gerekçesi olarak mevzuattaki bilgi alma kısıtlamalarını ve yasal engelleri ileri sürmüştür. Söz konusu uyuşmazlıkta vergi mahremiyeti, dürüst bir mükellefin ticari işbirlikçilerinin yasal güvenilirliğini denetlemesini zorlaştıran *hukuki bir perde* işlevi görmektedir. Aslında ilgili dava devletin vergi verilerini koruma refleksi ile mükellefin ticaret güvenliğini sağlama ihtiyacı arasındaki derin çelişkiyi yansıtmaktadır; zira davacı, mahremiyet kuralı nedeniyle yasal olarak ulaşamadığı dosya bilgilerinden dolayı cezalandırılmasını hakkaniyete aykırı bulmaktadır. Danıştay ise, gizlilik zırhının yarattığı bilgi asimetrisine rağmen, vergi tekniği raporlarıyla ortaya konulan sahte belge kullanımına dair maddi bulguları hukuki denetimin merkezine koymaktadır. Dolayısıyla karar, mahremiyet ilkesinin sağladığı yasal kapalılığın, vergi

³⁹ Danıştay, 3D, 2024/1782, 01.04.2024

⁴⁰ Danıştay, 3D, 2024/1704, 21.03.2024

idaresinin somut tespitlerle ulaştığı vergi ziyayı sorumluluğunu ortadan kaldırmaya yetmeyeceğini teyit etmektedir.

5.2. Anayasa Mahkemesi ve Vergi Mahremiyetine İlişkin Kararlar

Ülkemizde Anayasa Mahkemesinin ve içtihatlarının karar alma sürecinde önemi fazla olduğu için vergi mahremiyeti ve kişisel verilerin korunması konusunda da vermiş olduğu kararlar emsal niteliği taşımaktadır. 2010 yılında yapılan değişiklikle birlikte TC. Anayasasının 20. maddesi ile “kişisel verilerin korunması” hakkı güvence altına alınmıştır. Anayasa Mahkemesi, vergi mahremiyeti ve kişisel verilerin korunmasına yönelik yapılan başvuruları değerlendirirken başta kanunilik ilkesi olmak üzere hukuki güvenlik, ölçülülük, amaca uygunluk, öngörülebilirlik ve keyfilige yol açmamak için sınırlılık ilkelerine göre dikkatle incelemektedir.

29/12/2022 tarih ve 2022/165 sayılı Anayasa Mahkemesi kararına göre; (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’ne (CBK)’ya eklenen 238/A maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir: “*Kurul, görevleri ile ilgili olarak gerekli olan bilgileri bütün kamu kurum ve kuruluşlarından istemeye yetkilidir. Kendilerinden bilgi istenen bütün kamu kurum ve kuruluşları bu bilgileri vermekle yükümlüdürler. Bu şekilde elde edilen bilgilerden vergi mahremiyeti kapsamında olanların gizliliğine uyulur. Kurulun Başkan ve üyeleri ile Kurulda görevlendirilen personel, görevlerini yerine getirmeleri sırasında edindikleri, kamuya, ilgililere ve üçüncü kişilere ait gizlilik taşıyan bilgileri, kişisel verileri, ticari sırları ve bunlara ait belgeleri, bu konuda mevzuat gereği yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamaz, kendilerinin veya üçüncü kişilerin yararına kullanamaz. Bu yükümlülük görevden ayrılmalarından sonra da devam eder*”.⁴¹

Anayasa Mahkemesi web adresi bireysel başvuruya ait kısımda vergi mahremiyeti kavramının olduğu üç adet karar bulunmaktadır. Birinci başvuru, vergi dairelerinin vergi mahremiyeti gerekçesiyle avukatların müvekkillerine ilişkin dosyaları incelemesini kısıtlaması ve vekâletnamede özel yetki aranmasına karşı, adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılmıştır. Mahkemesi ise iddiayı esastan incelememiş ve başvuruyu kişi bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur. Mahkeme, *ilgili* Baro’nun yasa ile kurulmuş “kamu kurumu

⁴¹ Anayasa Mahkemesi, 2022/165, 27.07.2022

niteliğinde bir meslek kuruluşu” olduğunu ve mevzuat gereğince kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapma hakkının olmadığını belirterek başvuruyu usul yönünden reddetmiştir.⁴² İkinci başvuru, vergi mükellefinin sahte fatura kullandığı iddiasıyla cezalandırılmasına ilişkin hazırlanan *vergi tekniği raporunun* kendisine tebliğ edilmediği gerekçesiyle savunma ve mülkiyet hakkının ihlali iddiasına ilişkindir. Mahkeme, raporun başvurucaya doğrudan tebliğ edilmemesinin haklı gerekçesini 213 sayılı Kanunun 5. maddesinde düzenlenen vergi mahremiyeti ilkesine dayandırmış; raporların içeriğinde başka mükelleflere ilişkin şahsi ve ticari sırların bulunabileceğini, söz konusu bilgilerin üçüncü kişilere karşı korunmasının meşru bir amaç olduğunu belirtmiştir. Mahkeme, vergi mahremiyetini koruma amacı taşıyan kısıtlamanın adil yargılanma hakkını ihlal etmemesi için “dengeleyici imkânlar” sunulması gerektiğini belirterek; bu olayda rapor tebliğ edilmese bile, rapordaki tespitlerin mahkeme kararında detaylıca yer alması ve başvurucaunun söz konusu verilere karşı üst mahkemede itiraz etme hakkı olduğu için vergi mahremiyeti ile savunma hakkı arasındaki dengenin korunduğuna ve bir ihlal oluşmadığına hükmetmiştir.⁴³

Üçüncü kararda, sahte fatura iddiasıyla vergi cezası alan bir şirketin, mal aldığı şirketlerin sahte fatura düzenlediğini 213 sayılı Kanun’daki vergi mahremiyeti ilkesinden dolayı bilmesinin mümkün olmadığını savunmasına dayanmaktadır. Başvuruca, söz konusu gizlilik kuralını mazeret olarak gösterip adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Mahkemesi ise derece mahkemelerinin vergi tekniği raporları ve ortaklık yapılarını inceleyerek ulaştığı sahte fatura kanaatini yerinde bulmuş; başvurucaunun mahremiyet iddiasını delil değerlendirmesine ilişkin bir kanun yolu şikâyeti olarak nitelendirerek açıkça dayandıktan yoksun bulmuştur. Neticede, vergi mahremiyeti iddiası mahkemece kabul görmemiş; ancak yargılamanın yedi yılı aşması nedeniyle sadece makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.⁴⁴ Belirtilen üç karar da göstermektedir ki Anayasa Mahkemesi vergi mahremiyetini mutlak bir haktan çok, adil yargılanma ve savunma hakkı gibi önemli haklarla denge içinde değerlendirmiştir.

⁴² Anayasa Mahkemesi, 2021/ 13211, 11.05.2023

⁴³ Anayasa Mahkemesi, 2016/ 12198, 09.06.2020

⁴⁴ Anayasa Mahkemesi, 2013/ 4324, 07.07.2015

6. Sonuç

Çalışmada Türk vergi mevzuatında vergi mahremiyeti ile kişisel verilerin korunması arasındaki ilişkinin, sadece idari bir süreç değil, anayasal temelleri olan bir mekanizma olduğu gösterilmiştir. Beyan esasına dayanan günümüzün modern vergi sistemlerinde, mükelleflerin mali ve kişisel bilgilerini vergi idaresine bildirmek zorunda olması, söz konusu verilerin hukuka aykırı müdahalelere karşı korunmasını hem bireysel bir hak hem de sistemin sürdürülebilirliği için bir gereklilik haline getirmektedir. Vergi mahremiyeti bu yönüyle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayatın gizliliğinin mali alandaki yansıması olarak işlev görmekte ve vergilendirme işlemlerinin meşruiyetini güçlendiren yapısal bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Mahremiyet mekanizmasının güçlendirilmesi sadece vergi mükellefine fayda sağlamakla kalmayıp, toplumsal açıdan gönüllü vergi uyumunu da artırır. Vergi mükelleflerine ilişkin özel bilgilerin keyfi bir şekilde ifşa edilemeyeceğine veya üçüncü kişiler lehine kullanılmayacağına ilişkin duydukları güven, beyan doğruluğunu ve vergiye bağlılığı doğrudan etkileyerek uyumu arttırabilir. Bu açıdan mahremiyet, vergi idaresi ile mükellef arasında hukuki bir güven alanı oluşturarak, kamu gelirlerinin arttırılmasına katkı sunabilir.

Dijitalleşme alanında gelişmeler vergileme alanında vergi toplama, denetim, vergi maliyetinin azalması gibi alanları etkilerken, mahremiyete ilişkin riskleri de beraberinde getirmiştir. Bu gelişmelere karşı GDPR, 108+ sayılı sözleşme ve OECD Gizlilik Rehberi gibi uluslararası standartlar, verilerin sınır aşırı dolaşımında ve korunması amacıyla evrensel açıdan güvenlik mekanizmasının güçlendirilmesi adına önemli bir adımdır. Evrensel açıdan yaşanan gelişmelere paralel olarak ülkemizde de hukuki düzenlemelerin yapılması mahremiyet ve kişisel veri mekanizması yoluyla oluşabilecek risklerin azalmasına katkı sağlamaktadır.

Vergi mevzuatımızdaki, 213 sayılı VUK ve 6183 sayılı Kanun vergileme açısından mahremiyeti, kamu yararı ve vergi güvenliği alanlarına mutlak bir dokunulmazlık sunmasa da hukuk devleti ilkesinin güçlendirilmesi açısından önemli gelişmelerdir. Vergi yüzüstüleri listelerinin ilanı, sahte belge düzenleyenlerin meslek kuruluşlarına bildirilmesi ve kurumlar arası bilgi paylaşımları gibi gelişmeler mahremiyetin kamu alacağının tahsili lehine esnetildiği alanlar olarak ön plana çıkmaktadır. Söz konusu istisnaların uygulanmasında, mükellefin ticari itibarını koru-

yan lekelenmeme hakkı ve masumiyet karinesi ile kamu çıkarı arasında hassas bir dengenin gözetilmesi gerekmektedir.

6698 sayılı KVKK da ifade edilen sürecin güçlendirilmesinde etkili olmuştur. Söz konusu Kanun vergi mahremiyeti mekanizmasının dijital çağın gereklerine uygun şekilde yeniden şekillendirilmesine ve hukuki korumanın güçlendirilmesine doğrudan katkı sağlamıştır. KVKK'nın veri sorumlularına yüklediği teknik ve idari tedbir alma zorunluluğu VUK 5. maddedeki gizlilik yükümlülüğünü veri güvenliği ile ilişkilendirerek daha korunaklı bir hukuki zemin oluşturmuştur. Ancak dijitalleşme alanındaki gelişmelerin çok hızlı ve/veya dinamik olması belirtilen hukuki düzenlemelerin de dinamik bir yapıda olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle yetkili kurumların ulusal ve uluslararası gelişmeleri yakından takip ederek zamanında gerekli düzenlemeleri yapması ve aksiyon alması gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesi ve Danıştay gibi yüksek yargı makamlarının konuya ilişkin kararları incelendiğinde vergi mahremiyetini, savunma hakkı ve adil yargılanma ilkeleriyle dengelediği görülmektedir. Yargı kararları, mahremiyetin bir bilgi bariyeri oluşturarak idari işlemlerin yargısal denetimini veya mükellefin savunma yapmasını imkânsız hale getirmesine izin vermemektedir. Özellikle gizli emsal kullanımı gibi durumlarda mahkemeler, şeffaflık ve savunma hakkını mahremiyet korumasının önüne koyarak, hukuki öngörülebilirliği güvence altına almaktadır.

Vergi mevzuatımızdaki vergi mahremiyeti mekanizması, uyumlu mükellefler açısından uyumu güçlendiren ve adeta bir teşvik niteliğine dönüşen bir mekanizma işlevi görmektedir. Uyumsuz mükellefler açısından koruma kalkını kamu alacağı lehine zayıflayacağı için belirtilen teşvik unsurunun etkisi görülmeyecektir. Dijitalleşen mali yönetimde, mahremiyet ile mali etkinlik arasındaki dengenin ölçülülük ilkesi çerçevesinde korunması, hem vergilendirmede adaletin tesisi hem de toplumun devlete olan güveninin sürdürülebilirliği açısından hayati önemini korumaktadır.

Bu çerçevede, vergi mahremiyetinin korunması ile kamu alacağının etkin şekilde tahsil edilmesi arasında kurulacak denge sadece yasal düzenlemelerle değil aynı zamanda idari düzenlemeler ve teknolojik altyapı ile güçlendirilmelidir. Özellikle dijital vergi yönetimi sistemlerinin yaygınlaştığı günümüzde, kişisel verilerin korunmasına yönelik mekanizmaların güçlendirilmesi ve mükellef verilerinin işlenmesinde şeffaflık

ilkesinin gözetilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, mevzuat düzeyinde yapılacak güncellemeler ve uygulamada geliştirilecek denetim ve veri güvenliği mekanizmaları, vergi mahremiyetinin etkin bir şekilde korunmasına katkı sağlayabilir. Gelecekteki çalışmalarda farklı ülkelerdeki kamu kurumlarının bu konuda verdiği kararlar incelenerek ülkeler arası karşılaştırmalar yapılabilir. Bununla birlikte, dijitalleşme, büyük veri kullanımı ve yapay zekâ temelli vergi denetim sistemlerinin vergi mahremiyeti üzerindeki etkilerinin incelenmesi literatüre ve politika yapıcılarına katkılar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Akkurt SS, “Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış” (2020) 2(1) Kişisel Verileri Koruma Dergisi 20-32

Andersen-Gold S, “Privacy, Respect and the Virtues of Reticence in Kant” (2010) 15(2) Kantian Review 28-42

Ansar K, Ahmed M, Malik SUR, Helfert M, and Kim J, “Blockchain Based General Data Protection Regulation Compliant Data Breach Detection System” (2024) 10 PeerJ Computer Science 1-27

Durdu M, “Mükellefin Verilerinin Korunması ve Vergi Mahremiyeti” (2019) 27 (3) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 589-623

Durmuş NK, “Ticari Sırların Ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Vergi Mahremiyeti” (2017) 8 (31) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 371-409

Furtuna EY, “Vergi Hukukunda Lekelenme Hakkı” (2022) 17 (2) Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 596 -632

Hert P, and Papakonstantinou V, “The Council Of Europe Data Protection Convention Reform: Analysis Of The New Text And Critical Comment On Its Global Ambition” (2014) 30 (6) Computer Law & Security Review 633-642

İbrahim MAK, and Gökdaş EF, “Büyük Veri Ve Mobil Uygulamalarda İşlenen Kişisel Verilerin (Sağlık Verileri) Hukuka Uygunluk Sorunu” (2024) 72 Adalet Dergisi 543-570

Judijanto L, “Protection Of Taxpayer Personal Data In Tax Administration: A Review” (2024) 15(3) Digital Business: Tren Bisnis Masa Depan 185-194

Kalyon A, “The Privacy Right of Legal Person Taxpayer” (2022) 67 Maliye Çalışmaları Dergisi 107-116

Li Z, Lee G, Raghu TS, and Shi Z, “Impact of the General Data Protection Regulation on the Global Mobile App Market: Digital Trade Implications of Data Protection and Privacy Regulations” (2025) 36 (2) Information Systems Research 669-689

Negley G, “Philosophical Views on the Value of Privacy” (1966) 31 (2) Law and Contemporary Problems 319-325

OECD, Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data (1st edn, OECD Publications Service 2001)

Öncü K, “Vergi İdaresinin Kamu Kurum Ve Kuruluşları İle Bilgi Paylaşımı” (2019) 242 Vergi Raporu 46-56

Slemrod J, “Tax Privacy” (2025) 39 (1) Journal of Economic Perspectives 205-224

Şahin IFO, “Bilgi Edinme Hakkının Kullanılmasında Bir İstisna: “Vergi Mahremiyeti”” (2012) XVI (2) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 199-216

TC Anayasa Mahkemesi, “Anayasa Mahkemesi Kararı” (Kararlar Bilgi Bankası, n.d.) <<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>>

T.C. Danıştay, “Danıştay Dava Daireleri” (Danıştay Karar Arama, n.d.) <<https://karararama.danistay.gov.tr/>>

Terwangne C, “Council of Europe convention 108+: A modernised international treaty for the protection of personal data” (2021) 40 Computer Law & Security Review 1-18

Türk Dil Kurumu, “Mahremiyet” (Güncel Türkçe Sözlük, n.d.) <<https://sozluk.gov.tr/>>

Varden H, “Kant ve Privacy” Lyssy A and Yeomans C (Eds.) Kant on Morality, Humanity, and Legality: Practical Dimensions of Normativity (1st edn , Palgrave-Macmillan 2021) 229-252

Yıldız Y, “Kişisel Verilerin Korunmasının Vergi Mahremiyeti ile Etkileşimi” (2019) 1 (2) Kişisel Verileri Koruma Dergisi 1-16

Intersoft Consulting “General Data Protection Regulation (GDPR)” (gdpr- info.eu, 27.04.2016) <<https://gdpr-info.eu/>>

European Union, “ Regulation (Eu) 2016/679 Of The European Parliament And Of The Council” (eur-lex.europa.eu, 04.05.2016) <<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>>

Council of Europe, “Convention 108 and Protocols” (coe.int, 18.05.2018) <<https://www.coe.int/en/web/data-protection/convention-108-and-protocol>, >

MALÎ GELİŞMELER

FISCAL DEVELOPMENTS

- * Muhasebat Genel M¼d¼rl¼g¼ Genel Tebliği (Sıra No: 98) (Amortisman, T¼kenme Payı ve Değer D¼Ő¼kl¼ę¼)
- * Muhasebat Genel M¼d¼rl¼g¼ Genel Tebliği (Sıra No: 99) (Parasal Sınırlar)
 - * Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 591)
- * Aracı Kurumlar ve Portf¼y Y¼netim Şirketleri Tarafından Kullanılacak Uzak-tan Kimlik Tespiti Y¼ntemlerine ve Elektronik Ortamda S¼zleŐme İlişkisinin Kurulmasına İlişkin Tebliğ (III-42.1)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (III-42.1.A)

MALÎ GELİŞMELER
FISCAL DEVELOPMENTS

MUHASEBAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GENEL TEBLİĞİ (SIRA NO: 98)
(AMORTİSMAN, TÜKENME PAYI VE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ) YAYINLANDI

Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No: 98) (Amortisman, Tükenme Payı ve Değer Düşüklüğü) 10.02.2026 tarih ve 33164 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

Söz konusu tebliğin tam metni için www.resmigazete.gov.tr adresini ziyaret ediniz.

MUHASEBAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GENEL TEBLİĞİ (SIRA NO: 99)
(PARASAL SINIRLAR) YAYINLANDI

Resmi Gazete Tarihi: 13.02.2026

Resmi Gazete Sayısı: 33167

Hazine ve Maliye Bakanlığından:

MUHASEBAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ GENEL TEBLİĞİ (SIRA NO: 99)
(PARASAL SINIRLAR)

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Tebliğın amacı, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve diğer mevzuat kapsamında uygulanacak olan parasal sınırları ve alındı birim fiyatlarını belirlemektir.

Dayanak

MADDE 2- (1) Bu Tebliğ, 27/12/2014 tarihli ve 29218 mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 12 nci, 27 nci, 549 uncu ve 552 nci, 31/12/2005 tarihli ve 26040 üçüncü mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Muhasebe Yetkilisi Mutemetlerinin Görevlendirilmeleri, Yetkileri, Denetimi ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğın 7 nci, 8/6/1988 tarihli ve 19836 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Pul ve Değerli Kağıtların Bayiler ve Yetkili Memurlar Vasıtası ile Sattırılmasına ve Bayilere Satış Aidatı Verilmesine Dair Yönetmeliğın 12 nci, 30/12/2005 tarihli ve 2005/9912 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Muhasebe Yetkilisi Adaylarının Eğitimi, Sertifika Verilmesi ile Muhasebe Yetkililerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğın 26 nci, 31/12/2005 tarihli ve 26040 üçüncü mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Merkezî Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliğın 5 inci, 9/10/2024 tarihli ve 9014 sayılı Cumhurbaşkanları Kararı ile yürürlüğe konulan Taşınır Mal Yönetmeliğın 40 ıncı, 14/3/2025 tarihli ve 9600 sayılı Cumhurbaşkanları Kararı ile yürürlüğe konulan Ön Ödeme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğın 7 nci, 15/7/2016 tarihli ve 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 75 inci maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Kasa işlemleri

MADDE 3- (1) Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 12 nci maddesi gereğince, muhasebe birimlerince kasadan yapılacak ödeme sınırı bu Tebliğ ekinde yer alan Tablo I'in (A) bölümünün Kasa İşlemleri kısmında gösterilmiştir.

(2) Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 12 nci ve 27 nci maddeleri gereğince, ertesi gün yapılacak ödemeleri karşılamak üzere ve kişi malı emanet dövizlerden kasada bulundurulacak miktarlar ile T.C. Ziraat Bankası A.Ş. şubesi bulunmayan ilçelerde gerekli güvenlik önlemleri alınmak şartıyla vezne de bulundurulacak azami miktar Tablo I/A'nın Kasa İşlemleri kısmında gösterilmiştir.

(3) Tablo I/A Kasa İşlemleri kısmında gösterilen parasal sınırların yetersiz kalması durumunda, muhasebe birimlerinin gerekçeli başvuruları üzerine Bakanlıkça (Muhasebat Genel Müdürlüğü) tespit edilen sınırlar uygulanır. Daha önce bu kapsamda Bakanlıkça artırılmasına izin verilen sınırların, bu Tebliğle belirlenen sınırların üzerinde olması halinde özel olarak izin verilmiş sınırların uygulanmasına devam edilir.

Kaybedilen alınlara ilişkin işlemler

MADDE 4- (1) Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 552 nci maddesi gereğince, muhasebe birimlerince, her ne suretle olursa olsun alınan para ve değerlere karşılık verilmiş olan alınlardan kaybedilmiş olanlar için ilan verilmesine gerek görülmeyen tutar, Tablo I/A'nın Kaybedilen Alınlara İlişkin İlan kısmında gösterilmiştir.

Muhasebe yetkilisi mutemedi işlemleri

MADDE 5- (1) Muhasebe Yetkilisi Mutemetlerinin Görevlendirilmeleri, Yetkileri, Denetimi ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 7 nci maddesi gereğince, muhasebe birimleri dışında görev yapan muhasebe yetkilisi mutemetleri tarafından yedi günlük süre beklenilmeksizin muhasebe birimi veznesine teslim edilmesi gereken tahsilat tutarı ile mahkeme başkanlıkları, icra ve iflas daireleri ve izale-i şüyu memurluklarındaki muhasebe yetkilisi mutemetlerince 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununun eki (1) ve (3) sayılı tarifelere göre makbuz karşılığı tahsil edilip yedi günlük süre beklenilmeksizin muhasebe birimi veznesine veya banka hesabına yatırılması gereken tahsilat tutarı, Tablo I/B'nin Muhasebe Yetkilisi Mutemedi İşlemleri kısmında gösterilmiştir.

(2) Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde görev yapan muhasebe yetkilisi mutemetleri için belirtilen sınırın yetersiz kalması durumunda, gerekçeli tekliflerle Bakanlığa başvurularak alınacak izne göre işlem yapılır. Bu teklif yazısında muhasebe yetkilisi mutemedinin son iki ayda muhasebe veznesine veya banka hesabına yatırdığı tutarlar ve yatırılma tarihleri de belirtilir.

(3) Merkezî Yönetim Muhasebe Yönetmeliğinin 549 uncu maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, ilgili ülkedeki bankacılık mevzuatının gerekleri ve bankacılık sisteminin etkinliği de dikkate alınarak Dışişleri Bakanlığının yurt dışı temsilciliklerinde yapılan tahsilatın muhasebe biriminin banka hesabına yatırılmasına ilişkin süre ile parasal sınır, Tablo I/B'de belirlenen sınırlara bağlı olmaksızın, Dışişleri Bakanlığının talebi üzerine Bakanlıkça belirlenir.

(4) İkinci ve üçüncü fıkralar kapsamında daha önce Bakanlıkça artırılmasına izin verilen sınırların, bu Tebliğ ile belirlenen sınırların üzerinde olması halinde özel olarak izin verilmiş sınırların uygulanmasına devam edilir.

Yetkili memurlarla ilgili işlemler

MADDE 6- (1) Pul ve Değerli Kağıtların Bayiler ve Yetkili Memurlar Vasıtası ile Sattırılmasına ve Bayilere Satış Aidatı Verilmesine Dair Yönetmeliğin 12 nci maddesi gereğince, değerli kağıt verilen yetkili memurlar tarafından on beş günlük süre bekle-nilmeksizin muhasebe biriminin veznesine teslim edilmesi gereken satış hasılatı tutarı Tablo I/B'nin Yetkili Memurlarla İlgili İşlemler kısmında gösterilmiştir.

(2) Yetkili Memurlarla İlgili İşlemler için belirtilen sınırın yetersiz kalması du-rumunda, ilgili idare tarafından gerekçeli teklifle Bakanlığa başvurularak alınacak izne göre işlem yapılır. Bu teklif yazısında yetkili memurların son iki ayda muhasebe vezne-sine yatırdığı tutarlar ve yatırılma tarihleri de belirtilir.

Muhasebe yetkilisi yardımcılara devredilecek görev ve yetkiler

MADDE 7- (1) Muhasebe Yetkilisi Adaylarının Eğitimi, Sertifika Verilmesi ile Muhasebe Yetkililerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 26 ncı mad-desi gereğince görev, yetki ve sorumlulukların yardımcılara devredilmesinde Tablo I/C bölümünde gösterilen parasal sınırlar dikkate alınır.

Kaybolan faturalarla ilgili işlemler

MADDE 8- (1) Merkezî Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliğinin 5 inci maddesi gereğince, kamu idarelerince alınan mal, hizmet ve yapım işleri karşılığında özel kişiler tarafından düzenlenen faturaların kaybedilmesi halinde, noter onaylı fatura örneklerinin kabul edileceği parasal alt sınır Tablo I/Ç bölümünde gösterilmiştir.

Taşınırların kayıtlardan çıkarılması

MADDE 9- (1) Taşınır Mal Yönetmeliğinin 40 ncı maddesi gereğince, taşınırların satış suretiyle kayıtlardan çıkarılmasında Tablo I/D bölümünde gösterilen parasal sınırlar dikkate alınır. Taşınırların kayıtlardan çıkarılması, söz konusu sınırlar dâhilinde ise harcama yetkilisinin, üzerinde ise ilgili üst yöneticinin onayı ile yapılır.

Ön ödeme işlemleri

MADDE 10- (1) Ön Ödeme Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 7 nci mad-desi gereğince merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerince harcama yetkilisi mu-temetlerine verilebilecek avans sınırı Tablo II/A bölümünde gösterilmiştir.

(2) Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinden Tablo II/B bölümünde gösterilenler, kendileri için belirlenen sınır dâhilinde avans verebilirler.

(3) Millî İstihbarat Teşkilâtı mutemetleri ile dış temsilcilikler emrine ve askerî daire, Jandarma ve Sahil Güvenlik mutemetlerine verilecek avans sınırları Tablo II'nin (C), (Ç) ve (D) bölümlerinde gösterilmiştir. 21/12/2025 tarihli ve 7567 sayılı 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda gösterilen sınırlar aşılmamak kaydıyla, belirlenen sınırların üzerinde avans verilmesine ihtiyaç duyulması halinde gerekçeli olarak Bakan-lığa başvurularak izin alınır.

(4) Millî Savunma Bakanlığına bağlı birlik ve kurumlardan tümen ve daha üst birlikler ile eşiti kurum ve kuruluşlar kapsamına giren askerî birimler Tablo III'te göste-rilmiştir. Bunların dışında kalan birlikler, tugay ve eşitine kadar olan askerî kurum ve kuruluşlar kapsamında sayılır.

Muhasebe kayıtlarından çıkarılacak alacaklar

MADDE 11- (1) 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 106 ncı maddesi gereğince, yapılacak takip sonunda tahsili

imkansız veya tahsili için yapılacak giderlerin alacaktan fazla bulunduğu anlaşılın 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu kapsamına giren amme alacakları ile diğer amme alacaklarından, amme idarelerinde terkin yetkisini haiz olanlar tarafından tahsil zaman aşımı süresi beklenilmeksizin terkin olunabilecek miktarlar Tablo IV'te gösterilmiştir.

(2) 5018 sayılı Kanunun 79 uncu maddesi hükmü gereğince, kayıtlardan çıkarılacak tutarlar Tablo IV'te gösterilmiştir.

Eski yıllara ait teminat mektuplarının tasfiyesi

MADDE 12- (1) 6728 sayılı Kanunun 75 inci maddesi uyarınca, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ve özel bütçeli idareler tarafından ilgili mevzuatı gereğince alınmış olup, düzenlenme tarihi itibarıyla on yılı geçen ve çeşitli nedenlerle iadesi sağlanamayan veya gelir kaydedilemeyen teminat mektuplarından muhasebe birimince kayıtlarından çıkarılarak ilgili bankalara iade edilecek tutar Tablo V'te gösterilmiştir.

Faiz oranları

MADDE 13- (1) Genel hükümlere göre takip ve tahsil edilecek kişilerden alacaklara, 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümleri uygulanır.

Alındılar ve alındı birim fiyatları

MADDE 14- (1) Bakanlıkça bastırılan ve genel bütçe kapsamı dışındaki idareler ile döner sermaye ve fonlar tarafından mevzuatları gereğince kullanılması gereken alıncıların birim satış fiyatları Tablo VI'da gösterilmiştir.

Yürürlükten kaldırılan tebliğ

MADDE 15- (1) 8/2/2025 tarihli ve 32807 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No: 94) (Parasal Sınırlar) yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 16- (1) Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 17- (1) Bu Tebliğ hükümlerini Hazine ve Maliye Bakanı yürütür.

VERGİ USUL KANUNU GENEL TEBLİĞİ (SIRA NO: 591) YAYINLANDI

Resmi Gazete Tarihi: 13.02.2026

Resmi Gazete Sayısı: 33167

Hazine ve Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Başkanlığı)'ndan:

VERGİ USUL KANUNU GENEL TEBLİĞİ (SIRA NO: 591)

Amaç ve konu

MADDE 1- (1) Kayıtlı ekonominin desteklenmesi, belge düzenine olan uyum ve kartla ödeme imkânlarının artırılması amacıyla taksit ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde

bulunan mükelleflere, kullandıkları taksimetrelerle bağlantılı olarak çalışacak veya taksimetre özelliğini de haiz Taksi Mali Cihaz kullanma mecburiyeti getirilmiştir.

(2) Bu kapsamda, taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükelleflere Taksi Mali Cihaz kullanma ve bu cihazlar üzerinden kartla ödeme imkânı sağlanması zorunluluğu getirilmesine, söz konusu cihazların onaylanmasına ve üretilmesine ilişkin hususlar ile bu cihazlarla bağlantılı çalışacak taksimetrelerde ilave olarak bulunması gereken özelliklerin belirlenmesi, bu cihazlar üzerinden düzenlenecek belgelerin içeriği ile formatların belirlenmesi, bu cihazlar aracılığıyla gerçekleştirilen işlemlere yönelik bilgi verme yükümlülüğü getirilmesi, bu yükümlülüğü yerine getireceklerin uymakla yükümlü oldukları kurallar ile uygulamaya ilişkin diğer usul ve esasların belirlenmesi bu Tebliğin konusunu teşkil etmektedir.

Yasal düzenlemeler

MADDE 2- (1) 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun;

- 149 uncu maddesinde, “Kamu idare ve müesseseleri (Kamu hizmeti ifa eden kurum ve kuruluşlar dahil) ile gerçek ve tüzel kişiler vergilendirmeye ilişkin olaylarla ilgili olarak Maliye ve Gümrük Bakanlığı ve vergi dairesince kendilerinden yazı ile istenecek bilgileri belli fasılalarla ve devamlı olarak yazı ile vermeye mecburdurlar.”,

- Mükerrer 242 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında, “Maliye ve Gümrük Bakanlığı; mükelleflere, niteliklerini belirlediği elektronik cihazları kullanılmak suretiyle belge düzenletmeye ve kullanılacak özel cihazlardan çıkarılan pulları belgelere ekletmeye yetkilidir. Elektronik cihazlarla düzenlenen belgeler ile özel cihazlardan çıkarılan pulları ihtiva eden belgeler bu Kanun hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş belge hükmündedir.

...

Maliye ve Gümrük Bakanlığı, elektronik cihazlarla veya kullanılacak özel cihazlardan çıkarılan pulları ekletmek suretiyle belge düzenleme yetkisini; iş grupları, sektörler, bölgeler, yerleşim birimleri, yıllık hasılat tutarları itibarıyla veya sabit bir işyerinde faaliyet gösterilip gösterilmediğine göre ayrı ayrı veya topluca kullanabilir”,

- Mükerrer 257 nci maddesinin birinci fıkrasında, “Maliye Bakanlığı;

1. Mükellef ve meslek grupları itibarıyla muhasebe usul ve esaslarını tespit etmeye, bu Kanuna göre tutulmakta olan defter ve belgeler ile bunlara ilaveten tutulmasını veya düzenlenmesini uygun gördüğü defter ve belgelerin mahiyet, şekil ve ihtiva etmesi zorunlu bilgileri belirlemeye, bunlarda değişiklik yapmaya; bedeli karşılığında basıp dağıtmaya veya üçüncü kişilere bastırıp dağıtmaya veya dağıtıtmaya, bunların kayıtlarını tutturmaya, bu defter ve belgelere tasdik, muhafaza ve ibraz zorunluluğu getirmeye veya kaldırmaya, bu Kanuna göre tutulacak defter ve düzenlenecek belgelerin tutulması ve düzenlenmesi zorunluluğunu kaldırmaya,

...

3. Tutulması ve düzenlenmesi zorunlu defter, kayıt ve belgelerin mikro film, mikro fiş veya elektronik bilgi ve kayıt araçlarıyla yapılması veya bu kayıt ortamlarında saklanması veya ibraz edilmesi hususunda izin vermeye veya zorunluluk getirmeye, bu şekilde tutulacak defter ve kayıtların kopyalarının Maliye Bakanlığında veya muhafaza etmekle görevlendireceği kurumlarda saklanması zorunluluğu getirmeye, bu konuda uygulama usul ve esaslarını belirlemeye,

4. Bu Kanunun 149 uncu maddesine göre devamlı bilgi vermek zorunda olanlardan istenilen bilgiler ile beyanname, bildirim, yazı, dilekçe, tutanak, rapor ve diğer belgelerin, şifre, elektronik imza veya diğer güvenlik araçları kullanılmak suretiyle internet de dâhil olmak üzere her türlü elektronik bilgi iletişim araç ve ortamında verilmesine, beyanname, bildirim, yazı, dilekçe, tutanak, rapor ve diğer belgelerin yetki verilmiş gerçek veya tüzel kişiler aracı kılınarak gönderilmesi hususlarında izin vermeye, standart belirlemeye veya zorunluluk getirmeye, beyanname, bildirim, yazı, dilekçe, tutanak, rapor ve diğer belgeler ile bilgilerin aktarımında uyulacak format ve standartlar ile uygulamaya ilişkin usul ve esasları tespit etmeye, bu zorunluluk veya standartları beyanname, bildirim, yazı, dilekçe, tutanak, rapor ve diğer belgeler veya bilgi ve işlem çeşitleri, mükellef grupları ve faaliyet konuları itibarıyla ayrı ayrı uygulamaya ya da belirlemeye, kanuni süresinden sonra kendiliğinden veya pişmanlık talepli olarak verilen beyannameler üzerine düzenlenen tahakkuk fişi ve/veya ihbarnameler ile süresinden sonra verilen bildirim, yazı, dilekçe, tutanak, rapor ve diğer belgelere istinaden düzenlenen ihbarnameleri, mükellefe, vergi sorumlusuna veya bunların elektronik ortamda beyanname, bildirim, yazı, dilekçe, tutanak, rapor ve diğer belgeleri gönderme yetkisi verdiği gerçek veya tüzel kişiye elektronik ortamda tebliğ etmeye, bildirim, yazı, dilekçe, tutanak, rapor ve diğer belgelere ilişkin yapılan işlemlerin sonuçlarını internet de dâhil olmak üzere her türlü elektronik bilgi iletişim araç ve ortamında ilgili kişilere göndermeye ve bunların uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye,

...

6. Vergi güvenliğini sağlamak amacıyla niteliklerini belirleyip onayladığı elektrikli, elektronik, manyetik ve benzeri cihazlar ve sistemleri kullandırmaya,

....

Yetkilidir.”

hükümleri yer almaktadır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 3- (1) Bu Tebliğde geçen;

- a) 213 sayılı Kanun: 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununu,
- b) Bakanlık: Hazine ve Maliye Bakanlığını,
- c) Başkanlık: Gelir İdaresi Başkanlığını,
- ç) Bütünleşik belge: Taksi Mali Cihaz kullanılarak belgelendirilecek işleme ilişkin yapılacak ödemenin kart ve benzerleri ile gerçekleşmesi halinde muhteviyatında banka POS harcama bilgilerini de içeren e-Belgeyi,
- d) Bütünleşik fiş: Taksi Mali Cihaz kullanılarak belgelendirilecek işleme ilişkin yapılacak ödemenin kart ve benzerleri ile gerçekleşmesi halinde muhteviyatında banka POS harcama bilgilerini de içeren fatura yerine geçen belge olarak kabul edilen perakende satış vesikasını,
- e) EFT-POS: Troy, Europay, Mastercard, VISA ve benzeri sertifikalarla uyumlu kartlı ödeme sistemleri terminalini,
- f) Elektronik belge (e-Belge): Usul ve esasları Vergi Usul Kanunu genel tebliğleri ile belirlenen e-Arşiv Fatura ve e-Faturayı,
- g) GİB Teknoloji: Gelir İdaresi Başkanlığının bilgi teknolojilerine ilişkin süreçlerini yürüten birimleri,

- ğ) GPS: Küresel konumlama sistemini (Global Positioning System),
- h) İşletici kuruluş: 1/6/2019 tarihli ve 30791 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 507)’nde tanımlanan Finans Kuruluşu veya Ödeme Kaydedici Cihaz Üreticilerinden, Güvenli Mobil Ödeme ve Elektronik Belge Yönetim Sistemini işletmek üzere Hazine ve Maliye Bakanlığınca yetkilendirilen ve Sistemin işletilmesi nedeniyle Bakanlık, Başkanlık ve Sistem kapsamındaki hizmetlerden yararlananlara karşı asli sorumlu olan kuruluşlardan her birini,
- ı) Kart: 23/2/2006 tarihli ve 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanununda tanımlanan banka kartı ve kredi kartı ile 20/6/2013 tarihli ve 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun kapsamında ödeme aracı olarak kullanılan kartları,
- i) Kuruluş: 6493 sayılı Kanun kapsamında faaliyet izni bulunan ödeme kuruluşları, elektronik para kuruluşları ile Posta ve Telgraf Teşkilat Anonim Şirketini,
- j) Ödeme Kaydedici Cihaz (ÖKC) üreticisi: 15/6/2013 tarihli ve 28678 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 426) kapsamında YN ÖKC’lerin ithali/üretimi, satışı ve satış sonrası bakım onarım hizmetlerinin yürütülmesi için Bakanlıktan onay alan firmayı,
- k) Sistem: Taksi Mali Cihazların kayıt, aktivasyon, hurda ve benzeri işlemlerin yapıldığı Taksi Mali Cihaz üreticilerine ait sistemi,
- l) Taksi: Yapısı itibarıyla sürücüsü dâhil en çok dokuz oturma yeri olan, insan taşımak için imal edilmiş, taksimetre ile yolcu taşıyan M1 sınıfı ticari motorlu aracı,
- m) Taksimetre: 3/9/2013 tarihli ve 28754 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Taksimetre Muayene Yönetmeliğinde belirlenen şartları taşıyan ve takıldığı taksinin özelliklerine ve ayarlandığı tarife esas alınarak yolcunun ödemesi gereken ücreti taksimetre ücret hesaplama yöntemine göre sürekli olarak hesaplayabilen ve ücret göstergesinde gösterebilen ölçü aletini,
- n) Taksi Mali Cihaz: Taksimetreler ile bağlantılı olarak çalışan veya taksimetre özelliğini haiz bu Tebliğ kapsamında onay alan çevrimiçi çalışan EFT-POS özellikli cihazı,
- o) Taksi Mali Cihaz üreticisi: Bu Tebliğ kapsamında Bakanlıktan Taksi Mali Cihaz üretim/ithalat izni alan firmaları,
- ö) Taksi Mali Cihaz yetkili servisi: Taksi Mali Cihaz için Bakanlıktan onay alan üretici/ithalatçı firmaların bu cihazların bakım ve onarım hizmetlerini yapmaya yetkili kıldığı kişi veya kurumu,
- p) TCKN: Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarasını,
- r) TSE: Türk Standardları Enstitüsünü,
- s) TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumunu,
- ş) Uygulama üzerinden taksi çağırma hizmeti: Elektronik ortamda yolcu ile taksicilik faaliyetinde bulunan mükellef arasında bağlantı kurulmasına, yolcunun hizmet almasına ve ödeme yapmasına imkân tanıyan hizmeti,
- t) Üye İşyeri Anlaşması: Kartların kabulünü sağlamak amacıyla 5464 sayılı Kanun kapsamında banka ya da diğer kuruluşlar ile yapılan anlaşma veya 6493 sayılı Kanun kapsamında ödeme hizmeti sağlayıcısı ile yapılan anlaşmayı,
- u) VKN: Vergi Kimlik Numarasını, ifade eder.

Taksi Mali Cihaz

MADDE 4- (1) Taksi Mali Cihazları, Taksi Mali Cihaz üreticileri tarafından bu Tebliğ kapsamında taksi işletmeciliği faaliyetinde kullanılmak üzere Bakanlıktan onay alınan cihazlardır. Taksi Mali Cihazları fiş veya e-Bele düzenleyebilen cihazlar olarak aşağıda belirtildiği şekilde ikiye ayrılmaktadır:

a) Fiş düzenleyen Taksi Mali Cihaz: Taksi Mali Cihaz üreticileri tarafından bu Tebliğ kapsamında taksi işletmeciliği faaliyetinde kullanılmak üzere Bakanlıktan onay almış fiş düzenleyebilen Taksi Mali Cihazdır.

b) e-Bele düzenleyen Taksi Mali Cihaz: Taksi Mali Cihaz üreticileri tarafından bu Tebliğ kapsamında taksi işletmeciliği faaliyetinde kullanılmak üzere Bakanlıktan onay almış e-Bele düzenleyebilen Taksi Mali Cihazdır.

Taksi Mali Cihaz onayı ve teknik özellikleri

MADDE 5- (1) Taksi Mali Cihaz modellerinin taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükelleflerce kullanılabilmesi için, Bakanlıkça belirlenmiş olan şartları haiz olduğunun onaylanmış olması mecburidir.

(2) Onay müracaatında bulunan firmalar idari ve teknik incelemeye tâbi tutulur. Firmaların idari incelemeleri, Vergi Denetim Kurulu Başkanlığınca gerçekleştirilir. Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 426) kapsamında onay almış ÖKC üreticileri ve Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 507) kapsamında yetkilendirilmiş işletici kuruluşlar idari incelemeye tabi değildir. Taksi Mali Cihaz üreticileri gerek görülmesi hâlinde Bakanlık tarafından her zaman idari incelemeye tâbi tutulabilir.

(3) Bu Tebliğ ve dijital.gib.gov.tr adresinde Başkanlıkça yayımlanacak ilgili teknik kılavuzlarda nitelikleri belirtilen Taksi Mali Cihaz onay başvuruları, Taksi Mali Cihaz üreticileri tarafından yapılacaktır. Onay başvurusunda bulunulan Taksi Mali Cihazların en az iki farklı taksimetre üreticisine ait olan taksimetrelerle bağlantılı olarak çalışması gerekmektedir. Ancak taksimetre ve Taksi Mali Cihaz fonksiyonlarını haiz tek bir cihaz için onay başvurusunda bulunulması durumunda en az iki farklı taksimetre ile bağlantılı çalışma şartı aranmaz.

(4) Taksi Mali Cihaz onayları bu cihazların bağlantılı olarak çalışacakları taksimetrelerin marka ve modellerini de içerecektir.

(5) Taksi Mali Cihazlar aşağıdaki süreçler tamamlandıktan sonra onaylarında belirtilen taksimetreler ile bağlantılı olarak kullanılacaktır:

a) Onay süreci, Taksi Mali Cihaz üreticileri tarafından aşağıda sayılan bilgi ve belgelerle birlikte Bakanlığa yapılacak başvuru ile başlar.

b) Taksi Mali Cihaz üreticileri, bir dilekçe ile Bakanlığa başvurarak Taksi Mali Cihazlarının onaylanmasını talep edeceklerdir.

c) Taksi Mali Cihaz üreticilerinin bu Tebliğde belirtilen yükümlülükleri yerine getirecek şekilde organizasyon yapısına veya servis ağına sahip olması gerekmektedir.

ç) Onay başvurusu ekinde yer alması gereken teknik dosyada (fiziki ve dijital) aşağıda belirtilen bilgi ve belgelere yer verilecektir:

1) Taksi Mali Cihaz üreticilerinin veya bunların kanuni temsilcilerinin kimlik bilgileri.

2) Cihazın üretildiği ülke.

3) Cihazı üreten fabrikanın adı ve adresi.

- 4) Cihazın modeli.
 - 5) Cihazın ticari ismi (markası).
 - 6) Cihazın tipi.
 - 7) Cihazın teknik özellikleri.
 - 8) Elektronik unsurların listesi ve bunların başlıca özellikleri (ulusal veya uluslararası normlara atıf yapılacaktır).
 - 9) Fonksiyonel ve imalatla ilgili özelliklerinin açıklandığı şema ve planlar.
 - 10) Cihazın işleme programı ve işleniş sırasında dikkate alınacak konuları içeren bir ana şema.
 - 11) Cihazın bütününe ve muhtelif kısımlarının fotoğrafları.
 - 12) Onaylanan Taksi Mali Cihazların dış yüzünde kolayca görülebilecek şekilde, üzerinde üreticinin firma adı, modelin ticari ismi (marka ve modeli), cihazın sicil numarası, onay belgesi ile ilgili hususların ve yetkili teknik servisin yer aldığı bir plaket bulunacaktır. Sicil numarasının cihaz içerisine tespit edilmesi ve cihaza yalnızca bir defaya mahsus olmak üzere kaydedilmesi, kaydedildikten sonra ise herhangi bir yöntemle değiştirilemez ve silinemez olması zorunludur.
 - 13) Kullanım ve bakım normları (Ulusal veya Uluslararası).
 - 14) Satış usulü ve organizasyonunun özellikleri.
 - 15) Bakım ve onarım organizasyonunun özellikleri.
 - 16) Yurt içinde yetkili bakım ve onarım yapabilecek merkez ve servislerin listesi, bunların yerlerini gösterir harita.
 - 17) Bakım ve onarım merkezlerinde çalışacak elemanlara verilmesi düşünülen kimlik belgesi örneği.
 - 18) Cihazı üreten firmanın adını belirten damgası (kaşesi).
- d) Onay başvurusu sırasında iki adet Taksi Mali Cihazın teslimi gerekmektedir. Başvuru dilekçesinde cihazların, yürürlükte olan kanuni ve idari düzenlemelere uygun olduğu belirtilmelidir. Seri olarak yapılacak üretimlerin onaylanan modele uygun olarak imal edileceği garanti edilmelidir.
- e) Verilen onaylar üç yıl için geçerli olup eşit süreler itibarıyla uzatılabilir. Onayın geçerli olduğu süre içerisinde süre uzatımı talebinde bulunulmazsa veya uzatma talebi reddedildiği takdirde, onaylanan modele uygun faaliyette bulunan cihazlar için onay hükümleri geçerli sayılır. Onayın geçerli olduğu süre içerisinde süre uzatım talebinde bulunulmaması veya talebin reddedilmesi durumunda, söz konusu cihazın üretimi ve satışı mümkün değildir. Ancak Taksi Mali Cihaz üreticileri, mükellefler tarafından kullanılmakta olan cihazlara ilişkin bakım, onarım ve servis hizmetlerine devam edeceklerdir.
- f) Onay için başvuru yapan Taksi Mali Cihaz üreticileri, bağlantılı olarak çalışacakları en az iki farklı taksimetre üreticisine ait olan taksimetrelere ilişkin özelliklere ve taksimetrelerin ilgili mevzuat kapsamında alınmış onay belgesine başvuru dosyasında yer vereceklerdir. Taksimetre ve Taksi Mali Cihaz fonksiyonlarını haiz tek bir cihaz için onay başvurusunda bulunulması durumunda da taksimetre özelliklerine ve taksimetrenin ilgili mevzuat kapsamında alınmış onay belgesine yer verilecektir.
- g) Onay başvurusunda bulunan Taksi Mali Cihazlar teknik incelemeye tâbi tutulacaktır.

ğ) Taksimetreler ile bağlantılı çalışacak Taksi Mali Cihazlara ve bağlantılı çalışmaya ilişkin teknik incelemeler (donanım güvenliği testleri, mali yazılım fonksiyonel ve güvenlik testleri, güvenli haberleşme testleri ve benzeri) Başkanlıkça belirlenecek esaslar çerçevesinde TÜBİTAK ve TSE tarafından yapılır. Başkanlık, gerek görmesi hâlinde TÜBİTAK ve TSE dışındaki kurumlara da inceleme yaptırabilir. Yetkili kurumlarca yapılan teknik incelemelerin müspet olması hâlinde, Taksi Mali Cihazları ve bağlantılı çalışacakları taksimetrelere marka ve modelleri itibarıyla birlikte onay belgesi verilecektir. Onay verilen cihazların “marka, model, firma kodu ile firma adı” ve taksimetrelerin “marka, model ve firma adı” dijital.gib.gov.tr adresinde ilan edilecektir.

h) Onaylanan modele uygun olmayan cihazların üretildiği veya ithal edildiği ve satış sonrası bakım ve onarım konusunda öngörülen şartlara uyulmadığı takdirde modelin onayı iptal edilir. Onayın iptali tedbirin alındığı tarihten itibaren hüküm icra eder.

i) Bu madde kapsamında onay alan Taksi Mali Cihaz üreticileri tarafından, daha önce verilen onayda yer almayan marka ve modeldeki bir veya birden fazla taksimetre için de onay başvurusunda bulunulabilecektir.

(6) Taksi Mali Cihazlar ile birlikte onaya sunulacak taksimetrelerin, ilgili mevzuatta belirlenen teknik özellikleri/şartları taşıması gerekmektedir.

(7) Bakanlıkça onaylanacak Taksi Mali Cihazlar ve bağlantılı çalıştıkları taksimetrelerin aşağıda yer verilen teknik özelliklere sahip olması gerekmektedir:

a) Taksimetrenin açılması ile birlikte eş zamanlı olarak Taksi Mali Cihazda işlemin başlaması, taksimetrede ücretin hesaplanmasıyla eş zamanlı olarak Taksi Mali Cihazda da işlemin sonlandırılması esastır.

b) Taksimetre, Taksi Mali Cihazdan bağımsız olarak tek başına çalışamayacak, ücretin hesaplanması ve işlemin tamamlanmasını müteakip Taksi Mali Cihazdan fiş veya e-Belge düzenlendikten sonra taksimetrenin yeniden kullanılması mümkün olabilecektir.

c) Taksi Mali Cihaz, taksimetreden bağımsız olarak tek başına çalışamayacak ve fiş veya e-Belge düzenleyemeyecektir. Tutar bilgisi Taksi Mali Cihaza taksimetreden otomatik olarak gelecek ve Taksi Mali Cihaza manuel tutar girişi yapılamayacaktır.

ç) Taksi Mali Cihazdan düzenlenecek, fiş, e-Belge, bütünleşik fiş ile bütünleşik e-Belgeye ilişkin hususlar Başkanlık tarafından dijital.gib.gov.tr adresinde yayımlanan teknik kılavuzlarla belirlenecektir. Bu kapsamda taksimetre üreticileri/ithalatçıları, banka ve benzeri kuruluşlar Taksi Mali Cihaz üreticilerine her türlü teknik desteği sunmak zorundadırlar.

d) Taksimetrenin, Taksi Mali Cihaz ile haberleşen donanım birimlerinin değişimini gerektiren hallerde değişim işlemi yetkili servis ile birlikte yapıp ruhsatnameye işlenecektir.

e) Fiş düzenleyebilen Taksi Mali Cihazların verilen hizmet bedelinin 213 sayılı Kanunda belirlenen fatura düzenleme sınırının üzerinde olması veya talep edilmesi durumunda hizmeti alanın TCKN ve VKN bilgisinin girilmesine imkân verecek özellikte olması gerekmektedir.

f) Taksi Mali Cihazlar, taksimetreler ile Başkanlık tarafından geliştirilen güvenli ve şifreli iletişim protokolleri ile haberleşmek zorundadır.

g) Taksi Mali Cihaz, GPS üzerinden enlem ve boylam bilgilerini içeren konum verisini alarak zaman bilgisi ile birlikte saklamalıdır. Ancak Taksi Mali Cihazla bağlan-

tılı olarak kullanılacak taksimetrede yer alan GPS üzerinden söz konusu verilerin alınabilmesi halinde Taksi Mali Cihazda bu özelliğin bulunmasına gerek bulunmamaktadır.

(8) Taksi Mali Cihazlar, bu Tebliğde belirtilen özelliklere ilave olarak Başkanlık tarafından dijital.gib.gov.tr adresinde yayımlanacak teknik kılavuzlarda belirtilen asgari teknik özellikleri de haiz olmalıdır.

(9) Taksi Mali Cihaz üreticileri onay belgesi almadan, GİB Teknolojiye kayıt işlemi yaptırmadan ve ruhsat almadan, herhangi bir cihazı satamaz, devredemez veya diğer yollarla kullanıramazlar.

(10) Taksi Mali Cihaz üreticileri, sattıkları mali cihazlar ile birlikte ayrıca cihazın kullanılmasına, teknik özelliklerine, yetkili servis bilgilerine yer veren kullanma kılavuzunu mükellefe vereceklerdir. Bu kılavuzda, cihazın markası, çalıştırılması ve kullanılmasına ilişkin bilgiler, korunmasında dikkat edilecek hususlar, cihaz fotoğrafı, bakım ve onarımlarında başvurulacak yetkili servislerini gösterir liste, garanti süresi ve şekli, kılavuzun sayfa adedi ve onay belgesinin tarihi ve sayısı yer alacaktır.

(11) Taksimetre özelliğini de haiz Taksi Mali Cihaz için onay başvurusunda bulunulması durumunda, söz konusu cihazın bu Tebliğde ve Başkanlıkça yayımlanacak teknik kılavuzlarda belirlenen özellikleri haiz olması gerekmektedir. Ayrıca bu cihazların onaya sunulmadan önce taksimetrelerle ilgili mevzuata uygun olarak üretildiğinin belgelendirilmesi gerekmektedir.

Taksi Mali Cihazların Başkanlık elektronik kayıt sistemine kaydedilme işlemleri

MADDE 6- (1) Taksi Mali Cihaz üreticileri tarafından, Bakanlıktan onay alınarak imal veya ithal edilen cihazların marka, model, firma kodu sicil numaraları ve benzeri bilgileri elektronik ortamda GİB Teknolojiye bildirilecektir.

(2) Taksi Mali Cihazların kaydının Taksi Mali Cihaz üreticileri tarafından; satışı, kullanıma açılması (aktivasyonu), kullanılmış cihazların satışı veya devri, kullanım dışı bırakılması (kapatılması), hurdaya ayrılması, servis ve benzeri hizmetlerinin bu Tebliğ ve dijital.gib.gov.tr adresinde yayımlanacak kılavuzlarda belirlenen usul ve esaslara göre Taksi Mali Cihaz üreticileri veya yetkili servisleri tarafından yapılması gerekmektedir.

Kayıtlı Taksi Mali Cihazların satışı

MADDE 7- (1) Taksi Mali Cihazların mükelleflere satışı, Taksi Mali Cihaz üreticileri veya satış bayileri tarafından yapılır.

(2) 6 ncı madde kapsamında GİB Teknolojiye kaydı yapılan Taksi Mali Cihazların satışları yapılabilecek olup, kaydı yapılmayan Taksi Mali Cihazların satışları yapılmayacaktır.

(3) Taksi Mali Cihazların satışları tamamlanmadan önce sistem üzerinden gerekli kontroller yapılacaktır.

(4) Satış işlemi gerçekleşen Taksi Mali Cihaz, ruhsatnamesi ve kullanma kılavuzu ile birlikte taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükellefe teslim edilecektir.

(5) İşlemlerin tamamlanmasını müteakip, Taksi Mali Cihazın kullanıma açılması (aktivasyon işlemi) Taksi Mali Cihaz üreticileri veya yetkili servisleri tarafından gerçekleştirilecektir. Taksi Mali Cihaz aktivasyon işlemini takiben kullanılmaya başlanabilecektir.

(6) Satış işlemini gerçekleştirenler, yukarıda açıklandığı şekilde satışını yaptıkları Taksi Mali Cihazlara ilişkin olarak sisteme; satışa dair tanzim edilen faturanın tarih ve seri/sıra numarası ile alıcının VKN'sini (veya TCKN'sini), ad-soyadı/ünvanı ve plaka bilgisi ile İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Adres Kayıt Sistemine kayıtlı adresini girmek suretiyle satış işlemini sonuçlandıracaklardır.

(7) Satış işlemine ilişkin kayıtlar, Taksi Mali Cihaz üreticileri tarafından muhafaza edilecektir.

Kullanılmış Taksi Mali Cihazların satışı veya devri

MADDE 8- (1) Kullanılmış Taksi Mali Cihazlar, taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan ve Taksi Mali Cihaz kullanma mecburiyeti olan bir başka mükellefe satılabilir veya devredilebilir.

(2) Kullanılmış Taksi Mali Cihazların satış veya devir işlemleri Taksi Mali Cihaz üreticileri veya servisleri aracılığıyla gerçekleştirilir.

(3) Kullandıkları Taksi Mali Cihazları satmak veya devretmek isteyen mükellefler alıcı ile birlikte Taksi Mali Cihaz üreticilerine veya yetkili servislere başvuruda bulunurlar.

(4) Taksi Mali Cihaz üreticileri veya yetkili servisleri tarafından, Taksi Mali Cihazların satış/devir anına kadar satıcıya ait bulunan mali veriler GİB Teknolojiye bildirilir.

(5) Satıcı tarafından düzenlenecek faturaya istinaden Taksi Mali Cihaz, ilgili bölümlerinin Taksi Mali Cihaz üreticileri veya yetkili servişçe doldurulacağı ruhsatname ve kullanma kılavuzu ile birlikte alıcıya teslim edilir.

(6) Taksi Mali Cihaz üreticisi veya yetkili servisi, sisteme satışa/devre konu Taksi Mali Cihaz ile satıcı ve alıcı bilgilerini girmek suretiyle cihazın satış/devir işlemini gerçekleştirir ve satıcı aktivasyon kaydını kapatarak cihazı alıcı adına aktive eder.

(7) Yukarıda açıklandığı şekilde gerçekleştirilen kullanılmış Taksi Mali Cihazların satış/devir ve aktivasyon kayıtları, sistem tarafından anlık olarak elektronik ortamda GİB Teknolojiye bildirilir.

Taksi Mali Cihazların kullanım dışı bırakılması (kapatılması)

MADDE 9- (1) Taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükellefler işi bırakma veya sair nedenlerle sahibi oldukları Taksi Mali Cihazları, ileride tekrar kullanılmak veya satmak gibi amaçlarla kullanıma kapatmak istemeleri halinde, kullanıma kapatma işlemleri Taksi Mali Cihaz üreticileri veya yetkili servisleri tarafından yapılır.

(2) Taksi Mali Cihaz üreticileri veya yetkili servisleri tarafından, kullanıma kapatma anına kadar bulunan mali verilerin GİB Teknolojiye bildirilmesini müteakip sistem kayıtlarına "KAPATMA" şerhi düşülerek cihaz kullanıma kapatılır.

(3) Yukarıda açıklandığı şekilde kullanıma kapatılan Taksi Mali Cihazlara ilişkin bilgiler, anlık olarak elektronik ortamda GİB Teknolojiye bildirilir.

(4) Kullanıma kapatılan Taksi Mali Cihazın satılmak veya tekrar kullanılmak istenmesi halinde bu Tebliğde ve ilgili kılavuzlarda belirtilen aktivasyon işlemleri yapılır.

Taksi Mali Cihazların hurdaya ayrılması

MADDE 10- (1) Taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükelleflerin işi bırakma, yeni bir Taksi Mali Cihaz alma ve benzeri nedenlerle sahibi oldukları cihazları hurdaya ayırmaları halinde, Taksi Mali Cihazların hurdaya ayrılma işlemleri Taksi Mali Cihaz üreticisi veya yetkili servisleri tarafından yapılır.

(2) Taksi Mali Cihaz üreticileri veya yetkili servisleri tarafından, hurdaya ayrılma tarihine kadar olan mali verilerin GİB Teknolojiye bildirilmesini müteakip sistem kayıtlarına “HURDA” şerhi düşülerek cihaz hurdaya ayrılır.

(3) Hurdaya ayrılan cihazın ruhsatnamesi iptal edilir. Söz konusu cihaz tamir edilerek bir başkasına satılamaz veya bir daha kullanıma açılmaz.

(4) Yukarıda açıklandığı şekilde hurdaya ayrılan Taksi Mali Cihazlara ilişkin bilgiler, anlık olarak elektronik ortamda GİB Teknolojiye bildirilir.

Taksi Mali Cihazların servis hizmetleri

MADDE 11- (1) Taksi Mali Cihazların bakım, onarım, aktivasyon ve benzeri servis hizmetleri, Taksi Mali Cihaz üreticileri veya GİB Teknolojiye bildirilen yetkili servisler tarafından yerine getirilir.

(2) Taksi Mali Cihaz üreticileri, yetkili servis hizmeti verecek olan gerçek veya tüzel kişilerin mükellefiyet bilgileri ile bu amaçla istihdam edilen personelin kimlik ve yetkilendirildikleri il ve ilçe bilgilerini sisteme kaydettikten sonra elektronik ortamda anlık olarak GİB Teknolojiye bildirirler.

(3) GİB Teknolojiye bildirilen Taksi Mali Cihaz yetkili servis personeline Taksi Mali Cihaz üreticileri tarafından bir tanıtıcı yetki belgesi verilir. Taksi Mali Cihaz üreticileri, Taksi Mali Cihazların servis hizmetleri kapsamında gerçekleştirilmesi gereken işlemlerin öngörülen usul ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesinden yetkili servisleri ile birlikte müteselsilen sorumludurlar.

(4) Taksi Mali Cihazların arızalanması durumunda taksimetreler arıza saatini müteakip en fazla 72 saat tek başına kullanılabilir. Arızalı olunan süre içerisinde taksimetreye kaydedilen verilerin Taksi Mali Cihaz ile bağlantı kurulduğunda otomatik olarak Taksi Mali Cihaza aktarılması gerekmektedir. Cihazların arızalı olduğu dönemlerde verilen hizmetler, 213 sayılı Kanunda yer alan diğer belgeler (fatura, e-Arşiv Fatura, perakende satış fişi ve benzeri) ile belgelendirilecektir. Taksi Mali Cihaz üreticileri veya yetkili servislerinin de mükellefin müracaat saatinden itibaren azami 48 saat içerisinde bakım ve onarım hizmetini tamamlaması gerekmektedir.

Taksi Mali Cihaz kullanma ve kartla ödeme kabul etme zorunluluğu

MADDE 12- (1) Taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükellefler (ticari kazançları basit usulde tespit edilenler dâhil) 1/9/2026 tarihine kadar, bu Tebliğ ve ilgili kılavuzlarda belirlenen teknik özellikleri taşıyan ve Bakanlıkça onay verilmiş Taksi Mali Cihazları satın alarak kullanmaya başlamak zorundadır. Taksilerle yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükelleflerin başka bir mükellefe ait Taksi Mali Cihaz kullanması yasaktır.

(2) Bu Tebliğ kapsamında Bakanlık tarafından onay verilmiş Taksi Mali Cihaz bulunması şartıyla, taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunmak üzere yeni mükellefiyet tesis edilmesi veya kullanılan taksimetrelerin değiştirilmesi durumunda, işe başlama ya da taksimetrenin değiştirildiği tarihi izleyen en geç 30 gün içerisinde, bu Tebliğ uyarınca onay verilen Taksi Mali Cihaz kullanılması zorunludur. Ancak bu süre içerisinde fiilen yolcu taşınmasına başlanması durumunda ise, yolcu taşımacılığına başlanmadan önce bu Tebliğ uyarınca onay verilen Taksi Mali Cihaz kullanılması gerekmektedir.

(3) Bu Tebliğin yürürlüğe girdiği tarih ile Bakanlık tarafından bu Tebliğ kapsamında verilen ilk onay tarihi arasında ilgili mevzuatı gereğince yeni plaka tahsisine bağlı olarak taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetine başlayan mükellefler, 1/1/2027 tarihinden

itibaren bu Tebliğ uyarınca onay verilen Taksi Mali Cihaz kullanmaya başlamak zorundadır.

(4) Taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükellefler, bu Tebliğ kapsamında onay verilen Taksi Mali Cihazları kullanmak zorunda oldukları tarihi izleyen 15 gün içerisinde en az bir banka veya kuruluş ile üye iş yeri anlaşması yaparak kullanılan Taksi Mali Cihazlar aracılığıyla kartla ödeme taleplerini kabul etmek zorundadırlar.

(5) Dördüncü fıkrada belirlenen sürelerde üye iş yeri anlaşması yaparak, kartla ödeme taleplerini kabul edecek uygulamalar yüklenmeyen Taksi Mali Cihazlar bu sürelerin bitimini takip eden 15 gün içerisinde Taksi Mali Cihaz üreticileri tarafından kullanıma kapatılarak pasif duruma alınacaktır. Söz konusu yükümlülüklerin yerine getirilmesi ile birlikte söz konusu cihazlar tekrar kullanıma açılacaktır.

(6) Dördüncü fıkrada yer alan yükümlülükler kapsamında yapılan üye iş yeri anlaşmalarının sonlandığı (kartla ödeme imkânının kalmaması durumunda) tarihi takip eden 15 gün içerisinde en az bir banka veya kuruluş ile üye iş yeri anlaşması yapılmaması durumunda Taksi Mali Cihazlar, Taksi Mali Cihaz üreticileri tarafından kullanıma kapatılarak pasif duruma alınacaktır. Söz konusu yükümlülüklerin yerine getirilmesi ile birlikte söz konusu cihazlar tekrar kullanıma açılacaktır.

Taksi Mali Cihazlardan düzenlenen fiş ve e-Arşiv Faturaya ilişkin hususlar

MADDE 13- (1) 213 sayılı Kanunun mükerrer 257 nci maddesi ile Bakanlığımıza tanınan yetkiye dayanılarak, verilen hizmet bedelinin 213 sayılı Kanunda belirlenen fatura düzenleme haddinin üzerinde olması veya hizmet alanın fatura düzenlenmesini talep etmesi durumunda, fiş düzenleyen Taksi Mali Cihazlardan otomatik olarak düzenlenen fişlerin, taksi taşımacılığı hizmeti alanın TCKN veya VKN bilgisini içermesi şartıyla, “fatura yerine geçen” belge olarak kabul edilmesi ve bu şekilde belgelenen hizmet bedelleri için fatura düzenlenmesi taleplerinin dikkate alınmaması uygun görülmüştür.

(2) e-Belge düzenleyebilen Taksi Mali Cihazların, verilen hizmet bedelinin vergiler dâhil 213 sayılı Kanunun 232 nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen, fatura düzenleme zorunluluğuna ilişkin tutara kadar olması durumunda düzenlenecek e-Arşiv Faturanın “müşterinin adı, ticaret ünvanı, adresi, vergi dairesi ve hesap numarası” bilgileri yerine, müşterinin adı bölümünde “NİHAİ TÜKETİCİ” açıklamasına yer verilerek düzenlenmesine imkân verecek özellikte olması gerekmektedir.

Taksimetre ve Taksi Mali Cihazlardan gerçekleştirilen işlemlerin elektronik ortamda bildirilmesi

MADDE 14- (1) Taksi Mali Cihazlardan fiş veya e-Belge düzenlenerek gerçekleştirilen satışlara ilişkin Başkanlıkça belirlenen bilgilerin elektronik ortamda GİB Teknolojiye bildirilmesi zorunludur. Aktarım zorunluluğu getirilen bilgilerin, zamanında, eksiksiz ve belirlenen format ve standartlarda GİB Teknolojiye elektronik ortamda bildirme zorunluluğu Taksi Mali Cihaz üreticilerine aittir. Taksi Mali Cihazların sürekli çevrimiçi bağlantılı olmasının sorumluluğu taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükellefe aittir.

(2) Taksimetre üreticileri, taksimetrelerden gerçekleştirilen işlemlere ilişkin yolculuk süresi, yol bilgisi, ücret ve benzeri bilgileri Başkanlıkça belirlenen periyotlarda elektronik ortamda GİB Teknolojiye bildirmek zorundadır. Aktarım zorunluluğu getirilen bilgilerin, zamanında, eksiksiz ve belirlenen format ve standartlarda GİB Teknolojiye elektronik ortamda bildirme zorunluluğu taksimetre üreticilerine aittir. Taksimetrele-

rin sürekli çevrimiçi bağlantılı olmasının sorumluluğu taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükellefe aittir.

(3) Başkanlık, bu madde kapsamında sürekli bilgi verme yükümlülüğü getirilen Taksi Mali Cihaz üreticileri ile taksimetre üreticilerinin bildirmesi gereken bilgiler ve bu bilgilere ilişkin veri formatı ve standardı ile bilgi verme zamanı ve dönemini dijital.gib.gov.tr adresinde yayımlanacak teknik kılavuzlarla belirlemeye yetkilidir.

Cezai müeyyide

MADDE 15- (1) Bu Tebliğde belirlenen usul ve esaslara aykırı hareket eden ve ya belirlenen sürelerde öngörülen yükümlülükleri yerine getirmeyen taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükellefler, taksimetre üreticileri, Taksi Mali Cihaz üreticileri, Taksi Mali Cihaz yetkili servisleri, banka ve benzeri kuruluşlar hakkında 213 sayılı Kanunun ilgili ceza hükümleri uygulanır.

Diğer hususlar

MADDE 16- (1) Başkanlık;

a) Taksi Mali Cihazların onaylarına ilişkin test ve değerlendirme aşamalarını, onay işlemlerini gerçekleştiren test ve değerlendirme kuruluşlarının işlem kapasitesini ve bu kuruluşlarca önerilen test ve değerlendirme sürelerini, ödeme ara yüzlerinin entegrasyon süreçlerini, taksimetrelerin bağlantı ve entegrasyon sürecini ve benzeri diğer teknik ve idari çalışma gerekliliklerini değerlendirerek bu Tebliğde belirlenen süreleri ayrı ayrı veya birlikte her defasında 6 ayı geçmemek üzere dijital.gib.gov.tr adresinde ilan ederek uzatmaya,

b) Bu Tebliğle yapılan düzenlemeler ile öngörülen amaçlara ulaşılabilmesi amacıyla, ilgili kurumlar tarafından yapılan düzenlemelere ilave olarak Taksi Mali Cihazlarla bağlantılı olarak kullanılacak taksimetrelerde bulunması gereken özellik ve fonksiyonları, dijital.gib.gov.tr adresinde yayımlayacağı teknik kılavuzlar ile belirlemeye, yetkilidir.

(2) Taksi Mali Cihazlarda yer alan mali ve finansal veriler hassas verilerdir. Hassas verilerin yönetiminin ve güvenliğinin sağlanması Taksi Mali Cihaz üreticilerinin sorumluluğundadır. Hassas veriler çevrimiçi ve anlık olarak ya da çevrimdışı yöntemlerle üçüncü taraflarla kısmen ve/veya tamamen paylaşılabilir ve/veya raporlanamaz. Hassas verileri kısmen ya da tamamen üçüncü taraflara ileten ve/veya raporlayan Taksi Mali Cihaz üreticileri hakkında kanunlarda öngörüldüğü şekilde işlem tesis edilir.

(3) Yolculuk sonucunda oluşan tutarın Taksi Mali Cihaza otomatik olarak aktarılması, tutara eklenmesi gereken köprü, otoyol ücretlerinin ise teknik kılavuzda belirlenen usul ve esaslar kapsamında taksimetre veya Taksi Mali Cihaz tarafından hesaplandıktan sonra yolculuk sonucunda oluşan tutar ile birlikte tahsil edilmesi ve tahsil edilen köprü, otoyol ücretlerinin düzenlenecek fiş veya e-Belgede ayrı bir satırda gösterilerek GİB Teknolojiye raporlanması gerekmektedir.

(4) Banka veya kuruluşlar tarafından taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükelleflere seyyar veya masaüstü kablolu EFT-POS cihazı, Soft-POS çözümü, sanal POS uygulaması ve benzeri herhangi bir tahsilat amaçlı cihaz veya uygulama verilemez, bu anlama gelebilecek herhangi bir sistem ya da terminal tahsis edilemez.

(5) Uygulama üzerinden taksi çağırma hizmeti verenler, uygulama üzerinden hizmet verdikleri taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunan mükelleflerin bilgilerini ve uygulamaya tanımlı banka hesap bilgilerini uygulamaya kayıt tarihini takip eden

15 gün içerisinde elektronik ortamda Dijital Vergi Dairesi üzerinden GİB Teknolojiye bildireceklerdir. Bu Tebliğin yürürlük tarihi itibarıyla uygulama üzerinden taksi çağırma hizmeti verilen taksi ile yolcu taşımacılığı faaliyetinde bulunanlara ait söz konusu bilgiler Tebliğin yürürlük tarihini takip eden üçüncü ayın sonuna kadar elektronik ortamda Dijital Vergi Dairesi üzerinden GİB Teknolojiye bildirilecektir.

(6) Uygulama üzerinden taksi çağırma hizmeti verenler, uygulama üzerinden yapılan işlemlere ait Başkanlıkça belirlenen bilgileri elektronik ortamda GİB Teknolojiye bildireceklerdir. Başkanlık, bu madde kapsamında sürekli bilgi verme yükümlülüğü getirilen uygulama üzerinden taksi çağırma hizmetinde bulunanların bildirmesi gereken bilgiler ve bu bilgilere ilişkin veri formatı ve standardı ile bilgi verme zamanı ve dönemini dijital.gib.gov.tr adresinde yayımlanacak teknik kılavuzlarla belirlemeye yetkilidir.

(7) Yetkili mercilere gerekli kayıt ve tasdik işlemi yaptırılmadan veya ruhsatsız olarak Taksi Mali Cihaz satılamaz, devredilemez veya diğer yollarla kullanılamaz.

(8) Başkanlık, aktarım zorunluluğu bulunan fiş, e-Belge, rapor veya diğer bilgilerin GİB Teknolojiye aktarım zamanını (anlık ve/veya periyodik), aktarım yöntemini ve aktarıma ilişkin diğer usul ve esasları dijital.gib.gov.tr adresinde yayımlayacağı teknik kılavuzlar ile belirlemeye yetkilidir.

(9) Bu Tebliğin uygulanmasına ilişkin tereddütleri gidermeye Başkanlık yetkilidir.

Yürürlük

MADDE 17- (1) Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18- (1) Bu Tebliğ hükümlerini Hazine ve Maliye Bakanı yürütür.

**ARACI KURUMLAR VE PORTFÖY YÖNETİM ŞİRKETLERİ TARAFINDAN
KULLANILACAK UZAKTAN KİMLİK TESPİTİ YÖNTEMLERİNE VE
ELEKTRONİK ORTAMDA SÖZLEŞME İLİŞKİSİNİN KURULMASINA
İLİŞKİN TEBLİĞ DEĞİŞTİRİLDİ**

Resmi Gazete Tarihi: 28.02.2026

Resmi Gazete Sayısı: 33182

33182 Sermaye Piyasası Kurulundan:

**ARACI KURUMLAR VE PORTFÖY YÖNETİM ŞİRKETLERİ TARAFINDAN
KULLANILACAK UZAKTAN KİMLİK TESPİTİ YÖNTEMLERİNE VE
ELEKTRONİK ORTAMDA SÖZLEŞME İLİŞKİSİNİN
KURULMASINA İLİŞKİN TEBLİĞ (III-42.1)'DE
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR
TEBLİĞ (III-42.1.a)**

MADDE 1- 8/2/2022 tarihli ve 31744 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Aracı Kurumlar ve Portföy Yönetim Şirketleri Tarafından Kullanılacak Uzaktan Kimlik Tespiti Yöntemlerine ve Elektronik Ortamda Sözleşme İlişkisinin Kurulmasına İlişkin Tebliğ (III-42.1)’in adı “Aracı Kurumlar, Portföy Yönetim Şirketleri ve Kripto Varlık Hizmet

Sağlayıcılar Tarafından Kullanılacak Uzaktan Kimlik Tespiti Yöntemlerine ve Elektronik Ortamda Sözleşme İlişkisinin Kurulmasına İlişkin Tebliğ (III-42.1)” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2- Aynı Tebliğin 1 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 1- (1) Bu Tebliğin amacı; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri ve kripto varlık hizmet sağlayıcılar tarafından yeni müşteri kabulünde kullanılacak uzaktan kimlik tespiti yöntemlerine ve mesafeli olsun olmasın bir bilişim veya elektronik haberleşme cihazı üzerinden yazılı şeklin yerine geçecek şekilde ya da mesafeli olarak sözleşme ilişkisinin kurulmasına yönelik usul ve esasları düzenlemektir.”

MADDE 3- Aynı Tebliğin 3 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 3- (1) Bu Tebliğ, 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 35/C maddesinin birinci fıkrasına ve 42 nci maddesinin ikinci fıkrasına dayanılarak hazırlanmıştır.”

MADDE 4- Aynı Tebliğin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve aynı fıkraya aşağıdaki bent eklenmiştir.

“1) Personel: Uzaktan kimlik tespiti sürecini yönetmek amacıyla aracı kurum, portföy yönetim şirketi veya kripto varlık hizmet sağlayıcı tarafından görevlendirilmiş kişiyi,”

“1) Kripto varlık hizmet sağlayıcı: Platformları, kripto varlık saklama hizmeti sağlayan kuruluşları ve kripto varlıkların ilk satış ya da dağıtımını dâhil olmak üzere kripto varlıklarla ilgili olarak hizmet sağlamak üzere belirlenmiş diğer kuruluşları,”

MADDE 5- Aynı Tebliğin 5 inci maddesinin altıncı, yedinci ve sekizinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(6) Uzaktan kimlik tespitine ilişkin kullanılacak sistemlerin edinimi, yönetimi ve kullanılmasında 17/12/2013 tarihli ve 28854 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yatırım Kuruluşlarının Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliğ III-39.1’in 50 nci maddesi, 13/3/2025 tarihli ve 32840 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bilgi Sistemleri Yönetimine İlişkin Usul ve Esaslar Tebliği (VII-128.10)’nin 19 uncu maddesi ile 13/3/2025 tarihli ve 32840 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıların Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliğ (III-35/B.1)’in 32 nci maddesinde yer alan esaslara uyulur.

(7) Aracı kurum, portföy yönetim şirketi ve kripto varlık hizmet sağlayıcı tarafından uzaktan kimlik tespiti sürecinin uygulanmasından önce, iş akış prosedürü oluşturulur ve prosedürde belirlenen sürecin etkinliği test edilerek sonuçları yazılı hâle getirilir. Test sonuçlarının başarılı bulunmaması durumunda prosedürde gerekli güncellemeler yapılır ve sürecin etkinliği ve yeterliliğinden emin olunmadıkça süreç uygulanmaz.

(8) Uzaktan kimlik tespiti prosedürü yılda en az iki defa gözden geçirilir. Güvenlik ihlallerinin tespit edilmesi veya gerçekleşmesi, ilgili mevzuatta değişiklik yapılması, aracı kurumun, portföy yönetim şirketinin ve kripto varlık hizmet sağlayıcının muhtemel dolandırıcılık veya sahtecilik teşkil edebilecek eylemlerden haberdar olması ve kullanılan uzaktan kimlik tespiti yöntemine ilişkin zayıflıkların ortaya çıkması gibi durumlarda teknolojik gelişmeler ve uygulamada kazanılan deneyimler dikkate alınarak sürecin ayrıca gözden geçirilmesi sağlanır ve gerekli güncellemeler yapılır.”

MADDE 6- Aynı Tebliğin 6 ncı maddesinin dördüncü, altıncı ve yedinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(4) Personelin; kişinin aracı kurum, portföy yönetim şirketi veya kripto varlık hizmet sağlayıcı müşterisi olma veya hizmet ve faaliyetlerinden yararlanma isteğini aracı kurumdan, portföy yönetim şirketinden veya kripto varlık hizmet sağlayıcıdan kendi iradesiyle talep ettiğine şüphe bırakmayacak şekilde karar verebilmesi konusunda eğitim alması sağlanır.”

“(6) Kişiye güven açısından personelin aracı kurum, portföy yönetim şirketi veya kripto varlık hizmet sağlayıcı adına çalıştığını yansıtacak şekilde uygun bir ortam oluşturulması veya yöntemler kullanılması sağlanır.

(7) Aracı kurum, portföy yönetim şirketi veya kripto varlık hizmet sağlayıcı tarafından engelli kişilere hizmet verebilmek amacıyla gerekli önlemler alınır.”

MADDE 7- Aynı Tebliğin 7 nci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Uzaktan kimlik tespiti sürecinde görüntülü görüşme başlamadan önce kişinin başvurusu uzaktan kimlik tespiti sürecinin işletildiği aracı kurum, portföy yönetim şirketi veya kripto varlık hizmet sağlayıcı uygulaması üzerinden elektronik ortamda doldurulan bir form ile alınır, alınan veriler kullanılarak kişi hakkında risk değerlendirmesi gerçekleştirilir. Alınan formda asgari olarak 30/4/2021 tarihli ve 31470 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği (Sıra No: 19)’nin 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan bilgilere yer verilir. Risk değerlendirmesi sonucunda gerekiyorsa görüntülü görüşme başlatılmadan süreç sonlandırılır.”

MADDE 8- Aynı Tebliğin 8 inci maddesinin yedinci fıkrasının (d) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“d) Kişiye ilişkin kimlik belgesinde yer alan bilgilerin aracı kurum, portföy yönetim şirketi veya kripto varlık hizmet sağlayıcı tarafından bilinen, Kimlik Paylaşımı Sisteminden alınan ve varsa kimlik tespiti yapmak amacıyla aracı kurumun, portföy yönetim şirketinin veya kripto varlık hizmet sağlayıcının erişimine açık olan diğer bilgiler ile eşleştiği,”

MADDE 9- Aynı Tebliğin 9 uncu maddesinin birinci ve dördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Uzaktan kimlik tespitinin görüntülü görüşme aşamasında kişinin canlılığını tespit edici yöntemler kullanılır. Aracı kurum, portföy yönetim şirketi veya kripto varlık hizmet sağlayıcı sahte yüz teknolojisine dair riskleri önlemeye yönelik ilave tedbirler alır.”

“(4) Uzaktan kimlik tespitinin görüntülü görüşme aşamasının sonunda kişiye, belirlenmiş olması hâlinde verilecek hizmet ve faaliyetlerin belirtilmesi ve kişiden aracı kurum, portföy yönetim şirketi veya kripto varlık hizmet sağlayıcı müşterisi olacağına kabulüne ilişkin sözlü onay alınması ile süreç tamamlanmış olur.”

MADDE 10- Aynı Tebliğin 12 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 12- (1) Uzaktan kimlik tespiti için kullanılan çözümlerin kişiyi yanlış tespit riskini en aza indirecek şekilde kullanılmasını sağlamak; aracı kurumun, portföy yönetim şirketinin veya kripto varlık hizmet sağlayıcının sorumluluğundadır. Aracı kurum, portföy yönetim şirketi veya kripto varlık hizmet sağlayıcı; uzaktan kimlik tespiti ile kimlik tespiti yaptığı kişileri farklı bir risk profilinde izler. Bu kişilerce yapılan işlemin türüne ve tutarına bağlı olarak ilave güvenlik ve kontrol yöntemleri uygulanır. Kişi-

lere ya da üçüncü bir tarafa yükümlülük doğuran işlemlerde itiraz hâlinde ispat yükümlülüğü; aracı kurum, portföy yönetim şirketi veya kripto varlık hizmet sağlayıcıdır.

(2) Aracı kurumun, portföy yönetim şirketinin veya kripto varlık hizmet sağlayıcının bu Tebliğde yer alan hükümlere uyum durumu, şikâyetler ile sahtecilik veya dolandırıcılık teşkil edebilecek eylemlerin değerlendirilmesi neticesinde ve gerekli görülen diğer hâllerde uzaktan kimlik tespiti kullanımını kısıtlamaya veya durdurmaya Kurul yetkilidir.”

MADDE 11- Aynı Tebliğin 13 üncü maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendi ve aynı maddenin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“b) (a) bendine göre müşteriye iletilen sözleşme ve bu sözleşme ile birlikte müşterinin sözleşmeyi kuran irade beyanının; Belge Kayıt Tebliğinin 5/A maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen müşteriye özgü şifreleme gizli anahtarı ile imzalanarak aracı kuruma, portföy yönetim şirketine veya kripto varlık hizmet sağlayıcıya iletilmesi,”

“(4) Müşteriye sunulacak yatırım hizmet ve faaliyetlerine yönelik olarak aracı kurum ile müşteri arasındaki ilişkileri düzenleyen teminat, kefalet, temlik gibi sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşmenin üçüncü fıkraya uygun olarak kurulması hâlinde, bu sözleşmeler yazılı şekilde kurulmuş sayılır. Portföy yönetim şirketi ile müşteriler arasında imzalanan sözleşmeler ve kripto varlık hizmet sağlayıcıların müşterilerine sundukları hizmet ve faaliyetleri kapsamında imzalanan sözleşmeler bakımından da bu fıkra hükmü geçerlidir.”

MADDE 12- Aynı Tebliğe 14 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Yapay zekâ temelli uygulamalar

MADDE 14/A- (1) Uzaktan kimlik tespitinde personel tarafından yürütülecek işlemlerin yapay zekâ temelli yöntemler kullanılarak gerçekleştirilmek istenmesi hâlinde, asgari olarak Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği (Sıra No: 19)’nin 4 üncü maddesinin dokuzuncu fıkrasında yer alan esaslar dikkate alınır. Kurul; yapay zekâ yöntemlerini kullanacak aracı kurum, portföy yönetim şirketleri ve kripto varlık hizmet sağlayıcılar için usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.”

MADDE 13- Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 14- Bu Tebliğ hükümlerini Sermaye Piyasası Kurulu yürütür.

YARGITAY KARARLARI
***DECISIONS OF THE COURT OF CIVIL
APPEALS***

* Yargıtay Ceza Daire Kararları

Decisions of the Criminal Chambers of the Court of Appeals

YARGITAY CEZA DAİRE KARARLARI
DECISIONS OF THE CRIMINAL CHAMBERS OF THE COURT OF APPEALS

YARGITAY
11. CEZA DAİRESİ

Esas No. 2021/40165
Karar No. 2026/189
Tarihi: 06.01.2026

İlgili Kanun/Madde
5271 s. CMK/280, 303

ÖZETİ: Sanık ...'ın suç tarihinde katılan ...Ş'den kredi talebinde bulunduğu ve temyiz dışı sanıkların kendisine kefil oldukları, kredinin tahsis edilmesi için gerçekte ... Vergi Dairesince tanzim edilmemiş ... adına vergi levhasını, ... Vergi Dairesince tanzim edilmemiş ... adına olan vergi levhasını ve ... Vergi Dairesince tanzim edilmemiş ... adına olan vergi levhasının aynı suç işleme kararıyla sahte olarak tanzim edip bankaya ibraz ederek 10.000 TL krediyi almak suretiyle nitelikli dolandırıcılık ve özel belgede sahtecilik suçlarını işlediği iddiasıyla açılan kamu davasında; sanığın sözleşmedeki imzanın kendisine ait olduğu, tüketici kredisini kendisinin aldığı, tüketici kredisi almak için bankaya diğer sanıklarla birlikte gittiği şeklindeki savunmaları, suça konu kredinin sanık adına çekilmiş olması, menfaatin sanık tarafından elde edilmiş olması karşısında sanığın üzerine atılı suçun sübut bulduğu gözetilmeksizin, sanık hakkında İlk Derece Mahkemesince banka veya kredi kurumlarının tahsis edilmemesi gereken krediyi sağlamak amacıyla dolandırıcılık suçundan kurulan mahkûmiyet hükmüne yönelik istinaf başvurusu üzerine, istinaf başvurusunun esastan reddi kararı verilmesi yerine, Bölge Adliye Mahkemesince duruşma açılmaksızın 5271 sayılı Kanun'un 280/1-a. maddesi delâletiyle aynı Kanun'un 303/1-a. maddesi uyarınca beraat kararı verilmiş ise de; mevcut delillerin yeniden değerlendirilmesi suretiyle yeni bir hüküm kurulup İlk Derece Mahkemesinin olaya ilişkin kabulünden farklı olarak beraat kararı verilmesinin, 5271 sayılı Kanun'un 303/1-a. maddesi kapsamına girmediği ve bu hususa ilişkin değerlendirmenin aynı Kanun'un 280/1-g. maddesine göre duruşma açılarak ve taraflar da çağrılarak delillerin değerlendirilmesi sonucunda anılan Kanun maddesinin ikinci fıkrasına göre yeniden hüküm kurulması suretiyle yapılabileceği de gözetilmeden, duruşma açılmaksızın dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda sanığın bilişim sistemleri banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık suçundan beraatine karar verilmesi, hukuka aykırı bulunmuştur.

Yapılan ön inceleme neticesinde; sanık hakkında Bölge Adliye Mahkemesince kurulan hükümlerin temyiz edilebilir olduğu, temyiz edenin hükümleri temyize hak ve yetkisinin bulunduğu, temyiz isteminin süresinde olduğu, temyiz

dilekçesinde temyiz sebeplerine yer verildiği, temyiz isteminin reddini gerektirir bir durumun bulunmadığı tespit edilmekle, gereği düşünüldü:

I. HUKUKİ SÜREÇ

A. İlk Derece

İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 15/02/2019 tarih ve 2009/371 Esas, 2019/54 Karar sayılı kararı ile sanık hakkında; banka veya kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken krediyi sağlamak amacıyla dolandırıcılık suçundan, 5237 sayılı Kanun'un 158/1-j-son, 52/2-4 maddeleri uyarınca 3 yıl hapis ve 20.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına, özel belgede sahtecilik suçundan 5237 sayılı Kanun'un 207/1, 53 maddeleri uyarınca 1 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hak yoksunluklarına karar verilmiştir.

B. İstinaf

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesinin, 04/07/2019 tarih ve 2019/2227 Esas, 2019/1722 Karar sayılı kararı ile sanık hakkında, ilk derece mahkemesince kurulan hükme yönelik sanık ...'ın istinaf başvurusunun kabulü ile, duruşma açılmaksızın yapılan inceleme neticesinde, 5271 sayılı Kanun'un 280 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi delaletiyle aynı Kanun'un 303 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılmasına özel belgede sahtecilik suçundan 5271 sayılı Kanunun 223 üncü maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca düşme ve banka veya kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken krediyi sağlamak amacıyla dolandırıcılık suçundan kurulan mahkumiyet hükmünün kaldırılarak bilişim sistemleri banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık suçundan 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi uyarınca sanığın beraatine karar verilmiştir.

II. TEMYİZ SEBEPLERİ

Katılan vekilinin temyiz talebi; Özel belgede sahtecilik suçuna yönelik davanın zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verilmesi hatalı olup zamanaşımını kesen sebepler noktasında herhangi bir inceleme yapılmadığını, sanık hakkında dolandırıcılık suçuna yönelik mahkumiyet kararının kaldırılarak sanığın dosya içerisindeki ikrarları ile banka zararının dikkate alınmadan beraat kararı verilmesinin hukuka aykırı olduğunu, kararın bozularak yerel mahkeme kararının onanması, banka lehine vekalet ücretine hükmedilmesi talebine ilişkindir.

III. GEREKÇE

1.Özel Belgede Sahtecilik Suçundan Kurulan Hüküm Yönünden

Sanığa yüklenen "özel belgede sahtecilik" suçunun Kanundaki cezasının türü ve üst sınırına göre, 5237 sayılı TCK'nın 66/1-e ve 67/4. maddelerinde öngörülen olağanüstü dava zamanaşımının, 31/01/2007 suç tarihinden ilk derece mahkemesince kurulan hüküm tarihine kadar gerçekleştiği ve Bölge Adliye Mahkemesince sanık hakkında açılan kamu davasının düşmesine dair kurulan

hükümde bir isabetsizlik görülmediğinden, katılan vekilinin temyiz sebeplerinin incelenmesinde hükümde hukuka aykırılık bulunmamıştır.

2. Nitelikli Dolandırıcılık Suçundan Kurulan Hüküm Yönünden

Sanık ...'ın suç tarihinde katılan ...'den kredi talebinde bulunduğu ve temyiz dışı sanıkların kendisine kefil oldukları, kredinin tahsis edilmesi için gerçekte ... Vergi Dairesince tanzim edilmemiş ... adına vergi levhasını, ... Vergi Dairesince tanzim edilmemiş ... adına olan vergi levhasını ve ... Vergi Dairesince tanzim edilmemiş ... adına olan vergi levhasının aynı suç işleme kararıyla sahte olarak tanzim edip bankaya ibraz ederek 10.000 TL krediyi almak suretiyle nitelikli dolandırıcılık ve özel belgede sahtecilik suçlarını işlediği iddiasıyla açılan kamu davasında; sanığın sözleşmedeki imzanın kendisine ait olduğu, tüketici kredisini kendisinin aldığı, tüketici kredisi almak için bankaya diğer sanıklarla birlikte gittiği şeklindeki savunmaları, suça konu kredinin sanık adına çekilmiş olması, menfaatin sanık tarafından elde edilmiş olması karşısında sanığın üzerine atılı suçun sübut bulunduğu gözetilmeksizin, sanık hakkında İlk Derece Mahkemesince banka veya kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken krediyi sağlamak amacıyla dolandırıcılık suçundan kurulan mahkûmiyet hükmüne yönelik istinaf başvurusu üzerine, istinaf başvurusunun esastan reddi kararı verilmesi yerine, Bölge Adliye Mahkemesince duruşma açılmaksızın 5271 sayılı Kanun'un 280/1-a. maddesi delâletiyle aynı Kanun'un 303/1-a. maddesi uyarınca beraat kararı verilmiş ise de; mevcut delillerin yeniden değerlendirilmesi suretiyle yeni bir hüküm kurulup İlk Derece Mahkemesinin olaya ilişkin kabulünden farklı olarak beraat kararı verilmesinin, 5271 sayılı Kanun'un 303/1-a. maddesi kapsamına girmediği ve bu hususa ilişkin değerlendirmenin aynı Kanun'un 280/1-g. maddesine göre duruşma açılarak ve taraflar da çağrılarak delillerin değerlendirilmesi sonucunda anılan Kanun maddesinin ikinci fıkrasına göre yeniden hüküm kurulması suretiyle yapılabileceği de gözetilmeden, duruşma açılmaksızın dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda sanığın bilişim sistemleri banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık suçundan beraatine karar verilmesi, hukuka aykırı bulunmuştur.

IV. KARAR

1. Özel Belgede Sahtecilik Suçundan Kurulan Hüküm Yönünden

Gereke bölümünde (1) numaralı bentte açıklanan nedenle, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesinin, 04/07/2019 tarih ve 2019/2227 Esas, 2019/1722 Karar sayılı kararında, katılan vekilince öne sürülen temyiz sebepleri ve 5271 sayılı Kanun'un 289/1. maddesi ile sınırlı olarak yapılan temyiz incelemesi sonucunda hukuka aykırılık görülmediğinden, 5271 sayılı Kanun'un 302/1. maddesi gereği Tebliğname'ye uygun olarak, oy birliğiyle TEMYİZ İSTEMİNİN ESASTAN REDDİ İLE HÜKMÜN ONANMASINA,

2. Nitelikli Dolandırıcılık Suçundan Kurulan Hüküm Yönünden

Gerekçe bölümünde (2) numaralı bentte açıklanan nedenle, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesinin kararının, 5271 sayılı Kanun'un 302/2. maddesi uyarınca Tebliğname'ye aykırı olarak, oy birliğiyle BOZULMASINA,

Dava dosyasının, 5271 sayılı Kanun'un 304 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına TEVDİİNE, 06.01.2026 tarihinde karar verildi.

YARGITAY 12. CEZA DAİRESİ

Esas No. 2025/3042
Karar No. 2025/9110
Tarihi: 23.12.2025

İlgili Kanun/Madde
5271 s. CMK/302, 304

ÖZETİ: *Sahte Fatura Düzenlemek Suçundan Kurulan Hükme Yönelik Temyiz İsteminin İncelenmesinde yapılan yargılamaya, toplanıp gerekçeli kararda gösterilerek tartışılan delillere, Mahkemenin oluşu uygun şekilde oluşan inanç ve takdirine, incelenen dosya içeriğine göre, öne sürülen diğer temyiz nedenleri yerinde görülmemiştir, ancak hükümden sonra 15.04.2022 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, 7394 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 4. ve 5. maddeleriyle değişik 213 sayılı Kanun'un 359. 3, 4, 5. ve 6. fıkraları uyarınca, 5237 sayılı Kanun'un 7/2. maddesi de gözetilerek öncelikle lehe Kanun'un tespit edilip uygulama yapılması ve her iki Kanunla ilgili uygulamanın gerekçeleriyle birlikte denetime olanak verecek şekilde ayrıntılı olarak kararda gösterilmesi suretiyle sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması bozmayı gerektirmiştir.*

İlk Derece Mahkemesince verilen hükme yönelik istinaf incelemesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen kararın sanık ... müdafii ve ek kararın sanık ... müdafii tarafından temyizi üzerine yapılan ön inceleme neticesinde gereği düşünüldü:

I. HUKUKİ SÜREÇ

İlk Derece Mahkemesince, sanık ... hakkında 2014 takvim yılında sahte belge düzenleme suçundan 213 sayılı Kanun'un 359/b, 5237 sayılı Kanun'un 43, 62... . Maddeleri uyarınca 3 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hak yoksunluklarına, sanık ... hakkında 2014 takvim yılında sahte belge düzenleme suçundan 5271 sayılı Kanun'un 223/2-e maddesi uyarınca beraatine karar verilmiş, Bölge Adliye Mahkemesince sanık ... müdafii ve katılan vekilinin istinaf

başvurusu üzerine sanık ... hakkında istinaf başvurusunun esastan reddine, sanık ... hakkında ile İlk Derece Mahkemesinin beraat hükmü kaldırılarak 2014 takvim yılında sahte belge düzenleme suçundan 213 sayılı Kanun'un 359/b, 5237 sayılı Kanun'un 43, 62... maddeleri uyarınca 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş, sanık ... müdafinin kararı temyiz etmesi üzerine kararın kesin nitelikte olması nedeniyle ek karar ile temyiz isteminin reddine dair hüküm kurulmuş, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca sanık ... müdafinin temyiz isteminin reddi ile ek kararın onanmasına ve sanık ... müdafinin temyiz isteminin kabulü ile hükmün bozulmasına karar verilmesi görüşünü içeren Tebliğname ile dava dosyası Daireye tevdi edilmiştir.

II. TEMYİZ SEBEPLERİ

Sanık ... müdafinin temyiz istemi; eksik inceleme ile verilen mahkumiyet kararının usul ve yasaya aykırı olduğuna ilişkindir.

Sanık ... müdafinin temyiz istemi; eksik inceleme ile karar verildiğine, artırım yapılmasının gerekçesinin bulunmadığına, sanık hakkında verilen kararın usul ve yasaya aykırı olduğuna ilişkindir.

III. OLAY VE OLGULAR

İlk Derece Mahkemesince, dosyada mevcut belge ve bilgiler, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde alınan beyanlarla birlikte dikkate alınarak yapılan değerlendirmede; sanık ...'in Kozyatağı Vergi Dairesi Müdürlüğünün 8...9 vergi kimlik numaralı mükellefi olan ... Havalandırma Kimyevi Madde İnş. ve Oto. Ltd. Şti.'nin sahibi ve yetkilisi olduğu, vergi müfettişlerince şirketin 2014 hesap dönemine ilişkin olarak yapılan inceleme neticesinde, söz konusu şirketin 01/01/2014 tarihinden itibaren gerçek ve yasal anlamda bir ticari faaliyetinin olmadığı, şirketin faaliyetinin sahte fatura ticareti olduğu, düzenlediği tüm faturaların gerçek bir mal teslimi veya hizmet ifasına dayanmayan, komisyon karşılığı düzenlenen sahte faturalar olduğunun tespit edildiği, İstanbul Ticaret Sicil Müdürlüğünün 28/06/2018 tarihli yazı cevabına göre, sanık ...'in söz konusu şirketin sahibi ve yetkili müdürü olduğu, sanık ...'in de iş yerinin kendine ait olduğunu kabul ettiği, sanığın sahte fatura düzenlemediğine ilişkin savunmalarının ise soyut olup suçtan kurtulmaya yönelik olduğu, böylece sanık ...'in 2014 yılında sahte fatura düzenlemek suretiyle üzerine atılı 213 sayılı Vergi Usul Kanununa Muhalefet suçunu işlediği; iddia, savunma, katılan beyanı, davaya konu faturalar, Olumlu Mütalaa Formu, Vergi Suçu Raporu, Vergi Tekniği Raporu, Karşıt İnceleme Tutanakları, katılan kurum yazı cevapları, İstanbul Ticaret Sicil Müdürlüğünün 28/06/2018 tarihli yazı cevabı, 28/10/2017 tarihli bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamından anlaşılacakla sanık ...'in sabit olan atılı suçtan dolayı mahkumiyetine, sanık ...'in ise suçlamayı ısrarla inkar ettiği, sanık ...'in davaya konu faturaları düzenleyen ... Havalandırma Kimyevi Madde İnş. ve Oto. Ltd. Şti.'nin ortağı ya da yetkilisi olmadığı, söz konusu şirketin sahibi ve yetkili müdürü olan diğer sanık ...'in sanık ...'ı tanımadığını beyan ettiği, tüm dosya kapsamına göre sanık ...'in üzerine atılı suç işlediğine dair mahkumiyetine yeterli

her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden, ceza yargılamasının şüpheden sanığın yararlanacağına ilişkin temel ilkesi de dikkate alındığında, yüklenen suçun sanık ... tarafından işlendiğinin sabit olmaması nedeni ile hakkında beraat kararı verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi tarafından, sanık ... hakkında sahte fatura düzenleme suçundan İlk Derece Mahkemesince kabul edilen olay ve olgularda bir isabetsizlik görülmediği anlaşıldığından istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiş, sanık ... hakkında ise; yapılan yargılama ve aldırılan bilirkişi raporu dikkate alındığında, sanık ...'ın da diğer sanıkla birlikte atılı suçu işlediği kabulü ile İlk Derece Mahkemesinin beraat hükmü kaldırılarak hakkında mahkumiyet hükmü kurulmuş, sanık ... müdafinin temyiz talebinin ise 21.12.2020 tarihli ek karar ile reddine karar verilmiştir.

IV. GEREKÇE VE KARAR

A. Ek Karara Yönelik Temyiz İsteminin İncelenmesinde;

Yapılan yargılama sonucunda İstanbul Anadolu 51. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından sanık ...'in sahte belge düzenlemek suçundan 213 sayılı Kanun'un 359/b, 5237 sayılı Kanun'un 43... . maddeleri gereğince 3 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği, Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurusunun esastan reddine karar verildiği, 5271 sayılı Kanun'un 286/2-a maddesinde düzenlenen, İlk Derece Mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararın kesin olması nedeniyle Bölge Adliye Mahkemesi kararlarının temyizinin mümkün olmaması karşısında, hükmedilen cezanın türü ve miktarı itibarıyla sanık müdafinin temyiz isteminin reddine ilişkin İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesinin 21.12.2020 tarihli ve 2019/3643 Esas, 2020/3983 Karar sayılı ek kararında herhangi bir isabetsizlik görülmediğinden, 5271 sayılı Kanun'un 296/2 maddesi gereğince, Tebliğname'ye uygun olarak, oy birliğiyle REDDİ İLE EK KARARIN ONANMASINA,

B. Sanık ... Hakkında Sahte Fatura Düzenlemek Suçundan Kurulan Hükme Yönelik Temyiz İsteminin İncelenmesinde;

Yapılan yargılamaya, toplanıp gerekçeli kararda gösterilerek tartışılan delillere, Mahkemenin oluşa uygun şekilde oluşan inanç ve takdirine, incelenen dosya içeriğine göre, öne sürülen diğer temyiz nedenleri yerinde görülmemiştir, ancak;

Hükümden sonra 15.04.2022 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, 7394 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 4. ve 5. maddeleriyle değişik 213 sayılı Kanun'un 359. 3, 4, 5. ve 6. fıkraları uyarınca, 5237 sayılı Kanun'un 7/2. maddesi de gözetilerek öncelikle lehe Kanun'un tespit edilip uygulama yapılması ve her iki Kanunla ilgili uygu-

lamanın gerekçeleriyle birlikte denetime olanak verecek şekilde ayrıntılı olarak kararda gösterilmesi suretiyle sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması,

Bozmayı gerektirmiş, açıklanan nedenle sanık müdafinin temyiz istemi yerinde görüldüğünden İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesi kararının 5271 sayılı CMK'nın 302/2. maddesi gereği, Tebliğname'ye uygun olarak, oy birliğiyle BOZULMASINA,

Dava dosyasının, 5271 sayılı CMK'nın 304/2. maddesi uyarınca İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına TEVDİİNE, 23.12.2025 tarihinde karar verildi.

YARGITAY 12. CEZA DAİRESİ

Esas No. 2025/4651
Karar No. 2025/9112
Tarihi: 23.12.2025

İlgili Kanun/Madde
5271 s. CMK/302, 304
213 s. VUK/359
5237 s. TCK/66

ÖZETİ: *Sanıklara isnat edilen ve daha ağır bir suç oluşturma ihtimali bulunmayan eylemler, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359/b ve 359/a-2 maddesinde yaptırma bağlanmış olup, anılan suçlar 5237 sayılı Kanunun 66/1. maddenin (e) bendi uyarınca 8 yıllık zamanaşımına tabidir. Dava zamanaşımını kesen nedenlerin varlığı halinde süre yeniden işlemekte ise de, zamanaşımını kesen en son işlem, 27.04.2017 tarihli sanıkların mahkumiyetine dair karar olup, anılan tarihten itibaren 5237 sayılı Kanunun 66/1-e maddesinde öngörülen 8 yıllık zamanaşımı süresi inceleme tarihinden önce 27.04.2025 tarihinde gerçekleşmiş olmakla, dosya içeriği itibariyle de, 5271 sayılı Kanunun 223/9. maddesindeki derhal beraat kararı verilmesini gerektirir şartların bulunmadığı anlaşıldığından, hükümlerin 5271 sayılı Kanunun 302/2. maddesi gereğince bozulması hk.*

İlk Derece Mahkemesince verilen hükümlere yönelik istinaf incelemesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen kararın, katılan vekili tarafından temyizi üzerine yapılan ön inceleme neticesinde, 5271 sayılı CMK'nın 298/1. maddesindeki temyiz isteminin reddini gerektirir bir durumun bulunmadığı tespit edilmekle işin esasına geçildi, gereği düşünüldü:

Sanıklara isnat edilen ve daha ağır bir suç oluşturma ihtimali bulunmayan eylemler, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359/b ve 359/a-2 maddesinde yaptırma bağlanmış olup, anılan suçlar 5237 sayılı Kanunun 66/1. maddenin (e) bendi uyarınca 8 yıllık zamanaşımına tabidir. Dava zamanaşımını kesen nedenlerin varlığı halinde süre yeniden işlemekte ise de, zamanaşımını kesen en son işlem, 27.04.2017 tarihli sanıkların mahkumiyetine dair karar olup, anılan tarihten itibaren 5237 sayılı Kanunun 66/1-e maddesinde öngörülen 8 yıllık zamanaşımı süresi inceleme tarihinden önce 27.04.2025 tarihinde gerçekleşmiş olmak-

la, dosya içeriği itibariyle de, 5271 sayılı Kanunun 223/9. maddesindeki derhal beraat kararı verilmesini gerektirir şartların bulunmadığı anlaşıldığından, hükümlerin 5271 sayılı Kanunun 302/2. maddesi gereğince BOZULMASINA, 5237 sayılı Kanunun 66/1-e ve 5271 sayılı Kanunun 223/8. maddeleri gereğince sanıklar hakkındaki kamu davasının isteme Tebliğname'ye aykırı olarak, oy birliğiyle DÜŞMESİNE,

Dava dosyasının 5271 sayılı Kanunun 304/1. maddesi uyarınca Ankara 4. Asliye Ceza Mahkemesine, Yargıtay ilamının bir örneğinin ise Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 11. Ceza Dairesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına TEVDİİNE, 23.12.2025 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

**BÖLGE ADLİYE
MAHKEMESİ KARARLARI**
*DECISIONS OF CIVIL CHAMBERS OF
COURTS OF APPEAL*

* Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Dairesi Kararları
Decisions of Civil Chambers of Courts of Appeal

BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ HUKUK DAİRESİ KARARLARI
DECISIONS OF CIVIL CHAMBERS OF COURTS OF APPEAL

**ANKARA BÖLGE
ADLİYE MAHKEMESİ
27. HUKUK DAİRESİ**

Esas No. 2024/32
Karar No. 2026/127
Tarihi: 06.02.2026

İlgili Kanun/Madde
6100 s. HMK/353, 355, 362
488 s. DVK/3

ÖZETİ: *Dava, alacak istemine ilişkin olup, mahkemece davanın reddine dair verilen karara karşı süresi içinde davacı vekilince istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. İnceleme, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 355. maddesi hükmü uyarınca istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak ve kamu düzenine aykırı hususların olup olmadığı gözetilerek yapılmıştır. Taraflar arasındaki uyuşmazlık, eser sözleşmesinden kaynaklanmış olup, mahkemesince, dosya kapsamındaki bilgi, belge ve toplanan deliller değerlendirilerek yasal düzenlemelere uygun ve isabetli karar verilmiş olduğu, ileri sürülen istinaf sebepleri dikkate alındığında mahkemenin vakta ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı anlaşılmalı, davacı vekilinin istinaf başvurusunun HMK'nın 353/1-b.1 maddesi gereğince esastan reddine karar verilmesi gerekmiştir.*

Davacı vekili tarafından davalı aleyhine açılan eser sözleşmesinden kaynaklanan alacak istemine ilişkin davada mahkemece verilen karara karşı süresi içinde davacı vekilince istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine yapılan incelemede;

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

Davacı vekili: 2020/474956 ihale kayıt nolu ihale neticesinde işi üstlenen davalı şirket ile müvekkili arasında imzalanan sözleşme ile 'EÜAŞ Genel Müdürlüğü Yeni Kampüsünde Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İle Yapısal ve Bitkisel Peyzaj Uygulaması Yapılması işi' nin yüklenici davalıya verildiğini, sözleşme gereği 73.401,00TL tutarındaki ihale karar damga vergisinin davalı tarafından müvekkili hesaplarına yatırıldığını, söz konusu damga vergisi mükellefi olan müvekkili tarafından yasal süresi içerisinde beyan edilip vergi dairesine ödendiğini, ancak davalının daha sonra Gelir İdaresi Başkanlığı aleyhine vergi mahkemesinde açtığı dava neticesinde damga vergisini vergi dairesinden tahsil ettiğini, bunun üzerine Maltepe Vergi Dairesi Müdürlüğü'nün 09.01.2023 tarih 16390 sayılı yazısı ile düzeltme fişi gönderilerek 73.401,00TL damga vergisi aslı ve 31.294,08TL vergi ziyai cezasının ödenmesi gerektiğinin bildirildiğini, damga vergisi tutarı ve ferileri toplamı 104.695,08TL'nin müvekkilince 11.01.2023 tarihinde vergi dairesine ödenmek zorunda kaldığını, müvekkili-

nin 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi olarak kurulmuş sermaye-
sinin tamamı Devlete ait kamu iktisadi teşekkülü olup mal alımı, hizmet alımı,
yapım ve satın alımı işlerinin 4734 ve 4735 sayılı Kanunlar ve ikincil mevzuat
hükümlerine göre yürütülmekte olduğunu, Kamu İhale Genel Tebliği 78.30.
maddesinde; "Personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı ihalelerinde istekli-
lerin teklif bedelleri varsa yüklenici karı ile aşağıdaki bileşenlerden oluşur:(...)ç) Sözleşme Giderleri ve Genel Giderler: İhale ve sözleşmeye ilişkin
damga vergileri, (...) sözleşme giderleri ve genel giderler teklif bileşeni olarak
kabul edilir." denildiğini, sözleşmenin 7.1 maddesi ve sözleşme eki idari şart-
namenin 25.1 ve 44.6 maddesi hükümleri gereğince her türlü verginin sözleşme
bedeline dahil ve davalı yüklenicinin sorumlu olduğunu belirterek fazlaya iliş-
kin hakları saklı olarak 104.695,08 TL alacağın 11/01/2023 ödeme tarihinden
itibaren işleyecek avans faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini
talep etmiştir.

Davalı vekili: Davacının alınan verginin kanuna aykırı olduğunu belirtti-
ğini, bu nedenle müvekkili hakkındaki davanın husumet yokluğu nedeni ile
reddi gerektiğini, kabul anlamına gelmemek kaydıyla alacağın zamanaşımına
uğradığını, dava konusu alacak İdari yargı görevine girdiğinden görevsizlik
itirazları olduğunu, yüklenici olarak müvekkil şirketin ihale ile aldığı iş ile ilgili
İhale Karar Damga Vergisinin mükellefi ve sorumlusunun davacı ... A.Ş olması
nedeniyle, ancak bu tutarı müvekkilden aldığı için , Ankara 6. Vergi Mahkeme-
sinde dava açıldığını, söz konusu mahkemenin 10.11.2022 tarihli 2022/802E-
2022/2237K. sayılı kararıyla davanın müvekkili lehine sonuçlandığını, söz ko-
nusu karara davalı idare vekili tarafından itiraz edildiğini ve davanın istinaf
aşamasında devam ettiğini, bu karar sonrası müvekkil adına Vergi dairesine
başvuru yapılarak ihale karar pulu ve faizi iadesinin alındığını, idari şartname
ve Vergi Mahkemesi kararı incelendiğinde görüleceği üzere ihale karar damga
vergisini sözleşmenin uygulanması ve/veya sözleşmenin ifası sırasında müvekkili
tarafından ödenmesi gereken bir vergi olmayıp tamamıyla davacı tarafından
ödenmesi gereken bir vergi olduğunu, çünkü ihale kararı sözleşme imzalanma-
dan önce alınan bir karar olup sözleşmenin imzalanmasından bağımsız bir iş-
lem olduğunu belirterek davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

İlk Derece Mahkemesince: Davanın, davacı tarafından ödenen damga
vergisinin tahsili istemine ilişkin olduğu, iddia ve savunma doğrultusunda ta-
rafların göstermiş olduğu delillerin toplandığı, dosya kapsamına göre bilirkişi
incelemesi yaptırıldığı, mahkemece dosya kapsamına uygun, ayrıntılı ve gerek-
çeli görülerek benimsenen 10/07/2023 tarihli bilirkişi raporu ve tüm dosya kap-
samına göre, taraflar arasında yapılan sözleşmede ve eki idari şartnamede ihale
kararı nedeniyle doğan damga vergisinin yüklenici tarafından ödeneceğine ve
davacının sorumlu olacağına dair bir hüküm bulunmadığı, bu durumda damga
vergisinden sorumluluğun genel hükümlere göre belirlenmesi gerektiği; 488
sayılı Damga Vergisi Kanununun 3. maddesinde damga vergisinin mükellefi-

nin "Damga Vergisinin mükellefi kağıtları imza edenlerdir. Resmi dairelerle kişiler arasındaki işlemlere ait kağıtların Damga Vergisini kişiler öder. ..." denildiği, aynı kanunun 8. maddesinde resmi dairenin; "Bu kanunda yazılı resmi daireden maksat, genel ve özel bütçeli idarelerle, il özel idareleri, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları, belediyeler ve köylerdir. (1)(2) Bu dairelere bağlı olup ayrı tüzel kişiliği bulunan iktisadi işletmeler resmi daire sayılmaz." şeklinde düzenlendiği, davacı şirketin 29.06.2001 tarih ve 24447 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ana statüsünün 3.maddesine göre tüzel kişiliğe sahip, faaliyetlerinde özerk ve sorumluluğu sermayesi ile sınırlı bir İktisadi Devlet Teşekkülü olduğu ayrıca, hangi kurumların "genel ve özel bütçeli idareler" olarak kabul edileceğinin 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli I ve II sayılı cetvellerde belirlendiği, bu cetvellerde ise Davacı ... A.Ş. Genel Müdürlüğünün yer almadığı, bu bağlamda davacı ... A.Ş. Genel Müdürlüğünün ihale kararına ilişkin damga vergisinin vergi dairesine yatırılmasında sorumlu sıfatı değil mükellef sıfatı bulunduğu, bu nedenlerle; taraflar arasında 02.12.2020 tarihinde imzalanan 2020/474956 ihale kayıt numaralı, "EÜAŞ Genel Müdürlüğü Yeni Kampüsünde Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İle Yapısal ve Bitkisel Peyzaj Uygulaması Yapılması İşİ"ne ait ihale kararı nedeniyle doğan damga vergisinin mükellefinin kararda imzası bulunan, tüzel kişiliğe haiz ve damga vergisi muafiyeti bulunmayan davacı ... A.Ş. Genel Müdürlüğü olduğu, söz konusu damga vergisinin ödenmesinde, davalı şirketin sorumluluğu bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Davacı vekili istinaf dilekçesinde özetle: Müvekkilinin 4734 ve 4735 sayılı kanun ve ikincil mevzuatına göre satın alma işlemlerini yürüttüğünü, müvekkili ihalelerinde kullanılan Tip İdari Şartnamenin "Teklif Fiyata Dahil Masraflar" başlıklı 25. maddesi gereğince, isteklilerin sözleşmenin uygulanması sırasında ödeyeceği her türlü vergi, harç ve benzeri giderlerin teklif fiyatına dahil olduğunu, Tip Sözleşmenin "Sözleşme Bedeline Dahil Olan Giderler" başlıklı 7. maddesi gereğince, taahhüdün yerine getirilmesine ilişkin vergi, resim ve harç giderlerinin teklif bedeline dahil olduğunu, " Vergi, Resim Ve Harçlar ile Sözleşmeyle İlgili Diğer Giderler" başlıklı 8.maddesinde " Sözleşmenin yapılmasına ait vergi, resim, harç vb. giderler yükleniciye aittir" hükmünün yer aldığını, sözleşmede açıkça tüm vergi, harç vb. masrafların yükleniciye ait olduğunun açıkça yazıldığını, dolayısıyla bilirkişi raporunda ve gerekçeli kararda bu hususun irdelenmemesinin hatalı olduğunu, kaldı ki davalı tarafa damga vergisi ödenmesi sonrasında sözleşmenin imza edileceği Teşekkülce bildirildiği için öncelikle vergi dairesine giderek ihale damga vergisini ödediğini, sonrasında sözleşme imzalandığını ve sözleşme imzalandıktan sonra mükellefin davacı idare olduğu iddiası ile idari yargıda dava açtığını, hem yazılı hem de sözlü olarak taraflar arasında sözleşme hükümleri ile açıkça kararlaştırılmış ve sonradan uygulamaya geçilmiş olduğunu, davalının ihale dökümanlarını aldığı, sözleşme imzaladığı, harcı yatırdığı tüm bu zaman diliminde harç-

lardan sorumlu olduğunu bildiğini, belirtilen emsal mahkeme kararlarında benzer uyuşmazlıklarda davaların kabulüne karar verildiğini, damga vergisinin kim tarafından ödeneceğine ilişkin olarak Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 15.10.2015 Tarih, 2015/291 E-6581 K. sayılı kararında bu hususta tarafların serbestçe karar verebileceklerinin belirtildiğini, davalı ile imzalanan sözleşmede bu yükümlülüğün davalıya bırakıldığını ve davalının da sözleşme hükmü gereği bu vergiyi ödemiş olduğunu, kamu ihale mevzuatı kapsamında düzenlenen ihale, sözleşmesi ve ekleri kapsamında yorumlandığında ihale kararı damga vergisinin işe ait teklif fiyata dahil edildiği, hakediş bedeli içerisinde tekrar ödendiğinin açıkça görüldüğünü, davalının özel hukuk hükümlerine tabi Kamu İhale Sözleşmesi kapsamında müvekkili hesabına sözleşme gideri olarak yatırdığı banka dekontuna istinaden vergi hukuku kapsamında gelir idaresine ödemediği ihale kararı damga vergisi tutarı için dava açtığını, davalı şirkete vergi mevzuatı kapsamında ihale kararı damga vergisinin iade edilmesinin ihale sözleşme hükümlerine göre davacıya fazla ödeme yapılmasına neden olduğunu, bilirkişi tarafından yalnızca vergi hukukuna göre değerlendirme yapıldığını, sözleşme kapsamında bir değerlendirmenin yapılmadığını, bu hususta bilirkişi raporuna itirazda buldukları halde mahkemece itirazları nazara alınmayarak raporun esas alınarak hüküm kurulduğunu, kararın hatalı ve hukuka aykırı olduğunu belirterek mahkeme kararının kaldırılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

Dava, alacak istemine ilişkin olup, mahkemece davanın reddine dair verilen karara karşı süresi içinde davacı vekilince istinaf kanun yoluna başvurulmuştur.

İnceleme, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 355. maddesi hükmü uyarınca istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak ve kamu düzenine aykırı hususların olup olmadığı gözetilerek yapılmıştır.

Taraflar arasındaki uyuşmazlık, eser sözleşmesinden kaynaklanmış olup, mahkemesince, dosya kapsamındaki bilgi, belge ve toplanan deliller değerlendirilerek yasal düzenlemelere uygun ve isabetli karar verilmiş olduğu, ileri sürülen istinaf sebepleri dikkate alındığında mahkemenin vakıa ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı anlaşılmakla, davacı vekilinin istinaf başvurusunun HMK'nın 353/1-b.1 maddesi gereğince esastan reddine karar verilmesi gerekmiştir.

HÜKÜM: Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1-Davacı vekilinin istinaf başvurusunun HMK'nın 353/1-b.1 maddesi gereğince esastan reddine,

2-Harçlar Kanunu gereğince davacıdan alınması gereken 732,00 TL TL istinaf karar harcından peşin alınan 269,85 TL harcın mahsubu ile bakiye 462,15 TL harcın davacıdan tahsili ile Hazineye irat kaydına,

3-İstinaf başvurusu nedeniyle davacı tarafından yapılan yargılama giderlerinin ve ödediği istinaf başvuru harcının kendisi üzerinde bırakılmasına,

Dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda 6100 Sayılı HMK'nun 362/1-a maddesi gereğince KESİN olmak üzere 06.02.2026 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

İSTANBUL BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ

4. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2024/3756
Karar No. 2026/638
Tarihi: 11.02.2026

İlgili Kanun/Madde
6100 s. HMK/190, 333
4721 s. TMK/6

ÖZETİ: *Dosyada mevcut delil durumuna göre; İspat yükü kendisine düşen davacının, haksız fül iddiasını ispat edemediği, İlk Derece Mahkemesince yaptırılan inceleme sonucunda düzenlenen ve hükme esas alınan alanında uzman bilirkişi heyeti raporunun denetime elverişli olduğu ve dosya kapsamındaki diğer delillerle örtüştüğü, alanında uzman heyet raporunda belirtilen tespitlerin hükme esas alınmasında bir usulsüzlük bulunmadığı, davanın kabulünü gerektirir nitelik ve yeterliliği haiz bir delilin dosyaya kazandırılmadığı ve maddi tazminatın yasal koşullarının oluşmadığı anlaşıldığından davacı vekilinin istinaf isteminin reddine karar vermek gerekmiştir. Dosyadaki belgelere, duruşma sürecini yansıtan tutanaklar ve gerekçe içeriğine göre, İlk Derece Mahkemesi kararında davanın esasıyla ilgili tarafların gösterdiği hükme etki edecek tüm delillerin toplandığı, kanunun olaya uygulanmasında ve gerekçede hata edilmediği, ihtilafın doğru olarak tanımlandığı, kararın usul ve yasaya uygun olduğu anlaşıldığından davacı vekilinin yerinde bulunmayan istinaf başvurusunun 6100 Sayılı HMK'nın 353/1-b/1. maddesi gereğince esastan reddine karar verilmesi gerektiği kanaat ve sonucuna varılarak aşağıdaki hüküm kurulmuştur.*

Yukarıda yazılı ilk derece mahkemesi kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulmuş olmakla HMK' nın 353. maddesi gereğince dosya incelendi,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ: Davacı vekili dava dilekçesinde; Müvekkil, davalı ...'a dava konusu faturalara ilişkin işlerden önce işlerinde benzin İstasyonunun Tavan Tadilatı İşini yaptırdığı, ve bedelini ödemiş ancak her hangi bir fatura almadığı, akabinde 2016 yılında ... Beykoz adresinde bulunan ve şirket ortağı... 'a ait olan 4 katlı apartmanın bir takım tadilat işleri ...'a yaptırıldığı, tadilatın ... tarafından yapıldığına dair tanıklar olduğu, mevcut taşınmaz daha sonra el değiştirdiği, bugün itibariyle taşınmaz ...'un eşi ... adına kayıtlı olduğu, ...'a belirtilen işler karşılığı ödeme yapıldığı ve kendisinden fatura talep edildiği, ... şirket ortaklarından ... ile ... Beykoz adresinde ... şirket muhasebesi işlerinden sorumlu ...huzurunda "Bizim yan şirketimiz var Faturaları o şirket adına

kesip teslim edeceğim” dediği, faturaların sahte olabileceği ile ilgili uyarıya da "Böyle bir şeyin söz konusu olamayacağı" şeklinde karşılık verdiği, müvekkil şirket temsilcisi ...'un para ödemediği bir şirketten nasıl fatura keseceğinin sorulması üzerine, her hangi bir sorun olmayacağı ve ... A.Ş yatırmış gibi banka aracılığı ile yatıracağını ve karşılığında da fatura kesilebileceği, dekont ve faturaları da getireceğini söylemiş ve gerçekten de ... Bankasına ait bir adet Dekont ile davalı ... Şti “ne ait 8 adet Fatura getirdiği, ... Şti tarafından ... A.Ş adına toplamda 220.828 TL bedelli 8 adet faturayı tanık ...huzurunda şirket ortağı ve yetkilisi ...'a teslim ettiği, Fatura suretleri 3 hariç suretleri dilekçe ekinde dosyaya sunulduğu, müvekkilin sahte olduğunu bilmediği bu faturaları defterlerine işlemiş ve Vergi Dairesine İbrahim ederek mali işlemlerde kullandığı, faturaların sahte olduğu müvekkile 08.07.2019 tarihli Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Beykoz Vergi Dairesi Müdürlüğünün gönderdiği yazıdan anlaşıldığı, bunun üzerine müvekkil tarafından yapılan araştırmada, ... Bankası dekontunun da sahte olduğu bilgisine ulaşıldığı, müvekkil ...Şti bilgilerine ulaşmaya çalışmış ancak ulaşamadığı, Vergi Dairesinden gelen yazıda müvekkile 15 gün süre verilerek sahte faturaya bağlanan işlemlerin gerçekliği ispatı yada beyanların düzeltilmesi talep edildiği, müvekkil 15 gün içerisinde 21.08.2019 tarihinde müracaatla uzlaşma talebinde bulunduğu, 24.10.2019 tarihinde yapılan uzlaşma ile 2.403.56 TL vergi cezası ile 44.289.92 TL olmak üzere toplamda 46.693.48 TL ödeme yapıldığı, ancak, müvekkil sahte faturalar yüzünden faturaların gerçeğe uygun olması halinde ise alabileceği Kdv'yi gecikme zammı ve vergi cezası ile birlikte ödemek zorunda kaldığı, oysa müvekkil faturaların sahte fatura olduğunu bilmeden kullandığını, davalıların eylemleri tamamen Vergi kanuna muhalefet etmek, sahtecilik ve dolandırıcılık olduğu, davalıların işbu eylemleri ile müvekkile karşı haksız fiil işlemiş ve müvekkilin zarara uğramasına sebep olduğu, Davalılar birlikte hareket ettiklerinden müteselsil sorumlu oldukları, Arabuluculuğa başvurulduğu ancak anlaşma sağlanamadığı, davalıların TBK.m.49 gereğince haksız fiil sorumluluğu kapsamında müvekkile verdikleri zarardan müteselsilen sorumlu olduklarını belirterek, davalıların haksız fiilden kaynaklanan sorumlulukları sebebiyle müvekkilin ödemek zorunda kaldığı fazlaya ilişkin hakların saklı kalmak kaydıyla şimdilik 46.693.48 TL maddi tazminatın haksız eylem tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalılardan müteselsilen tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.Davalı cevap dilekçesi sunmamıştır.İlk Derece Mahkemesince; "...Bilirkişi heyeti 08.02.2023 tarihli raporlarında özetle; dava konusu sahte makbuz ve faturaları davacıya veren davalı ..."ın dava konusu bedelden sorumlu olması gerektiği, Davalı şirketin verilen makbuz ve faturalar sebebiyle bir kusuru bulunduğuna ilişkin somut bir delile rastlanmadığı, dolayısıyla davalı şirketin sorumluluğunun ispata muhtaç olduğu hususu tespit ve rapor edilmiştir.Bilirkişi heyeti 01.11.2023 tarihli ek raporlarında özetle; dava konusu 8 adet Faturanın davalı ... Şti üzerinden, davacı şirket adına düzenlenmesinde, Davalı ...'ın işbu işlemlerde sorumluluğunun (Faturaların alımında ve davacıya teslimde aracılık yaptığından ötürü) bulunduğu Kabul edilmekle birlikte, işbu faturaların düzenlenmesinde Davalı ..."ın yararına bir işlem olduğuna dair her hangi

bir somut belge dosya kapsamında taraflarca sunulmadığı, Davacı ile davalılardan ... arasında da doğrudan her vhangî bir ticari bulunmadı; söz konusu Faturaların Davacı adına düzenlenmesi ve bağı olunan Vergi Dairesine bildiriminde bulunulmasının, Davacı Şirket yararının daha fazla olduğunun (kdv iadesi anlamında) kabulü gerektiği hususu tespit ve rapor edilmiştir.....Davacı ile Davalılardan ... arasındaki tadilat işi ile ilgili olarak, davacının davalı ... tarafından davacı adına yapılan tadilat işi ile ilgili olarak fatura talep etmesi gerekir iken dava dışı ... Şti'den bilerek kabul ve ticari defterlerine kaydını yaptığı 260.577.04 TL bedelli faturaların alınmasında VUK ve ilgili mevzuata uygun davranılmadığı, devamla 271.000.00 TL tutar üzerinden düzenlenen ve ticari defterlerine kaydı yapılan ödemeninde VUK hükümlerine ve mevzuata uygun olmadığı,Davalı ... ile davacı şirket yöneticisi ... arasındaki bina tadilat işi ile ilgili olarak, gerek dava dışı ... tarafından, gerekse davacı şirket tarafından ...'a yapılan gerçek ödemeler ilişkin her hangi bir somut belge taraflarca dosyaya sunulmadığı,Davalılardan ... tarafından 26.05.2023 UYAP Tarihli dilekçe ekinde, Davacı ... A.Ş adına ...'a ait Beykoz'daaki binasına yapılan tadilat işlerine ilişkin kullanılan Malzeme alımlarına dair bir harcamaların yer aldığı, 612 m2 Mantolama işi yapılan Binanın Resimleri, ve yapılan işler için harcama ve tahsilat bilgilerine ilişkin bir kısım evraklar sunulduğu İşbu davada, Davalı ... Şti üzerinden, davacı şirket adına düzenlenen 8 adet faturanın işin başlangıcında gerçek ticari ilişkiye dayanmadığının davacı tarafından da bilindiği ve söz konusu faturaların alınmasında ve bağı olduğu vergi dairesine bildiriminde tamamen bilgisi dahilinde olduğu, Davalı ... ile dava dışı ... arasındaki tadilat İşinden kaynaklanan ve sunulan belgelerden yaklaşık 100.000 TL dolayında olan tadilat işi için, Davacı şirket adına, davalı şirket üzerinden düzenlenen 8 adet Faturadan dolayı asıl sorumluluk işbu faturaları bilerek teslim alan ve kayıtlarına intikal ettirerek bağı olduğu Vergi Dairesine gerçek ticari ilişkiden kaynaklanmış olarak bildirilmesi ve söz konusu faturalardan KDV yönünden yararlanması akabinde de söz konusu faturaların gerçek ticari ilişkiden kaynaklanmadığının ilgili Vergi Dairesi tarafından tespiti ve davacıdan tahsil edilen ceza ve vergi kaybindan toplam 46.693.48 TL'nin Vergi Dairesine ödenmesinde davacının asıl sorumlu olduğunun kabulü gerektiği hususunun tespit ve rapor edildiği denetlemeye ve hükme elverişli bilirkişi raporu doğrultusunda davanın reddine,..." karar verilmiştir. Verilen karara karşı davacı vekilince istinaf yasa yoluna başvurulmuştur. Davacı vekili istinaf dilekçesinde; Dava dilekçesi ve aşamalardaki beyanlarını tekrarlar, Mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunun hatalı olduğunu, açmış oldukları davada tazminat koşullarının oluştuğunu beyanla Yerel Mahkeme kararının kaldırılmasını talep etmiştir.

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE GEREKÇE:İnceleme, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 355. maddesi gereğince istinaf dilekçelerinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak ve kamu düzenine aykırı hususların olup olmadığı gözetilerek yapılmıştır.Dava;Haksız fiil iddiasına dayalı maddi tazminat istemine ilişkindir.TBK.m.49 gereğince kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür. Madde 50 gereğince zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat yükü altın-

dadır.4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) "ispat yükü" başlıklı 6. maddesinde; kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlü tutulmuştur.Yine ispat yükünü düzenleyen 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 190. maddesi "(1) İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir.Yukarıdaki açıklamalar ışığında dosyada mevcut delil durumuna göre; İspat yükü kendisine düşen davacının, haksız fiil iddiasını ispat edemediği, İlk Derece Mahkemesince yaptırılan inceleme sonucunda düzenlenen ve hükme esas alınan alanında uzman bilirkişi heyeti raporunun denetime elverişli olduğu ve dosya kapsamındaki diğer delillerle örtüştüğü, alanında uzman heyet raporunda belirtilen tespitlerin hükme esas alınmasında bir usulsüzlük bulunmadığı, davanın kabulünü gerektirir nitelik ve yeterliliği haiz bir delilin dosyaya kazandırmadığı ve maddi tazminatın yasal koşullarının oluşmadığı anlaşıldığından davacı vekilinin istinaf isteminin reddine karar vermek gerekmiştir. Dosyadaki belgelere, duruşma sürecini yansıtan tutanaklar ve gerekçe içeriğine göre,İlk Derece Mahkemesi kararında davanın esasıyla ilgili tarafların gösterdiği hükme etki edecek tüm delillerin toplandığı, kanunun olaya uygulanmasında ve gerekçede hata edilmediği, ihtilafın doğru olarak tanımlandığı, kararın usul ve yasa-ya uygun olduğu anlaşıldığından davacı vekilinin yerinde bulunmayan istinaf başvurusunun 6100 Sayılı HMK'nın 353/1-b/1. maddesi gereğince esastan reddine karar verilmesi gerektiği kanaat ve sonucuna varılarak aşağıdaki hüküm kurulmuştur.

HÜKÜM:Gereğesi yukarıda açıklandığı üzere;

1-Usûl ve yasaya uygun İstanbul 13. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2021/386 Esas 2024/259 Karar sayılı 19/04/2024 günlü kararına yönelik davacı vekili tarafından yapılan istinaf başvurusunun 6100 Sayılı HMK'nın 353/1-b/1. maddesi gereğince ESASTAN REDDİNE,

2-492 Sayılı Harçlar Kanunu gereğince alınması gereken 732,00 TL maktu istinaf karar ve ilam harcının, peşin yatırılan 427,60 TL'nin mahsubuyla bakiye 304,40 TL harcın davacıdan tahsiliyle Hazineye gelir kaydedilmesine,

3-İstinafa başvuran tarafça istinaf aşamasında yapılan yargılama giderlerinin üzerinde bırakılmasına,

4-İncelemenin duruşmasız olarak yapılması sebebiyle avukatlık ücreti tayinine yer olmadığına,

5-6100 Sayılı HMK'nın 333. maddesi gereğince var ise kalan gider avansının karar kesinleştiğinde taraflara iadesine,

6-Karar tebliği, harç tahsil müzekkeri düzenlenmesi, harç ve avans iadesi işlemleri ile HMK'nın 302/5. maddesi gereği kanun yollarından geçmek suretiyle kesinleşen kararların kesinleşme kaydı ile kesinleşme kaydı yapılan kararların yerine getirilmesi için gerekli bildirimlerin ilk derece mahkemesince yerine getirilmesine, 6100 Sayılı HMK'nın 353/1-b/1. maddesi gereğince, dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda ve 6100 Sayılı HMK'nın 362/1-a. maddesi gereğince, miktar itibarıyla kesin olmak üzere oy birliğiyle karar verildi.

**İSTANBUL BÖLGE
ADLİYE MAHKEMESİ
12. HUKUK DAİRESİ**

Esas No. 2026/232
Karar No. 2026/302
Tarihi: 18.02.2026

İlgili Kanun/Madde
6100 s. HMK/222

ÖZETİ: *Zincirlikuyu vergi Dairesinden getirilen Davalının 2023 tarihli BA bildiriminde iki ayrı e-belge ile KDV hariç 272.190-TL bedelli mal aldığıın BA formunun birinci sayfasında yer verilmiştir. BA bildiriminden elektronik ortamda düzenlenen faturanın davalı nezdinde itiraz veya geri çevrilmediği anlaşılmaktadır. Faturayı tebliğ alıp; itiraz etmeden BA formu ile vergi dairesine mal aldığıı bildirdiğinden mal teslim aldığıı kabul etmiş sayılır. İhtara rağmen ticari defterlerini ibrazdan kaçındığından davacının kanuna uygun tutulan ticari defterleri davacı lehine delil kabul edilerek karar verilmesi gerekir. Davacının ödenmeyen fatura bakiyesinden davalının sorumlu tutularak itirazın iptaline karar verilmesinde isabetsizlik görülmemiştir.Açıklanan nedenlerle ;karara ilişkin istinaf nedenleri yerinde olmayan davalı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.*

Davanın kabulüne ilişkin kararın davalı vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine dosya kapsamı incelenip gereği görüşülüp düşünüldü;

DAVA: Davacı vekili; davalı borçlu aleyhine 30/04/2024 tarihinde İstanbul 19. İcra Dairesinin ... esas sayılı dosyası ile icra takibi başlatıldığını, davalı borçlunun borca ve ferilerine itiraz ettiğini belirterek , davalı borçlunun itirazın iptaline, alacağın en az %20'si üzerinden icra inkâr tazminatına mahkûm edilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

CEVAP: Davalı vekili;faturanın taraflar arasındaki temel ilişkiye dayalı olarak düzenlenmesi gerektiğini, davacının faturaya esas aldığı ilişkiyi ispat etmek zorunda olduğunu, itirazın iptali davasında, ispat yükünün kural olarak davacıda olup, davacı alacağının varlığını ispat etmekle yükümlü olduğunu, ortada bir ilişki yoksa fatura içeriğine itiraz edilmemiş olsa dahi aleyhine fatura düzenlenen kişi için bir sonuç doğurmayacağını,taraflar arasında hiçbir ilişki olmadığından müvekkilinin faturadan sorumlu olmadığını belirterek davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

İLK DERECE MAHKEME KARARI:Mahkemece; alınan bilirkişi raporunda ; temin edilip dosya ekinde sunulan Davacı ...'a ait belgeler incelenmiş, Davalının 28.12.2023 tarihi itibarıyla 195.709,12- TLborçlu olduğu tespit edildiği,21/10/2025 tarihli celsenin 2 nolu ara kararı ile davalının ticari defterlerinin incelenmesine karar verildiği, davalı tarafça ticari defterlerin sunulmadığı, davacı tarafın defterlerinin kanuna uygun tutulduğu, lehe ve aleyhe delil vasfını haiz olduğu, davalı tarafça yapılan ihtarata rağmen inceleme gününde ticari defterlerin ibraz edilmediği, yerinde inceleme talebinde bulunulmadığı, takip konusu faturanın davacı defterlerinde kayıtlı olduğu,davalı tarafça defterleri sunulmayarak davacının incelenen ticari defterlerinin davacı lehine değerlendirilmesi gerektiğinden itirazın iptali ile takibin aynı şartlarla devamına, likit ala-

cak nedeniyle %20 oranda icra inkar tazminatının davalıdan alınarak davacıya verilmesine dair karar verilmiştir.

İSTİNAF SEBEPLERİ : Davalı vekili; bilirkişi raporunda "Davacının davalıya düzenlediği 20.12.2023 tarih, ... nolu e-faturanın dava dosyasında delil gösterebilmesi için TM Standartları uyarınca gereken e-defter beratlarına mevcut dosya içinde rastlanılmamıştır." denilmesine rağmen hesaplama yapılırken söz konusu fatura bakımından müvekkilinin 197.047,50-TL borçlu gösterildiğini, karşı tarafın, müvekkil ile aralarında bu faturayı düzenlemesine sebep olan ilişkiyi ispat etmek zorunda olduğunu, faturada VUK açısından bulunması zorunlu unsurlardan teslim tarihi bulunmadığını, davacının teslim konusundaki delillerini toplamadan sadece davacı defterindeki kayıtlara itibar edilerek karar verildiğini, davacı defterindeki kayıtlar belge ile doğrulanmadığı sürece, tek başına davacı yararına delil olarak kabul edilemeyeceğini ileri sürerek, kararın kaldırılarak davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.

GEREKÇE :Dava, bir adet fatura bakiyesinin tahsili için başlatılan icra takibine yapılan itirazın iptali istemine ilişkindir. Davaya konu icra takibinde; davacı alacaklı tarafından davalı borçlu aleyhine 195.709,12-TL asıl alacağın takip tarihinden itibaren %48 oranda temerrüt faizi işletilerek tahsili için ilamsız icra takibi başlatılmıştır.6100 sayılı HMK'nın 222 maddesi "...(2) Ticari defterlerin, ticari davalarda delil olarak kabul edilebilmesi için, kanuna göre eksiksiz ve usulüne uygun olarak tutulmuş, onayları yaptırılmış ve kayıtların birbirini doğrulamış olması şarttır. (3) İkinci fıkrada belirtilen şartlara uygun olarak tutulan ticari defter kayıtlarının sahibi ve halefleri lehine delil olarak kabul edilebilmesi için, diğer tarafın aynı şartlara uygun olarak tutulmuş ticari defterlerindeki kayıtların bunlara aykırı olmaması veya diğer tarafın ticari defterlerini ibraz etmemesi yahut...gerekir. (Ek cümle:22/7/2020-7251/23 md.) " şeklinde düzenlenmiştir.

Davacının ticari defterlerinin incelenmesi için yazılan talimat ile alınan bilirkişi raporunda dosyada bulunmadığından davacı şirketin e-defter beratlarının istenildiği ve yeminli mali müşavir onaylı -2023 yılı kasım aralık aylarına ait beratların sunulduğu belirtildiğinden davalı vekilinin aksi yöndeki istinaf nedeni yerinde değildir. Cari hesapta davacının 16.11.2023 tarihli ,129.580,50-TL bedelli faturası ile 20.12.2023 tarihli icra takibine konu 197.047,50-TL bedelli faturasından sonra davalının 28.12.2023 tarihli 130.918,88-TL faturasının mahsubu ile bakiyenin 195.918,88-TL kaldığı tespit edilmiştir. Davalı vekili faturada teslim tarihi bulunmadığını ileri sürmüş ise de teslim işaret eden sevk irsaliyesi tarih ve numarası kayıtlıdır. Davalı, mahkemece talep edilmesine rağmen ticari defterlerini ibrazdan kaçınmıştır.

Zincirlikuyu vergi Dairesinden getirilen Davalının 2023 tarihli BA bildiriminde iki ayrı e-belge ile KDV hariç 272.190-TL bedelli mal aldığıın BA formunun birinci sayfasında yer verilmiştir.BA bildiriminden elektronik ortamda düzenlenen faturanın davalı nezdinde itiraz veya geri çevrilmediği anlaşılmaktadır. Faturayı tebliğ alıp; itiraz etmeden BA formu ile vergi dairesine mal aldığını bildirdiğinden mal teslim aldığıın kabul etmiş sayılır. İhtar rağmen ticari defterlerini ibrazdan kaçındığından davacının kanuna uygun tutulan ticari defterleri davacı lehine delil kabul edilerek karar verilmesi gerekir. Davacının ödenmeyen fatura bakiyesinden davalının sorumlu tutularak itirazın iptaline karar verilmesinde isabetsizlik görülmemiştir.Açıklanan nedenlerle ;karara iliş-

kin istinaf nedenleri yerinde olmayan davalı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

HÜKÜM : Yukarıda açıklanan nedenlerle;

Davalı vekilinin istinaf başvurusunun HMK'nun 353(1)b-1 maddesi uyarınca ESASTAN REDDİNE,

Alınması gereken 13.368,89-TL istinaf karar harcından peşin yatırılan 3.342,23-TL harcın mahsubu ile kalan 10.026,66-TL harcın davalıdan alınarak Hazine'ye gelir kaydına,

Davalı tarafından yapılan giderlerin kendisi üzerinde bırakılmasına, davacı tarafından yapılan 60-TL istinaf yargı giderinin davalıdan alınarak davacıya verilmesine,

Dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda HMK'nın 362(1)-a maddesi uyarınca kesin olmak üzere oy birliği ile karar verildi.

**İSTANBUL BÖLGE
ADLİYE MAHKEMESİ
9. HUKUK DAİRESİ**

Esas No. 2026/331
Karar No. 2026/311
Tarihi: 12.02.2026

İlgili Kanun/Madde
6100 s. HMK/114, 115, 353
6102 s. TTK/12, 15

ÖZETİ: *Davacıya ait aracın otobüs, davalıya ait aracın ise çekici olduğu anlaşılmıştır. Bu halde; gerçek kişi olan tarafların tacir ya da esnaf kaydı olup olmadığının araştırılması ve varsa kayıtların getirilmesi ayrıca varsa tarafların bağlı olduğu Vergi Müdürlüğüne müzekkere yazılarak işletmeleri bakımından basit usulde vergilendirilenlerden veya işletme hesabı esasına göre deftere tabi tutanlardan veya ticari bilanço esasına defter tutanlardan veyahut vergiden muaf kişilerden olup olmadığı sorularak gelen yazı cevaplarına göre tarafların tacir olup olmadığı tartışılarak, eğer taraflar tacir ise davaya devam edilmesi, tüketici olması halinde Tüketici Mahkemesinin, tacir olmayıp esnaf kaydı bulunması halinde ise Asliye Hukuk Mahkemesinin görevli olacağı değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır. Daire kararının kapsam ve şekline göre; davacı vekilinin istinaf itirazlarının incelenmesine şimdilik gerek görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle, davalı ... vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile HMK'nın 353/1-a/3. maddesi uyarınca İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılmasına, dava dosyasının yeniden görülmesi için mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.*

İNCELENEN DOSYANIN

MAHKEMESİ: BAKIRKÖY 4. ASLİYE TİCARET MAHKEMESİ

KARAR TARİHİ: 03/11/2025

NUMARASI: 2023/1086 Esas - 2025/1105 Karar

DAVA: Tazminat (Haksız Fiilden Kaynaklanan)

KARAR TARİHİ:12/02/2026

Yukarıda yazılı İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf yasa yoluna başvurulması üzerine, Dairemiz Heyetince yapılan müzakere sonucunda;

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:Davacı vekili dava dilekçesinde özetle; müvekkiline ait ... plakalı araç 09.02.2023 tarihinde ... Metro önünde yer alan ...Caddesi üzerinde park halindeyken davalıya ait ... dorse plakalı bir çekici aracın müvekkilinin aracına çarparak olay yerinden kaçtığı, işbu durumun Bağcılar Trafik Denetleme Büro Amirliği bağlı ekip tarafından aynı gün tutanak altına alındığını, kaza gerçekleşikten sonra sürücünün araçtan inerek araçlardaki zararı kontrol ettiğini, sonrasında araca binip hareket etmeye çalıştığını ancak her manevrasında müvekkiline ait araçta meydana gelen zararı arttırdığı gibi bunun üzerine bir kere daha aracından inerek tekrar araçların durumuna bakarak ikinci defa aracına binerek meydana gelen zararı daha da fazlasıyla arttırmak suretiyle olay yerini terk ettiğini, meydana gelen kaza sebebiyle müvekkiline ait aracın sol tarafının tamamında çizik ve göçükler meydana geldiğini, işbu hasarın 33.450,47 TL bedel karşılığında müvekkilinin ... sigorta poliçesi kapsamında giderildiğini, bahsi geçen işbu onarımın 20 Gün sürdüğünü müvekkilinin bu süreçte aracını kullanmadığını, müvekkilinin aracının günlük kazancı 1562,50 TL olduğunu, 20 günlük yoksun kalınan kazanç bedeli olan 31.250,00 TL'nin şimdilik kısmi olarak 100,00 TL'sinin davalıdan alınarak taraflarına verilmesini, bunun yanı sıra araçta değer kaybı meydana geldiğini belirterek manevi tazminat hakları ve fazlaya ilişkin tüm talep hakları saklı kalmak kaydıyla 31.250,00 TL yoksun kalınan kazancın bedelinden şimdilik 100,00 TL ve şimdilik 100,00 TL değer kaybı bedelinin dava tarihinden işleyecek reeskont avans faizi ile HMK Madde 107 hükümleri uyarınca belirsiz alacak olarak davalıdan tahsiline ve taraflarına ödenmesine karar verilmesini talep ve dava etmiştir.Davalı vekili cevap dilekçesinde özetle; öncelikle mahkemenin yetkisine itiraz ettiklerini, Osmancık Asliye Hukuk (Ticaret) Mahkemesi'nin görevli ve yetkili olduğunu, davacı tarafın gerçekleştiğini iddia ettiği kazaya müvekkiline ait aracın sebebiyet vermediğini, söz konusu kazanın müvekkili tarafından gerçekleştirildiğine ilişkin somut bir delil bulunmadığını, kusur ilişkin de bir inceleme yapılması gerektiğini, müvekkiline ait aracın ... A.Ş tarafından... poliçe nolu sigorta poliçesi ile sigortalı olduğundan davanın sigorta şirketine ihbar edilmesini talep ettiklerini belirterek davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.Mahkemece yapılan yargılama sonucunda, "Davanın kabulü ile; 40.000,00 TL değer kaybına ilişkin maddi tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek reeskont avans faizi ile birlikte davalıdan tahsili ile davacıya verilmesine, 100,00 TL kazanç kaybına ilişkin maddi tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek reeskont avans faizi ile birlikte davalıdan tahsili ile davacıya verilmesine" karar verilmiştir.Bu karara karşı davalı ... vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.Davalı ... vekili istinaf başvuru dilekçesinde özetle; davanın niteliği gereği tanık dinlenmesine muvafakatlerinin olmadığı

halde mahkemece tanık dinlendiğini, Makine Mühendisinin kusura ilişkin de bir değerlendirme yapması mümkün olmadığını, kusura ilişkin değerlendirme ancak trafik bilirkişilerince yapılabileceğini, davacı tarafa ait araçta herhangi bir kaybı yaşanması mümkün olmadığını, yine davacı tarafın söz konusu aracın tamirde geçirmiş olduğu süreyi de ispat etmesi gerektiğini, buna istinaden de farazi bir kazanç kaybı hesabı yapılması mümkün olmadığını, söz konusu kazanın müvekkil tarafından gerçekleştirildiğine ilişkin somut bir delil bulunmadığını, davacı tarafça öncelikle kazanın müvekkile ait araç tarafından gerçekleştirildiğinin ispat edilmesi gerektiğini, bu hususla ilgili ispat külfeti de davacı taraf üzerinde olmasına karşın mahkemece tüm hukuk kurallarını ve dosyadaki delilleri hiçe sayarak taraflı bir şekilde ispatlanamayan davanın kabulüne karar verilmesinin hatalı olduğunu belirterek istinaf yasa yoluna başvurmuştur. Dava, maddi hasarlı trafik kazası nedeniyle kazanç kaybı ve değer kaybı istemine ilişkin olup istinaf açısından uyuşmazlık konusu HMK'nın 355. maddesine göre kamu düzeni ve istinaf nedenleri ile sınırlı olmak üzere İlk Derece Mahkemesince verilen kararın usul, yasa ve dosya içeriğine uygun olup olmadığıdır. HMK'nın 1.maddesine göre göreve ilişkin kurallar, kamu düzenindedir. HMK'nın 114/1-c bendi ile mahkemenin görevli olması dava şartı olarak kabul edilmiştir. Aynı Yasa'nın 115/1. maddesine göre de mahkemenin dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştıracağı düzenlenmiştir. 6335 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile değişik 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca ticari davalar Asliye Ticaret Mahkemelerince görülerek karara bağlanır. TTK' nın 4/1. maddesine göre, her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın bu Kanunda öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ticari dava sayılır. TTK' nın 11/1. maddesine göre, Ticari işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmedir. TTK' nın 12/1. maddesinde tacir tanımına yer verilerek "Bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişi "tacir olarak tanımlanmıştır. TTK'nın 15/1.maddesinde de esnaf tanımı yapılmıştır. Buna göre "İster gezici olsun ister bir dükkânda veya bir sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedenî çalışmasına dayanan ve geliri 11 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaretle uğraşan kişi esnaftır.". 21/06/2005 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu'nun 3.maddesinde ise esnaf ve sanatkâr " ister gezici ister sabit bir mekânda bulunsun, Esnaf ve Sanatkâr ile Tacir ve Sanayiciyi Belirleme Koordinasyon Kurulunca belirlenen esnaf ve sanatkâr meslek kollarına dâhil olup, ekonomik faaliyetini sermayesi ile birlikte bedenî çalışmasına dayandıran ve kazancı tacir veya sanayici niteliğini kazandırmayacak miktarda olan, basit usulde vergilendirilenler ve işletme hesabı esasına göre deftere tabi olanlar ile

vergiden muaf bulunan meslek ve sanat sahibi kimseler" olarak açıklanmıştır. Somut uyuşmazlıkta; davacı, kaza nedeniyle aracı hasar gördüğünden kazanç kaybı ve değer kaybı talebiyle eldeki davayı açmıştır. Dosya kapsamından, davacıya ait aracın otobüs, davalıya ait aracın ise çekici olduğu anlaşılmıştır. Bu halde; gerçek kişi olan tarafların tacir yada esnaf kaydı olup olmadığının araştırılması ve varsa kayıtların getirilmesi ayrıca varsa tarafların bağlı olduğu Vergi Müdürlüğüne müzekkere yazılarak işletmeleri bakımından basit usulde vergilendirilenlerden veya işletme hesabı esasına göre deftere tabi tutanlardan veya ticari bilanço esasına defter tutanlardan veyahut vergiden muaf kişilerden olup olmadığı sorularak gelen yazı cevaplarına göre tarafların tacir olup olmadığı tartışılarak, eğer taraflar tacir ise davaya devam edilmesi, tüketici olması halinde Tüketici Mahkemesinin, tacir olmayıp esnaf kaydı bulunması halinde ise Asliye Hukuk Mahkemesinin görevli olacağı değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır. Daire kararının kapsam ve şekline göre; davacı vekilinin istinaf itirazlarının incelenmesine şimdilik gerek görülmemiştir. Açıklanan nedenlerle, davalı ... vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile HMK'nın 353/1-a/3. maddesi uyarınca İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılmasına, dava dosyasının yeniden görülmesi için mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir.

KARAR:Gerekçesi yukarıda açıklandığı üzere:

1-Davalı ... vekilinin istinaf başvurusunun **KABULÜ** ile yukarıda esas ve karar numarası belirtilen İlk Derece Mahkemesi kararının HMK'nın 353/1-a/3. maddesi uyarınca **KALDIRILMASINA**,

2-Dosyanın, yukarıda belirtildiği şekilde işlem yapılarak yeniden görülmesi için mahkemesine **GÖNDERİLMESİNE**,

3-İstinaf karar harcının istek halinde İlk Derece Mahkemesince yatırana iadesine,

4-Duruşma yapılmadığından, vekalet ücreti hükmedilmesine yer olmadığına,

5-Davalı ... tarafından yapılan istinaf yargılama giderinin İlk Derece Mahkemesince yeniden verilecek kararda dikkate alınmasına,

6-İstinaf aşaması için yatırılan gider avansından artan kısmın yatıran tarafa iadesine, Dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda HMK'nın 353/1-a maddesi uyarınca kesin olmak üzere oy birliği ile karar verildi.

**İSTANBUL BÖLGE
ADLİYE MAHKEMESİ
45. HUKUK DAİRESİ**

**Esas No. 2021/1685
Karar No. 2025/637
Tarihi: 04.06.2025**

**İlgili Kanun/Madde
6100 s. HMK/353
213 s. VUK/230, 231
6098 s. TBK/182
6102 s. TTK/22, 24**

ÖZETİ: *TBK'nın 182.maddesinde yer alan hakim, aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirir hükmü uyarınca cezai şart miktarının borçlunun ekonomik yönden mahvına sebep olup olmadığının yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde değerlendirilmesi, sözleşme ve taahhüt edilen edimin değerinin tarafların ve özellikle borçlunun cezai şartın kabul edildiği tarihteki iktisadi durumunun, alacaklının çıkarlarının, özellikle uğradığı zarar miktarının, borçlunun kusurunun, borca aykırılığın ağırlığının dikkate alınması ve bu hususlarda konusunda uzman bilirkişilere taraf kayıtları üzerinde inceleme yaptırarak karar vermesi gerekmektedir. Bu nedenlerle mahkemece mali müşavir, optik sektörü ve dava konusu sigorta uygulamaları konusunda uzmanı bilirkişi heyetinden yukarıda yer verilen hususların incelendiği ve değerlendirildiği, hüküm kurmaya elverişli bir rapor alınarak oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerektiğinden, davalı tarafın istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının HMK'nın 353/1.a.6 maddesi uyarınca kaldırılmasına, Dairemizin kararına uygun şekilde yargılama yapıldıktan sonra yeniden karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine iadesine dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir*

6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 353. maddesi uyarınca dosya incelendi,

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ: DAVA: Davacı vekili dava dilekçesinde özetle; taraflar arasında davacı şirket sigortalılarının optik cam, çerçeve ve numaralı lens talebinde bulunmaları halinde ibraz edilen sigorta kartı, kimlik bilgileri, göz muayene cetveli gibi belgelerin kontrolü ile öncelikle Sosyal Güvenlik Kurumu kapsamında provizyon alınarak ve SGK ilkeleri doğrultusunda sigortalıdan alınması gereken fark bedeli için davacı sigorta şirketinden provizyon talebinde bulunarak protokol doğrultusunda hizmet verilmek üzere 02/12/2013 başlangıç tarihli anlaşmalı kurum hizmet sözleşmesi akdedildiğini, taraflar arasındaki sözleşmenin davalı ...Optik gibi anlaşmalı kurumlara haksız menfaat sağlamak amacıyla imzalanmadığını, davacı sigorta şirketinin sigortalılarına ek bir teminat sunduğunu ve sigortalılarının da belli bir katılım payı ödemesi şartıyla indirim sağlanmasının amaçlandığını, Sözleşme'nin 5.maddesinde "... Şirketi, ... Optik ile ... Grubu sigortalılarına, Optik Cam Çerçeve ve Numaralı Lens için Ek'te belirtilen fiyadar (KDV dahil) ile çalışır" hükmü düzenlendiği-

ni, yapılan kontroller sırasında sigortalı Bursa ... Grubu çalışanlarının çok sık davalı ... Optik'ten gözlük çerçeve adı altında alışveriş yaptığının tespit edildiğini, neredeyse tüm ... Grubu sigortalılarının numaralı gözlük kullanması ve tüm sigortalıların da gözlüklerini davalıdan almasının davacı sigorta şirketinin dikkatini çekmesi sonucu yapılan kontrollerde anlaşmalı kurum statüsünde olan davalının hiç provizyon almadığı, her defasında elden fatura kestiği, her sigortalının limitine göre farklı fatura tutarlarının olduğu, elden fatura olarak yıllık yaklaşık 250-300 bin TL civarında fatura geldiğinin tespit edildiğini, Bu tespitler üzerine "gizli müşteri denetimi" yapıldığı ve bu denetim sırasında davalının Sözleşme'ye aykırı davrandığının tespit edildiğini, davalının Sözleşme'nin 4.7, 4.10 ve 4.11 numaralı maddelerine aykırı hareket etmesi, taraflar arasındaki sözleşmeyi suistimal etmek suretiyle davacı sigorta şirketini zarara uğratması sebebiyle Sözleşmenin 4.7.maddesi uyarınca sigorta şirketinin fesih hakkını kullanarak davalıya Kadıköy ...Noterliğinden 27/12/2016 tarihli ... yevmiye nolu fesih ihbarı gönderdiğini ve ayrıca Sözleşme'nin 4.13. maddesinde yazılı 100.000,00 TL cezai şartın ödenmesini talep ettiğini, taleplerine herhangi bir cevap alınmaması üzerine cezai şart alacağı ... sayılı dosyası ile icra takibine konu edilmiş ise de takibe vaki itiraz üzerine eldeki davanın açıldığını beyan ederek; itirazının iptali ile icra inkar tazminatına hükmedilmesini talep ve dava etmiştir.

CEVAP:Davalı vekili cevap dilekçesinde özetle; Bugüne kadar davalı firma tarafından davacı firmaya tek bir fatura dahi kesilmediğini, hali hazırdaki durumda taraflar arasında direkt olarak ticari bir faaliyet olmaması ve bugüne kadar davacı yanca davalıya bir ödeme yapılmamış olması mukabilinde teknik olarak davacı, davalı tarafından zarara uğratılamayacağından, huzurdaki davayı kendi sigortalılarına yönelmesi gerektiğini, bu nedenlerle husumet itirazında bulduklarını, davalı tarafından davacının çalışanı gizli müşteriye hiçbir zaman güneş gözlüğü satılmadığını, yapılan kontrollerde davacı çalışanına numaralı gözlük satıldığının tespit edildiğini, davalı tarafından kesilen... nolu faturanın "cam çerçeve bedeli" olduğunu, güneş gözlüğü olmadığını, davalının her türlü ürünü peşin para ile sattığı dikkate alındığında müşteriye güneş gözlüğü verip bunu numaralı gözlük satmış gibi göstermesinin ve hemen alabileceği bir ödemeyi aylar sonra almasının hayatın olağan akışına da uymadığını, davacının yapılan protokol neticesinde katlanmakta olduğu mali yükümlülükten kurtulabilmek için bu şekilde bir senaryo kurgulayarak protokolü feshetme ve bundan da haksız menfaat elde etme çabası içerisine girdiğini, iddiaların mesnetsiz olduğunu beyan ederek; davanın öncelikle husumet yönünden reddini, her halükarda esastan reddini, davacı aleyhine %20'den az olmamak kaydıyla kötü niyet tazminatına hükmedilmesini talep etmiştir.

İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI:Mahkemece; "Dava, taraflar arasında akdedilen anlaşmalı kurum hizmet sözleşmesine aykırılık iddiasıyla cezai şart alacağının tahsili amacıyla başlatılan icra takibine vaki itirazın İİK.

67. Maddesine göre iptali davası mahiyetinde olduğu, savunmanın ise sözleşmeye aykırılık bulunmadığı yönünde olduğu anlaşılmıştır. ... sayılı dosyasının incelenmesinde; alacaklısı, ... A.Ş. tarafından, borçlu ... Şti aleyhine 100.000,00-TL'nin, icra takip tarihi olan 24/01/2017 tarihinden itibaren asıl alacağa yıllık %9,75 oranında faiz işletilmek kaydı ile tahsili talebi ile 24/01/2017 tarihinde ilamsız icra takibi başlatıldığı, yasal süresinde borçlu vekilinin borca ve fer'ilerine itiraz ettiği, itiraz sonucunda icra takibinin durduğu, iş bu itirazın iptali davasının mahkememize İİK 67. Maddesi uyarınca 1 yıllık yasal süresi içerisinde açılmış olduğu anlaşılmıştır. Dava konusu olayla ilgili, gözlüklerin nasıl temin edildiği, ödemelerin nasıl yapıldığı hususunda tanıklar dinlenmiş ve taraf defterleri incelenmek üzere bu konuda rapor alınmış olmakla, Davalı defterleri açısından, Bursa 2. Asliye Ticaret Mahkemesinin 2018/163 talimat sayısıyla aldırılan müşterek bilirkişi raporu da göz önünde bulundurulduğunda, dava dosyası ve ekleri ile davalıya ait 2013-2014-2015-2016 yıllarına ait ticari defterlerin birlikte incelenmesinde davalının tacir olduğu ve davacı ile aralarında ticari bir sözleşmenin bulunduğu, davalıya ait 2013-2014-2015-2016 ve 2017 yıllarına ait ticari defterlerin açılış ve kapanış tasdiklerinin yasal süresi içerisinde tasdik ettirildiği, anılan bu defterler yapılan kayıtların sahibi adına delil olma özelliğine sahip olduğu, davalı tarafından düzenlenen faturaların 213 sayılı VUK'nun 230 ve 231 maddelerinde belirtilen fatura şekli ve nizamına uygun olarak düzenlendiği, taraflar arası düzenlenen sözleşmeye göre davalı tarafından düzenlenecek faturaların davacı adına düzenlenmesi gerekirken davacı vekilinin dilekçesinde de belirtildiği üzere şahıslar adına düzenlendiği, davacı vekili tarafından 18/04/2018 tarihli dilekçe ekinde dosyaya sunulan ve listede yer alan ve davalı tarafından sunulan listedeki şahıslar adına düzenlenen faturaların cam çerçeve bedeli olarak düzenlenmesine rağmen, anılan bu faturalarda cam ve çerçeve bedeli ile ilgili bir ücret ayrımı yapılmazken, anılan faturalarda yer alan bedellerin ticari defter kayıtlarına 600 yurt içi satışlar hesap kodu ile 600 19 001 cam satışları 600 19 002 çerçeve satışları ve 600 20 001 güneş gözlüğü satışları gibi ayırım yapılarak işlendiği, taraflar arasında anlaşmalı kurum hizmet sözleşmesinin imzalandığı ve imzalanan sözleşme gereğince taraflara yükümlülükler yüklendiği, davalının provizyon almadığı, yanlış sigorta uygulamalarının tespiti, bildirim, kaydı ve bu uygulamalarla mücadele usul ve esasları hakkında yönetmelik çerçevesinde sigorta şirketlerine yükümlülük çerçevesinde yapılan incelemede davalının haksız menfaat temin ettiği anlaşılmakla, davacının sözleşme gereğince 100.000,00-TL cezai şart talep edebileceği . Davacı defterleri yönünde yapılan incelemede ise, taraflar arasında düzenlenen sözleşmeye göre; davalı tarafından düzenlenecek faturaların davacı/... A.Ş. adına düzenlenmesi gerekirken davacı vekilinin dilekçesinde de belirtildiği üzere şahıslar adına düzenlendiği, davalı borçlunun provizyon almadığı, dosyada mübrez belgelerden de anlaşılacağı üzere sözleşme hükümlerine aykırı davranıldığı ve bu sayede sigortalılar aracılığıyla haksız kazanç elde

edildiği, davacı defterlerinin açılış kapanış tasdiklerinin zamanında yaptırıldığı, muhasebe tekniği açısından ilgili hesapların birbirini doğruladığı ve defterlerin sahibi lehine delil niteliği taşıdığı, davacı vekili tarafından 18.04.2018 tarihli dilekçe ekinde dosyaya sunduğu şahıslar adına düzenlenen faturalar ve ödemeleri Davacının defter ve belgelerinde görüldüğü, sözleşme gereğince 100.000,- TL ceza-i şart talep edebileceği anlaşılmakla, tüm dosya kapsamına göre, yukarıda belirtildiği gibi, davalının haksız menfaat temin ettiği ve sözleşmeye aykırı davrandığı anlaşılmakla ve davalı taraf bilançosunda her ne kadar zarar görüyor ise de, zarar sonucunun davalı ticari süreci ile uyumlu olmadığı anlaşılmakla, tazminatın davalının mahvına sebep olmayacağı değerlendirilmekle, davanın kabulüne..." karar verilmiştir.

İSTİNAF SEBEPLERİ:Davalı vekili yasal süre içerisinde sunmuş olduğu istinaf dilekçesinde özetle; Dava dilekçesinde belirtilen hususlar gerçek dışı olup ispat edilemediğini, davacı yanın sigortalılarına güneş gözlüğü satıldığına ilişkin dosyada en ufak bir somut delil olmadığını, davalı müvekkilinin her türlü ürünü peşin para ile sattığı dikkate alındığında müşteriye güneş gözlüğü verip bunu numaralı gözlük satmış gibi göstermesinin ve hemen alabileceği bir ödemeyi aylar sonraya ötelemesinin hiçbir mantığı olmadığı gibi bu hususun hayatın olağan akışına da aykırı olduğunu, gizli müşteri ve aynı zamanda davacı çalışanı olan mahkemece tanık olarak dinlenen ...'ın tutanaktaki ve mahkemedeki ifadelerinin çelişkili olduğunu, tuttuğu tutanak ile ifadesinin bağdaşmadığını, davacı kuruma fayda sağlamak için gerçeğe aykırı ifade verdiğini, bu nedenlerle beyanlarına itibar edilemeyeceğini, Davalı müvekkili tarafından bugüne kadar davacı yana hiçbir şekilde fatura kesilmediğini, sözleşmenin 7.maddesi gereği "Davacı sigorta şirketinin davalı müvekkile ödeme yapması gerekirken" uygulamada hiçbir zaman bu böyle olmadığını ve davacı sigorta şirketi sorumluluğu kendi sigortalılarına yükleyerek ödemeleri müşterilerine/sigortalılara yaptığını, kesilen faturaları müvekkilinden değil sigortalılardan alan davacı yanın müvekkilini değil sigortalılarını denetlemesi gerektiğini, gelen müşteriler beyan etmedikleri sürece davalı müvekkilinin müşterinin ... Grubu çalışanı olup/olmadığı, müşterilere verilen faturaların sonrasında nereye sunulduğu ve müşteri tarafından tahsil edilip edilmediği hususlarını bilemeyeceğini, Davacının faturalarda sigorta ve provizyon numarası belirtilmemiş olmasına rağmen yine sözleşmeye aykırı şekilde sigortalılarına ödeme yapmış olmasının kendi kusurundan kaynaklandığını, dava dilekçesi ve bilirkişi raporunda atıf yapılan ... Uygulamaları'nın Tespit ve Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik kapsamında "yanlış sigorta uygulamalarının önlenmesi, tespiti, kayıt altına alınması, ortadan kaldırılması ve ilgili mercilerine bildirim için etkin usulleri tesis etmek ve bu amaçla gerekli kaynağı tahsis etmek yükümlülüğü"nün doğrudan sigorta şirketlerine yüklenildiğini, davacı mevzuatta düzenlenen bu yükümlülüğüne rağmen 2013 yılından beri müvekkili şirketten değil ... A.Ş.'den gelen iddiaya göre provizyon

alınmamış fatura karşılıklarını kendi sigortalılarına ödediğini, bu hususun ise davacı şirketin gerekli denetimleri yapmayarak mevzuatta düzenlenen yükümlülüklerini yerine getirmediğini, diğer bir ifade ve kabul anlamına gelmemek kaydı ile ortada bir yanlış sigorta uygulaması varsa buna doğrudan davacı şirketin sebep olduğunu açıkça ortaya koyduğunu, Davacı şirketin kendi iç bünyesinde hazırlayıp dosyaya sunduğu denetim raporu gerçeğe aykırı olup söz konusu raporda her ne kadar davacı şirket tarafından geliştirildiği iddia edilen Otomatik Tazminat Sistemi mevcut olduğu, bu sisteme anlaşmalı kurumların kendilerine verilen özel kullanıcı adı ve şifre ile giriş yaparak gelen müşterinin sigortalı olup olmadığı, sigortalı ise poliçe tarih aralıkları vb. hususları görebileceği iddia edilmişse de, davacı şirket tarafından davalı müvekkiline hiçbir zaman kullanıcı adı ve şifre verilmediğini, Bilirkişiler tarafından hazırlanan raporda davacı vekilinin 18/04/2018 tarihinde sunmuş olduğu listeye ilişkin faturaların "Cam ve Çerçeve Bedeli" olarak kesilmiş olmasına rağmen, ticari defterlere "Cam". "Çerçeve" ve "Güneş Gözlüğü" satışı olarak işlendiği dile getirilmiş, bu tespiti bağli olarak müvekkilinin muhataplara güneş gözlüğü satmasına rağmen bunu optik gözlük olarak yansıttığı ifade edilmiş ise de optik sektörü uygulamaları nazara alındığında bu tespitin son derece hatalı olduğunu, müvekkili şirketin satışını yaptığı tüm gözlükler ithal olup gelen müşterilerin düz optik gözlüğün yanı sıra, yaz aylarında güneş ışınlarından korunabilmeleri açısından koruyucu optik gözlüğü talepleri olması halinde müvekkili firma tarafından normal güneş gözlüklerinin camı müşterinin göz bozukluk derecesine göre atölyede kesilip-işlenip-boyandıktan sonra çerçeveye monte edilmek sureti ile optik gözlük olarak müşteriye teslim edildiğini, yani talebi olan müşteriye boyama camlı optik gözlük verildiğini ancak stok girişleri güneş gözlüğü olan bu ürünlerin çıkışları da VUK gereğince ticari defterlere yine güneş gözlüğü olarak işlendiğini ve işlenmek zorunda olduğunu, bu noktada Türkiye'ye optik güneş gözlüğü girişi yasak olup bu nedenle bu tür gözlüklerin tamamının Türkiye'de işlem den geçtiği ve satışı sonrasında da ticari defterlere stok girişi güneş gözlüğü olduğu için satış aşamasında da güneş gözlüğü olarak kaydedilme zorunluluğu olduğunun bilinmesi gerektiğini, bilirkişilerin optik sektörden ya da tıp sektöründen olmaması nedeniyle bu hususu bilemeyeceklerini, bu nedenlerle göz doktoru ve optik sektörü uzmanı bilirkişi heyetinden rapor alınması taleplerinin mahkemece nazara alınmamasının hatalı olduğunu, Bilirkişiler tarafından her ne kadar davacı tarafça sunulan 18/04/2018 tarihli sigortalı listesinin ve müvekkili kayıtlarının incelendiği belirtilmişse de; raporda buna ilişkin genel ve soyut ifadeler kullanıldığını, herhangi bir fatura numarası ve içeriği ile listede adı geçen kişiler eşleştirilerek bu yönde somut veriler aktarılmaksızın kanaat belirtildiğini, söz konusu liste incelendiğinde listeye ilişkin birçok fatura içeriğinin "Lens Bedeli" - "Gözlük" - "Miyop İçin Gözlük" - "Hipermetropi İçin Gözlük" - "Nuramalı Çerçeve Cam Bedeli" olduğunun açıkça yazılı olduğunu ancak bilirkişilerce söz konusu liste ve faturaların detaylı bir şekilde irdelen-

mediğini, Davalı müvekkilinin fiyatları fazla gösterdiği iddiasının doğru olmadığını, bunun bir an için aksi düşünülse dahi sözleşme ekinde fiyat protokolüne aykırı davranıldığı iddiası var ise davacı yanın belirtilen fiyatların sözleşmeye aykırı olması nedeniyle bu hususu sorgulaması ve ödeme yapmaması gerektiğini, Davalı müvekkil Bursa'nın en eski ve sektöründe lider konumda olan gözlük firmalarından biri olup faaliyet adresi itibari ile de ... Grup'un bulunduğu Organize Sanayi Bölgesine son derece yakın konumda olduğunu, ... Grup bünyesinde bulunduğu kadarı ile 4.000'i aşkın insan çalıştığını, ... Grubu çalışanlarının bir çoğunun müvekkilinden gözlük almasının da davalının elinde olan bir durum olmadığı gibi bu hususun dava açılması için hukuki bir gerekçe olmadığını, Bugüne kadar davacı yanca davalıya bir ödeme yapılmamış olması karşısında teknik olarak davacının müvekkili tarafından zarara uğratılması mümkün olmadığından davanın kendi sigortalılarına yöneltmesi gerektiğini, bu nedenle husumet itirazlarının olduğunu, Kabul anlamına gelmemek kaydıyla müvekkilinin son yıllarda ekonomik olarak zor durumda olduğu raporlarla sabit olup; talep edilen cezai şartın tenkisi yoluna gidilmesi gerektiğini beyan ederek kararın kaldırılmasını talep etmiştir.

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE GEREKÇE: İstinaf kanun yolu başvurusuna konu edilen karar hakkında inceleme; 6100 sayılı HMK'nın 355.maddesi uyarınca istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapılmış, kamu düzenine aykırılık olup olmadığı ise re'sen gözetilmiş ayrıca HMK'nın 357. maddesindeki "İlk derece mahkemesinde ileri sürülmeyen iddia ve savunma istinafta dinlenemez ve istinafta yeni delillere dayanılmaz" kuralı nazara alınmıştır. Dava, hizmet sözleşmesine aykırılık nedeniyle cezai şart alacağının tahsili için başlatılan icra takibine vaki itirazın iptali istemine ilişkindir. Sözleşme; Taraflar arasında Anlaşmalı Kurum Hizmet Sözleşmesi imzalanmıştır. Konusu başlıklı 2.maddesinde; "Sigorta şirketi tarafından tanzim edilen sağlık sigortası poliçesi, sertifikası veya sigortalı kimlik kartına istinaden, sigortalının optik cam, çerçeve ve numaralı lens giderlerinin teminatlar dahilinde sigorta şirketi tarafından ... Optik'e ödenmesine ilişkin esasların belirlenmesidir." Başlangıç Süresi Ve Yürürlük Süresi başlıklı 3.maddesinde; "Bu sözleşme, taraflarca 02.12.2013 tarihinden itibaren yürürlüğe girecek şekilde kabul edilmiştir. Ve 1 (bir) yıl süre ile geçerlidir. Taraflar sözleşmenin bitiş tarihinden bir ay önce aksini yazılı larak karşı taraf bildirmedığı takdirde, sözleşme kendiliğinden uzar." Tarafların Hak Ve Yükümlülükleri başlıklı 4.maddesinde; "...4.7. Anlaşmalı Kurum, Sigortalı hakkında tam ve doğru bilgi vermekle yükümlüdür. Verilen bilgilerde, eksik ve/veya yanlış bildirim yapıldığının tespit edilmesi halinde, Sigorta Şirketi tarafından verilen onaylar geçersiz kabul edilecektir. Böyle bir durumun tespit edilmesi halinde ise, Sigorta Şirketi'nin cezai şart uygulayarak sözleşmeyi fesih hakkı saklıdır. 4.8. Sigortalı'nın aynı zamanda SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu) kapsamında Sigortalı olması ve Anlaşmalı Kurum'un SGK ile anlaşmalı olması durumunda, Anlaşmalı Kurum öncelikle

SGK kapsamında provizyon alacaktır. Sigorta Şirketinden ise sadece SGK ilkelere doğrultusunda Sigortalı'dan alması gereken fark bedeli için provizyon talebinde bulunacaktır. ...4.10.Anlaşmalı Kurum, Sigortalı Katılım Payı tutarını, Sigortalı'dan almak ve Sigorta Şirketinin belirlediği tutara göre Sigortalı'nın hizmeti satın aldığı gün faturalaştırmak durumundadır. Sigorta Şirketi'nin, Anlaşmalı Kurum'un Katılım Payı almadığını yada eksik aldığını tespit etmesi ve/veya Sigortalı Katılım Payı tutarlarının hizmeti satın aldığı tarih dışında faturalandırması halinde, sözleşmeyi tek taraflı, cezai şart uygulayarak fesih etme hakkı saklıdır.4.11.Sigorta Şirketi, geriye dönük yapacağı denetim faaliyetleri sonucu, sözleşme şartlarına aykırı işlem yapıldığını ve Sigortalı'sına haksız bir tazminat ödenmesine neden olan bir durumu tespit etmesi durumunda, uğradığı zararın bedelini Anlaşmalı Kurum'dan talep etme, cezai şart uygulama ve sözleşmeyi tek taraflı feshetme hakkına sahiptir.4.13.Anlaşmalı Kurumun sözleşme ve eklerinde yer alan Fiyat Protokolü ve Ek Protokol maddelerinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemesi ve/veya eksik yerine getirmesi, taahhüt edilen yükümlülüklere aykırı hareket etmesi, gizlilik şartlarına uymaması, sözleşme kapsamında verilecek olan hizmetlerde, Sigorta Şirketi ve/veya Sigortalı'ya zarar vermesi gibi durumlarda, anlaşmalı kurum, Sigorta Şirketi'ne 100.000.-YL (Yüzbin) tutarında cezai şart ödemeyi beyan, kabul ve taahhüt eder."Fiyatlandırma Esasları başlıklı 5.maddesinde; "Sigorta şirketi, Fırat Optik ile Bosch Grubu sigortalılarına, optik cam çerçeve ve numaralı lens için EK'te belirtilen fiyatlar (KDV dahil) ile çalışır."Sözleşmenin Feshi başlıklı 6.maddesinde; "Anlaşmalı Kurum'un sözleşmede yer alan hususlara ve iyi niyet ilkelerine aykırı davranması durumunda, sözleşme sigorta şirketi tarafından herhangi bir ihbara gerek olmaksızın tek taraflı olarak feshedebilir. Anlaşmalı Kurum'un sözleşme hükümlerine uygun davranmaması halinde sigorta şirketi'nin sözleşmenin 4.13 ve ilgili diğer maddeleri uyarınca cezai şart talep etme hakkı saklıdır." Ödeme Şartı başlıklı 7.maddesinde; "Sigorta Şirketi, Anlaşmalı Kurum'a onay verdiği numaralı lens ve optik cam çerçeveye ait faturalar ve eklerinin sigorta şirketine ulaştığı tarihten itibaren en geç 45 gün içinde ödeme yapacaktır..."Faturalandırma İşlemleri başlıklı 8.maddesinde; "1.Faturalar, sigortalının belirtilen sigorta numarası, ad ve soyad bilgilerini içerecek biçimde düzenlenmelidir. 2.Faturaların, Sözleşmenin Fiyat Protokolü esaslarına uygun olarak düzenlenmesi ve onay işlemleri sırasında alınan provizyon numarasının da faturada belirtilmesi gerekmektedir. 3.Fatura ekinde aşağıda belirtilen evrakların yer alması gerekmektedir.Sigortalı kimlik belgesi, sigortalı katılım payı fatura fotokopisi, marka ve ürüne ait kod bilgisi, reçetenin aslı (doktor imza ve kaşeli) 4.Faturalar ekinde tetkik sonuçlarının gönderilmemesi durumunda ilgili fatura için ödeme yapılmayacaktır. Anlaşmalı kurum, fatura ve istenen eklerini 15 gün içinde Sigorta Şirketine teslim etmekle yükümlüdür." hükümleri yer almaktadır.Denetim Rapor Formu;Davacı tarafça dosyaya delil olarak ibraz edilen "Denetim Rapor Formu" başlıklı belgede; 12/12/2016 tarihinde ... tara-

findan,... Optik'te denetim yapıldığı anlaşılmaktadır. Açıklama kısmı "... Optik provizyon almadan gözlüğü tarafıma ücretsiz verdi... grubu ile anlaşmalarının bu şekilde olduğunu, faturamı ...unun revirine iletmemi söyledi. Sadece reçetemi alarak 1100 TL değerindeki gözlük için tarafıma 1400 TL'lik fatura kesti. Hesabınıza yatınca ödersiniz. ... Grubuna güvenimiz sonsuz dedi." şeklindedir. 12/12/2016 tarih ve ... no.lu "cam çerçeve bedeli" açıklamalı KDV dahil 1400 TL bedelli fatura, davalı...Optik tarafından ... adına düzenlenmiştir. Provizyon Sistemi Ve ...Denetim Süreci Konulu Belge;Davacı şirketin Anlaşmalı Kurumlar Müdürü tarafından düzenlenen İC-0225 dosya no.lu Provizyon Sistemi Ve ... Optik Denetim Süreci konulu tarihsiz belgede; Provizyon, Otomatik Tazminat Sistemi hakkında açıklamalara yer verilerek devamında Anlaşmalı Kurumlar tarafından, herhangi bir sigortalının talebi halinde Provizyon Sistemi'nden provizyon talebinde bulunulmasına rağmen ...Optik'in hiçbir zaman provizyon talep etmediği, faturaların elden ödemeli olarak iletildiği, bu hususun dikkat çektiği ve gizli müşteri denetimi yapıldığı, gizli müşteri organizasyonunda denetimin ... Şubesi Sigortalı Hizmet yöneticisi tarafından yapıldığı, denetimde ... Optik'in satmış olduğu güneş gözlüğü için optik cam çerçeve faturası düzenlediği, faturanın sigortalıdan bedel alınmayacak yani katılım payını da içerecek şekilde düzenlendiği,...Optik'in bu faturayı sigortalıdan ücret almadan sigortalıya teslim ettiği, ödemeyi sigortacıdan alınca yapabileceğini belirttiği, bu usulsüzlükler nedeniyle sözleşmenin feshedildiği belirtilmiştir.İhtarname;Davacı tarafından Kadıköy ... Noterliği'nden 27/12/2016 tarihinde davalıya keşide edilen ... yevmiye no.lu ihtarnamede; taraflar arasında 02/12/2013 başlangıç tarihli Anlaşmalı Kurum Hizmet Sözleşmesi (Sözleşme) akdedildiği, 12/12/2016 tarihinde yapılan "gizli müşteri denetimi" esnasında; a) Güneş gözlüğü satın alan sigortalı için, numaralı gözlük satın alınmış gibi işlem yapıldığı, b) ... Optik, Anlaşmalı Kurum statüsünde olduğu halde provizyon istenmeden fatura teslimi yoluyla bu işlemin yapıldığı,c) Sigortalının ödemesi gereken katılım payının sigortalıdan alınmayarak gözlük bedeli 1.100,00 TL olmasına rağmen 1.400,00 TL olarak gösterildiği ve dolayısıyla aslında tüm maliyetin müvekkili sigorta şirketine yansıtıldığı ve böylece davalının sözleşmenin 4.7, 4.10, 4.11, 4.13.maddelerine aykırı davrandığı ve suiistimal ettiğinin tespit edildiği açıklanarak; sözleşmenin derhal feshedildiği bildirilmiş ve sözleşmenin 4.13.maddesi uyarınca 100.000,00 TL cezai şart tutarının en geç 03/01/2017 tarihine kadar ödenmesi ihtar edilmiş, davalıya 23/02/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.Tanık beyanları;Mahkemece davacı tanığı ... ile davalı tanıkları ... ve ...'nun beyanları alınmıştır.Bursa ATM'ye yazılan talimat uyarınca SMMM ... ve Sigorta Hukuku-Aktüerya Uzmanı ...'den oluşan bilirkişi heyeti tarafından düzenlenen 01/02/2019 tarihli raporda;Davalıya ait ticari defterlerin usulüne uygun tutulduğu, sahibi adına delil niteliği taşıdığını, 30/04/2011 tarihinde yayımlanan Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 1.maddesinde; "Bu Yönet-

meliğin amacı; yanlış sigorta uygulamaları ile etkin mücadele için yanlış sigorta uygulamalarının tespiti, bildirim, değerlendirilmesi ve raporlanması ile ilgili usul ve esaslar ile bu çerçevede sigorta ilişkisi ile ilgili tüm tarafların yükümlülüklerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.", 2.maddesinde; "Bu Yönetmelik sigortalılar, sigorta şirketleri, sigorta aracıları ile sigorta ilişkisi içerisindeki taraflar ve bu ilişkide rol oynayan kişileri kapsar." hükümlerinin yer aldığı, 4.maddesinin d bendinde "d) Yanlış sigorta uygulaması: Bu Yönetmelik kapsamında, sigorta ilişkisi içerisindeki taraflardan ya da bu ilişkide rol oynayan kişilerden bir veya birkaçına haksız menfaat sağlamaya yönelik her türlü fiili ifade eder." denilerek haksız menfaat edinilmesi durumunda yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına değinildiği, 28/02/2015 tarihli 29281 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yönetmeliğin 5.maddesinin c bendindeki değişikliğin "c) Aracı yanlış sigorta uygulamaları: Sigorta aracılarının şirketlere, sigortalılara veya sigorta ilişkisi içerisindeki ilgili kişilere karşı gerçekleştirdikleri yanlış sigorta uygulamalarıdır. Sigorta aracılarının sigorta konusuna ilişkin bariz şekilde bilinmesi gereken özellikleri yanlış girerek sigorta şirketinin hak ettiği primi azaltıcı poliçe istihsal işlemleri bu kapsamda değerlendirilir." şeklinde olduğu, Yönetmeliğin 6.7. ve 8.maddeleri ile de yanlış sigorta uygulamaları ile etkin mücadele için yanlış sigorta uygulamalarının tespiti, bildirim, değerlendirilmesi ve raporlanması ile ilgili tüm bu yükümlülüklerin Sigorta Şirketlerine yüklendiği, Bu kapsamda davacı sigorta şirketi tarafından davalı/borçlu firmaya karşı sözleşme hükümlerine aykırı davranıp davranmadığı ve haksız menfaat temin edilip edilmediği hususunda inceleme başlatıldığı, 12/12/2016 tarihinde ... denetimi neticesinde belge düzenlendiği, ...'a kesilen 12/12/2016 tarih ve ... no.lu faturaya konu cam ve çerçeveye ait oluşturulan evrakların incelenmesinde faturanın 213 sayılı VUK. nun 230 ve 231 maddelerinde belirtilen "Fatura Şekil ve Nizamına" uygun olarak düzenlendiği, faturanın "Cam Çerçeve bedeli" olarak düzenlendiği, bedelinin ise nakit olarak tahsil edilerek davalıya ait 2016 yılı Yevmiye defterine 20/12/2016 tarih ve ... Yevmiye numarası ile (Cam Satışları 648,15 + 51,85 KDV = 700,00 TL ve Çerçeve Satışları 648,15 + 51,85 KDV = 700,00 TL) olmak üzere 1.400,00 TL olarak kayıt edildiği, Yine davacı vekili tarafından 18/04/2018 tarihli dilekçe ekinde dosyaya sunulan ve davalının müşterileri adına düzenlenen "Müşteri No.su, Müşteri Adı ve Soyadı, Talep Tarihi, Fatura Tarihi ve No.su, Fatura Tutarı, Ödenen Tutar, Tazminat Statü adı, Tazminatın Şikayet Bilgisi, Kurum Adı, Üst Gurup Adı, Tazminat No., Kurum ID'si, Tazminatın Ödeme Yeri Adı" içerikli tablonun incelenmesinde taraflar arasında düzenlenen sözleşmeye göre davalı tarafından düzenlenecek faturaların, davacı ... A.Ş. adına düzenlenmesi gerekirken şahıslar adına düzenlendiği, listede yer alan şahıslar adına düzenlenen faturaların "Cam Çerçeve bedeli" olarak düzenlenmesine ve faturalar üzerinde cam/çerçeve bedeli ile ilgili bir ücret ayırımı yapılmamasına rağmen ticari defter kayıtlarına (Yevmiye defterine) 600 YURTİÇİ SATIŞLAR hesap kodu ile 600.09.001 cam satışları,

600.19.002 çerçeve satışları ve 600.20.001 güneş gözlüğü satışları gibi ayırım yapılarak işlendiği, Sözleşme hükümlerine göre davalının, ibraz edilen sigorta kartı, kimlik bilgileri, göz muayene cetveli gibi belgeleri kontrol ettiği, Sosyal Güvenlik Kurumu kapsamında provizyon aldığı, SGK ilkeleri doğrultusunda Sigortalı'dan alması gereken fark bedel için Sigorta Şirketinden provizyon talebinde bulunduğuna ilişkin her hangi bir belge sunulmadığı hususlarında kanaat bildirilmiştir. Mahkemece SMMM ... ve Sigorta Uzmanı ...'dan oluşan bilirkişi heyetinden alınan 08/03/2021 tarihli raporda; Davacı tarafça yapılan "gizli müşteri denetimi" esnasında davalı tarafından sözleşmeye aykırı olarak güneş gözlüğü satın alan sigortalı için numaralı gözlük satın alınmış gibi işlem yapıldığı, davalı ... OPTİK firması tarafından anlaşmalı kurum statüsünde olduğu halde provizyon istenmeden fatura teslimi yolu ile bu işlem yapıldığı, sigortalının ödemesi gereken katılım payının sigortalıdan alınmayarak gözlük bedeli 1.100,00 TL olmasına rağmen 1.400,00 TL olarak gösterildiği dolayısıyla aslında tüm maliyetin müvekkili sigorta şirketine yansıtıldığı ve bu şekilde taraflar arasında akdedilen sözleşmenin 4.7, 4.10 ve 4.11 numaralı maddelerine aykırı hareket edildiğinin tespit edildiği, Dosya ekinde bulunan excel dosyasında mevcut 712 kişiye aynı yolla işlem yapıldığı, yapılan kontrollerde anlaşmalı kurum statüsünde olan davalı ... OPTİK firmasının hiç provizyon almadığı, her defasında elden fatura kestiği, sigortalıların limitlerine göre fatura düzenlediği, 30/04/2011 tarih ve 27920 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespit, Bildirimi, Kaydı Ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul Ve Esasları Hakkındaki Yönetmelik şartlarının 6-7 ve 8. Maddelerinde sigorta şirketlerine yüklenen sorumlulukların belirtildiği, bu yönetmelik ve taraflar arasındaki hizmet sözleşmesinin 4.11 maddesinin amir hükmü gereğince davacının davalı şirketi denetleme yetkisinin bulunduğu, bu kapsamda davacının gerekli gördüğü işbu denetim esnasında davalının ilgili yönetmelik ve sözleşme şartlarına aykırı davranarak haksız kazanç elde ettiği, davacının taraflar arasındaki hizmet sözleşmesine dayanarak davalı optik firmasına güvendiği, bu güvence teminatı olarak cezai şartın sözleşmeye konulmuş olduğu, bu şekilde davalı firmaya cezai şarta başvurulmaması için doğru ve dürüst davranmak ve sadakatli olmak yükümlüğünün yüklenmiş olduğu ancak yukarıda belirtilen inceleme ve açıklamalar çerçevesinde davalının taraflar arasında akdedilen hizmet sözleşmesine ve Yanlış Sigorta Uygulamaları Yönetmeliğine aykırı davranarak haksız kazanç elde ettiği hususlarında kanaat bildirilmiştir. Bilirkişi heyetinden alınan ek raporda; Şirketin 2016 ila 2019 yıllara ait kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde gelir tablosu incelendiğinde firmanın brüt satış karının yüksek olduğu, genel yönetim giderleri ve finansman giderleri yüksek olduğundan bu yıllarda sürekli zarar ettiği belirtilmiştir. Ek raporda yer alan tablolarda davalının yıllara ilişkin dönem karı ve zararı incelendiğinde 2016 yılında (-) 32.446,00 TL 2017 yılında (-) 239.360,00 TL, 2018 yılında (-) 38.215,00 TL, 2019 yılında (-) 61.113,00 TL olmak üzere zarar ettiği anlaşıl-

mıştır. İnceleme ve değerlendirme Ceza koşulu, borçlunun alacaklıya karşı mevcut bir borcu hiç veya gereği gibi ifa etmemesi halinde ödemeyi üstlendiği, hukuki işlem ile belirlenmiş ekonomik değeri olan bir edimdir. Ceza koşulu zarar tazmin amacı değil, sözleşmeden doğan borcun ifasını sağlama amacı güder... Ceza koşulu, borçlunun asıl edimi hiç veya gereği gibi ifa etmemesi hali için kararlaştırılır. Bu bakımdan ceza koşulu, koşula bağlı bir edim taahhüdüdür. Burada geciktirici koşul söz konusudur. Şart, muaccel bir asli edimin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesidir. Bu nedenle, asıl edim hiç veya gereği gibi ifa edilmediği takdirde koşul gerçekleşir ve kararlaştırılan ceza koşulu, yani yan edim (fer'i borç) muaccel hale gelir. Ceza koşulunun yan borç niteliği, muaccel olduğu ana kadar devam eder; ceza koşulu muaccel olduktan sonra bağımsız bir alacak niteliği kazanır. (Prof. Dr. Fikret Eren, Dr. Ünsal Dönmez, Eren Borçlar Hukuku Şerhi, Ankara 2022, Cilt III, s..2857, 2861).Cezai şartın esas itibariyle iki temel amacı bulunmaktadır. Bunlardan biri, borçluyu ifaya zorlamak ve böylece asıl borcun ifasını teminat altına almak; diğeri de, borcun ifa edilmemesinden doğacak zararı önceden ve götürü şekilde tespit etmektir. Bu iki temel amacı dışında, cezai şartın diğer bir amacı da, ifayı engelleyen cezai şartta (dönme cezasında) borçlunun cezai şartı ödemek suretiyle sözleşmeden kolayca dönmesini sağlamaktır (Köksal Kocaağa, Türk Özel Hukukunda Cezai Şart (BK. m. 158-161), Ankara 2003, s. 40-42).6098 sayılı TBK'nın 179. maddesinde cezai şartın türleri seçimlik cezai şart (TBK 179/1), ifaya eklenen cezai şart (TBK 179/2) ve ifa yerine cezai şart yani dönme cezası (TBK 179/3) olarak düzenlenmiştir. 6098 sayılı TBK'nın 179/1 hükmüne göre; "Bir sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumu için bir ceza kararlaştırılmışsa, aksi sözleşmeden anlaşılmadıkça alacaklı, ya borcun ya da cezanın ifasını isteyebilir."Borçlu, borca uygun hareketle yükümlü olup, bu hükme göre taraflar, sözleşmede borçlunun ya borcunu sözleşmeye uygun olarak ifa etmesini ya da ceza koşulunu ödenmesini kararlaştırmış olabilirler ancak bu durumda seçim hakkı alacaklıya tanınmıştır. Alacaklı borcun aynen ifasını talep edebileceği gibi bundan vazgeçerek ceza koşulunun ödenmesini de talep edebilir.Şart gerçekleştiği, yani asıl edim hiç yada gereği gibi ifa edilmediği takdirde, alacaklının seçimlik yetkisi doğar. Ne var ki, bu yetki ne tam anlamıyla seçimlik bir yetki ne de gerçek anlamda seçimlik bir borçtur. Ancak hakim görüş bu yetkiye kıyas yoluyla seçimlik borç hakkındaki hükümleri uygulamaktadır. Buna göre alacaklı ceza koşulu muaccel olunca seçimlik bir hakka sahip olmaktadır. Bu hak niteliği itibariyle değiştirici yenilik doğuran bir haktır. Her yenilik doğuran hak gibi kullanıldıktan sonra bundan da dönülemez. Bu itibarla alacaklı seçim hakkını kullandığı zaman, seçmiş olduğu borç kesin borç haline dönüşür ve artık bundan dönemez, bunu geri alamaz.(Eren Borçlar Hukuku Şerhi, Cilt III, s.2864).Cezai şart ile borçlunun kusuru ve alacaklının zararı arasındaki ilişki ise TBK'nın 180.maddesinde; "Alacaklı hiçbir zarara uğramamış olsa bile, kararlaştırılan cezanın ifası gerekir. Alacaklının uğradığı zarar karar-

laştırılan ceza tutarını aşıyorsa alacaklı, borçlunun kusuru bulunduğunu ispat etmedikçe aşan miktarı isteyemez." düzenlemesi ile TBK'da yer almıştır. Cezai şartın ödenmesinin alacaklının zarar görüp görmediğine ve zararının miktarına bağlı olmadığı gibi borçlunun kusuru da aranmaz. Borçlu kusurlu olsun veya olmasın, alacaklı zarar görsün veya görmesin ceza ilke olarak ödenir.TBK'nın 182.maddesinde; "Taraflar, cezanın miktarını serbestçe belirleyebilirler. Asıl borç herhangi bir sebeple geçersiz ise veya aksi kararlaştırılmadıkça sonradan borçlunun sorumlu tutulamayacağı bir sebeple imkansız hâle gelmişse, cezanın ifası istenemez. Ceza koşulunun geçersiz olması veya borçlunun sorumlu tutulamayacağı bir sebeple sonradan imkansız hale gelmesi, asıl borcun geçerliliğini etkilemez. Hakim, aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirir." hükmü yer almaktadır. Ceza koşulu, sözleşme özgürlüğü ilkesine dayandığı için taraflar ceza miktarını belirleme konusunda serbesttir.Ancak cezai şart miktarı borçlunun ekonomik kişilik hakkını, ticari faaliyetlerini ihlal edecek şekilde aşırı miktarda ise bu durumda hakim, aşırı gördüğü ceza koşulunu takdir hakkını kullanarak re'sen indirir.TTK'nın 22.maddesine göre; "Tacir sıfatını haiz borçlu, Türk Borçlar Kanununun 121 inci maddesinin ikinci fıkrasıyla 182 nci maddesinin üçüncü fıkrasında ve 525 inci maddesinde yazılı hallerde, aşırı ücret veya ceza kararlaştırılmış olduğu iddiasıyla ücret veya sözleşme cezasının indirilmesini mahkemeden isteyemez."TBK'nın 182.maddesinin 3.fıkrasında yer alan cezai şartın indirilmesi konusundaki hükmün, TTK'nın 22.maddesi uyarınca ticari işler ve tacirler bakımından uygulanmayacağı kabul edilmiş ise de özellikle miktar yönüyle ahlaka, adaba ve kanunun emredici hükümlerine aykırı olan cezai şart miktarına, sırf cezai şartı ödemekle yükümlü olan tarafın tacir olduğu ve basiretli tacir gibi davranma yükümlülüğü bulunduğu ileri sürülerek müdahale edilememesi hukuka ve hakkaniyete aykırı olacaktır. Nitekim yerleşik Yargıtay içtihatları ile sözleşmede belirlenen cezai şart miktarının, borçlunun ekonomik yönden mahvına sebebiyet verecek düzeyde fahiş olması halinde, cezai şarttan indirim yapılması gerektiği kabul edilmiştir. Aşırı cezanın indirilmesi şartları; 1. Geçerli bir ceza koşulu anlaşması bulunmalıdır... 2. Ceza koşulu muaccel olmalıdır... 3. Ceza henüz ifa edilmemiş olmalıdır... 4. Ceza koşulu aşırı derecede yüksek olmalıdır. İndirimin en önemli sebebi kararlaştırılan ceza miktarının aşırı derecede yüksek olmasıdır.Ceza miktarının aşırı olup olmadığına hakim takdir hakkını kullanarak karar verir. Hakim takdir hakkına dayalı olarak kararını verirken alacaklı ve borçlunun ekonomik durumlarını, alacaklının çıkarlarını, özellikle uğradığı zarar miktarını, borçlunun kusurunu, borca aykırılığın ağırlığını, sözleşmenin türünü ve süresini göz önünde tutar... Bunun sonunda hakim kararlaştırılan ceza miktarının makul olmayacak derecede yüksek tutulduğunu; adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle açık bir çelişki içinde bulunduğunu görürse, sözleşmeye müdahale edip ceza miktarını indirir... TTK m.22 tacir sıfatını haiz borçlunun hakimden aşırı ceza koşulunun indirilmesini istemeyeceği hükmünü içermektedir. Ancak tacir sıfatını haiz borçlu, söz-

leşmenin içerdiği ceza koşulu miktarının ekonomik mahvına neden olacak derecede yüksek olduğu, bu nedenle ticari kişilik hakkına, adalet ve hakkaniyete aykırı bulunduğu gerekçesiyle tamamen kaldırılmasını veya makul düzeye indirilmesini isteyebilir. Hakim bu takdirde ceza koşulu hükümlerine başvurmaksızın TBK m.27/II'yi uygulayabileceği gibi aşırı ceza koşulu kavramıyla ilgili yukarıda incelemiş olduğumuz durumlar varsa TBK m. 182/III'e göre de ceza miktarını indirebilir. Ceza koşulu, bir karşı edim mukabilinde yüklenilmiş edim olmadığı için borçlu aşırı yararlanma (gabin) hükümlerine başvuramaz... Hakim aşırı ceza koşulunu kendiliğinden mi, yoksa borçlunun bunu istemesi üzerine mi indireceği tartışmalıdır. Bir görüşe göre borçlu istemedikçe hakim aşırı cezayı kendiliğinden (re'sen) indiremez. Buna karşılık, diğer bir görüşe göre hakim aşırı gördüğü ceza koşulunu borçlu talep etmese de kendiliğinden (re'sen) indirir (YHGK 24.1.1968 tarih ve 1966/4, 365/45). TBK m. 182/III hakim kendiliğinden indirir dediğine göre ikinci görüş daha isabetlidir. Hakim aşırı ceza koşulunu indirme kararı, yenilik doğuran bir karar olup geçmişe etkili hüküm ve sonuç doğurur. Böylece ceza daha başlangıçtan itibaren kararda belirtilen indirilmiş miktarıyla konulmuş sayılır. Dava bir indirim davası olduğundan, hakim hiçbir zaman ceza koşulunun tamamını ortadan kaldıramaz (Eren Borçlar Hukuku Şerhi, Cilt III, s. 2881, 2882, 2883, 2884, 2885). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 18/06/2019 tarihli 2017/19-922 E. 2019/706 K. sayılı ilamında; "...Türk Borçlar Hukuku kural olarak "sözleşme serbestisi" ilkesini benimsemiştir. Kişiler serbest iradeleri ile meydana getirdikleri akitlere aynen uymak zorundadırlar. Bu akitlerin taraflardan yalnız birinin isteğiyle değiştirilebilmesi veya ortadan kaldırılabilmesi mümkün değildir. Fakat "ahde vefa (pacta sunt servanda)" adı verilen bu esas bilhassa modern hukuklarda birçok yönlerden sınırlanmıştır. Bu sınırlamalardan bir kısmı, sonradan değişen şartların akitler üzerindeki tesiriyle ilgili iken ikinci gruptaki sınırlandırmalarda ise kural olarak akdin yapılması anında mevcut sebepler yüzünden akit tamamen ortadan kalkmakta veya değişikliğe uğramaktadır. Bu sonuç ya kendiliğinden veya taraflardan yalnız birinin irade beyanı ile doğmakta yahut da taraflardan birinin talebi üzerine verilecek yargıç kararıyla meydana gelmektedir. İşte hâkim, kanunumuzun muhtelif yerlerinde kendisine tanınmış bulunan özel yetkiye dayanmak suretiyle bazı akitleri ya baştan veya karar anından itibaren hüküm doğurmak üzere kısmen değiştirebilmektedir. Buna hukuk dilinde "akitlerin düzeltilmesi" (Vertragskorrektur) adı da verilmektedir (Tunçomağ, K: Türk Hukukunda Cezai Şart, İstanbul, 1963, s:129, 130). ...Hâkim, cezanın aşırı olup olmadığını, hakkaniyet ölçülerini aşıp aşmadığını araştırırken, özellikle, borca aykırı davranış nedeniyle alacaklının uğradığı zararı, borçlunun kusur derecesini, alacaklının ortak kusurunu ve tarafların (özellikle borçlunun) ekonomik durumunu dikkate alır. Bu unsurlar dikkate alındığında, alacaklının uğradığı zarar ile kararlaştırılan ceza arasında hakkaniyet ölçüleri ile bağdaşmayan açık bir nispetsizlik varsa ceza indirilir. Cezaî şartın aşırı olup olmadığı de-

ğ erlendirilirken, cezaî şartın amacının alacaklının durumunu iyileştirmek olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Kararlaştırılan ceza indirilirken, her hâlde, alacaklının müspet zararını karşılamak için genel kurallara göre isteyebileceği tazminat miktarının üstünde kalınmalıdır. Aşırı olan cezaî şartın indirilmesi olanağı, zayıf durumda bulunan borçlunun sömürülmesini önlemeye yönelik, kamu düzenine ilişkin bir kuraldır. Bu nedenle, borçlunun "indirilme olanağından önceden feragati" geçersizdir (Reisoğlu, S: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2004, s:391,392, Oser-Schönenberger, Tunçomağ, Becker, von Tuhr'a atfen). Cezaî şartla ilgili BK'nın 161. maddesinin birinci fıkrası hükmü, (Akitler cezanın miktarını tayinde serbesttirler) prensibini kabul ettikten sonra, üçüncü fıkrası hükmü ile, hâkimi, (fahiş gördüğü) cezayı (tenkis) etmekle yükümlü tutmuştur. Halbuki, davanın açıldığı tarihte yürürlükte bulunan ve somut olay bakımından uygulanması gereken 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 24. maddesi hükmü, tacir sıfatını haiz olan tarafların (cezaî şart) miktarını serbestçe tayin edebilecekleri ilkesini kabul ettikten sonra, bu tayin edilen cezanın indirilmesini yani tenkisini talep edemeyeceklerini, şart olarak benimsemiş bulunmaktadır (Doğanay, İ.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, İstanbul, 2004, C.I, s:233,234). 6762 sayılı TTK'nın 24. maddesi hükmü aynen; "Tacir sıfatını haiz bir borçlu, Borçlar Kanununun 104 üncü maddesinin 2 nci fıkrasıyla 161 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında ve 409 uncu maddesinde yazılı hallerde, fahiş olduğu iddiasıyla bir ücret veya cezanın indirilmesini mahkemeden istiyemez." hükmünü içermektedir. Her ne kadar 6762 sayılı TTK'nın 24. maddesinde "cezaî şart" yerine "ceza" tabiri kullanılmış ise de, gerek bu madde metninde, fahiş olduğu iddiasıyla indirilmesinin mahkemeden istenemeyeceğinin belirtilmesi gerekse BK'nın 161. maddesinin son fıkrası hükmüne yapılan atıf dolayısıyla "ceza" tabiri ile "cezaî şartın" kastedildiği kuşkusuzdur. Ticaret Hukukumuzda cezai şart, miktarı yönünden sadece, BK'nın 20. maddesindeki "ahlâka aykırılık" kavramı ile sınırlanmış bulunmaktadır. TTK'nın 24. maddesi uyarınca tacirin, borçlu olduğu cezai şartın tenkisini istemesi mümkün değildir (Günay, C.İ: Cezai Şart, Ankara 2002, s:216). Ancak, TTK'nın 24. maddesi ile tacir olan şahsa ve onun âkidine tanınmış olan bu (akit serbestisi) ilkesi, bütün akitler için sınırlayıcı bir hüküm mahiyetinde olan TTK'nın birinci maddesi hükmünün atfı nedeniyle BK'nın (butlan) matlabını taşıyan 20. maddesi hükmü ile, tahdit edilmiştir. Şayet, taraflarca sözleşme ile tespit edilmiş olan (cezaî şart) miktarı, borçlu durumda olan tacirin, iktisaden mahvını mucip olacak ve onun eskisi gibi ticarî faaliyetini devam ettirmesine imkân tanımayacak derecede (ağır) ve (yüksek) ise, o zaman, böyle bir (cezaî şartı) ahlâk ve adaba aykırı bir şart olarak kabul ederek, (kısmen) veya (tamamen) iptali cihetine gitmek mümkündür. Çünkü, ahlâk ve adaba aykırılık dolayısıyla sözleşmede yer alan (cezai şart)'ın (butlanı), hukukun genel bir ilkesidir. TTK'nın 24. maddesi hükmünün, bu genel müeyyidenin dışında kalacağını düşünmek mümkün değildir. Bir borçlunun, iktisadî ve ticarî faaliyet ve mevcudiyetinin tehlikeye

girmesini veya yıkılmasını mucip olacak bir nisbete ulaşan her (cezaî şart), ahlâk ve adaba aykırıdır. Mahkemenin bu hususta karar verirken, borçlu bir şirket ise, bu şirketin ticaret sicilindeki (ana sözleşmesi)'ni celp ederek ne miktar bir sermaye ile ticarî faaliyette bulunduğunu, mal varlığının neye baliğ olduğunu ve kararlaştırılan cezaî şartın tahsili cihetine gidilmesi hâlinde o şirketin eskisi gibi ticarî hayatını devam ettirmesinin mümkün olup olmadığını gerekirse bilirkişiden de mütalâa alarak araştırması icap eder, aynı incelemeyi gerçek kişi olan (tacir) için de yapması icap eder (Doğanay, 237). Nitekim aynı ilkeler 10.03.1940 tarihli ve 1940/7 E., 1941/71 K. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında ve Hukuk Genel Kurulunun 20.03.1974 tarihli ve 1970/1053 E., 1974/222 K., 09.05.1984 tarihli ve 1984/263 E., 1984/286 K. sayılı kararlarında da benimsenerek detaylı bir biçimde açıklanmıştır. Belirtmek gerekir ki TTK 24. madde hükmünün uygulanabilmesi için, cezaî şartın veya ücretin veyahut da faizin tespit ve tayin edildiği sırada, borçlunun tacir sıfatını haiz olması veya tacir gibi mes'ul olacak bir durumda bulunması iktiza eder. Ayrıca, borçlunun cezaî şartı, faizi veya ücreti kendi ticarî işletmesi icabı taahhüt etmiş bulunması icap eder (Doğanay, s:238). ...Önemle vurgulamak gerekir ki; tacirlik sıfatının bulunup bulunmadığı araştırılırken esas tutulacak an, cezaî şartın muacceliyet anı değil de taahhüt edildiği andır. Bu itibarla, vaat eden cezaî şartı taahhüt ettikten sonra tacir olmuşsa, indirme istemeğe yetkilidir. Buna karşılık, cezaî şart taahhüt ettikten sonra tacir sıfatını kaybeden kimse indirme istemeyeceği gibi, cezaî şart borcunu üzerine alan ve tacir olmayan bir kimse de indirme istemeğe yetkili değildir. Şayet borçlunun tacirlik sıfatı üzerinde bir anlaşmazlık varsa, bu sıfatının mevcudiyetini ispat zorunda bulunan alacaklıdır. Ancak borçlunun TTK. 17 deki istisnaî olaya dayanması hâlinde, ispat yükü kendisinin omuzlarındadır. TTK'nın 21. maddesine göre "Bir tacirin borçlarının ticarî olması asıldır...". Değişik bir söyleyişle, tacirin yaptığı muamele ve işlerin, onun ticari işletmesiyle ilgili bulunması asıldır. Ancak gerçek kişi olan tacir muamele sırasında bunun ticarî işletmesiyle ilgili bulunmadığını açıkça bildirir veya o muamelelerin ticarî sayılmasına hâl ve durum elverişli olmazsa, o zaman borç adı sayılır. Hatta ticarî işletmeyle ilgili bulunmasa da, sırf TTK'da yazılı bulunduğu için ticarî sayılan muameleler vardır. (Tunçomağ, 176,178). Son olarak belirtilmelidir ki, hâkimin aşırı ceza koşulunu (cezaî şartı) indirme kararı, yenilik doğuran bir karar olup, geçmişe etkili hüküm ve sonuç doğurur. Böylece ceza daha başlangıçtan itibaren indirilmiş miktarıyla korunmuş sayılır (Eren, F: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2018, s:1218). Yukarıdaki bilgiler ışığında somut olay değerlendirildiğinde; Davacı taraf ıslah ile 15.000 USD karşılığı 27.102,00 TL cezaî şart alacağına davalı taraftan tahsiline karar verilmesini talep etmiş, davalı vekili; müvekkilinin esnaf faaliyeti çerçevesinde çalışmakta olduğunu, elde edilen net kazancın yıllık toplamda asgari ücretin iki katına ancak eriştiğini, davacı yanca talep edilen cezaî şartın iki yılda elde edeceği gelire tekabül etmekte olduğunu, yüksek miktarda cezaî şart ödemesinin

müvekkilini iktisadi açıdan çökertebileceğini ileri sürerek cezai şart talebinin reddine karar verilmesini, aksi hâlde cezai şartın talebinin asgari %50 oranında tenkisinin gerektiğini savunmuş, mahkemece; davalının sözleşmeyi feshetme nedenlerinin haksız olduğu, davacının taleplerinin yerinde görüldüğü, ancak sözleşmedeki cezai şartın davalının ekonomik yıkımına sebep olduğu da gözetilerek cezai şartın tenkis edildiği belirtilerek, cezai şartın 5.000USD olarak tahsiline karar verilmiştir.Cezai şart tacir borçlunun ekonomik olarak mahvına sebep olacak derecede ağır ve yüksek ise bu husus genel adap ve ahlâka aykırı sayılacağından, mahkemece cezai şartın tamamen veya kısmen iptaline karar verilmesi mümkün ise de; bir akdin, taraflardan biri için iktisadi yıkım teşkil ettiği ve bu sebeple ahlâk ve adaba aykırı olduğu, taraflar veya hâkimin bu husustaki subjektif görüşüne değil, doğru ve makul kimselerin vasatı görüşlerine göre tayin ve takdir edilmelidir. Zira, mücerret tacirin hayatını başka yolda düzenlemek, özellikle masraflarını azaltmak ve bazı ihtiyaçlarından vazgeçmek mecburiyetinde kalması, ahlâk ve adaba aykırılığın kabulü için yeterli değildir. Mahkeme, ahlâk ve adaba aykırılığı tayin ve takdir edebilmek için taahhüt olunan işin değerini, tarafların ve özellikle borçlunun cezaî şartın kabul edildiği tarihteki iktisadî durumunu konusunda uzman bilirkişiler aracılığı ile tespit etmeli, ahlâk ve adaba aykırılığı takdir ederken, tarafları ahlâka aykırı muamelelerden sakınmaya sevk etmek ve aynı zamanda fena misal ve numunelerin ahlâkı bozmasına engel olmak amacını dikkate almalıdır. Nitekim, adap ve ahlâka aykırılığın tayini bir hukuk sorunudur. Hukuk sorununun çözülmesi, mahkemeye ait bir görevdir. Bu görev yerine getirilirken, cezai şartın taahhüt edildiği tarihte yukarıda açıklanan araştırmaların hüküm kurmaya elverişli olacak şekilde yapılması ve hangi dayanakla karar verildiğinin ise denetime elverişli olacak şekilde gerekçeli kararda tartışılması gerekmektedir. Eksik inceleme, denetime elverişli olmayan gerekçe, subjektif ifade ve soyut beyanlar ile hüküm kurulamaz.Bu durumda mahkemece, cezai şart hususunda bir karar verilmeden önce yukarıda anlatıldığı gibi gerekli bilgi ve belgeler getirilmeli, sözleşmenin düzenlendiği tarihte tarafların iktisadi durumu, davalı borçlunun ödeme gücü ve kabiliyeti, sözleşmenin feshindeki kusur durumu ve yukarıda açıklanan ilkeler göz önüne alınarak, bu yönde davalı defter ve kayıtların incelenmesi tüm deliller birlikte değerlendirilerek varılan sonuç ve verilen kararın denetime elverişli olacak şekilde gerekçeli kararda tartışılmış olması gerektiği hâlde mahkemece eksik inceleme, soyut ve yetersiz gerekçe ile yazılı şekilde verilen direnme kararı doğru değildir..." şeklindeki kararında, tacir olan borçlu yönünden hangi hükümler çerçevesinde inceleme yapılması gerektiğine işaret edilmiştir. Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı Ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin, İş dürüstlüğü ve etik ilkeler başlıklı 6.maddesi; "(1) Şirketler ve aracilar iş dürüstlüğünü yüksek standartlara ulaştırmak için gerekli tedbirleri alırlar.", Yanlış sigorta uygulamaları ile mücadele başlıklı 7.maddesi; "(1) Şirketler ve aracilar yanlış sigorta uygulamaları-

nın önlenmesi, tespiti, kayıt altına alınması, ortadan kaldırılması ve ilgili mercilere bildirim için etkin usuller tesis ederler ve bu amaçla gerekli kaynağı tahsis ederler.",Önlemler başlıklı 8.maddesi; "(1) Şirketler yanlış sigorta uygulamalarına karşı potansiyel riskleri tespit etmek, yanlış sigorta uygulamaları yapılabilecek süreçleri kontrol altına almak için gerekli tedbirleri alırlar." şeklindedir.Taraflarca getirilme ilkesinin sonucu olarak davacı, iddiasının dayanağı olan bütün vakıaları dava dilekçesinde bildirmelidir. Bu hususa, HMK'nın 194 üncü maddesinde (vakıaları) somutlaştırma yükü denilmektedir.Bir davada ispat faaliyetinin tam olarak yürütülebilmesi, mahkemenin uyuşmazlığı doğru tespit ederek yargılama yapabilmesi, karşı tarafın ileri sürülen vakıalara karşı kendini savunabilmesi için iddia edilen vakıaların açık ve somut olarak ortaya konulması gerekir. Bu şekilde somutlaştırma yükü yerine getirileceği gibi davalı da bu vakıalara göre savunmasını yapacaktır. Dayanılan bu vakıalara uygulanacak hukuki sebepler de HMK'nın 119/1-g bendinde dava dilekçesinde bulunması gereken unsurlar arasında sayılmıştır. Ancak hukuki sebepler dava dilekçesinin zorunlu olmayan unsurları arasındadır.Çünkü, Türk hukukunu resen uygulamakla görevli olan hakim (HMK m. 33) için dava dilekçesinde gösterilen hukuki sebepler bağlayıcı değildir. Buna karşılık, hakim, davacının dava dilekçesinde bildirdiği vakıalarla bağlı olup, davacının bildirmedığı vakıaları kendiliğinden inceleyemez ve onları hatırlatabilecek davranışlarda dahi bulunamaz (HMK m. 25). Davacının dava dilekçesinde bildirdiği vakıalar davanın temelidir. Bu vakıalar davanın sınırını çizmekte ve hakim ancak bu vakıalar hakkında inceleme yapabilmektedir. Davanın hukuki niteliği de bu vakıalara göre belirlenmektedir (Hukuk Genel Kurulunun 11/02/2021 tarihli ve 2017/1-1216 E. 2021/60 K. sayılı kararı).İspat; dava konusu yapılan hakkın gerçekten var olup olmadığının anlaşılması, maddi hukukun o hakkın doğumunu veya sona ermesini kendisine bağladığı vakıaların doğru olup olmadığının tespit edilmesi sonucunda mümkün olur ve dava konusu hak ile buna karşı yapılan savunmanın dayandığı vakıaların var olup olmadıkları yönünde mahkemeye kanaat verilmesi işlemidir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda 187/1.maddesinde "İspatın konusunu tarafların üzerinde anlaşamadıkları ve uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek çekişmeli vakıalar oluşturur ve bu vakıaların ispatı için delil gösterilir." şeklinde düzenlenmiştir.Vakıa (olgu) ise, kendisine hukuki sonuç bağlanmış olaylardır. İspatı gereken olaylar, olumlu vakıalar olabileceği gibi olumsuz vakıalar da olabilir.Hakim, taraflar arasında uyuşmazlık konusu olan vakıaların gerçekleşip gerçekleşmediğini, kural olarak kendiliğinden araştıramaz.Bir olayın gerçekleşip gerçekleşmediğini taraflar ispat etmelidir.Bir davada ispat yükünün hangi tarafa ait olacağı hususu ise HMK'nın "İspat Yükü" başlıklı 190. maddesinde yer almakta olup; "İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir. Kanuni bir karineye dayanan taraf, sadece karinenin temelini oluşturan vakıaya ilişkin ispat yükü altın-

dadır. Kanunda öngörülen istisnalar dışında, karşı taraf, kanuni karinenin aksini ispat edebilir." şeklinde düzenlenmiş, TMK'nın "İspat yükü" başlıklı 6. maddesinde; "Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür" hükmüne yer verilmiştir. Yani ispat yükü, hayatın olağan akışına aykırı iddia ve savunmada bulunana düşer. Kendisine ispat yükü düşen taraf için bu bir yükümlülük (mükellefiyet) değil, sadece bir yüküdür (kulfettir). Zira taraf kendisi tarafından ispatı gereken bir vakıayı ispat edemezse, karşı taraf (ve mahkeme) onu mutlaka ispat etmesini isteyemez (yükümlülük). Kendisine ispat yükü düşen taraf, o vakıayı ispat edememiş sayılır; mesela, kendisine ispat yükü düşen ve fakat bunu yerine getiremeyen taraf davacı ise, davasını ispat edememiş sayılır ve dava bu nedenle reddedilir (Kuru, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, İstanbul 2001, 6. b., 2.c., s.1972). Somut olayda; davalı tarafça, davacı sigorta şirketinden provizyon alınmadan fatura teslimi yoluyla işlem yapıldığı, sigortalının ödemesi gereken katılım payı sigortalıdan alınmayarak sigorta şirketine yansıtıldığı, güneş gözlüğü satın alan sigortalı için optik gözlük satın alınmış gibi işlem yapıldığı, bu nedenlerle sözleşmenin 4.7, 4.10, 4.11, 4.13.maddelerine aykırı davranıldığı ileri sürülmüştür. Davacı şirket çalışanı ... tarafından 12/12/2016 tarihinde, davalı şirkete müşteri olarak gidilerek, gizli müşteri denetimi yapıp "Denetim Rapor Formu" başlıklı belge ibraz edilmiş olup işbu raporda optik gözlük yerine güneş gözlüğü verildiğine dair bir ifadesinin olmadığı, sadece provizyon alınmadan gözlüğün verildiğinin ifade edildiği anlaşılmaktadır. Aynı kişi mahkemece tanık olarak dinlendiğinde ise bu kez optik gözlük yerine güneş gözlüğü verildiğini beyan etmiştir. Bu durumda her iki ifade çelişkilidir. Mahkemece alınan raporda; dosya ekinde bulunan excel dosyasında mevcut 712 kişi için anlaşmalı kurum statüsünde olan davalı ... Optik firmasının hiç provizyon almadığı, her defasında elden fatura kestiği, sigortalıların limitlerine göre fatura düzenlediği tespitlerine yer verilmiş ise de; hangi belgelere dayanılarak anılan tespitlere ulaşıldığına dair raporda bir açıklama bulunmamaktadır. Zira her bir sigortalının sigorta poliçesi dosyaya sunulmadığından sigorta poliçelerinin incelenmediği sabit olup sigortalıların limitlerine göre fatura düzenlediği sonucuna nasıl varıldığı anlaşılabilir. Yine davacı şirket sigortalıların sundukları fatura karşılığında ödemeleri aldıktan sonra sigortalıların davalıya ödeme yaptıklarını iddia etmesine karşın davalı taraf ise bu kişilerin hangi firmada çalıştığının yani ... çalışanı olup olmadığını taraflarınca bilinmediğini, satılan gözlüklere ilişkin peşin tahsilat yapıldığını savunmaktadır. Ancak listede yer alan kişilerin faturaları tek tek incelenerek fatura tarihleri itibarıyla fatura bedellerinin davalı tarafından müşteriden peşin olarak tahsil edilip edilmediği, tahsil edilmemiş ise hangi tarihte yani davacı tarafından sigortalılara ödeme yapıldıktan sonraki bir tarihte mi tahsil edildiği hususlarının denetlenmediği anlaşılmaktadır. Taraflar arasında Anlaşmalı Kurum Hizmet Sözleşmesi gereğince, anlaşmalı kurum yani davalı için özel olarak belirlenmiş kullanıcı adı ve şifresi

ile Otomatik Tazminat Sistemi üzerinden davalının sigortalının bilgileri girerek poliçe hakkında bilgi sahibi olduğu ve OTS sistemi üzerinden provizyon alması gerektiği belirtilmiştir. Ancak davalı taraf kendilerinde böyle bir sistemin, verilmiş bir kullanıcı adı ve şifrenin olmadığını savunmaktadır. Bu husus da açığa kavuşturulmamıştır. Taraflar arasındaki sözleşmenin işleyişinin ne şekilde olduğu, gelen müşterilerinin sigortalı olup olmadığının nasıl tespit edileceği, nasıl işlem yapılması gerektiği hususları da raporda açıklanmamıştır. Açıklanan gerekçelerle rapor hükme elverişli olmadığından cezai şart hakkının doğduğu yönündeki tespit hatalıdır. Ayrıca TBK'nın 182.maddesinde yer alan hakim, aşırı gördüğü ceza koşulunu kendiliğinden indirir hükmü uyarınca cezai şart miktarının borçlunun ekonomik yönden mahvına sebep olup olmadığının yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde değerlendirilmesi, sözleşme ve taahhüt edilen edimin değerinin tarafların ve özellikle borçlunun cezai şartın kabul edildiği tarihteki iktisadi durumunun, alacaklının çıkarlarının, özellikle uğradığı zarar miktarının, borçlunun kusurunun, borca aykırılığın ağırlığının dikkate alınması ve bu hususlarda konusunda uzman bilirkişilere taraf kayıtları üzerinde inceleme yaptırarak karar vermesi gerekmektedir. Bu nedenlerle mahkemece mali müşavir, optik sektörü ve dava konusu sigorta uygulamaları konusunda uzmanı bilirkişi heyetinden yukarıda yer verilen hususların incelendiği ve değerlendirildiği, hüküm kurmaya elverişli bir rapor alınarak oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerektiğinden, davalı tarafın istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının HMK'nın 353/1.a.6 maddesi uyarınca kaldırılmasına, Dairemizin kararına uygun şekilde yargılama yapıldıktan sonra yeniden karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine iadesine dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir.

HÜKÜM:Gerekçesi yukarıda izah edildiği üzere; 1-Davalı vekilinin istinaf başvurusunun KABULÜ ile İstanbul 3. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2017/816 E. 2021/398 K. Sayılı 30/06/2021 tarihli kararının 6100 sayılı HMK'nın 353/1.a.6 maddesi uyarınca KALDIRILMASINA, 2-Dosyanın, Dairemiz kararına uygun şekilde yargılama yapılarak yeniden bir karar verilmek üzere mahal mahkemesine İADESİNE,3-Davalı tarafça yatırılan istinaf başvuru harcının Hazineye gelir kaydına,4-Davalı tarafından yatırılan istinaf karar harcının talep halinde ilk derece mahkemesince iade edilmesine,5-Davalının yapmış olduğu istinaf yargılama giderlerinin ilk derece mahkemesince yeniden verilecek kararda dikkate alınmasına,6-İstinaf yargılaması sırasında duruşma açılmadığından vekalet ücreti takdirine yer olmadığına,7-Kararın ilk derece mahkemesince taraflara tebliğ edilmesine,Dosya üzerinden yapılan inceleme neticesinde, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 362/1.g bendi gereğince kesin olmak üzere oy birliği ile karar verildi.

İZMİR BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ

11. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2026/224

Karar No. 2026/291

Tarihi: 20.02.2026

İlgili Kanun/Madde

6102 s. TTK/82

6100 s. HMK/355, 362

ÖZETİ: Somut olayda, davacı müvekkilinin muhasebeci olup bu işi nedeniyle kendi ofisinde bulunan dava dışı mükellefleri ait belgelerin yangında zayi olduğunu ileri sürerek bu defter ve belgelerin zayi olduğu yönünde zayi belgesi verilmesini talep ve dava etmiştir. Başka bir anlatımla zayi belgesi verilmesi istenilen belge ve defterlerin dava dışı üçüncü şahıslara ilişkin olduğu ihtilaf konusu değildir. Davacı bizzat mali müşavir mesleğini eldeki davayı açmıştır. Bu bakımdan davacının şahsı adına açmış olduğu bu davada aktif dava sıfatı bulunmamaktadır. Başka bir anlatımla dava konusu yangında zayi olan defter ve belgelerin zayi nedeniyle iptali bu defter ve belgelerin sahibi olan tacirler tarafından açılabileceği gözetildiğinden davacının üçüncü kişilere ait defter ve belgelerin zayi nedeniyle iptali istemesi hususunda aktif dava sıfatı bulunmamakta olup bu gerekçelerle talebin reddine karar verilmesinde usul ve yasaya aykırılık bulunmamaktadır.

İzmir 7. Asliye Ticaret Mahkemesinin 09/12/2025 tarih 2025/690 Esas 2025/1184 Karar sayılı kararın Dairemizce incelenmesi davacı vekili tarafından istenmiş ve istinaf dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla, başkan ... tarafından düzenlenen rapor dinlenip ve yine dosya içerisindeki dilekçe, layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ :

DAVA :Davacı tarafına ait olan mali müşavirlik ofisinde 24/06/2025 tarihinde meydana gelen yangın sonucu ofisinde bulunan müşterilerine ait limited ve anonim şirketlere ait ortaklık pay defteri, müdürler kurulu defteri ve genel kurul müzakere defterlerinin kullanılamaz hale geldiğini, yine fiilen tutulan limited, anonim şirketi ve bilanço esasına göre defter tutan şahıs şirketlerine ait yevmiye, envanter, damga vergisi ve defteri kebir defterleri ile işletme hesabına göre defter tutan işletme defterleri ve serbest meslek defterleri, müşterilerine ait gelir gider faturaları ile işyerinde çıkan yangın ile sonrasında itfaiye müdahalesi nedeniyle kullanılamaz hale geldiğini ileri sürerek TTK'nın 82 maddesi gereğince zayi olduklarına yönelik zayi belgesi verilmesine karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Dava niteliği itibariyle hasımsız açılmıştır.

İLK DERECE MAHKEMESİ KARARININ ÖZETİ : Mahkemece 6102 sayılı TTK'nın 82. maddesi ve devamı uyarınca ticari defterlerin zayi olduğunu bildiren tacirin iş bu davayı açmasının gerektiği ticari defterlerin saklanma yükümlülüğünün tacirin sorumluluğunda olduğu, iş bu davanın ise tacirin ticari

defterlerini yanında bulunduran mali müşavir tarafından açıldığı, davacı sıfatına göre davacı tarafın aktif husumet yokluğunun bulunduğu kanaatine varılarak davanın aktif husumet yokluğunda nedeniyle usulden reddine karar verilmiştir.

Karara karşı davacı vekili tarafından istinaf yoluna başvurulmuştur.

İSTİNAF NEDENLERİ : Davacı vekili, müvekkilinin ofisinde yangın çıktığını, İBB itfaiye dairesi raporu, polis merkezi Amirliği itfaiye tutanakları ile vergi dairesinin yoklama fişi tespitine göre tereddüte yer verilmeyecek şekilde ispatlandığını, yangın ve zayi durumunun resmi makamlarca tespit edildiğini, müvekkilinin hukuki yararı ve aktif husumet ehliyetinin bulunduğunu, yere mahkemenin TTK 82/7 maddesindeki tacir ifadesinin şekli olarak yorumlayıp müvekkilinin dava açma ehliyetinin olmadığını savunduğunu ancak bu yorumun müvekkilinin cezai ve idari yaptırımlarla karşı karşıya bıraktığını, SMMM olarak müvekkilinin mükelleflerin defterlerini ve VUK ve meslek yasası gereğince ofisinde muhafaza ettiğini, yangın sonucu zayi olması durumunda defter ve belge gizleme veya görevi ihmal suçlamaları ile karşılaşmaması için zayi belgesi kararına ihtiyaç duyulduğunu zayi belgesi kararının zorunlu olduğunu, davanın çekişmesiz yargı işi olup, çekişmesiz yargıda şekli taraf ehliyetinden ziyade maddi gerçeğin tespitinin esas olduğunu, dosyada mevcut itfaiye raporu, vergi dairesi yoklama fişine göre yangının müvekkilinin iradesi dışında gerçekleşen bir afet olduğunun kanıtlandığını, buna göre mahkemenin davacının defterlerin zilyedi ve muhafızı olduğu gerçeğini gözardı ederek davanın tarafı olamayacağını kararının hatalı olduğunu ileri sürerek kararın kaldırılmasını istinaf konusu etmiştir.

GEREKÇE : Dava, zayi belgesi verilmesi istemine ilişkin olup, ilk derece mahkemesince yukarıda yazılı gerekçeyle davanın usulden reddine karar verilmiştir.

Dairemizce HMK'nın 355. maddesi uyarınca istinaf nedenleriyle ve kamu düzeniyle sınırlı olarak istinaf incelemesi yapılmıştır.

05.07.2022 tarihinde yürürlüğe giren 7417 sayılı Kanun ile değişik 6102 sayılı TTK'nın 82/7. maddesine göre; bir tacirin saklamakla yükümlü olduğu defter ve belgelerin; yangın, su baskını veya yer sarsıntısı gibi bir afet veya hırsızlık sebebiyle ve kanuni saklama süresi içinde ziyaa uğrarsa; tacir ziyayı öğrendiği tarihten itibaren, otuz gün içinde ticari işletmesinin bulunduğu yer yetkili mahkemesinden kendisine bir belge verilmesini isteyebilir. Bu dava hasımsız açılır. Maddede düzenlenen (30) günlük süre hak düşürücü süredir.

6102 sayılı TTK'nın 82/7. maddesine göre zayi belgesi verilmesine ilişkin dava tacirler tarafından açılabilceğinden tacir sıfatına haiz olmayan kişinin bu dava yönünden aktif dava ehliyeti bulunmamaktadır. (Yargıtay 11. HDB'nın 13.03.2018 tarih ve 2016/9303 E. 2018/1919 K. Sayılı ilamı)

Somut olayda, davacı müvekkilinin muhasebeci olup bu işi nedeniyle kendi ofisinde bulunan dava dışı mükellefleri ait belgelerin yangında zayi ol-

duğunu ileri sürerek bu defter ve belgelerin zayi olduğu yönünde zayi belgesi verilmesini talep ve dava etmiştir. Başka bir anlatımla zayi belgesi verilmesi istenilen belge ve defterlerin dava dışı üçüncü şahıslara ilişkin olduğu ihtilaf konusu değildir. Davacı bizzat mali müşavir mesleğini eldeki davayı açmıştır. Bu bakımdan davacının şahsı adına açmış olduğu bu davada aktif dava sıfatı bulunmamaktadır. Başka bir anlatımla dava konusu yangında zayi olan defter ve belgelerin zayi nedeniyle iptali bu defter ve belgelerin sahibi olan tacirler tarafından açılabileceği gözetildiğinden davacının üçüncü kişilere ait defter ve belgelerin zayi nedeniyle iptali istemesi hususunda aktif dava sıfatı bulunmamakta olup bu gerekçelerle talebin reddine karar verilmesinde usul ve yasaya aykırılık bulunmamaktadır.

İstinaf kanun yoluna başvuranın dilekçesinde yer verdiği itirazların açıklanan gerekçe ışığında yerinde olmamasına, kararda kamu düzenine ilişkin bir aykırılık bulunmamasına, kararın usul ve esas yönünden hukuka uygun olmasına göre, duruşma açılmasına gerek görülmeyerek Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 353/1-b-1 maddesi gereğince istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmesi gerekmiştir.

HÜKÜM : Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1-Davacının istinaf başvurusunun Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 353/1-b-1 maddesi uyarınca ESASTAN REDDİNE,

2-Davacı yönünden istinaf karar harcı olan 732,00 TL peşin alındığından yeniden alınmasına yer olmadığına,

3-İstinaf başvurusu nedeniyle davacı tarafından yapılan giderlerin kendi üzerinde bırakılmasına,

Dosya üzerinden yapılan inceleme neticesinde, HMK'nın 362/1-ç maddesi uyarınca kesin olmak üzere 20.02.2026 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.

İDARİ GÖRÜŞLER

ADMINISTRATIVE OPINIONS

* Sirküler Listesi
Circular List

* Sirkülerler
Circulars

SİRKÜLER LİSTESİ
CIRCULAR LIST

VERGİ USUL KANUNU SİRKÜLERİ

NO	KONU
196	Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Enflasyon Düzeltmesi Farklarının İzlendiği Özel Fonlar Hesabındaki Tutarların Vergisel Durumu Hakkında

SİRKÜLERLER

CIRCULARS

T.C.
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI
Gelir İdaresi Başkanlığı
VERGİ USUL KANUNU SİRKÜLERİ /196

Konusu: Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabının Enflasyon Düzeltmesi Farklarının İzlendiği Özel Fonlar Hesabındaki Tutarların Vergisel Durumu Hakkında

Tarihi: 9/2/2026

Sayı: VUK-196/2026-2

İlgili olduğu madde: 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu Mükerrer Madde 298/A-10

1. Giriş

213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrasına 24/10/2024 tarihli ve 7529 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla eklenen (10) numaralı bent uyarınca, yapılmakta olan yatırımlar hesabının enflasyon düzeltmesine tabi tutulması sonucu oluşan düzeltme farklarının dönem kazancının tespitinde dikkate alınmayarak özel fon hesabına alınması ve bu fon hesabındaki tutarların yeniden değerlendirilmesinde artırılması ile yatırımın aktifleştirildiği dönemde dönem kazancının tespitinde dikkate alınması hususları bu sirkülerin konusunu oluşturmaktadır.

2. Mevzuat

30/10/2024 tarihli ve 32707 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 24/10/2024 tarihli ve 7529 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 11 inci maddesi ile 213 sayılı Kanunun mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrasına eklenen (10) numaralı bentte “10. Bu Kanun kapsamındaki muhasebe standartları uyarınca yapılmakta olan yatırımlar hesabında takip edilen tutarların enflasyon düzeltmesine tabi tutulması sonucunda oluşan ve bu hesabın alt hesabında izlenen düzeltme farkları, bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında gösterilir ve dönem kazancının tespitinde dikkate alınmaz.

Özel fon hesabında bulunan bu tutarlar, yatırımın tamamlanarak ilgili iktisadi kıymetin aktifleştirilmesi gereken dönem ile bu dönemi takip eden dört hesap dönemi içerisinde eşit taksitler halinde dönem kazancının tespitinde dikkate alınır.

Bu bent uyarınca özel fon hesabında izlenen ve dönem kazancının tespitinde dikkate alınmayan tutarlar, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak bu Kanun uyarınca belirlenen yeniden değerlendirilmesinde artırılır. Bu hesaplarda izlenen tutarlara ayrıca enflasyon düzeltmesi uygulanmaz.

Yatırım döneminde veya iktisadi kıymetin aktifleştirilmesinden sonra işin bırakılması veya özel fon hesabında izlenen söz konusu tutarların bir kısmının veya tamamının başka bir hesaba nakledilmesi ya da işletmeden çekilmesi hallerinde, bu

bent uyarınca dönem kazancında dikkate alınmayan tutarlar; işin bırakıldığı veya özel fon hesabının kısmen veya tamamen bu bent hükümlerine aykırı şekilde kullanıldığı dönemin kurum kazancının tespitinde dikkate alınır.” hükmüne yer verilmiş ve söz konusu hüküm 1/1/2024 tarihinden, özel hesap dönemi tayin edilen mükellefler için 2024 yılında başlayan hesap döneminden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bu bağlamda, anılan Kanun maddesine eklenen bent ile ilgili yapılan düzenlemeye ilişkin açıklamalar ve örnek hesaplamalara izleyen bölümlerde yer verilmiştir.

3. Yatırım döneminde özel fon hesabında takip edilen tutarların yeniden değerlendirme oranında artırılması

213 sayılı Kanunun mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrasının (10) numaralı bendinde; mezkûr bent kapsamında özel fon hesabında yer alan ve dönem kazancının tespitinde dikkate alınmayan tutarların, her yıl bir önceki yıla ilişkin belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılacağı, ayrıca enflasyon düzeltmesine tabi tutulmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu kapsamdaki özel fon hesabında bulunan tutarlar; gerek yatırım döneminde, gerek sonraki süreçlerde, ilgili yıl için belirlenen yeniden değerlendirme oranı dikkate alınarak artırılacaktır.

Örnek-1: (A) A.Ş. 2024 hesap dönemi sonunda yapılmakta olan yatırımlar hesabını enflasyon düzeltmesine tabi tutmuş ve 4.000.000 TL enflasyon düzeltme farkı hesaplamıştır.

Mükellef, söz konusu enflasyon düzeltme farkını gelir hesaplarıyla ilişkilendirmeyerek özel bir fon hesabına alacak ve bu tutarı dönem kazancının tespitinde dikkate almayacaktır.

Bunun yanı sıra, özel fon hesabına alınan 4.000.000 TL nin 2024 hesap dönemi sonunda yeniden değerlendirme oranında artırılmayacağı tabiidir.

Mükellef (A) A.Ş. özel fon hesabında bulunan bu tutarı, yatırımın devam ettiği 2025 hesap dönemi sonunda yeniden değerlendirme oranında artıracaktır. 2025 hesap dönemi için 27/11/2025 tarihli ve 33090 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 585 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile belirlenen yeniden değerlendirme oranı olan %25,49 un kullanılması gerekmektedir.

Yeniden Değerleme Oranı (A)= % 25,49 (1,2549)

Özel Fon Hesabına Alınan Enflasyon Düzeltme Farkı (B) = 4.000.000 TL

Yeniden Değerleme Oranında Artırılmış Özel Fon Hesabı Tutarı = (A)x(B) = 4.000.000 TL X 1,2549 = 5.019.600 TL

4. Yatırımın aktifleştirilmesinden sonra özel fon hesabında takip edilen tutarların yeniden değerlendirme oranında artırılması ve kazancın tespitinde dikkate alınacak tutarın belirlenmesi

Özel fon hesabına alınan tutarların, yatırımın aktifleştirilmesinden sonraki dönemlerde yeniden değerlendirme oranında artırılmasına ve yatırımın tamamlanarak ilgili iktisadi kıymetin aktifleştirilmesi gereken dönem ile bu dönemi takip eden dört hesap dönemi içerisinde eşit taksitler halinde dönem kazancının tespitinde dikkate alınmasına ilişkin örneğe aşağıda yer verilmiştir.

Örnek-2: Örnek-1 de yer alan (A) A.Ş. 2026 yılında yatırımını tamamlayarak iktisadi kıymeti işletmenin aktifine almıştır. 2026 yılında yeniden değerlendirme oranının %20 olduğu varsayıldığında, özel fon hesabında yer alan tutar (5.019.600 TL X 1,20 =) 6.023.520 TL olarak dikkate alınacak ve iktisadi kıymetin aktifleştirildiği 2026 hesap döneminde, bu tutarın beşte biri olan (6.023.520 /5=) 1.204.704 TL, kazancın tespitinde dikkate alınacaktır.

Özel fon hesabının bakiyesi (6.023.520 TL-1.204.704 TL =) 4.818.816 TL ise sonraki hesap döneminde yeniden değerlendirme oranında artırılacak ve yeniden değerlendirme oranında artırılmış tutarın bu defa dörtte biri, sonraki yıllarda yeniden değerlendirme oranında artırılmış tutarın sırasıyla üçte biri, yarısı ve son yılda kalan tutarın tamamı ilgili hesap dönemlerine ilişkin kazancın tespitinde dikkate alınacak olup, hesaplamaya ilişkin özet tablo aşağıdaki gibi olacaktır.

Dönem	Özel Fon Bakiyesi(A)	Yeniden Değerleme Oranı(B)	Yeniden Değerleme Oranında Artış (C)=(A)X(B)	Özel Fonda Yer Alan Yeniden Değerleme Oranı ile Artırılmış Tutar (D)=(A)+(C)	Dönem Kazancının Tespitinde Dikkate Alınacak Tutar(E)	Kalan Tutar (K)=(D)-(E)
2026	5.019.600	20,00%	1.003.920	6.023.520	1.204.704	4.818.816
2027	4.818.816	10,00%	481.881	5.300.697	1.325.174	3.975.523
2028	3.975.523	8,00%	318.041	4.293.564	1.431.188	2.862.376
2029	2.862.376	7,00%	200.366	3.062.742	1.531.371	1.531.371
2030	1.531.371	5,00%	76.568	1.607.939	1.607.939	0
TOPLAM			2.080.776	-	7.100.376	-

* 2026, 2027, 2028, 2029 ve 2030 yıllarına ait yeniden değerlendirme oranları varsayımdır.

** Hesaplamalar yapılırken ondalık haneler dikkate alınmamıştır.

Mükellef (A) A.Ş. 213 sayılı Kanunun mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrasının (10) numaralı bendi kapsamında özel fonlar hesabına aldığı tutarları (yatırım

döneminde yeniden değerlendirme oranında artırılan ve özel fonlar hesabına alınan tutarlar dahil) yatırımın aktifleştirilmesinden sonra yukarıda bulunan tablodaki gibi yeniden değerlendirme oranında artıracak ve ilgili taksit tutarlarını 2026, 2027, 2028, 2029 ve 2030 hesap dönemlerinde dönem kazancının tespitinde dikkate alacaktır.

5. Diğer hususlar

5.1. Özel fon hesabında bulunan tutarların geçici vergi dönemlerinde kazancın tespitinde dikkate alınması

213 sayılı Kanunun mükerrer 298 inci maddesinin (A) fıkrasının (10) numaralı bendinde, özel fon hesabına alınan tutarların, yatırımın aktifleştirilmesinden sonraki dönemlerde yeniden değerlendirme oranında artırılmasına ve yatırımın tamamlanarak ilgili iktisadi kıymetin aktifleştirilmesi gereken dönem ile bu dönemi takip eden dört hesap dönemi içerisinde eşit taksitler halinde dönem kazancının tespitinde dikkate alınacağı hüküm altına alınmış olup, söz konusu kazançlar geçici vergi dönemlerinde de kazancın tespitinde dikkate alınacaktır.

Bu kapsamda, geçici vergi dönemlerinde ilgili geçici vergi dönemine tekabül eden kısım kazancın tespitinde dikkate alınacaktır.

5.2. Özel fonların yeniden değerlendirme oranında artışından kaynaklı farkların maliyete intikal edip etmeyeceği

Anılan bent uyarınca özel fon hesabına alınan tutarların yeniden değerlendirme oranında artırılan kısımlarının iktisadi kıymetin maliyetine intikal ettirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Duyurulur.

Bekir BAYRAKDAR
Gelir İdaresi Başkanı

RESMÎ GAZETE
ÖZETLERİ
ABSTRACTS OF OFFICIAL
GAZETTE

01.02.2026 - 28.02.2026 Tarihleri Arası
Between 01.02.2026 and 28.02.2026

RESMÎ GAZETE ÖZETLERİ
ABSTRACTS OF OFFICIAL GAZETTE

KANUN

No	Adı	R.G.Tarih - Sayı
7574	Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	27.02.2026 33181

MİLLETLERARASI ANTLAŞMALAR

Adı	R.G.Tarih - Sayı
Türkiye Cumhuriyeti ile Sırbistan Cumhuriyeti Arasında Serbest Ticaret Anlaşması ile Kurulan Ortak Komitenin Mezkûr Anlaşmanın “Menşeli Ürünler” Kavramının Tanımı ve İdari İşbirliği Yöntemleri Hakkında Protokol II’sini Değiştiren İlişik 11 Ekim 2024 Tarihli ve 1/2024 Sayılı Kararının 1 Ocak 2025 Tarihinden Geçerli Olmak Üzere Onaylanması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 10941)	13.02.2026 33167

YÖNETMELİKLER

Adı	R.G.Tarih - Sayı
Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	01.02.2026 33155
İnönü Üniversitesi Kültür Araştırma ve Uygulama Merkezi Yönetmeliği	01.02.2026 33155
İstanbul Rumeli Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	01.02.2026 33155
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği	01.02.2026 33155
Afyon Kocatepe Üniversitesi Girişimcilik ve Kariyer Geliştirme Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	02.02.2026 33156
Fenerbahçe Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	02.02.2026 33156
İstanbul Beykent Üniversitesi Ana Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	02.02.2026 33156
İstanbul Beykent Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	02.02.2026 33156
Dip Tarama Malzemesinin Çevresel Yönetimi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	04.02.2026 33158
Millî Eğitim Bakanlığı Özel Ulaştırma Hizmetleri Mesleki Eğitim ve Geliştirme Kursları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	04.02.2026 33158
Tacir ve Sanayiciler Tarafından Üretilen Mal ve Hizmetlerin Azami Fiyat Tarifelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	04.02.2026 33158

6306 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	04.02.2026 33158
Antalya Bilim Üniversitesi Ana Yönetmeliği	05.02.2026 33159
İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	05.02.2026 33159
Rüzgâr Gücü İzleme ve Tahmin Merkezine Bağlantı Yönetmeliği	06.02.2026 33160
Serbest Bölgeler Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	06.02.2026 33160
Yükseköğretimde Uygulamalı Eğitimler Çerçeve Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	06.02.2026 33160
Açık Alanda Kullanılan Teçhizat Tarafından Oluşturulan Çevredeki Gürültü Emisyonu ile İlgili Yönetmelik (2000/14/AT)'te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	07.02.2026 33161
Eskişehir Teknik Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	08.02.2026 33162
Eskişehir Teknik Üniversitesi Yaz Okulu Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik	08.02.2026 33162
Mersin Üniversitesi Deniz Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	08.02.2026 33162
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Üçüncü Nesil Güneş Hücreleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	09.02.2026 33163
Karadeniz Teknik Üniversitesi Heyelan Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	09.02.2026 33163
Ostim Teknik Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	09.02.2026 33163
Türkiye Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Enstitüsünün Yapılanması ve Faaliyetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik	10.02.2026 33164
Adnan Menderes Üniversitesi Deve Yetiştiriciliği ve Devecilik Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik	10.02.2026 33164
Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No: 98) (Amortisman, Tükenme Payı ve Değer Düşüklüğü)	10.02.2026 33164
İğdir Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	11.02.2026 33165
Tarım ve Orman Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği	12.02.2026 33166
Sigorta Eksperleri Atama Yönetmeliği	12.02.2026 33166
Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Kuruluş ve Görev Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	12.02.2026 33166
Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (Karar Sayısı: 10945)	13.02.2026 33167

Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimalli ve Müşterek Bahis Oyunları Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	13.02.2026 33167
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği	13.02.2026 33167
Ücretsiz Seyahat Kapsamında Yapılacak Gelir Desteği Ödemesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	14.02.2026 33168
Fikir ve Sanat Eserlerini İçeren Taşıyıcı Materyaller ile Bu Eserlerin Çoğaltılmasına Yarayan Teknik Cihazların Bedellerinden Yapılan Kesintilerin Kullanımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	14.02.2026 33168
Yabancı Devlet Harp Okullarında Öğrenim Görecek Askeri Öğrenciler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	14.02.2026 33168
Uluslararası Sağlık Hizmetlerinde İş Birliği Yönetmeliği	14.02.2026 33168
Enerji Piyasalarında ve Çevresel Piyasalarda Şeffaflığa ve Piyasa Bozucu Davranışlara İlişkin Yönetmelik	14.02.2026 33168
Bursa Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yönetmeliği	15.02.2026 33169
Adnan Menderes Üniversitesi Nanoteknoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik	16.02.2026 33170
Adnan Menderes Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik	16.02.2026 33170
Adnan Menderes Üniversitesi Siyasal, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik	16.02.2026 33170
İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	16.02.2026 33170
İstanbul Beykent Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	16.02.2026 33170
Sivil Hava Ulaşımına Açık Havaalanlarında Yer Alan Gayrisihhi İşyerleri İçin İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik (SHY-33A)'te Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	17.02.2026 33171
Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Petrol Mühendisleri Odası Ana Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	17.02.2026 33171
İstanbul Medipol Üniversitesi Sürdürülebilir Kalkınma Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	17.02.2026 33171
Altınbaş Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	18.02.2026 33172
Pamukkale Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	18.02.2026 33172
Trabzon Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	18.02.2026 33172

Trakya Üniversitesine Bağlı Öğrenci Yurtları Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik	18.02.2026 33172
İstanbul Üniversitesi Antalya Bölgesi Arkeoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	19.02.2026 33173
İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	19.02.2026 33173
Uşak Üniversitesi Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	19.02.2026 33173
Yapı Malzemeleri Yönetmeliği (305/2011/AB)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	20.02.2026 33174
Yaprak Sigara Kağıdı Üretimi ve Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	20.02.2026 33174
Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı İnsan Kaynakları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	20.02.2026 33174
Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	20.02.2026 33174
Basın İlan Kurumu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	20.02.2026 33174
Meslekî Yeterlilik Kurumunda Geçici Nitelikteki İşlerin Vekâlet ve İstisna Sözleşmesiyle Yaptırılmasına İlişkin Yönetmelik	21.02.2026 33175
İstilacı Yabancı Türlerin Girişinin ve Yayılmasının Önlenmesi ile Yönetimi Hakkında Yönetmelik	21.02.2026 33175
Doğal Gaz Piyasası Dağıtım ve Müşteri Hizmetleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	21.02.2026 33175
Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu İnsan Kaynakları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	21.02.2026 33175
İstanbul Medipol Üniversitesi Beyin ve Biliş Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (BEYKOG) Yönetmeliği	22.02.2026 33176
Mersin Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği	22.02.2026 33176
Muş Alparslan Üniversitesi Kariyer Geliştirme Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	22.02.2026 33176
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	22.02.2026 33176
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Dış Hekimliği Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	22.02.2026 33176
İstanbul Üniversitesi Güneydoğu Avrupa Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	23.02.2026 33177
İstanbul Üniversitesi İnsan Kaynakları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	23.02.2026 33177
İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	23.02.2026 33177
İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	23.02.2026 33177
İstanbul Üniversitesi Tarih Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	23.02.2026 33177

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Abay Kazak Dili, Edebiyatı ve Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	23.02.2026 33177
Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yönetici Görevlendirme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	24.02.2026 33178
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk El Sanatları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik	24.02.2026 33178
İstanbul Üniversitesi Gözlemevi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	24.02.2026 33178
Türk Silahlı Kuvvetlerinde Görevli Devlet Memurları Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik (Karar Sayısı: 10954)	25.02.2026 33179
Millî Savunma Bakanlığı Devlet Memurları ve Sözleşmeli Personel Disiplin Yönetmeliği	25.02.2026 33179
Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği Denetim Yönetmeliği	25.02.2026 33179
Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği Disiplin Yönetmeliği	25.02.2026 33179
İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Türkiye-Avrupa ve Ortadoğu Ekonomik ve Sosyal İlişkiler Araştırma Enstitüsü Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik	25.02.2026 33179
İstanbul Üniversitesi Türk İktisat ve İçtimaiyat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	25.02.2026 33179
Sağlık Bakanlığına Ait Kurum ve Kuruluşlar ile Devlet Üniversitelerinin İlgili Birimlerinin Birlikte Kullanımı ile İşbirliği Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	26.02.2026 33180
Anadolu Üniversitesi Halk Bilimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği	26.02.2026 33180
Üsküdar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	26.02.2026 33180
Küçük Miktarlardaki Yumurtanın Doğrudan Arzına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	27.02.2026 33181
Kooperatifçilik Proje Destek Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	27.02.2026 33181
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	27.02.2026 33181
Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	28.02.2026 33182
Yurtdışı Yükseköğretim Diplomaları Tanıma ve Denklik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	28.02.2026 33182
Yükseköğretim Kurumlarında Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Programlar Arasında Geçiş, Çift Anadal, Yan Dal ile Kurumlar Arası Kredi Transferi Yapılması Esaslarına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	28.02.2026 33182

TEBLİĞLER

Adı	R.G.Tarih - Sayı
Vizyon Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri A.Ş.'nin Faaliyet İzninin İptal Edilmesine İlişkin Karar	01.02.2026 33155
BSM Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para A.Ş.'nin Faaliyet İzninin İptal Edilmesine İlişkin Karar	01.02.2026 33155
Vepara Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri A.Ş.'nin Faaliyet İzninin İptal Edilmesine İlişkin Karar	01.02.2026 33155
Tasfiye Halinde Mypayz Ödeme Kuruluşu A.Ş.'nin Faaliyet İzninin İptal Edilmesine İlişkin Karar	01.02.2026 33155
Mimarlık ve Mühendislik Hizmet Bedellerinin Hesabında Kullanılacak 2026 Yılı Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri Hakkında Tebliğ	02.02.2026 33156
Proje ve Kontrollük İşlerinde Uygulanacak Fiyat Artış Oranları Hakkında Tebliğ	02.02.2026 33156
Yapı, Tesis ve Onarım İşleri İhalelerinde Kullanılan Müteahhitlik Karneleri ve İş Bitirme Belgelerinin 2026 Yılına Ait Değerlendirme Katsayıları Hakkında Tebliğ	02.02.2026 33156
Ulusal Meslek Standartlarına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2017/8)'de Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ (No: 2025/15)	02.02.2026 33156
Mimarlık ve Mühendislik Hizmet Bedellerinin Hesabında Kullanılacak 2026 Yılı Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri Hakkında Tebliğ	03.02.2026 33157
Proje ve Kontrollük İşlerinde Uygulanacak Fiyat Artış Oranları Hakkında Tebliğ	03.02.2026 33157
Yapı, Tesis ve Onarım İşleri İhalelerinde Kullanılan Müteahhitlik Karneleri ve İş Bitirme Belgelerinin 2026 Yılına Ait Değerlendirme Katsayıları Hakkında Tebliğ	03.02.2026 33157
Ulusal Meslek Standartlarına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2017/8)'de Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ (No: 2025/15)	03.02.2026 33157
Özelleştirme İdaresi Başkanlığının 02/02/2026 Tarihli ve 2026/ÖİB-K-07, 08 ve 09 Sayılı Kararları	04.02.2026 33158
Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri) (Seri No: 16)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ	06.02.2026 33160
İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin Tebliğ (No: 2026/4)	06.02.2026 33160
Ortam İsticılarının ve Ayrı İlgili Kumandaların Çevreye Duyarlı Tasarım Gerekliliklerine Dair Tebliğ (2024/1103/AB) (SGM-2026/1)	07.02.2026 33161
Elektrik Giriş Gücü 125 W ile 500 kW Arasında Olan Motorlarla Tahrik Edilen Fanlarla İlgili Çevreye Duyarlı Tasarım Gerekliliklerine Dair Tebliğ (2024/1834/AB) (SGM-2026/2)	07.02.2026 33161
Yerli Malı Tebliği (SGM-2024/10)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (SGM-2026/3)	07.02.2026 33161
İcra ve İflâs Kanununun Geçici 20 nci Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tebliğ	11.02.2026 33165

İş Sağlığı ve Güvenliğini Etkileyen Bazı Maddelerin İthaline İlişkin Tebliğ (İthalat: 2026/13)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ	11.02.2026 33165
Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2010/4)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2026/2)	11.02.2026 33165
Özelleştirme Yoluyla Devralmaların Hukuki Geçerlilik Kazanabilmeleri İçin Rekabet Kurumuna Yapılacak Ön Bildirimlerde ve İzin Başvurularında Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2013/2)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (No: 2026/3)	11.02.2026 33165
Muhasebat Genel Müdürlüğü Genel Tebliği (Sıra No: 99) (Parasal Sınırlar)	13.02.2026 33167
Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 591)	13.02.2026 33167
Sektörel Dış Ticaret Şirketi Statüsü Verilmesine İlişkin Karar	13.02.2026 33167
2026 Yılı Ocak Ayına Ait Dahilde İşleme İzin Belgelerinin (D1) Listesi	16.02.2026 33170
2026 Yılı Ocak Ayına Ait Yurt İçi Satış ve Teslim Belgelerinin (D3) Listesi	16.02.2026 33170
2026 Yılı Ocak Ayına Ait Firma Talebine İstinaden İptal Edilen Dahilde İşleme İzin Belgeleri Listesi	16.02.2026 33170
2026 Yılı Ocak Ayına Ait Resen İptal Edilen Dahilde İşleme İzin Belgeleri Listesi	16.02.2026 33170
Ticari Defterlere İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ	18.02.2026 33172
Bakımdan Sorumlu Kuruluş (ECM) Sertifikası Düzenlenmesine Dair Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ	18.02.2026 33172
Fzypay Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri A.Ş.'nin Faaliyet İzninin İptal Edilmesine İlişkin Karar	21.02.2026 33175
Klon Ödeme Kuruluşu A.Ş.'nin Faaliyet İzninin İptal Edilmesine İlişkin Karar	21.02.2026 33175
TTM Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri A.Ş.'nin Faaliyet İzninin İptal Edilmesine İlişkin Karar	21.02.2026 33175
Hangipara Elektronik Para ve Ödeme Hizmetleri A.Ş.'ye Elektronik Para Kuruluşu Olarak Faaliyet Göstermek Üzere Faaliyet İzni Verilmesine İlişkin Karar	25.02.2026 33179
Logo Ödeme Hizmetleri A.Ş.'ye Ödeme Kuruluşu Olarak Faaliyet Göstermek Üzere Faaliyet İzni Verilmesine İlişkin Karar	25.02.2026 33179
Paratika Ödeme Hizmetleri A.Ş.'nin Faaliyet İzni Kapsamının Genişletilmesine İlişkin Karar	25.02.2026 33179
Marka Tescil Başvurularına Ait Mal ve Hizmetlerin Sınıflandırılmasına İlişkin Tebliğ (TÜRKPATENT: 2026/2)	26.02.2026 33180
Aracı Kurumlar ve Portföy Yönetim Şirketleri Tarafından Kullanılacak Uzaktan Kimlik Tespiti Yöntemlerine ve Elektronik Ortamda Sözleşme İlişkinin Kurulmasına İlişkin Tebliğ (III-42.1)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (III-42.1.a)	28.02.2026 33182

ÖNEMLİ BİLGİLER
IMPORTANT INFORMATION

ÖNEMLİ BİLGİLER
IMPORTANT INFORMATION

TABLO - 1

KIDEM TAZMİNATI TAVANI (TL)	
01.01.2026 - 30.06.2026	64.949,77
01.07.2025 - 31.12.2025	53.919,68
01.01.2025 - 30.06.2025	46.655,43
01.07.2024 - 31.12.2024	41.828,42
01.01.2024 - 30.06.2024	35.058,58
01.07.2023 - 31.12.2023	23.489,83
01.01.2023 - 30.06.2023	19.982,83
01.07.2022 - 31.12.2022	15.371,40
01.01.2022 - 30.06.2022	10.848,59
01.07.2021 - 31.12.2021	8.284,51
01.01.2021 - 30.06.2021	7.638,96
01.07.2020 - 31.12.2020	7.117,17
01.01.2020 - 30.06.2020	6.730,15
01.07.2019 - 31.12.2019	6.379,86
01.01.2019 - 30.06.2019	6.017,60
01.07.2018 - 31.12.2018	5.434,42
01.01.2018 - 30.06.2018	5.001,76
01.07.2017 - 31.12.2017	4.732,48
01.01.2017 - 30.06.2017	4.426,16

TABLO - 2

İŞSİZLİK SİGORTASI PRİMİ ORANLARI (2002'DEN İTİBAREN)	
İşçi Payı	% 1
İşveren Payı	% 2
Devlet Payı	% 1

TABLO - 3

VERGİDEN MÜSTESNA HARCIRAH TAVANI (TL)	
01.01.2026'dan itibaren	900,00
01.01.2025'ten itibaren	686,00
01.01.2024'den itibaren	480,00
01.01.2023'den itibaren	250,00
07.07.2022'den itibaren	149,00
01.01.2022'den itibaren	92,00
01.01.2021'den itibaren	73,50
01.01.2020'den itibaren	66,85
01.01.2019'dan itibaren	61,50
01.01.2018'den itibaren	61,50
01.01.2017'den itibaren	57,50

TABLO - 4

REESKONT VE AVANS İŞLEMLERİNDE UYGULANAN İSKONTO VE FAİZ ORANLARI		
Yürürlük Tarihi	Reeskont İşlem	Avans İşlem
20.12.2025	38,75	39,75
17.09.2015	41,25	42,25
08.03.2025	43,25	44,25
28.12.2024	48,25	49,25
01.04.2024	50,75	51,75
23.12.2023	43,25	44,25
01.12.2023	40,75	41,75
01.11.2023	35,75	36,75
28.09.2023	30,75	31,75
01.09.2023	25,75	26,75
24.06.2023	15,75	16,75
31.12.2022	9,75	10,75
02.01.2022	14,75	15,75
31.12.2021	14,75	15,75
19.12.2020	15,75	16,75
13.06.2020	9	10
21.12.2019	12,75	13,75
11.10.2019	17,25	18,25
29.06.2018	18,50	19,50
31.12.2016	8,75	9,75

TABLO - 5

SİGORTA PRIMİNE TABİ TUTULMAYACAK YEMEK PARASI İLE ÇOCUK VE AİLE ZAMMI TUTARLARI (TL)			
Dönemler	Yemek Parası (Günlük)	Çocuk Zammı (Aylık)	Aile Zammı (Aylık)
01.01.2026-31.12.2026 dönemi	330,00	660,60	3.303,00
01.01.2025-31.12.2025 dönemi	158,00	520,11	2.600,55
01.01.2024-31.12.2024 dönemi	157,69	400,05	2.000,25
01.07.2023-31.12.2023 dönemi	105,75	268,29	1.341,45
01.01.2023-30.06.2023 dönemi	78,90	200,16	1.000,80
01.12.2022-31.12.2022 dönemi	51,01	129,42	647,10
01.07.2022-30.11.2022 dönemi	12,94	129,42	647,10
01.01.2022-30.06.2022 dönemi	10,01	100,08	500,40
01.01.2021-31.12.2021 dönemi	7,16	71,55	357,75
01.01.2020-31.12.2020 dönemi	5,89	58,86	294,30
01.01.2019-31.12.2019 dönemi	5,12	51,17	255,84
01.01.2018-31.12.2018 dönemi	4,06	40,59	202,95
01.01.2017-31.12.2017 dönemi	3,56	35,55	177,75
01.01.2016-31.12.2016 dönemi	3,29	32,94	164,70
01.07.2015-31.12.2015 dönemi	2,55	25,47	127,35
01.01.2015-30.06.2015 dönemi	2,40	24,03	120,15

01.07.2014-31.12.2014 dönemi	2,27	22,68	113,40
01.01.2014-30.06.2014 dönemi	2,14	21,42	107,10

TABLO - 6
SGK GECİKME ZAMMI ORANLARI (AYLIK)

AY/YIL	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ocak	0,89	0,87	1,06	1,46	0,82	1,21	1,79	0,85	2,93	3,08	2,64
Şubat	0,88	0,90	1,05	1,48	0,81	1,21	1,49	0,85	3,00	3,04	2,55
Mart	0,88	0,92	1,05	1,53	0,88	1,21	1,70	0,79	3,34	-	
Nisan	0,88	0,92	1,05	1,53	0,80	1,21	1,71	0,79	3,40	3,42	
Mayıs	0,75	0,92	1,05	1,95	0,66	1,40	1,86	0,79	3,47	3,42	
Haziran	0,75	0,89	1,46	1,82	0,67	1,44	1,84	0,79	3,43	3,25	
Temmuz	0,73	0,92	1,46	1,59	0,76	1,46	1,84	1,32	3,36	3,09	
Ağustos	0,73	0,92	1,65	1,19	0,76	1,46	1,84	1,32	3,10	2,87	
Eylül	0,69	0,94	1,88	1,18	0,76	1,43	1,16	1,32	3,20	2,87	
Ekim	0,69	0,98	1,88	1,11	0,76	1,43	1,16	1,97	3,31	2,86	
Kasım	0,79	0,98	1,51	0,97	0,76	1,35	1,16	2,85	3,32	2,91	
Aralık	0,79	0,98	1,51	0,90	0,76	1,35	1,16	2,85	3,16	2,83	

TABLO - 7
ASGARİ YILLIK ÜCRETLİ İZİN SÜRELERİ (10.06.2003'TEN İTİBAREN)

HİZMET SÜRESİ	YILLIK İZİN SÜRESİ
1 yıldan 5 yıla kadar (5 yıl dahil) olanlar	14 iş günü
5 yıldan fazla 15 yıldan az olanlar	20 iş günü
15 yıl (dahil) ve daha fazla olanlar	26 iş günü
18 ve daha küçük yaşta işçiler ile 50 ve daha yukarı yaşta kişiler	En az 20 iş günü

TABLO - 8
**2026 YILINDA TÜRK TİCARET KANUNU'NDA UYGULANACAK İDARİ
PARA CEZALARI (TL)**

6102 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin;	Türk Lirası	
İkinci fıkrasındaki ceza miktarı	22.194	
6102 sayılı Kanunun 38 inci maddesinin;	Türk Lirası	
Birinci fıkrasındaki ceza miktarı	44.443	
6102 sayılı Kanunun 51 inci maddesinin;	Türk Lirası	
İkinci fıkrasındaki ceza miktarı	44.443	
6102 sayılı Kanunun 562 nci maddesinin;	Türk Lirası	
Birinci fıkrasındaki ceza miktarı	(a) bendi	88.997
	(b) bendi	
	(c) bendi	
	(d) bendi	
	(e) bendi	
	(f) bendi	
İkinci fıkrasındaki ceza miktarı	88.997	
Onüçüncü fıkrasındaki ceza miktarı	(a) bendi	173.801

TABLO - 9

AYLIK ASGARİ ÜCRET TUTARLARI (NET TL)	
01.01.2026 - 31.12.2026	28.075,50
01.01.2025 - 31.12.2025	22.104,67
01.01.2024 - 31.12.2024	17.002,12
01.07.2023 - 31.12.2023	11.402,32
01.01.2023 - 30.06.2023	8.506,80
01.07.2022 - 31.12.2022	5.500,35
01.01.2022 - 30.06.2022	5.004,00
01.01.2021 - 31.12.2021	3.577,50
01.01.2020 - 31.12.2020	2.943,00

TABLO - 10

ÇIRAKLAR İÇİN AYLIK ASGARİ ÜCRET TUTARLARI (TL)		
Dönemler	Aday Çırak ve Çıraklar için	Kalfalık Yeterliliği Kazanan 12. Sınıf Öğrencileri İçin
01.01.2026-31.12.2026	8.631,20	14.037,75
01.01.2025-31.12.2025	6.631,40	11.052,33
01.01.2024-31.12.2024	6.000,75	10.001,25
01.07.2023-31.12.2023	4.024,35	6.707,25
01.01.2023- 30.06.2023	3.002,40	5.004,00
01.01.2022-31.12.2022	1.941,30	3.235,50
01.01.2022-30.06.2022	1.501,20	2.502,00

TABLO - 11

SİGORTA PRİMİNE ESAS AYLIK TABAN VE TAVAN ÜCRET TUTARLARI (TL)		
Dönemler	Aylık Taban Ücret	Aylık Tavan Ücret
01.01.2026 - 31.12.2026	33.030,00	297.270,00
01.01.2025 - 31.12.2025	26.005,50	195.041,40
01.01.2024 - 31.12.2024	20.002,50	150.018,90
01.07.2023 - 31.12.2023	13.414,50	100.608,90
01.01.2023 - 30.06.2023	10.008,00	75.060,00
01.07.2022 - 31.12.2022	6.471,00	48.532,50
01.01.2022 - 30.06.2022	5.004,00	37.530,00
01.01.2021 - 31.12.2021	3.577,50	26.831,40
01.01.2020 - 31.12.2020	2.943,00	22.072,50

TABLO - 12
AYLIK ENGELLİLİK İNDİRİMİ TUTARLARI (TL)

YILLAR	I. Derece Engelliler (Çalışma gücünün asgari % 80'ini kaybetmiş olanlar)	II. Derece Engelliler (Çalışma gücünün asgari % 60'ını kaybetmiş olanlar)	III. Derece Engelliler (Çalışma gücünün asgari % 40'ını kaybetmiş olanlar)
2026	12000	7000	3000
2025	9900	5700	2400
2024	6900	4000	1700
2023	4400	2600	1100
2022	2000	1170	500
2021	1500	860	380
2020	1400	790	350

TABLO - 13

HİZMET SÖZLEŞMESİ SONA ERDİRİLİRKEN DİKKATE ALINACAK BİLDİRİM SÜRELERİ VE İHBAR TAZMİNATI TUTARLARI (*)		
HİZMET SÜRESİ	BİLDİRİM SÜRESİ	İHBAR TAZMİNATI TUTARI
6 Aydan Az Sürmüş İşçi İçin	2 Hafta	2 Haftalık Ücret
6 Aydan 1, 5 Yıla Kadar Sürmüş İşçi İçin	4 Hafta	4 Haftalık Ücret
1, 5 Yılden 3 Yıla Kadar Sürmüş İşçi İçin	6 Hafta	6 Haftalık Ücret
3 Yılden Fazla Sürmüş İşçi İçin	8 Hafta	8 Haftalık Ücret
(*) Tabloda belirtilen süreler asgari süreler olup, sözleşme ile artırılabilir. Bu süreler hem işveren hem de işçi açısından bağlayıcıdır. İşveren, işçinin bildirim süresine bağlı ücretlerini peşin ödemek suretiyle sözleşmesini sona erdirebilir.		

TABLO - 14

SS ve GSS Kanununa Göre Uygulanacak İdari Para Cezaları (TL) (01.01.2026 – 31.12.2026 Döneminde)	
Sigortalı işe giriş bildirdiğini ve GSS giriş bildirdiğini süresinde ve Kurumca belirlenen şekilde ve usule uygun vermeyenler hakkında, her bir sigortalı için aylık asgari ücret tutarında(*)	33.030,00
1. Sigortalı işe giriş bildirdiğinin verilmediğinin, mahkeme kararından veya Kurumun denetim ve kontrol ile görevli memurlarınca ya da diğer kamu idarelerinin denetim elemanlarınca yapılan tespitlerden veya bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kamu idareleri ile kanunla kurulan kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerden anlaşılması halinde,	
— İlk tespitte her bir sigortalı için aylık asgari ücretin iki katı tutarında	66.060,00
— Bir yıl içinde ikinci kez tespitinde her bir sigortalı için aylık asgari ücretin beş katı tutarında	165.150,00
İşyeri bildirdiğini yasal süresinde Kurumca belirlenen şekilde ve usule uygun vermeyenlere:	
— Kamu idareleri ile bilanço esasına göre defter tutmak zorunda olanlar için asgari ücretin üç katı tutarında(*)	99.090,00
— Diğer defterleri tutmak zorunda olanlar için aylık asgari ücretin iki katı tutarında(*)	66.060,00
— Defter tutmakla yükümlü olmayanlar için aylık asgari ücret tutarında(*)	33.030,00
Aylık prim ve hizmet belgesini süresinde ve Kurumca belirlenen şekil ve usulde vermeyenlere her bir fiil için; aylık asgari ücretin iki katını geçmemek üzere,	
— Belgenin asıl olması halinde, belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına aylık asgari ücretin beşte biri tutarında	6.606,00

— Belgenin ek olması halinde her bir ek belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına aylık asgari ücretin sekizde biri tutarında	4.128,00
— Ek belgenin sigortalıların otuz günden az çalıştığını gösteren bilgi ve belgelerin süresi içinde verilmemesi veya verilen bilgi ve belgelerin Kurumca geçerli sayılmamasına bağlı olarak Kurumca re'sen düzenlenmesi halinde her bir ek belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına aylık asgari ücretin yarısı tutarında	16.515,00
Belgenin mahkeme kararı, Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurlarınca yapılan tespitler veya diğer kamu idarelerinin denetim elemanlarınca yapılan soruşturma, denetim ve incelemeler neticesinde ya da bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kamu idareleri ile kanunla kurulan kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerden hizmetleri veya kazançları kuruma bildirilmediği veya eksik bildirildiği anlaşılan sigortalılarla ilgili olması halinde, belgenin asıl veya ek nitelikte olup olmadığına, işverence düzenlenip düzenlenmediğine bakılmaksızın, aylık asgari ücretin iki katı tutarında	66.060,00
Kurumun defter ve belge incelemeye yetkili denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurları tarafından veya SMMM ile YMM'lerce düzenlenen raporlara istinaden Kuruma bildirilmediği tespit edilen eksik işçilik tutarının mal edildiği her bir ay için, aylık asgari ücretin iki katı tutarında	66.060,00
İşyeri defter, kayıt ve belgelerinin Kurumun denetim ve kontrol memurlarınca incelenmek üzere Kurumca yapılan yazılı ihtarla rağmen 15 gün içinde mücbir sebep olmaksızın tam olarak ibraz edilmemesi veya defterlerin tasdiksiz olması halinde:	
— Bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü olanlar için aylık asgari ücretin oniki katı tutarında	396.360,00
— Diğer defterleri tutmakla yükümlü olanlar için aylık asgari ücretin altı katı tutarında	198.180,00
— Defter tutmakla yükümlü olmayanlar için aylık asgari ücretin üç katı tutarında	99.090,00
Defter ve belgelerin tümünü verilen süre içinde ibraz etmekle birlikte, defter kayıtlarının geçersiz sayılması halinde, geçersizlik hallerinin gerçekleştiği her bir takvim ayı için:	
— Bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü olanlar için, asgari ücretin oniki katını aşmamak üzere aylık asgari ücretin yarısı tutarında	16.515,00
— Diğer defterleri tutmakla yükümlü olanlar için, asgari ücretin altı katını aşmamak üzere aylık asgari ücretin yarısı tutarında	16.515,00
— Defter tutmakla yükümlü olmayanlar için, asgari ücretin üç katını aşmamak üzere aylık asgari ücretin yarısı tutarında	16.515,00
Bilanço esasına göre defter tutulması gerekirken işletme hesabı esasına göre defter tutulması halinde, aylık asgari ücretin oniki katı tutarında	396.360,00
Geçersiz sayılan her bir ücret tediye bordosu için aylık asgari ücretin yarısı tutarında	16.515,00
İbraz süresi geçirildikten sonra incelemeye sunulan ve tümünün veya bir bölümünün geçersiz olduğu tespit edilen defter ve belgeler yönünden geçersizlik fiilleri için ayrıca idari para cezası uygulanmaksızın:	
— Bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü olanlar için, aylık asgari ücretin oniki katı tutarında	396.360,00
— Diğer defterleri tutmakla yükümlü olanlar için, aylık asgari ücretin altı katı tutarında	198.180,00
— Defter tutmakla yükümlü olmayanlar için, aylık asgari ücretin üç katı tutarında	99.090,00
Asgari işçilik uygulaması ile ilgili olarak Kurumca istenilecek bilgileri ve belgeleri yazılı olarak en geç bir ay içinde vermeyen kamu idareleri, döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan kurum ve kuruluşlar ile bankalara, aylık asgari ücretin iki katı tutarında	66.060,00
Kendi mevzuatlarına göre kayıt ve tescilini yaptıkları 4/b (Bağ-Kur) kapsamındaki sigortalılar için sigortalı işe giriş bildirgesi düzenleyerek Kuruma vermeyen kurum ve kuruluşlar ile tüzel kişilere aylık asgari ücret tutarında(*)	33.030,00
Faaliyetinin sona erdiğini bildiren 4/b sigortalılarını Kuruma bildirmeyen kuruluşlar ve vergi daireleri ile kendilerine, aylık asgari ücret tutarında(*)	33.030,00
Vazife malûllüğüne sebep olan olayı süresi içinde Kuruma bildirmeyen kamu idarelerine, aylık asgari ücret tutarında(*)	33.030,00
İhale yolu ile yaptıkları her türlü işleri üstlenenleri ve bunların adreslerini süresi içinde Kuruma bildirmeyen kamu idareleri ile döner sermayeli kuruluşlara ve 5411 sayılı Bankacı-	33.030,00

lık Kanunu kapsamındaki kuruluşlara, kanunla kurulan kurum ve kuruluşlara, aylık asgari ücret tutarında(*)	
Kurumca belirlenecek işlemlerde, işlem yaptığı kişilerin sigortalılık bakımından tescilli olup olmadığını kontrol edip, sigortasız olduğunu tespit ettiği kişileri Kuruma bildirmeyen kamu idareleri ile bankalara, sigortalı başına aylık asgari ücretin onda biri tutarında(*)	3.303,00
Şirket kuruluşu aşamasında, çalıştıracağı sigortalı sayısını ve bunların işe başlama tarihini ticaret sicili memurluklarına bildiren işverenlerin, bu bildirimlerini süresinde Kuruma bildirmeyen Ticaret sicili memurluklarına, her bir bildirim yükümlülüğü için aylık asgari ücret tutarında(*)	33.030,00
Yapı ruhsatı ve diğer tüm ruhsat veya ruhsat niteliği taşıyan işlemlerine ilişkin bilgi ve belgeler ile varsa bunların verilmesine esas olan istihdama ilişkin bilgileri, süresinde Kuruma bildirmeyen valilikler, belediyeler ve ruhsat vermeye yetkili diğer kamu ve özel hukuk tüzel kişilerine, her bir bildirim yükümlülüğü için aylık asgari ücret tutarında(*)	33.030,00
Kurumun denetim ve kontrole görevlendirilmiş memurlarının 5510 sayılı Kanun'dan doğan inceleme ve soruşturma görevlerini yerine getirmeleri sırasında görevlerini yapmasına engel olan işverenler, sigortalılar, işyeri sahipleri ve bu işle ilgili diğer kişilere, aylık asgari ücretin beş katı tutarında	165.150,00
Kurumun denetim ve kontrole görevlendirilmiş memurlarının görevlerini yapmasını engellemek amacıyla cebir ve tehdit kullanan işverenler, sigortalılar, işyeri sahipleri ve bu işle ilgili diğer kişilere, aylık asgari ücretin on katı tutarında	330.300,00
Kamu idareleri, bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulmuş kurum ve kuruluşlar ile diğer gerçek ve tüzel kişilerden, 5510 sayılı Kanun'un 100. maddesi kapsamında Kurum tarafından istenen bilgi ve belgeleri;	
— Belirlenen süre içinde mücbir sebep olmaksızın vermeyenler hakkında, aylık asgari ücretin beş katı tutarında	165.150,00
— Geç verenler hakkında, aylık asgari ücretin iki katı tutarında	66.060,00
4/a kapsamındaki sigortalılara geçici iş göremezlik ödeneği ödemelerinde 100. maddeye istinaden Kurumca işverenlerden istenilen bildirimlerin;	
— Belirlenen süre içerisinde ve elektronik ortamda yapılmaması halinde sigortalı başına aylık asgari ücretin onda biri tutarında	3.303,00
— Hiç yapılmaması halinde sigortalı başına aylık asgari ücretin yarısı tutarında	16.515,00
4/c kapsamındaki sigortalıların hizmet bilgilerininin 100. madde kapsamında Kurumca oluşturulan yazılım programına bilgi girişinin;	
— Belirlenen süre içinde elektronik ortamda hiç gönderilmemesi halinde, ilgili yılın aralık ayında geçerli olan asgari ücretin yirmi dört katını geçmemek üzere, sigortalı başına aylık asgari ücretin beşte biri tutarında	6.606,00
— Geç gönderilmesi halinde, ilgili yılın aralık ayında geçerli olan asgari ücretin yirmi dört katını geçmemek üzere, sigortalı başına aylık asgari ücretin onda biri tutarında	3.303,00
4/a kapsamındaki sigortalılığı sona erenlere ilişkin bildirim ile 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinde yer alan sandıklara, sandık iştirakçiliğinin başlama veya sona ermesine ilişkin bildirim, süresi içinde ya da Kurumca belirlenen şekle ve usule uygun olarak yapılanlar veya Kurumca internet, elektronik veya benzeri ortamda göndermekle zorunlu tutulduğu halde anılan ortamda göndermeyenler hakkında, bir takvim ayında işlenen bu fiillerden dolayı tutmakla yükümlü bulunan defter ve belgelerin ibraz edilmemesi nedeniyle verilmesi gereken ceza tutarını aşmamak kaydıyla her bir sigortalı veya sandık iştirakçisi için asgari ücretin onda biri tutarında	3.303,00
5510 sayılı Kanun'un 100. maddesinin altıncı fıkrasına göre genel sağlık sigortalılarının bakmakla yükümlü oldukları kişilere ait bilgi girişlerini süresinde yapmayanlar ile bakmakla yükümlü olunan kişi olmayanlara ait bilgi girişi yapanlara aylık asgari ücretin yarısı tutarında	16.515,00
5510 sayılı Kanun'un Ek 6. maddesine göre yapılması gereken bildirim veya kontrol yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde, her bir fiil için aylık asgari ücret tutarında	33.030,00
"Ev Hizmetlerinde 10 Gün ve Daha Fazla Çalıştırılacaklara İlişkin Bildirge"nin;	
— Yasal süresinde verilmemesi halinde her bir sigortalı için asgari ücret tutarında	33.030,00

— Yasal süresi dışında verilmesi halinde Kurumun denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurları aracılığı ile gerekli inceleme yapıldıktan sonra işleme alınması gerektiğine karar verilenler hakkında, sigortalı çalıştırılan her ay ve her bir sigortalı için ayrı ayrı olmak ve aylık asgari ücretin iki katını geçmemek üzere, ayrıca asgari ücretin beşte biri tutarında	6.606,00
— Yasal süresi dışında verilen bildirgenin ilave olarak çalıştırdığı sigortalı/sigortalılar için verildiğinin anlaşılması halinde, her ay ve her bir sigortalı için ayrı ayrı olmak ve aylık asgari ücretin iki katını geçmemek üzere, asgari ücretin sekizde biri tutarında	4.128,75
— Ev hizmetlerinde 10 gün ve daha fazla süre ile çalıştırılan sigortalının işten ayrılışına ilişkin Bildirgenin süresinde verilmemesi halinde asgari ücretin onda biri tutarında	3.303,00
— Herhangi bir bildirimde bulunulmaksızın, ev hizmetlerinde ay içinde 10 gün ve daha fazla süreyle sigortalı çalıştırıldığına mahkeme kararı, Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurlarınca yapılan tespitler veya diğer kamu idarelerinin denetim elemanlarının kendi mevzuatları gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemeler neticesinde ya da bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kamu idareleri ile kanunla kurulan kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerden tespit edilmesi, hizmetlerin veya kazançların Kuruma bildirilmediği veya eksik bildirildiğinin anlaşılması halinde asgari ücretin iki katı tutarında	66.060,00
Muhtasar ve prim hizmet beyannamesindeki sigortalıların, prime esas kazançlarının veya hizmetlerinin bildirilmediği, eksik ya da geç bildirildiği anlaşılan her bir işyeri için; aylık asgari ücretin iki katını geçmemek üzere,	
— Beyannamenin asıl olması halinde, beyannamede kayıtlı sigortalı sayısı başına aylık asgari ücretin beşte biri tutarında	6.606,00
— Beyannamenin ek olması halinde her bir ek belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına aylık asgari ücretin sekizde biri tutarında	4.128,00
— Ek beyannamenin sigortalıların otuz günden az çalıştığını gösteren bilgi ve belgelerin süresi içinde verilmemesi veya verilen bilgi ve belgelerin Kurumca geçerli sayılmamasına bağlı olarak Kurumca re'sen düzenlenmesi halinde her bir ek belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına aylık asgari ücretin yarısı tutarında	16.515,00
Muhtasar ve prim hizmet beyannamesinin mahkeme kararı, Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurlarınca yapılan tespitler veya diğer kamu idarelerinin denetim elemanlarının yapılan soruşturma, denetim ve incelemeler neticesinde ya da bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kamu idareleri ile kanunla kurulan kurum ve kuruluşlardan alınan bilgi ve belgelerden hizmetleri veya kazançları kuruma bildirilmediği veya eksik bildirildiği ya da sadece hizmetlerinin Kuruma eksik bildirildiği anlaşılan sigortalılarla ilgili olması halinde, beyannamenin asıl veya ek nitelikte olup olmadığı, işverence düzenlenip düzenlenmediği dikkate alınmaksızın, aylık beyannamedeki her bir işyeri için	
— Kamu idareleri ile bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü olanlar için aylık asgari ücretin üç katını geçmemek üzere sigortalı başına aylık asgari ücret tutarında	33.030,00
— Diğer defterleri tutmakla yükümlü olanlar için aylık asgari ücretin iki katını geçmemek üzere sigortalı başına aylık asgari ücretin yarısı tutarında	16.515,00
— Defter tutmakla yükümlü olmayanlar için aylık asgari ücreti geçmemek üzere sigortalı başına aylık asgari ücretin üçte biri tutarında	11.010,00
Muhtasar ve prim hizmet beyannamesindeki her bir işyerinden bildirilen sigortalıların sadece prime esas kazançlarının eksik bildirildiğinin anlaşılması halinde ise beyannamenin asıl veya ek nitelikte olup olmadığı, işverence düzenlenip düzenlenmediği dikkate alınmaksızın, aylık asgari ücretin onda birinden az, iki katından fazla olmamak üzere tespit edilen prime esas kazanç tutarında	
Muhtasar ve prim hizmet beyannamesinde, sigortalıların işyerlerinde fiilen yaptıkları işe uygun meslek adı ve kodunu, gerçeğe aykırı bildirilen her bir işyeri için aylık asgari ücreti geçmemek üzere meslek adı ve kodu gerçeğe aykırı bildirilen sigortalı başına aylık asgari ücretin onda biri tutarında	3.303,00
(*) Mahkeme kararına, Kurumun denetim ve kontrol ile görevli memurlarınca yapılan tespitler veya diğer kamu idarelerinin denetim elemanlarının kendi mevzuatları gereğince yapacakları soruşturma, denetim ve incelemelere ya da kamu idarelerinden alınan belgelere istinaden düzenlenenler hariç olmak üzere, bildirgenin veya belgenin yasal süresinden sonra ilgililerce kendiliğinden 30 gün içinde verilmesi ve söz konusu cezaların tebliğ tarihini takip eden günden itibaren 15 gün içinde ödenmesi halinde, öngörülen cezalar dörtte bir oranına karşılık gelen tutar üzerinden uygulanır.	

TABLO - 15

2026 YILI GELİR VERGİSİ TARİFESİ	
190.000 TL'ye kadar	% 15
400.000 TL'nin 190.000 TL'si için 28.500 TL, fazlası	% 20
1.000.000 TL'nin 400.000 TL'si için 70.500 TL (ücret gelirlerinde 1.500.000 TL'nin 400.000 TL'si için 70.500 TL), fazlası	% 27
5.300.000 TL'nin 1.000.000 TL'si için 232.500 TL (ücret gelirlerinde 5.300.000 TL'nin 1.500.000 TL'si için 367.500 TL), fazlası	% 35
5.300.000 TL'den fazlasının 5.300.000 TL'si için 1.737.500 TL (ücret gelirlerinde 5.300.000 TL'den fazlasının 5.300.000 TL'si için 1.697.000 TL), fazlası	% 40
2025 YILI GELİR VERGİSİ TARİFESİ	
158.000 TL'ye kadar	% 15
330.000 TL'nin 158.000 TL'si için 23.700 TL, fazlası	% 20
800.000 TL'nin 330.000 TL'si için 58.100 TL (ücret gelirlerinde 1.200.000 TL'nin 330.000 TL'si için 58.100 TL), fazlası	% 27
4.300.000 TL'nin 800.000 TL'si için 185.000 TL (ücret gelirlerinde 4.300.000 TL'nin 1.200.000 TL'si için 293.300 TL), fazlası	% 35
4.300.000 TL'den fazlasının 4.300.000 TL'si için 1.410.000 TL (ücret gelirlerinde 4.300.000 TL'den fazlasının 4.300.000 TL'si için 1.378.000 TL), fazlası	% 40
2024 YILI GELİR VERGİSİ TARİFESİ	
110.000 TL'ye kadar	% 15
230.000 TL'nin 110.000 TL'si için 16.500 TL, fazlası	% 20
580.000 TL'nin 230.000 TL'si için 40.500 TL (ücret gelirlerinde 870.000 TL'nin 230.000 TL'si için 40.500 TL), fazlası	% 27
3.000.000 TL'nin 580.000 TL'si için 135.000 TL (ücret gelirlerinde 3.000.000 TL'nin 870.000 TL'si için 213.300 TL), fazlası	% 35
3.000.000 TL'den fazlasının 3.000.000 TL'si için 982.000 TL (ücret gelirlerinde 3.000.000 TL'den fazlasının 3.000.000 TL'si için 958.800 TL), fazlası	% 40
2023 YILI GELİR VERGİSİ TARİFESİ	
70.000 TL'na kadar	% 15
150.000 TL'nin 70.000 TL'si için 10.500 TL, fazlası	% 20
370.000 TL'nin 150.000 TL'si için 26.500 TL (ücret gelirlerinde 550.000 TL'nin 150.000 TL'si için 26.500 TL), fazlası	% 27
1.990.000 TL'nin 370.000 TL'si için 85.900 TL (ücret gelirlerinde 1.990.000 TL'nin 550.000 TL'si için 134.500 TL), fazlası	% 35
1.990.000 TL'den fazlasının 1.990.000 TL'si için 621.400 (ücret gelirlerinde 1.990.000 TL'nden fazlasının 1.990.000 TL'si için 607.000 TL), fazlası	% 40
2022 YILI GELİR VERGİSİ TARİFESİ	
32.000 TL'na kadar	% 15
70.000 TL'nin 32.000 TL'si için 4.800 TL, fazlası	% 20

170.000 TL'nin 70.000 TL'si için 12.400 TL (ücret gelirlerinde 250.000 TL'nin 70.000 TL'si için 12.400 TL), fazlası	% 27
880.000 TL'nin 170.000 TL'si için 39.400 TL (ücret gelirlerinde 880.000 TL'nin 250.000 TL'si için 61.000 TL), fazlası	% 35
880.000 TL'den fazlasının 880.000 TL'si için 287.900 (ücret gelirlerinde 880.000 TL'ndan fazlasının 880.000 TL'si için 281.500 TL), fazlası	% 40
2021 YILI GELİR VERGİSİ TARİFESİ	
24.000 TL'na kadar	% 15
53.000 TL'nin 24.000 TL'si için 3.600 TL, fazlası	% 20
130.000 TL'nin 53.000 TL'si için 9.400 TL (ücret gelirlerinde 190.000 TL'nin 53.000 TL'si için 9.400 TL), fazlası	% 27
650.000 TL'nin 130.000 TL'si için 30.190 TL (ücret gelirlerinde 600.000 TL'nin 190.000 TL'si için 46.390 TL), fazlası	% 35
650.000 TL'den fazlasının 650.000 TL'si için 212.190 (ücret gelirlerinde 650.000 TL'ndan fazlasının 650.000 TL'si için 207.390 TL), fazlası	% 40

TABLO - 16

YILLAR	İlgili Vergi Usul Kanunu Tebliğ No.	Yeniden Değerleme Oranı (%)
2025	585	25,49
2024	574	43,93
2023	554	58,46
2022	542	122,93
2021	533	36,20
2020	521	9,11
2019	512	22,58
2018	503	23,73
2017	484	14,47
2016	474	3,83

TABLO - 17
GEÇİCİ VERGİ ORANLARI

Vergi Türü	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Gelir	15	15	15	15	15	15	15
Kurumlar	22	25	23	20 (I-II) 25 (III)	25	25	20

TABLO - 18

BEYANNAMELERİNİ İMZALATMAK ZORUNDA OLANLAR (TL)					
Yıllar	Aktif Toplamı		Net Satışlar Toplamı		Yıllar
2025	115.209.000	ve	230.359.000	aşmayanlar	2026 yılında
2024	91.807.000	ve	183.568.000	aşmayanlar	2025 yılında
2023	63.786.000	ve	127.540.000	aşmayanlar	2024 yılında
2022	40.254.000	ve	80.487.000	aşmayanlar	2023 yılında
2021	18.057.000	ve	36.104.000	aşmayanlar	2022 yılında
2020	13.258.000	ve	26.508.000	aşmayanlar	2021 yılında
2019	12.151.000	ve	24.295.000	aşmayanlar	2020 yılında
2018	9.913.000	ve	19.820.000	aşmayanlar	2019 yılında
2017	8.012.000	ve	16.019.000	aşmayanlar	2018 yılında

TABLO - 19

2026 YILINDA BEYANNAMELERİNİ İMZALATMAK ZORUNDA OLMAYANLAR (TL)	
Noterler	
Özel Kanunlarına Göre Kurulan Kooperatifler ile Bunların Oluşturdukları Birlikler	
2025 Yılı Satış ve Hasılatları Aşağıda Belirtilen Tutarları Aşmayan Mükellefler	
Serbest Meslek Faaliyetinde Bulunanlardan Hasılat Tutarı	2.688.000
II. Sınıf Tacirlerden Alım - Satım veya İmalat Faaliyetlerinde Bulunanlardan Satışları Tutarı	3.861.000
II. Sınıf Tacirlerden Alım - Satım veya İmalat Dışındaki İlerle Uğraşanlardan Hasılat Tutarı	1.948.000
Zirai Kazancı İşletme Hesabı Esasına Göre Belirlenen Çiftçilerden Hasılat Tutarı	3.861.000

TABLO - 20

AMME ALACAĞLARININ TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUN'A GÖRE GECİKME ZAMMI ORANLARI		
Dönemler	Gecikme Zammı Oranı (Aylık)	Yasal Düzenleme
13.11.2025'ten itibaren	% 3,7	10556 s. CK
21.05.2024'den itibaren	% 4,5	8484 s. CK
14.11.2023'ten itibaren	% 3,5	7782 s. CK
21.7.2022'den itibaren	% 2,5	5801 s. CK
30.12.2019'dan itibaren	% 1,6	1947 s. CK
02.10.2019'dan itibaren	% 2	1592 s. CK
01.07.2019'dan itibaren	% 2,5	1266 s. CK
05.09.2018 tarihinden itibaren	% 2	62 s. CK
19.10.2010 Tarihinden İtibaren	% 1,40	2010/965 s. BKK

TABLO - 21

TECİL FAİZİ ORANLARI			
Dönemler	Faiz Oranı (Aylık)	Faiz Oranı (Yıllık)	Yasal Düzenleme
13.11.2025 tarihinden itibaren	% 3,25	% 39	Seri: C Sıra No: 9 Tahsilat Genel Tebliği
21.05.2024 tarihinden itibaren	% 4	%48	Seri: C Sıra No:9 Tahsilat Genel Tebliği
14.11.2023 tarihinden itibaren	% 3	% 36	Seri: C Sıra No:7 Tahsilat Genel Tebliği
21.7.2022 tarihinden itibaren	% 2	%24	Seri: C Sıra No : 6 Tahsilat Genel Tebliği
30.12.2019 tarihinden itibaren	% 1,25	% 15	Seri: C Sıra No : 5 Tahsilat Genel Tebliği
25.10.2019 tarihinden itibaren	% 1,583	% 19	Seri: C Sıra No : 4 Tahsilat Genel Tebliği
6.9.2018 tarihinden itibaren	% 1,833	% 22	Seri: C Sıra No:3 Tahsilat Genel Tebliği
21.10.2010 Tarihinden İtibaren	% 1	% 12	Seri: C Sıra No:2 Tahsilat Genel Tebliği

TABLO - 22**EMLAK VERGİSİ ORANLARI**

	KONUT	İŞYERİ	ARSA	ARAZİ
Normal Yörelere	Binde 1	Binde 2	Binde 3	Binde 1
Büyükşehir Sınırları ve Mücavir Alanlar İçin	Binde 2	Binde 4	Binde 6	Binde 2

TABLO - 23**EMLAK VERGİSİ DEĞERİ YILLIK ARTIŞ ORANLARI (%)**

Yıllar	İstisna Tutarı
2026	12,745
2025	21,965
2024	29,23
2023	61,465
2022	Genel Beyan Dönemi
2021	4,555
2020	11,29
2019	11,865
2018	Genel Beyan Dönemi
2017	3,83
2016	2,79

TABLO - 24**KONUT KİRA GELİRİ İSTİSNA TUTARLARI (TL)**

2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
6.600	7.000	9.500	21.000	33.000	47.000	58.000

TABLO – 25

BAZI MENKUL SERMAYE İRATLARINA UYGULANAN İNDİRİM (Enflasyondan Arındırma) ORANLARI (%)	
2024	123,64
2023	352,38
2022	677,67
2021	2,17
2020	85,1

TABLO - 26
MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİ ORANLARI 2026
(I) Sayılı Tarife

Motor Silindir Hacmi (cm3)	Taşıt Değeri (TL)	Satır Numarası	Taşıtların Yaşları İle Ödenecek Yıllık Vergi Tutarı (TL)				
			1 – 3 yaş	4 – 6 yaş	7 – 11 yaş	12 – 15 yaş	16 ve yukarı yaş
1-Otomobil, kaptıkaçtı, arazi taşıtları ve benzerleri							
1300 cm3 ve aşağısı	309.100'ü aşmayanlar	1	5.750	4.010	2.238	1.689	593
	309.100'ü aşım						
	541.500'ü aşmayanlar	2	6.319	4.409	2.459	1.861	655
	541.500'ü aşanlar	3	6.902	4.807	2.693	2.032	706
1301 – 1600 cm3 e kadar	309.100'ü aşmayanlar	4	10.016	7.510	4.354	3.077	1.181
	309.100'ü aşım						
	541.500'ü aşmayanlar	5	11.023	8.264	4.794	3.375	1.290
1601 - 1800 cm3 e kadar	541.500'ü aşanlar	6	12.028	9.012	5.220	3.685	1.408
	775.100'ü aşmayanlar	7	19.472	15.226	8.948	5.458	2.113
1801 – 2000 cm3 e kadar	775.100'ü aşanlar	8	21.251	16.600	9.775	5.964	2.307
	775.100'ü aşmayanlar	9	30.679	23.625	13.886	8.264	3.248
2001 – 2500 cm3 e kadar	775.100'ü aşanlar	10	33.474	25.784	15.147	9.012	3.547
	968.100'ü aşmayanlar	11	46.027	33.413	20.874	12.465	4.930
2501 – 3000 cm3 e kadar	968.100'ü aşanlar	12	50.217	36.448	22.768	13.606	5.378
	1.937.500'ü aşmayanlar	13	64.175	55.837	34.878	18.758	6.875
3001 – 3500 cm3 e kadar	1.937.500'ü aşanlar	14	70.018	60.905	38.053	20.466	7.503
	1.937.500'ü aşmayanlar	15	97.744	87.954	52.976	26.443	9.684
3501 - 4000 cm3 e kadar	1.937.500'ü aşanlar	16	106.641	95.940	57.791	28.839	10.578
	3.101.800'ü aşmayanlar	17	153.684	132.712	78.152	34.878	13.886
4001 cm3 ve yukarısı	3.101.800'ü aşanlar	18	167.671	144.770	85.271	38.053	15.147
	3.683.200'ü aşmayanlar	19	251.554	188.627	111.714	50.206	19.472
	3.683.200'ü aşanlar	20	274.415	205.781	121.873	54.769	21.251
2-Motosikletler							
100 - 250 cm3'e kadar			1.069	799	589	362	136
251 - 650 cm3'e kadar			2.214	1.676	1.069	589	362
651 - 1200 cm3'e kadar			5.719	3.398	1.676	1.069	589
1201 cm3 ve yukarısı			13.876	9.167	5.719	4.540	2.214

(II) Sayılı Tarife

Taşıt Cinsi ve Oturma Yeri /Azami Toplam Ağırlık	Taşıtların Yaşları ile Ödenecek Yıllık Vergi Tutarı (TL)		
	1-6 yaş	7-15 yaş	16 ve yukarı yaş
1) Minibüs	6.875	4.540	2.214
2) Panel van ve motorlu karavanlar (Motor Silindir Hacmi)			

1900 cm ³ ve aşağısı	9.167	5.719	3.398
1901 cm ³ ve yukarısı	13.876	9.167	5.719
3) Otobüs ve benzerleri (Oturma Yeri)			
25 kişiye kadar	17.370	10.372	4.540
26-35 kişiye kadar	20.831	17.370	6.875
36-45 kişiye kadar	23.182	19.662	9.167
46 kişi ve yukarısı	27.811	23.182	13.876
4) Kamyonet, kamyon, çekici ve benzerleri (Azami Toplam Ağırlık)			
1.500 kg.'a kadar	6.163	4.094	2.004
1.501-3.500 kg.'a kadar	12.488	7.234	4.094
3.501-5.000 kg.'a kadar	18.763	15.616	6.163
5.001-10.000 kg.'a kadar	20.831	17.690	8.292
10.001-20.000 kg.'a kadar	25.036	20.831	12.488
20.001 kg ve yukarısı	31.315	25.036	14.548

(IV) Sayılı Tarife

Taşıt Cinsi ve Azami Kalkış Ağırlığı	Taşıtların Yaşları İle Ödenecek Yıllık Vergi Tutarı (TL)			
	1 – 3 yaş	4 – 5 yaş	6 – 10 yaş	11 ve yukarı yaş
Uçak ve helikopterler				
1.150 kg.'a kadar	116.300	92.991	69.730	55.770
1.151 – 1.800 kg.'a kadar	174.484	139.548	104.654	83.717
1.801 – 3.000 kg.'a kadar	232.681	186.131	139.548	111.644
3.001 – 5.000 kg.'a kadar	290.879	232.681	174.484	139.548
5.001 – 10.000 kg.'a kadar	349.082	279.245	209.403	167.495
10.001 – 20.000 kg.'a kadar	407.275	325.795	244.310	195.393
20.001 kg. ve yukarısı	465.454	372.323	279.245	223.385

TABLO - 27

TEVKİFATA VE İSTİSNAYA KONU OLMAYAN MENKUL VE GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARINDA BEYAN SINIRLARI (TL)	
2026	22.000
2025	18.000
2024	13.400
2023	8.400
2022	3.800
2021	2.800
2020	2.600

TABLO - 28**VERGİDEN MÜSTESNA YEMEK BEDELİ (TL)**

2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
23,00	25,00	34,00 1.7'den itibaren 51,00	110,00	170,00	240,00	330,00

TABLO - 29**DEĞER ARTIŞ KAZANÇLARINDA İSTİSNA TUTARLARI (TL)**

2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
18.000	19.000	25.000	55.000	87.000	120.000	150.000

TABLO - 30
ARIZÎ KAZANÇLARDA İSTİSNA TUTARLARI (TL)

2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
40.000	43.000	58.000	129.000	200.000	280.000	350.000

TABLO - 31
AMORTİSMAN SINIRI (TL)

2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1.400	1.500	2.000	4.400	6.900	9.900	12.000

TABLO - 32
FATURA DÜZENLEME SINIRI (TL)

2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1.400	1.500	2.000	4.400	6.900	9.900	12.000

TABLO - 33
VERGİDEN MÜSTESNA ÇOCUK (6 yaş üzeri) YARDIMI (TL)

01.01.2026-30.06.2026	346,97
01.07.2025-31.12.2025	292,55
01.01.2025-30.06.2025	253,14
01.07.2024-31.12.2024	226,95
01.01.2024-30.6.2024	190,22
01.07.2023-31.12.2023	127,45
01.01.2023-30.06.2023	108,42
01.07.2022-31.12.2022	83,40
01.01.2022-30.06.2022	58,86
01.07.2021-31.12.2021	44,95
01.01.2021-30.06.2021	41,45
01.07.2020-31.12.2020	38,62
01.01.2020-30.06.2020	36,52

TABLO - 34
**50 ve Daha Fazla İşçi Çalıştırılan İşyerleri İçin
Zorunlu İstihdam Oranları**

	Özel Sektör (%)	Kamu Sektör (%)
Özürlü Oranı	3	4
Eski Hükümlü Oranı	-	2
Toplam	3	6

TABLO – 35**USULSÜZLÜK CEZALARINA AİT CETVEL 2026 (TL)**

MÜKELLEF GRUPLARI	BİRİNCİ DERECE USULSÜZLÜKLER İÇİN	İKİNCİ DERECE USULSÜZLÜKLER İÇİN
1. Sermaye Şirketleri	35.000	17.000
2. Sermaye Şirketleri Dışında Kalanlar Birinci Sınıf Tüccar ve Serbest Meslek Erbabı	17.000	8.700
3. İkinci Sınıf Tüccarlar	8.700	6.000
4. Yukarıdakiler Dışında Kalıp Beyanname Usulüyle Gelir Vergisine Tabi Olanlar	6.000	4.000
5. Kazancı Basit Usulde Tespit Edilenler	4.000	2.600
6. Gelir Vergisinden Muaf Esnaf	2.600	1.700

TABLO - 36**2026 YILI ÖZEL USULSÜZLÜK CEZALARI**

MADDE 353	Fatura ve benzeri evrak verilmemesi ve alınmaması ile diğer şekil ve usul hükümlerine uyulmaması	
	1- Elektronik belge olarak düzenlenmesi gerekenler de dâhil olmak üzere fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu, serbest meslek makbuzunun verilmemesi, alınmaması, bu belgelerde gerçek meblağdan farklı meblağlara yer verilmesi, bu belgelerin elektronik belge olarak düzenlenmesi gerekirken kâğıt olarak düzenlenmesi, bu belgelerin hiç düzenlenmemiş sayılması halinde	%10
	1. Tespit (asgari meblağ)	17.000
	Bir takvim yılı içinde her bir belge nevine ilişkin olarak kesilecek toplam ceza	17.000.000
	Kanuna bağlı 2 sayılı cetvel	Asgari
	2. Tespit	35.000
	3. Tespit	53.000
	4. Tespit	70.000
	5. Tespit	87.000
	6. ve Sonraki Tespitler	170.000

	2- Elektronik belge olarak düzenlenmesi gerekenler de dâhil olmak üzere perakende satış fişi, ödeme kaydedici cihaz fişi, giriş ve yolcu taşıma bileti, sevk irsaliyesi, taşıma irsaliyesi, yolcu listesi, günlük müşteri listesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığınca düzenleme zorunluluğu getirilen belgelerin düzenlenmemesi, kullanılmaması, bulundurulmaması, aslı ile örneğinde farklı meblağlara yer verilmesi, gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, elektronik belge olarak düzenlenmesi gerekirken kâğıt olarak düzenlenmesi, hiç düzenlenmemiş sayılması	
	1. Tespit	17.000
	- Her bir belge nevine ilişkin olarak her bir tespit için toplam ceza	1.700.000
	- Her bir belge nevine ilişkin bir takvim yılı içinde kesilecek toplam ceza	17.000.000
	Kanuna bağlı 2 sayılı cetvel	
	2. Tespit	35.000
	3. Tespit	53.000
	4. Tespit	70.000
	5. Tespit	87.000
	6. ve Sonraki Tespitler	170.000
	3- 232 nci maddenin birinci fıkrasının 1 ila 5 numaralı bentlerinde sayılanlar dışında kalan kişilerin fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu, serbest meslek makbuzu, perakende satış fişi, ödeme kaydedici cihaz fişi ve giriş ve yolcu taşıma biletlerini almaması	8.700
	- Bir takvim yılı içinde kesilecek toplam ceza	87.000
	4- Hazine ve Maliye Bakanlığınca tutulma ve günü gününe kayıt edilme mecburiyeti getirilen defterlerin; bulundurulmaması, günü gününe kayıt yapılmaması, yetkililere ibraz edilmemesi ile levha bulundurma ve asma mecburiyetine uyulmaması	3.300
	6- Belirlenen muhasebe standartlarına, tek düzen hesap planına ve mali tablolara ilişkin usul ve esaslar ile muhasebeye yönelik bilgisayar programlarının üretilmesine ilişkin kural ve standartlara uymayanlara	110.000
	7- Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce yapılacak işlemlerde kullanılma zorunluluğu getirilen vergi numarasını kullanmaksızın işlem yapanlara	3.500
	8- Belge basımı ile ilgili bildirim görevini belirlenen sürede yerine getirmeyen ya da bildirim eksik veya hatalı yapan matbaa işletmecilerine	11.700
	-Bu bent uyarınca bir takvim yılı içinde kesilecek toplam özel usulsüzlük cezası	2.200.000
	9- 4358 sayılı Kanun uyarınca vergi kimlik numarası kullanma zorun-	15.000

	luluğu getirilen kuruluşlardan yaptıkları işlemlere ilişkin bildirimleri, belirlenen standartlarda ve zamanda yerine getirmeyenlere	
	10- 127 nci maddenin (d) bendi uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığının özel işaretli görevlisinin ikazına rağmen durmayan aracın sahibi adına	26.000
	11-Tasdik raporu ibraz şartı getirilen mükellef adına	%5
	Alt sınır	400.000
	Ust sınır	4.000.000
MADDE 355	Damga Vergisinde	
	- Her bir kâğıt için kesilecek özel usulsüzlük cezası	70
MÜKERRER MADDE 355	Bilgi vermekten çekinenler ile 107/A, 152/A, 153/A, mükerrer 242,256, 257, mükerrer 257 nci madde ve Gelir Vergisi Kanununun 98/A maddesi hükmüne uymayanlar için ceza	
	- 86, 148, 149, 150, mükerrer 242, 256 ve 257 nci maddelerde yer alan zorunluluklar ile mükerrer 257 nci maddesi ve Gelir Vergisi Kanununun 98/A maddesi uyarınca getirilen zorunluluklara uymayanlar	
	1 - Birinci sınıf tüccarlar ile serbest meslek erbabı hakkında	35.000
	2- İkinci sınıf tüccarlar, defter tutan çiftçiler ile kazancı basit usulde tespit edilenler hakkında	17.000
	3- Yukarıdaki bentlerde yazılı bulunanlar dışında kalanlar hakkında	8.700
	107/A maddesi uyarınca getirilen zorunluluklara uymayanlar:	
	1- Birinci sınıf tüccarlar ile serbest meslek erbabı hakkında	12.000
	2- İkinci sınıf tüccarlar, defter tutan çiftçiler ile kazancı basit usulde tespit edilenler hakkında	6.000
	3- Yukarıdaki bentlerde yazılı bulunanlar dışında kalanlar hakkında	3.000
	- Mükerrer 257 nci maddenin birinci fıkrasının (7) numaralı bendi uyarınca getirilen zorunluluklara uymayanlara her bir bildirim için (üst sınır)	17.000.000
	-Mükerrer 257 nci maddenin birinci fıkrasının (8) ve (10) numaralı bentleri uyarınca getirilen zorunluluklara uymayanlara (üst sınır)	17.000.000

	- Tahsilat ve ödemelerini banka, benzeri finans kurumları veya posta idarelerince düzenlenen belgelerle tevsik etme zorunluluğuna uymayanlara bir takvim yılı içinde kesilecek toplam özel usulsüzlük cezası	35.000.000
	- Mal teslimi veya hizmet ifalarına ilişkin tahsilatların, banka ve benzeri finans kurumları, ödeme kuruluşları veya Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi aracılığıyla başkalarının adı ve/veya hesabı kullanılarak yapılması durumunda, bir takvim yılı içinde kesilecek toplam özel usulsüzlük cezası	35.000.000
	- Kredi kartı, banka kartı, ön ödemeli kart, karekod, elektronik cüzdan ve benzeri ödeme araçları kullanılmak suretiyle gerçekleştirilen tahsilatların, kendi mükellefiyeti adına kayıtlı olmayan ödeme sistemleri veya cihazları aracılığıyla yapılması durumunda bir takvim yılı içinde kesilecek toplam özel usulsüzlük cezası	35.000.000
	- Maddenin onikinci fıkrası uyarınca bir takvim yılı içinde kesilecek özel usulsüzlük cezası	35.000.000

TABLO - 37

Damga Vergisine Tâbi Kâğıtlar-2026

1 Ocak 2026 tarihinden itibaren azami tutar **29.115.961,10 Türk Lirası** olmuştur.

I. Akitlerle ilgili kâğıtlar	Kanunla Getirilen	Uygulanacak Olan
A. Belli parayı ihtiva eden kâğıtlar:		
1. Mukavelenameler, taahhütnameler ve temliknameler	(Binde 7,5)	(Binde 9,48)
2. Kira mukavelenameleri (Mukavele süresine göre kira bedeli üzerinden)	(Binde 1,5)	(Binde 1,89)
3. Kefalet, teminat ve rehin senetleri	(Binde 7,5)	(Binde 9,48)
4. Tahkimnameler ve sulhnameler	(Binde 7,5)	(Binde 9,48)
5. Fesihnameler (Belli parayı ihtiva eden bir kâğıda taalluk edenler dahil)	(Binde 1,5)	(Binde 1,89)
6. (Ek: 28/3/2007-5615/15 md.; Değişik: 4/6/2008-5766/10 md.) Karayolları Trafik Kanunu uyarınca kayıt ve tescil edilmiş ikinci el araçların satış ve devrine ilişkin sözleşmeler	(Binde 1,5)	(Binde 1,89)
7. (Ek: 15/7/2016-6728/28 md.) Hazinesinin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazlara ilişkin ön izin, irtifak hakkı veya kullanma izni sözleşmeleri (yatırım taahhüdü bulunanlar dâhil ön izin, irtifak hakkı veya kullanma izni süresine göre bulunacak bedel üzerinden)	(Binde 9,48)	(Binde 9,48)
8. (Ek: 15/7/2016-6728/28 md.) Resmî şekilde düzenlenen gayrimenkul satış vaadi sözleşmeleri	(Binde 9,48)	(Binde 0)
9. (Ek: 15/7/2016-6728/28 md.) Resmî dairelerin mal ve hizmet alımlarına ilişkin yaptıkları ihalelerde, ihaleyi yapan idare ile düzenlenen sözleşmeler	(Binde 9,48)	(Binde 9,48)
10. (Ek: 15/7/2016-6728/28 md.) 7/11/2013 tarihli ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında düzenlenen:		
a) Taksitle satış sözleşmeleri	(Binde 9,48)	(Binde 9,48)
b) Ön ödemeli konut satış sözleşmeleri	(Binde 9,48)	(Binde 0)
c) Devre tatil ve uzun süreli tatil hizmeti sözleşmeleri	(Binde 9,48)	(Binde 9,48)

c) Paket tur sözleşmeleri	(Binde 9,48)	(Binde 9,48)
d) Abonelik sözleşmeleri	(Binde 9,48)	(Binde 9,48)
e) Mesafeli satış sözleşmeleri	(Binde 9,48)	(Binde 9,48)
11. (Ek: 15/7/2016-6728/28 md.) 7/6/2012 tarihli ve 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu kapsamında düzenlenen turist rehberliğine ilişkin sözleşmeler	(Binde 9,48)	(Binde 9,48)
12. (Ek: 15/7/2016-6728/28 md.) 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu kapsamında düzenlenen:		
a) Toptan elektrik satış sözleşmeleri	(Binde 9,48)	(Binde 9,48)
b) Perakende elektrik satış sözleşmeleri	(Binde 9,48)	(Binde 9,48)
13. (Ek: 15/7/2016-6728/28 md.) 18/4/2001 tarihli ve 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu kapsamında düzenlenen:		
a) Toptan doğal gaz satışına ilişkin sözleşmeler	(Binde 9,48)	(Binde 9,48)
b) Tüketicilere doğal gaz satışına ilişkin sözleşmeler	(Binde 9,48)	(Binde 9,48)
14. (Ek: 23/2/2017-6824/5 md.) Resmi şekilde düzenlenen kat karşılığı veya hasılat paylaşımı inşaat sözleşmeleri	(Binde 9,48)	(Binde 0)
15. (Ek: 23/2/2017-6824/5 md.) Resmi şekilde düzenlenen kat karşılığı veya hasılat paylaşımı inşaat sözleşmeleri kapsamında yapı müteahhitleri ile alt yükleniciler arasında düzenlenen inşaat taahhüt sözleşmeleri ¹⁴⁾	(Binde 9,48)	(Binde 0)
16. (Ek: 23/2/2017-6824/5 md.) Kat karşılığı veya hasılat paylaşımı inşaat işlerine ilişkin danışmanlık hizmet sözleşmeleri	(Binde 9,48)	(Binde 0)
17. (Ek: 23/2/2017-6824/5 md.) Yapı denetimi hizmet sözleşmeleri	(Binde 9,48)	(Binde 0)
B. Belli parayı ihtiva etmeyen kâğıtlar:		
1. Tahkimnameler	(18,00 YTL)	(799,80 TL.)
2. Sulhnameler	(18,00 YTL)	(799,80 TL.)
3. Turizm işletmeleri ile seyahat acentelerinin aralarında düzenledikleri kontenjan sözleşmeleri (Belli parayı ihtiva edenler dahil)	(100,00 YTL)	(4.500,10 TL.)
II. Kararlar ve mazbatalar		
1. Meclislerden, resmi heyetlerden ve idarî davalarla ilgili olmayarak Danıştaydan verilen mazbata, ilâm ve kararlarla hakem kararları:		
a) Belli parayı ihtiva edenler	(Binde 7,5)	(Binde 9,48)
b) Belli parayı ihtiva etmeyenler	(18,00 YTL)	(799,80 TL.)
2. (Değişik: 4/6/2008-5766/10 md.) İhale Kanunlarına tabi olan veya olmayan resmi daire ve kamu tüzel kişiliğini haiz kurumların her türlü ihale kararları (Ek hüküm: 15/7/2016-6728/28 md.) (4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındaki kurum ve kuruluşlara şikâyet veya Kamu İhale Kurumuna itirazın şikâyet ya da yargı kararı üzerine ihalenin iptal edilmesi hâlinde, bu (7491 sayılı Kanun'un 21 inci maddesi ile değişik ibare: Yürürlük: 28/12/2023) ihale kararı ve ihaleyle ilişkin olarak ihale makamı ile düzenlenen sözleşmenin hükümünden yararlanılmayan kısmına isabet eden damga vergisi ret ve iade olunur. (İptal cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 13/12/2022 tarihli ve E.: 2022/125, K.: 2022/162 sayılı Kararı ile.))	(Binde 4,5)	(Binde 5,69)
III. Ticarî işlemlerde kullanılan kâğıtlar		
1. Ticarî ve mütedavil senetler:		
a) Emtia senetleri:		
aa) Makbuz senedi (Resepise)	(6,50 YTL)	(274,40 TL.)
ab) Rehin senedi (Varant)	(4,00 YTL)	(161,80 TL.)
ac) İyda senedi	(1,00 YTL)	(25,00 TL.)
ad) Taşıma senedi	(0,50 YTL)	(5,70 TL.)
b) Konşimentolar	(4,00 YTL)	(161,80 TL.)
c) Deniz ödünçü senedi	(Binde 7,5)	(Binde 9,48)
d) İpotekli borç senedi, irat senedi	(Binde 7,5)	(Binde 9,48)
2. Ticarî belgeler:		
a) Menşe ve Mahreç şahadetnameleri	(6,50 YTL)	(274,40 TL.)

b) Resmî dairelere ve bankalara ibraz edilen bilançolar ve işletme hesabı özetleri:		
ba) Bilançolar	(14,00 YTL)	(616,30 TL.)
bb) Gelir tabloları	(7,00 YTL)	(294,20 TL.)
bc) İşletme hesabı özetleri	(7,00 YTL)	(294,20 TL.)
c) Barnameler	(1,00 YTL)	(25,00 TL.)
d) Tasdikli manifesto nüshaları	(3,00 YTL)	(119,40 TL.)
e) Ordinolar	(0,50 YTL)	(5,70 TL.)
f) Gümrük idarelerine verilen özet beyan formları	(3,00 YTL)	(119,40 TL.)
IV. Makbuzlar ve diğer kâğıtlar		
1. Makbuzlar:		
a) Resmî daireler tarafından yapılan mal ve hizmet alımlarına ilişkin ödemeler (avans olarak yapılanlar dahil) nedeniyle kişiler tarafından resmî dairelere verilen ve belli parayı ihtiva eden makbuz ve ibra senetleri ile bu ödemelerin resmî daireler nam ve hesabına, kişiler adına açılmış veya açılacak hesaplara nakledilmesini veya emir ve havalelerine tediyesini temin eden kâğıtlar	(Binde 7,5)	(Binde 9,48)
b) Maaş, ücret, gündelik, huzur hakkı, aidat, ihtisas zammı, ikramiye, yemek ve mesken bedeli, harcırah, tazminat ve benzeri her ne adla olursa olsun hizmet karşılığı alınan paralar (avans olarak ödenenler dahil için verilen makbuzlar ile bu paraların nakden ödenmeyerak kişiler adına açılmış veya açılacak carî hesaplara nakledildiği veya emir ve havalelerine tediyeye olunduğu takdirde nakli veya tediyeyi temin eden kâğıtlar	(Binde 6)	(Binde 7,59)
c) Ödünç alınan paralar için verilen makbuzlar veya bu mahiyeteki senetler	(Binde 6)	(Binde 7,59)
d) İcra dairelerince resmî daireler namına şahıslara ödenen paralar için düzenlenen makbuzlar	(Binde 6)	(Binde 7,59)
2. Beyannameler (Bu beyannamelerin sadece bir nüshası vergiye tâbidir):		
a) Yabancı memleketlerden gelen posta gönderilerinin gümrüklenmesi için postanelerce gümrüklere verilen liste beyannamelerde yazılı her gönderi maddesi için	(0,50 YTL)	(8,30 TL.)
b) Vergi beyannameleri: (Ek hüküm: 15/7/2016-6728/28 md.) ((f) bendi dâhil olmak üzere, beyanname verme süresi içerisinde düzeltme amacıyla verilen beyannameler hariç)		
ba) Yıllık gelir vergisi beyannameleri	(18,00 YTL)	(1.189,50 TL.)
bb) Kurumlar vergisi beyannameleri	(24,00 YTL)	(1.605,80TL.)
bc) Katma değer vergisi beyannameleri	(12,00 YTL)	(791,00TL.)
bd) Muhtasar beyannameler	(12,00 YTL)	(791,00 TL.)
be) Diğer vergi beyannameleri (damga vergisi beyannameleri hariç)	(12,00 YTL)	(791,00 TL.)
c) Gümrük idarelerine verilen beyannameler	(24,00 YTL)	(1.605,80 TL.)
d) Belediye ve il özel idarelerine verilen beyannameler	(9,00 YTL)	(588,80 TL.)
e) Sosyal güvenlik kurumlarına verilen sigorta prim bildirgeleri	(9,00 YTL)	(588,80 TL.)
f) (Ek: 18/2/2009-5838/15 md.; Değişik: 15/7/2016-6728/28 md.) 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca verilmesi gereken aylık prim ve hizmet belgesi ile muhtasar beyannamenin birleştirilerek verilmesiyle oluşturulan beyannameler	(37,40 TL.)	(937,70 TL)
3. Tabloda yazılı kâğıtlardan aslı 1,00 Türk Lirasından fazla maktu ve nispi vergiye tâbi olanların resmi dairelere ibraz edilecek özet, suret ve tercümeleleri	(0,50 YTL)	(5,70 TL)

TABLO - 38
2026 YILI VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ TARİFESİ

Matrah	Veraset yoluyla intikallerde vergi oranı (yüzde)	İvazsız intikallerde vergi oranı* (yüzde)
İlk 3.000.000 TL için	1	10
Sonra gelen 7.000.000 TL için	3	15
Sonra gelen 15.000.000 TL için	5	20
Sonra gelen 30.000.000 TL için	7	25
Matrahın 55.000.000 TL'yi aşan bölümü için	10	30

2026 YILINDA VERASET VE İNTİKAL VERGİSİNDEN İSTİSNA TUTARLAR
Evlatlıklar dahil, fîru ve eşten her birine isabet eden miras hisselerinden **2.907.136 TL'si**, fîru bulunmaması halinde eşe isabet eden miras hissesinin **5.817.845 TL'si**,
İvazsız (yani hibe, hediye, yarışma ve çekilişler ile 5602 sayılı Kanun'da tanımlanan şans oyunlarından kazanılan ikramiyeler vs. yoluyla) intikallerde **66.935 TL'si**, veraset ve intikal vergisinden istisnadır.
(* Bir şahsa ana, baba, eş ve çocuklarından (evlatlıktan evlat edinenele yapılan ivazsız intikaller hariç) ivazsız mal intikali halinde vergi, ivazsız intikallere ilişkin tarifede yer alan oranların yarısı uygulanarak hesaplanır.

TABLO - 39

ENFLASYON ORANLARI (%) (TÜİK Verilerine Göre)

Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE)		Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE)	
2025 Yıllık	27,67	2025 Yıllık	30,89
2024 Yıllık	28,52	2024 Yıllık	44,38
2023 Yıllık	44,22	2023 Yıllık	64,77
2022 Yıllık	97,72	2022 Yıllık	64,27
2021 Yıllık	79,89	2021 Yıllık	36,08
2020 Yıllık	25,15	2020 Yıllık	14,60
2019 Yıllık	7,36	2019 Yıllık	11,84
2018 Yıllık	33,64	2018 Yıllık	20,30
2017 Yıllık	15,47	2017 Yıllık	11,92
2016 Yıllık	9,94	2016 Yıllık	8,53
2015 Yıllık	5,71	2015 Yıllık	8,81
2014 Yıllık	6,36	2014 Yıllık	8,17
2013 Yıllık	6,97	2013 Yıllık	7,40
2012 Yıllık	2,45	2012 Yıllık	6,16
2011 Yıllık	13,33	2011 Yıllık	10,45
2010 Yıllık	8,87	2010 Yıllık	6,40
2009 Yıllık	5,93	2009 Yıllık	6,53
2008 Yıllık	8,11	2008 Yıllık	10,06
2007 Yıllık	5,94	2007 Yıllık	8,39
2006 Yıllık	11,58	2006 Yıllık	9,65
2005 Yıllık	2,66	2005 Yıllık	7,72

TABLO - 40
KANUNİ FAİZ ORANLARI

Yürürlük tarihleri	Faiz oranları
01.06.2024'den itibaren	% 24
01.01.2006-31.5.2024	% 9

TABLO - 41
TİCARİ TEMERRÜT FAİZİ ORANLARI

Yürürlük tarihleri	Faiz oranları
01.01.2025'den itibaren	% 49,25
01.07.2024 - 31.12.2024	% 51,75
01.01.2024 - 30.06.2024	% 44,25
01.07.2023 - 31.12.2023	% 16,75
01.01.2023 - 30.06.2023	% 10,75
01.01.2022-31.12.2022	% 15,75
01.01.2022-31.12.2022	% 15,75
01.01.2021-31.12.2021	% 16,75
01.01.2020-31.12.2020	% 13,75
01.07.2018-31.12.2019	% 19,50
01.01.2017-30.06.2018	% 9,75
01.01.2015-31.12.2016	% 10,50
01.01.2014-31.12.2014	% 11, 75
01.01.2013-31.12.2013	% 13, 75
01.01.2012-31.12.2012	% 17, 75
01.01.2011-31.12.2011	% 15
01.01.2010-31.12.2010	% 16

TABLO - 42
VERGİ KODLARI

VERGİ KODU	VERGİ ADI
0001	YILLIK GELİR VERGİSİ
0002	ZİRAİ KAZANÇ GELİR VERGİSİ
0003	GELİR VERGİSİ S. (MUHTASAR)
0004	GELİR GÖTÜRÜ TİCARİ KAZANÇ
0005	GELİR GÖTÜRÜ SERBEST MESLEK KAZANCI
0006	GELİR GÖTÜRÜ ÜCRET
0007	DAĞITILMAYAN KAR STOPAJI
0010	KURUMLAR VERGİSİ
0011	KURUMLAR VERGİSİ STOPAJI (KVKM24)
0012	GELİR VERGİSİ (GMSİ)
0014	BASİT USULDE TİCARİ KAZANÇ
0015	GERÇEK USULDE KATMA DEĞER VERGİSİ

0017	GÖTÜRÜ USULDE KATMA DEĞER VERGİSİ
0021	BANKA MUAMELELERİ VERGİSİ
0022	SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ
0027	GELİR VERGİSİ GEÇİCİ VERGİ
0032	GELİR GEÇİCİ VERGİ
0033	KURUM GEÇİCİ VERGİ
0040	DAMGA VERGİSİ (BEYANNAMELİ DAMGA VERGİSİ MÜKELLEFİ)
0046	AKARYAKIT TÜKETİM VERGİSİ
0048	GELİR V. M.TALİH OYUNLARI ASGARİ VERGİ
0049	HER TÜRLÜ İSPİRTOLAR VE FÜZEL YAĞINDAN ALINAN EK VERGİ
0050	KURUMLAR V. M.TALİH OYUNLARI ASGARİ VERGİ
0051	DİĞER ÜCRETLER
0053	KURUMLAR VERGİSİ KURUM GEÇİCİ VERGİ
0056	OYUN KAĞITLARINDAN ALINAN EK VERGİ
0057	RÖNTGEN FİMLERİNDEN ALINAN EK VERGİ
0060	MÜLGA MADEN FONU
0061	KAYNAK KULLANIMI DESTEKLEME FONU KESİNTİSİ
0062	MÜLGA KOOPERATİFÇİLİK TANITMA VE EĞİTİM FONU
0071	PETROL VE DOĞALGAZ ÜRÜNLERİNE İLİŞKİN ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ
0073	KOLALI GAZOZ, ALKOLLÜ İÇECEKLER VE TÛTÛN MAMÛLLERİNE İLİŞKİN ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ
0074	DAYANIKLI TÜKETİM VE DİĞER MALLARA İLİŞKİN ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ
0091	TÛTÛN MAMÛLLERİNE İLİŞKİN EK VERGİ
0092	HER TÜRLÜ ALKOLLÜ İÇKİLERE İLİŞKİN EK VERGİ
0093	SAİR ŞARAP VE BİRALARA İLİŞKİN EK VERGİ
0094	HER TÜRLÜ ALKOLSÛZ İÇECEKLERDEN ALINAN EK VERGİ
1013	EĞİTİM, GENÇLİK, SPOR VE SAĞLIK HİZMETLERİ VERGİSİ
1018	MAHSUPLARDAN KESİLEN DAMGA VERGİSİ
1020	FON PAYI
1030	PİŞMANLIK ZAMMI
1042	E.KATKI PAYI
1043	ÖZEL İŞLEM VERGİSİ
1047	DAMGA VERGİSİ
1067	VERGİ YARGI HARÇLARI
1084	GEÇİKME FAİZİ
1086	GEÇİKME ZAMMI
1087	ERKEN ÖDEME İNDİRİMİ
1089	ALINAN DİĞER FAİZLER
1095	SAVUNMA SANAYİ DESTEKLEME FONU
1096	KONUT FONU

3024	KAYNAK KULLANIMI DESTEKLEME PRİMİ CEZAİ FAİZİ
3061	CEZAİ FAİZ (KAYNAK KULLANIMI DESTEKLEME FONU KESİNTİLERİ)
3073	USULSÜZLÜK CEZASI
3074	ÖZEL USULSÜZLÜK CEZASI
3076	KUSUR CEZASI
3077	AĞIR KUSUR CEZASI
3078	KAÇAKÇILIK CEZASI
3080	VERGİ ZİYAI CEZASI
3099	VUK 112/4 MADDESİ GEREĞİNCE ÖDENEN FAİZ
4001	EK GELİR VERGİSİ
4003	EK ÜCRET GELİR VERGİSİ
4004	EK GÖTÜRÜ TİCARİ KAZANÇ VERGİSİ
4005	EK GÖTÜRÜ SERBEST MESLEK KAZANCI VERGİSİ
4006	FAİZ VERGİSİ
4007	EK EMLAK VERGİSİ
4008	GELİR DAHİLİ TEVKİFAT
4010	EK KURUMLAR VERGİSİ
4012	KURUM DAHİLİ TEVKİFAT
4014	MÜNFERİT GELİR EKONOMİK DENGİ V.
4016	ÜCRETLERDEN ALINACAK E.D.V.
4021	4705 SAYILI KANUNA GÖRE TAHSİL EDİLEN ÖZEL İŞLEM VERGİSİ
4034	MOTORLU TAŞITLAR EK VERGİSİ
4040	MÜLGA TRAFİK HİZMETLERİNİ GELİŞTİRME FONU REKLAM GELİRLERİ
4041	GELİR VE KURUM EKONOMİK DENGİ VERGİSİ
4043	GÖTÜRÜ EKONOMİK DENGİ VERGİSİ
4044	GELİR VE KURUM STOPAJ EKONOMİK DENGİ VERGİSİ
4046	AKARYAKIT FİYAT İSTIKRAR PAYI
4047	TEK BAŞINA ALINABİLEN DAMGA VERGİSİ
4050	TEKEL SAFİ HASILAT
4060	TECİLLİ ALACAKLARDAN TAHSİLAT
4061	İTHALATTA KAYNAK KULLANIMI DESTEKLEME FONU KESİNTİSİ
4063	NOTER HARÇLARI
4072	MOTORLU TAŞIT ARAÇLARINA İLİŞKİN ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ (TESCİLE TABİ OLMAYANLAR)
4073	ERTELENEN GELİR STOPAJ (4325 4.MADDE/4369 GEÇİCİ 5.MADDE)
4074	ERTELENEN GELİR STOPAJ (4747 SAYILI KANUNUNUN 2.MADDESİ)
4077	MÜNFERİT KURUM E. D. V.
4078	NET AKTİF VERGİSİ
4079	KIYMETLİ MADEN VE ZİYNET EŞYASINDAN ALINAN VERGİ

4080	ÖZEL İLETİŞİM VERGİSİ
9001	EMANETEN YAPILAN TAHSİLAT
9002	NÜFUS PARA CEZASI
9003	SEÇİM PARA CEZASI
9004	ASKERLİK PARA CEZASI
9005	MAHKEME PARA CEZASI
9006	1475 SAYILI İÇ KANUNUNA BAĞLI PARA CEZASI
9007	3516 SAYILI KANUNA GÖRE ÖLÇÜ AYAR PARA CEZASI
9008	TRAFİK ZABITASI TESPİTİNE DAYALI ÖZEL USULSÜZLÜK CEZASI
9009	TURİZM PARA CEZASI
9010	TÜKETİCİYİ KORUMA KANUNUNA GÖRE KESİLEN PARA CEZASI
9011	ÇEVRE KİRLİLİĞİ PARA CEZASI
9012	ESNAF S.HARÇ
9013	GÜMRÜK VERGİSİ
9014	YURT DIŞI ÇIKIŞ HARCİ
9016	BİLİRKİŞİ ÜCRETİ
9017	TÜRK ULUSLARARASI GEMİ SİCİL KAYIT HARCİ
9018	YILLIK TONAJ HARCİ
9022	KUR FARKI HESABI
9023	YÜKSEK ÖĞRENİM KREDİ BORCU HESABI
9024	KAYNAK KULLANIMI DESTEKLEME PRİMİ HESABI
9025	İHRACATTA VERGİ İADESİ HESABI
9026	GELİŞTİRME VE DESTEKLEME FONU HESABI
9028	DESTEKLEME VE FİYAT İSTİKRAR FONU HESABI
9029	DİPLOMA HARCİ
9030	EK MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİ
9031	VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ
9032	EK TAŞIT ALIM VERGİSİ
9034	MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİ
9035	TAŞIT ALIM VERGİSİ
9036	YİYECEK BEDELLERİ
9037	TEMİNAT O. YAPILAN THS.
9038	İADELERDEN ALACAKLILAR
9039	HESAP KART VE DEFTERLERİNE İŞLENMEYEN TAHSİLATLAR
9040	MERA FONU
9041	MERA FONU PARA CEZASI
9042	MÜLGA TRAFİK HİZMETLERİNİ GELİŞTİRME FONU TİCARİ PLAKA GELİRLERİ
9045	TAHSİLATI HIZLANDIRMA TEBLİĞİNE GÖRE VERİLEN TAHAKKUK
9051	DIŞ SEYAHAT HARCAMALARI VERGİSİ

9052	TAŞINMAZ MALLAR SATIŞ GELİRLERİ
9054	DİĞER TAŞINMAZ MALLAR İDARE GELİRLERİ
9055	TAŞINIR MALLAR SATIŞ GELİRLERİ
9058	PETROLDEN DEVLET HAKKI
9059	TİCARET SİCİL HARCİ
9060	MADENLERDEN DEVLET HAKKI
9061	OYUN KAĞIDI GELİRLERİ
9062	TAPU VE KADASTRO HARÇLARI
9064	PASAPORT VE KONSOLOSLUK HARÇLARI
9065	TRAFİK HARÇLARI
9066	YARGI HARÇLARI
9068	GEMİ VE LİMAN HARÇLARI
9069	DİĞER HARÇLAR
9070	DEĞERLİ KAĞITLAR GELİRLERİ
9071	TAVİZLERDEN GERİ ALINANLAR
9072	İKRAZLARDAN GERİ ALINANLAR
9073	YEM ANALİZ ÜCRETİ
9074	ŞEKER FİYAT FARKI
9075	AKARYAKIT FİYAT FARKI
9076	BAŞKA VERGİ DAİRESİ MÜKELLEFİ
9077	MOTORLU TAŞIT ARAÇLARINA İLİŞKİN ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ (TESCİLE TABİ OLANLAR)
9080	DİĞER PARA CEZALARI
9081	ZİMMETLERE GEÇİRİLEN PARA VE DEĞERLERDEN BORÇLULAR
9082	FAZLA VE YERSİZ YAPILAN ÖDEMELERDEN BORÇLULAR
9083	SOSYAL DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMAYI TEŞVİK FONU
9085	TRAFİK CEZALARI
9086	ELEKTİRİK ENERJİ FONU
9087	TAKİP GİDERLERİ KARŞILIĞI ALINAN
9088	ÇIRAKLIK FONU
9089	2000/2 SAYILI BKK GEREĞİNCE YATIRIMLARI TEŞVİK FONUNA AKTIRILACAK TUTARLAR
9090	ÇEŞİTLİ GELİRLER
9091	PETROLDEN DEVLET HİSSESİ
9092	YÜKSEK ÖĞRENİM HARÇ KREDİSİ
9093	RESMİ ARABULUCULUK ÜCRETİ
9094	EM.SAN. 17 MAD. GELİRLERİN THK EDİLMEMESİ CEZASI
9096	4369/15 SUÇA İŞTİRAK EDEN KİŞİLER
9097	HAKSIZ ALINAN VERGİ İADESİ
9098	HAKSIZ ALINAN VERGİ İADESİ CEZASI
9099	KALDIRILAN VERGİ ARTIKLARI

**YÜKSEK MAHKEME
KARARLARI
ARAMA DİZİNİ
*INDEX OF HIGH COURTS'
DECISIONS***

* Kanun Maddelerine Göre Arama Dizini
Index of Related Law Code Articles

KANUN MADDELERİNE GÖRE ARAMA DİZİNİ
INDEX OF RELATED LAW CODE ARTICLES

Ceza Muhakemesi Kanunu (5271)

<u>Madde</u>	<u>Sayfa</u>
280	115
302	118, 121
303	115
304	118, 121

Damga Vergisi Kanunu (488)

<u>Madde</u>	<u>Sayfa</u>
3	125

**Hukuk Muhakemeleri Kanunu
(6100)**

<u>Madde</u>	<u>Sayfa</u>
114	135
115	135
190	129
222	133
333	129
353	125, 135, 139
355	125, 158
362	125, 158

Türk Borçlar Kanunu (6098)

<u>Madde</u>	<u>Sayfa</u>
182	139

Türk Ceza Kanunu (5237)

<u>Madde</u>	<u>Sayfa</u>
66	121

Türk Medeni Kanunu (4721)

<u>Madde</u>	<u>Sayfa</u>
6	129

Türk Ticaret Kanunu (6102)

<u>Madde</u>	<u>Sayfa</u>
12	135
15	135
22	139
24	139
82	158

Vergi Usul Kanunu (213)

<u>Madde</u>	<u>Sayfa</u>
230	139
231	139
359	121

"2012 yılından beri Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku alanında, aralıksız yayın hayatını sürdürmekte olan 6 aylık, hakemli, TR Dizin Hukuk Veri Tabanı'nda dizinlenen, hukuk dergimizdir."

ULUSLARARASI TİCARET VE TAHKİM HUKUKU DERGİSİ

JOURNAL OF INTERNATIONAL TRADE
AND ARBITRATION LAW

Detaylı Bilgi için

<https://legal.com.tr/kategori/legal-dergileri-uluslararasi-ticaret-ve-tahkim-hukuku-dergisi/1098>

"2012 yılından beri Tıp Hukuku alanında,
aralıksız yayın hayatını sürdürmekte olan
6 aylık, hakemli, TR Dizin Hukuk Veri
Tabanı'nda dizinlenen, hukuk dergimizdir."

TIP HUKUK DERGİSİ

LEGAL JOURNAL OF MEDICAL LAW

Detaylı Bilgi için

<https://legal.com.tr/kategori/legal-dergileri-tip-hukuku-dergisi/1097>

